

ÖNSÖZ

S. 30 / 2015 / 10 TL

**bir tık daha
ne anlatabilir ki**

İNSANLIĞIN devrim ve edebiyat
denizler için ben de bir şeyler söylemek istiyorum

yeni
zamanlara **KURTULUŞUNU**
yeni ezgiler gerek **HEDEFLEYEN**

SOSYALİZM
popüler kültür

sanat **BÜYÜK BİR.** yeni
kimin **ESERDİR** evrenin
kamburu devrimleri

kadının **BU DA** emeğin ezgileri susmayacak
özgürleşme **ONUN** adım sevdalınız
mücadelesi deniz komünisttir
devrimler ve sinema

işçi **ÖNSÖZ** düşmez
emek kobane
eylem üdür
değişim sosyalizm projesi

emeğin örgütlenmesinde sanatın rolü

10. Yil
Seçkisi

Önsöz Kitap Dizisi
Sayı:30 (6) / 10. Yıl Seçkisi / 2015

kültür / sanat / edebiyat

978-605-84928-5-1

Genel Yayın Yönetmeni

Songül Yücel

Yazı Kurulu

Songül Yücel / Ülkü Şeyda
Fatma Yıldırım / Ruhan Mavruk
Pınar Turan / Ebru Şahin

Önsöz'e Ulaşabileceğiniz Adresler

İstanbul:

Taksim Ayışığı Ekin Sanat Derneği,
Süslü Saksı Sokak No:22 / Kat:2 /Beyoğlu

İzmir :

Ayışığı Ekin Sanat Derneği, Kemeraltı Mah.
848. Sk Beyler İşhanı: No:72 K2 D:205 Konak

Ankara:

Mithatpaşa Cad. 34/20 Kızılay
0543 476 1357

Adana:

Çınarlı Mah. Atatürk Cad. 61012 Sk. Pedük
Apt. Kat: 1 No. 2 / Seyhan

Antep:

Çukur Mah. Mehmet Uygun Cad. Kurtuluş
Sk. Tankut İşhanı. K3 No: 203 Şahinbey

Antakya

Kurtuluş Cad. Gazi Muharıpleri Derneği Sk.
No: 50/4 (Barbara'nın evi karşısı)

Taksim: Mephisto / Pandora

Kadıköy: Seyhan / İmge Kitapevi / Mephisto

Bursa: Ezgi Kitapevleri

Diyarbakır: aram Kitapevi

Mardin: Leylan Cafe Kitap

Baskı: Ekim 2014

Yön Basım Yayın: Davutpaşa Cad.
Güven Sanayi Sitesi B Blok 1.kat N:366
Topkapı - Zeytinburnu - İstanbul

www.ekinsanat.org/ / onsozdergisi@gmail.com

Yeni Dönem Yayıncılık Basın Dağıtım
Eğitim Hizmetleri Tanıtım Org.Tic.Ltd. Şti.
Adres: Sofular Mah. Sofular Cad. No: 8/3
Fatih - İSTANBUL / Tel-Fax: 0 (212) 533 32 57

İÇİNDEKİLER

>>08

Bir Ayışığı'nın Doğuma Önsöz

>>09-10

Sıla Erciyes

Sanatın Gerekliliği

>>11-12

Cemre Can

Siyah Beyaz Fotoğrafta

Kırmızı Leke

>>13-15

Özgür Güven

Emperyalist Kültür ve Dil Politikası

>>17-22

Setenay Berdan

Neredesin Bay Kim

>>23

Kırlangıç Çiçeği

>>24

Bahar Derin

Çelişki

>>25-26

Ağustos Böceği Ol Sen

>>27

Nazım Akarsu

Şiir

>>28-29

Ruhan Mavruk

İssiz Ada Ve Savaş Zirhlisi

>>30-31

Yaşar Kenan

Amatheia – Destan

>>33-35

Çingir

>>37-38

Soreş Agir

Bir Evin Öyküsü

>>39-41

Setenay Berdan

Hrant'ın Ayakkabısı

>>42

Ergül Çiçekler

Wernike-Korsakof Şiir

>>43-47

D.Dağlı

Sanata Dair Notlar Yeni Evre ve Sanat

>>48

Elif Can

Ayakta Ölmeye Şiir

>>49-55

Serhat Manaslı

Mesafe Sıfır

>>56-58

Devrim Dansı

>>56-58

Atila Oğuz

Cem Olur Hayat Şiir

>>61-63

Helin Su

Bir Burjuva Klasiği Kara
Propaganda: Hatırla Sevgili

>>64-65

Sena Demir

Tersana Şiir

>>66

Güngör Gençay

Alaca Şafakta Üç Damla Kan Şiir

>>67-69

Demet Demeter

Dünya Hepimize Yeter

>>71-73

Nazım Akarsu

Ben Bir Usanmaz Ozanım
Derdim Vardır İnilerim

>>74-78

Atila Oğuz

Sesi Bizde Kaldı

>>79-81

Çingir

>>83-86

Aydın Orak

Dengbejlilik Kürt Tiyatrosunun
Kaynağıdır

>>56

Kemal Özer

Şiir Yürüdükçe Öğrenmenin Şarkısı

>>87-89

Temade Çınar

Neden Geldim İstanbul'a

>>90

Sibel Sürücü

Deniz Feneri Şiir

>>91

Kavgamızın Başkenti İstanbul

>>92

Selah Özakın

Şiir Nedir

>>93-95

Sıla Erciyas / Çadırkent

>>96-97

Cıran Yıldırım

Vicdanımızın yitık yanı:
Güldünya Tören

>>97

Recep Çöl

Şimdi Yakın Bütün Meşaleleri Şiir

>>98-100

Hanzala

>>101-104

Ekınsu

Latin Amerika Devrimlerinde
Sanatın Sanatçının Rolü

>>104

Avaşın Şiir

>>105-107

Çeviri / Dünyamızdan Portreler
Milton Rogovin

>>108-109

Orhan İyiler / Sanat ve Politika

>>110-112

Sinan Kaleli

Türk Edebiyatında İlk Dönem

>>113-15

Ruhan Mavruk / Aklın Lirizmi

>>116-118

Soreş Agır / Berfo Ana

>>119-122

Temade Çınar / Hayal Kurma Eylemi

>>123-124

Çıngı

>>125

Emeğe Ezgi

Çıkınımızda Türkülerle Düştük Yola

>>126

Vazgeçmemenin Öyküsü Şiir

>>127-129

Çıngı

>>130-131

Gezi Ayaklanması İçin

>>132-134

Sena Kızılırmak

Bir İnsan Bir Meydan ve Bir Ayaklanma

>>135-137

Ekınsu / Gezi'yle Doğan Sanat

>>138

Güneş Toprak

Kasketli Bir Güneş Halinde Düşenler'e

>>139-140

Kemal Oruç

Sanatın Ayaklanması

>>141-142

İraz Mavi

Sırça Köşkü Olmayan Şehre
Şehir Mi Denir?

>>143-147

Önsöz Kapaklarında 10 Yıl

>>148-153

Önsöz Röportajlarda 10 Yıl

>>154-156

Önsöz Zindan Türkü Söylüyor'da 10 Yıl

>>158-160

Önsöz Dosyalarında 10 Yıl

ÇİNGİ

Önsöz her sayısıyla Çıngı ile merhaba dedi. Okuruna seslendi buradan, derdini anlattı, içini döktü. Geriye dönüp aradı ardına yeniden okuduğumuzda, yalnızca Çıngı'nın bile 10 yıldır süren ekin-sanat-edebiyat yolculuğumuzun tam bir özetini sunduğunu gördük. Seçkiye yeni bir merhaba yazmak yerine bu 10 yılın özetini sunmak istedik size. Seçkinin içine serpiştirdik merhabalarımızı.

yine yeniden ve daima
merhaba...

1

İlk sayımızda sizlerle buluşmanın heyecanı içindeyiz. Bir bilim insanının buluşunun ilk adımları, bir senfoninin ilk notaları, bir kitabın ilk sözleri gibi olsun istedik...

İnsanoğlunun kendi elleriyle yazacağı o büyük eserin Önsöz'ü olmak için çıktık yola...

Bu iddia çok büyük bir coşku, aynı zamanda çok büyük bir de sorumluluk vaat ediyor bize. Tıpkı diğer tüm duygular gibi heyecanımızın çevremizdeki dostlarımıza da bulaştığını gördük. Bu durum umut beslemekte haklı olduğumuzu gösterdi. Şimdi bu heyecanı herkese ama herkese bulaştırmak istiyoruz.

Geleceğe umutla bakmak için bir nedeni olan, bir ressamın ilk fırça darbesinin, bir sinemacının ilk karelerinin, bir balerinin sahnedeki ilk adımlarının, bir tiyatrocunun ilk sözlerinin coşkusunu ve umudunu taşıyan herkesle paylaşacağımız çok şey var...

Önsöz uzun bir yolculuktan geldi ve uzun bir yolculuktan bahsediyor. En azından on beş yıllık tasarı ve umudun ürünü bu başlangıç. Nihayet sizlere merhaba diyoruz ama hoşça kal demeyeceğiz. Her sayıda belki başka başka ama daima birileri olacak burada. Umudumuz bu yolculukta siz ve biz değil, hepimiz olabilmek...

“Demiri oya gibi işlemek hep beraber...”

Katkılarınızı, eleştirilerinizi, duyumsadıklarınızı bir çocuğun sabırsızlığıyla beklerken, tarihin derinliklerinden gelecek için veri toplayan bir arkeolog ciddiyetiyle çalışmalarımıza devam ediyor olacağız.

2

Güz sayımızda siz okurlarımıza yeniden “merhaba” demenin sevincini yaşıyoruz.

ÖNSÖZ, yayın hayatına başladığında birçok insandan niçin ÖNSÖZ adını seçtiğimiz konusunda sorular aldık. Aslına bakarsanız, bizim tercihimiz Evrenin Türküsü olmuştur.

Ayışığı Sanat Merkezi duvarında başlayan yayın faaliyetimizi dört duvar arasından çıkarıp, Evrenin Türküsü’nü sizlerle buluşturmaya karar verdiğimizde, isim önerileri de ardı ardına gelmeye başladı. Bu önerileri değerlendirmeden geçemezdik. Öneriler arasında biri vardı ki, her birimiz tereddütsüz bu isme “olur” dedik. Bizi ikna eden belki de isim önerisiyle birlikte gelen açıklamaydı; “İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir, bu da onun ÖNSÖZ’üdür”.

ÖNSÖZ, bizim varlık nedenimizi açıklamada fazla söze gerek bırakmıyordu. İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizmi büyük bir sanat eseri olarak adlandırsak, -ki öyledir, biz sanatçılara düşen görev bugünün koşullarında ancak ona ÖNSÖZ yazabilmektir. Bilimsel sosyalizmin, bugün, sanat eserlerimizde ortaya çıkardığı düzey, gelecekte, sosyalist bir toplumda çok daha ilerilerde olacağına göstergesidir. Bugün yazdığımız hikaye, öykü ve romanlar, oynadığımız oyunlar, söylediğimiz şarkılar, sosyalizmin hem maddi hem de manevi alt yapısının sunduğu muazzam olanaklarla yaratacağımızın birer ÖNSÖZ’ü olacaktır.

Kış sayımızla, dolu dolu bir ÖNSÖZ’le sizlere ve 2006 yılına merhaba diyoruz... Kürt Dili Edebiyatı ve Sanatı üzerine hazırladığımız dosya hakkındaki düşüncelerinizi bekliyoruz. 8 Mart’ın yaratıcısı New-York’lu dokuma işçisi kadınlardan Sevdalarımıza kadar devam eden kadının özgürleşme mücadelesi Bahar sayımızın dosya konusu olarak belirlendi. Gönderilecek her bir yazı daha güçlü ve dolu dolu bir ÖNSÖZ demek olacak. İlginiz için şimdiden teşekkür ediyoruz. 2006’nın kavga dolu günlerle geçmesini diliyoruz.

4

Uzun bir ayrılık oldu bizimkisi... Tüm okurlarımızdan bu uzun ara nedeniyle özrü bir borç biliyoruz. Nedenlerini sıralamak bu boşluğu elbette ki telafi etmeyecektir. Ama şu konuda sizlere söz veriyoruz, bundan sonra ÖNSÖZ, her mevsimin ilk günü, o mevsimin renklerini taşıyarak size ulaşacak.

Bahar-Yaz sayısı olarak elinizde bulunan ÖNSÖZ’le birlikte, bir yılı arkamızda bırakmış olduk. Bu bir yılı, biz, deneme süresi olarak belirlemiştik. Kimi eksikliklerimizin olduğunu biliyoruz. ÖNSÖZ’ü bir yılın deneyimlerinin öğrettikleriyle, daha da geliştirmek amacımız. Siz okurlarımızdan, yazarlarımızdan ve tüm dostlarımızdan destek bekliyoruz.

Yoğun geçen bir dönemi arkamızda bıraktık. Mart, isyanını gelinciklere yükleyerek, kızılığını Mayıs güllerine bıraktı... Baharın isyancılığına sesini katan bir dostumuz vardı bugünlerde yanımızda ... Irak halkının, Iraklı kadın ve çocukların isyan çılgınlığını buluşturdu bizimle... Savaş ve Kadın konulu sempozyuma katılmak için geldi Irak’tan Sahar Mahdi yoldaşımız... Onun şahsında sınımsız sardı sarmaladık direnen Irak halkını... Daha bir bağlandık, daha bir çoğaldık bu birliktelikle...

Bu yıl 6 Mayıs’ta, Harbiye’nin coşkusunu Ankara’ya taşıdık. Denizlerle, önce Karşıyaka’da mezarları başında, ardından da Abdi İpekçi Parkı’nda düzenlediğimiz mitingde buluştuk. “Halkın Denizi Denizleşen Halkla” şiarını bir kez daha alanlardan haykırdık. Dostlar, Yeni İnsan Atölyesi’nin, yaz dönemi söyleşi programı başlamıştır. Diyalektik, Yabancılaşma, ve Serbest söyleşilerden oluşan salı, cuma, cumartesi günleri yapılan söyleşilerimize okurlarımızın katılımlarını da bekliyoruz. Gelin birlikte tartışalım, birlikte öğrenelim, birlikte çoğalalım, birlikte yaratalım yeni insanı...

Geçmişinden koparılmış, tarih bilinci yok edilmiş bir sınıf asla zafer yüzü göremez. Bu bilinçle herkesi tarih bilinci ve sınıfsal öfkeyle yüklü olarak, 77’nin 30. yılında 1 Mayıs Alanı Taksim’e çağırıyoruz. ÖNSÖZ, “1 Mayıs Yılı”nın coşkulu ve verimli bir yıl olması için yeni bir çalışma başlatıyor. Önümüzdeki bir yılda dosya konusu olarak “İşçi emeğiyle, eylemiyle değiştirir” başlığı altında dört ayrı konuyu, kültür sanat cephesinden inceleyeceğiz.

Yaz sıcakları yerini serinliğe bıraktığı, yapraklar sararmaya yüz tuttuğu günlerde buluşmak dileğiyle...

5

Söz verdiğimiz gibi güzün ilk yapraklarını dökmeye başladığı günlerde biz de sizinle buluşmaya geldik. Biz bıraktığımız gibiyiz, ustanın dediği gibi, ustalaştık biraz daha taşı kırmakta...

Daha önceki sayımızda belirttiğimiz gibi bu yılki dört sayımızın dosya konusunu, '77 1 Mayıs'ın 30. yılı dolayısıyla "İşçi emeğiyle, eylemiyle değiştirir" dörtlemesine ayırdık. Dörtlemenin ilki olan "işçi" konusunu dosya bölümünde ele aldık.

Güze girerken yazın ortasında sıcakları, alevlerin sıcaklarının bastırıldığı gündemler ve gelişmelerle karşıladık. Siyonist İsrail'in, emperyalizmin desteğiyle Filistin'den sonra Lübnan'ı da kana bulaması ve Hitlervari açıklamalarıyla bir kez daha sarsıldık. Ortadoğu halklarının direnişi ile tüm dünyanın bir anda çalkalanması, emperyalistlerin girdikleri bataklıktan çıkma çırpınışları hepimizin gözleri önünde yaşandı.

Emperyalizmin 3. Paylaşım Savaşı yalnızca sınıflar arası çatışmaları yükseltmekle kalmadı kendi iç çatışmalarını da derinleştirdi.

Ayıışığı ve Ekin Sanat Merkezleri olarak, 3. konferansımızı tamamladık. "Yabancılaşmanın Sanata Yansıması" konusunu dostlarımızın da katılımıyla daha derinlemesine irdeleme fırsatı bulduk. Önsöz'ün son sayfalarında 4 gün süren konferansımızın notlarını bulabilirsiniz. Bizler bu konferansla bilgilerimizi ve bilincimizi yeniden gözden geçirdik. Dört gün boyunca, geceleri de devam eden söyleşilerimizde, sorularımızı ve cevaplarımızı paylaştık.

Katkılarınız ve destekleriniz ışığında yolumuza devam ediyoruz. Dergimizin ulaşmasını istediğiniz kitabelerini bizlere bildirirseniz, kısa sürede irtibata geçip, sizlere ulaşmanın yollarını açabileceğiz.

6

Yeni bir mevsimin başında yine sizlerle.

Kış ayları, doğanın bahara enerji biriktirdiği, aynı zamanda sınıp güçlendiği zorlu bir zaman dilimi. Kar, soğuk, ısınma ve yol sıkıntısının yanında birikimleri de doğuran bir gebe... dengbejlerin masallarının, sözlü edebiyatın, ev oyunlarının anası...

Önsöz, güzü oldukça yoğun geçirdi.

TÜYAP Kitap Fuarı'ndaki standımızda Ayıışığı Kitap Dizileri olarak yerimizi aldık. Binlerce gözle buluştuk. Fuarın bizim için bir anlamı daha vardı. Ergül Çiçekler'in ilk kitabı "Dört Ateşten Gün Dört Ölümden Gece" de okurlarıyla buluştu.

Dergimiz yayına hazırlanırken Adana Ayıışığı Ekin Sanat Merkezi de sanat mücadelesinde yerini almak üzere hummalı bir çalışma içindeydi. Açılışıyla da hepimize onur ve sevinç kattı.

AYIŞIĞI

ÖNSÖZ

AYIŞIĞI

Sanat merkezi
(KİTAP DİZİSİ-2)

Genel Yayın Yönetmeni
Songül Yücel

Güz sayımız demenin s gerimizde rüzgarıyla hoş geldi, ama yemyeşil yaprak olmak için geldi...

ÖNSÖZ, yayın niçin ÖNSÖZ adı Aslına bakarsanız, t Ayıışığı Sanat Merk dört duvar arasınd buluşturmaya karar gelmeye başladı. F Öneriler arasında t "otur" dedik. Biz gelen açıklamay sosyalizm büyük

ÖNSÖZ, biz gerek bırakmı sosyalizmi büyü

"30. yılında 1 Mayıs'ta Taksim'e" kampanyasında Önsöz, dosya konularını "İşçi, emeğiyle, eylemiyle değiştirir" dörtlemesine ayırmıştı. 2. konumuz olan Emek dosyasını bu sayımızda sizlerle paylaşıyoruz. Bu sayıda Önsöz'ün okurları tarafından daha fazla sahiplenildiğini gördük. Pek çok yazı ve mektup aldık. Yerimizin sınırlılığından dolayı hepsini bu sayıda yayımlayamıyoruz. Dostlarımıza tüm yazıların değerlendirildiğini tekrar belirtelim.

1 Mayıs kampanyası dolayısıyla bir sergi düzenliyoruz. 1 Mayıs konulu; afiş tasarımı, resim, fotoğraf, karikatür alanlarında sergimize katılmak isteyenler en geç 1 Mart 2007 tarihine kadar ürünlerini bize ulaştırmalıdır. Tüm katılımlar sergide yer alacaktır. Sanatta önemli olanın emek olduğuna inanan bir anlayışın buluşma yeri olacak bu sergi...

Kış döneminde bir de ara konferans yapacağız. Ayıışığı ve Ekin Sanat Merkezleri olarak 5-6-7 Ocak 2007'de "Sosyalizm Projemizin" ilk aşaması olan dünya deneyimleri konusunda araştırmalarımızı paylaşmak üzere buluşacağız.

Güz yoğun yağışları ve insan hayatına karşı solumsuzluğun bir örneği olan sellerle pek çok yoksul emekçiye etkiledi. İnsanların hayatlarını kaybettiği ve yıllarca emek vererek biriktirdiklerini yitirdikleri yıkımları hep birlikte yaşadık. Önlenebilir ölümlerden dolayı yaşanan bu kayıplar mücadelemizin nedenleridir.

BİR AYIŞIĞI'NIN DOĞUMUNA ÖNSÖZ

Bu Önsöz Ayışığı'ndan, Ayışığı' da ekin ve sanattan doğdu. Soylu bir kalıtım... bunu biliyorum.

Telefonda bir Ayışığı'nın daha doğacağını söyleyen ses, Önsöz'e yazmamı istediğinde kendime "yine tanık yazmışlar" dedim. Esasen kaçınılan, sakınılan bir durumdur tanıklık. "Durmayalım burada şahit yazarlar" cümlesini ne kadar sık duymuşsunuzdur.

Yazsalarda "görmedim, duymadım, bilmiyorum" da diyebilirsiniz. Ama; gördüm, duydum, biliyorum. Çaresi yok anlatacağım. Ve özellikle de fırsat bilip içimi dökeceğim. Bölük pörçük dağınık düşüncelerim ve sözlerimi mazur görün, zira maruzatım var! Rumeli Han'ın merdivenleri...

İstiklal koridorunun yabancı tekilliğinden sıyrılıp, sizi Ayışığı'nın aşına çoğulluğuna götürecek Rumeli Han'ın cümle kapısına ulaştığınızda, içinizi saran sevince teslim olmamak gerekir. Bilen bilir... Zorlu ve uzun bir tırmanışın eşliğindedir çünkü. Aslında son kattaki Ayışığı'na mı yoksa ayın ışığına mı tırmandığınız tereddüdünü yaratacak kadar yorucu ve zorludur bu merdiven.

Katılacağınız etkinliğin icra edileceği Ayışığı'na ulaştığınızda artık; hiçbir etkinliğiniz kalmamıştır. Son soluğunuzu vereceğiniz vehmine kapılmak üzere iken; açılan kapı yeniden yaşama açılan bir kapı gibidir.

N'olur Ayışığı'na bir yürüyen merdiven!..

Önsöz'e, yürüyen merdivenli Ayışığı düşümlerle hoş geldin diyorum.

Ayışığı Önsöz'le sanat ve hayatın üzerine düşen koyu gölgeyi aydınlatsın.

Bir haksızlığa da değinmeden geçmemek gerek.

Bu bir kinaye mi? Önsöz'e ilk sözü bize söylettiniz.

Ne de olsa son sözü direnenler söyleyecek değil mi?

Av. Hakan Karadağ

Sanatın Gerekliliği

Sıla Erciyes

İlk sanat eserleri olarak değerlendirilen ilkel insanların mağara duvarlarına çizdiği resimlerde, dış dünyayı sanat yoluyla yansıtmaya vardır. İnsanlar günlük yaşamda karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklar karşısındaki tavırlarını resmetmişlerdir. Bu da sanatın boş bir zaman geçirme aracı, yalnızca insan beyninin kendi ürünü olduğu sonucunu değil yaşamın yansıması olduğunu göstermiştir. “Sanat en eski çağlardan itibaren insanlığın dili olmuştur. Nasıl ki konuşma dilinde karşılığı olmayan bir kavram yoksa, kelime de yoktur. Sanatta da bir imge gerçek dünyada yansımasını bulmazsa oluşamaz.” (Boris Suçkov, Gerçekçiliğin Tarihi)

İlk insanın konuşmayı öğrenmesini hatırlarsak ilk olarak dış dünyada olan doğal sesleri taklit ederek başladığını görürüz. Sanat da ilk yolculuğuna doğal yaşamın taklidi ile başladı. Onu anlamak için yapıyordu ve büyüünün etkisi altındaydı. Ne zaman ki, insan dünyayı ve kendini tanımaya başladı o zaman bilinçli bir faaliyet durumuna geldi.

Sanat ve felsefe ilişkisine baktığımızda direkt bir bağlantı olduğunu görürüz. Felsefe dünyayı anlama, yorumlama ve değiştirme bilimidir. Sanat da bu felsefe üzerinde temellenir. Sanatçı felsefi yaklaşımına göre eser verir. Fakat felsefi yan yapıtın dışında, sonradan eklenme değildir. Sanat kendi özü gereği felsefidir. Çünkü oldum olası yaşamın anlamından söz eder, varoluşun temelini kavramakta insana yardımcı olur ve onun dünya görüşünü etkiler. Biz insanlığın gelişim sürecini anlayabilmek için sanat eserlerini inceliyoruz.

Bu nedenden dolayı da sanat felsefi yaklaşıma göre farklı biçimler alır. Felsefi olarak idealizme denk düşen bir sanatçının yapıtı insanları gerileten, dünyayı ve insanlığı bir kaderin boyunduruğu altında bırakırlar ve yaşamdan onları uzaklaştırıp ideler dünyasına taşırlar. İnsanlara var olanları anlatırlar fakat bunu değiştirme yönünde ipucu veremezler. Yaşadıkları toplumu değiştirme insan üzerindeki olumsuz etkilerini yok etme yönünde bilinçlendirici olamaz. Var olan sistemin koruyuculuğunu yaparlar.

Fakat bu soruna bilimsel bir felsefe ile yaklaşan sanat eserlerinde insanlara sadece yaşadıkları zorluklar değil bunun nedenleri, çözümleri de yansıtılır.

Peki, sanat neden gereklidir?

Neden sinemaya, tiyatroya ya da konsere gideriz? Neden izlediğimiz bir filmdeki karakterlerle kendimiz arasında özdeşlik kurar, kahramanlarına benzemek isteriz? Onlarla aramızda kurduğumuz bu benzerlik, kendimizi aşma, bir üst düzeyde yeniden var etme isteği midir? Yoksa başka bir nedeni mi vardır bu özdeşleştirmenin? Bu soruları genişletmek mümkün, ama gerekli de değil. Ortaya çıkan bir gerçek var, o da, sanatın insan üzerinde ki değiştirici-dönüştürücü etkisi. Tam da bu nedenden dolayı değil mi sanatın görevi, sanatçının sorumluluğu üzerine yapılan tartışmalar.

Sanatın dünyayı anlama, kavrama ve değiştirme özelliği ona direk ideolojik bir yan vermiştir. Sınıf savaşını kendini bu alanda da uzlaşmaz bir nitelikte ortaya koymuştur. Egemen olan sınıf, tüm alanlarda gösterdikleri tutumu sanata da uygulayarak, onu, yani sanatı kendi ideolojilerinin savunucusu yapmaya uğraşmışlardır. Bunda önemli başarılarla elde etmişlerdir. Egemen ideolojiyi yayan birçok sanatçı ve sanat akımı vardır. Bu sanatçılar, kendi kişiliklerini, pazar ilişkilerinin içine sokarak yaratıcılıklarını, alınıp-satılan bir metaya dönüştürerek, kurulu düzenin bozulmaması gerektiğini, her şeyin alınıp-satıldığı, kendi eserinin pazarda bir metaya dönüştürüldüğü bu sistemi korumaya çalışır. Tıpkı Aristo'nun dediği gibi “kölenin köle olmaktan başka çaresi yoktur”.

Oysa ki, sanatçı kimliği sistemle her zaman kavgalıdır. İçinde yaşadığı çağı anlama savaşını içinde, ileriye görür ve sistemin çelişkilerini yakalayarak yeni toplumun değerlerini, yeni insanı ve bilincini yaratma ilercisi rolünü üstlenerek toplumsal gelişmede bir basamak görevi görür.

“Yazarlar modern çağın destanını ortaya koydular ve ister istemez ki bunun birçok örneği vardır, sırf gördükleri yaşamı sağlıklı ve nesnel olarak çizmekle de mülkiyet sahiplerinin yaratmış olduğu bu akıldışı uygarlığın kötülüklerini kendiliğinden mahkum etmiş oldular” Sorun yalnızca “akıldışı uygarlığın” kötülüklerini kendiliğinden mahkum etmek değil, bilinçli bir yaklaşımla yaşadığı çağın gerçekliğini ortaya koymak ve gelecek toplumun değerlerini, yeni insanı yaratma ilercisi rolünü gerçekleştirmektir. Sanat ve sanatçı ancak böyle insanlığı ileriye taşıyacak bir güce dönüşebilir.

Sanatçının düşünsel üretimde bulunması için gerekli olan özgür ortam, her şeyin metaya dönüştürüldüğü, alınıp-satıldığı kapitalizm koşullarında yoktur. Tam da bundan dolayı sanatçı bu toplumsal sistemle kavgalı olmak zorundadır. Kapitalizm, pazar ilişkilerine girmeyen hiçbir sanatsal yaratıma izin vermez. Kapitalizm sanatçıdan, bu sistemin sömürüye dayalı, insana yabancı değerlerini yüceltmesi ve ancak bu koşulda ona yaşam hakkı tanınacağını söyler. “şu tipte roman yazacaksın”, “kapitalizmin değerlerini yücelteceksin ki bende seni sanatta yarattığım star sistemine, pazar ilişkilerine dahil edeyim. Kim ki bu sese kulak verirse hem kendinden, hem de sanatsal yaratımından çok şey kaybedecektir. Sanatı güdükleşecek,

kendini tekrar etmekten zamanla tükenecektir. Yaşadığımız bu yeni evrede sanat alanında yaşanan çöküşün nedenini burada aramak lazım.

21. yüzyılda sanatta gelinen bu aşama geniş incelemeyi gerektiren bir alan olarak karşımızda durmakta. Önsöz olarak bu konu üzerinde durmayı geniş bir araştırmayla bu konuyu gündeme taşımayı istiyorum. Daha sonra ki kitap dizilerimizde dosya konusu kapsamında ele aldığımızda sanatçı ve aydın dostlarımızdan düşünsel katkı bekliyoruz. Bu kısa açıklama dan sonra konumuza kaldığımız yerden devam edelim.

Uzun yıllar “Sanat sanat için midir”, “sanat toplum için midir?” biçiminde süren tartışma bugün artık yapılmıyor. Yapılmamasının nedeni bu tartışmanın bittiğinden değil farklı bir biçimde sürdüğündendir. Yapılan bu tartışmalar şöyle bir yanlış algılamayı getirmiştir; toplumcu gerçekçi sanat anlayışı biçimciliği savunan sanat akımlarının karşısına konularak, toplumculuk yalnızca içerikçilikmiş gibi algılanmış ve daraltılmıştır. Bugün de aşılması gereken bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. İnsan ilişkilerinin bu kadar karmaşıklaştığı, yabancılaşmanın en üst boyutta yaşandığı günümüz koşullarında, sanatın yaşanan süreci anlama ve kavramada yeni biçimlere ihtiyaçı var. Ayrıntılarıyla sergilenmiş yazınsal modellere bağlanmadan, yeninin arayışı içinde olmalıyız. Yöntemler eskiyor, yeni yeni sorunlar çıkıyor ortaya, bunlar yeni yöntemleri zorunlu kılıyor. Gerçeklik değişiyor, bununla bağlantılı olarak gerçekliği yansıtış biçimi de değiyor.

Brecht'e göre toplumcu gerçekçilik, toplumun nedensel karmaşalarını açığa çıkarmak, egemen bakış açıları şeklinde ortaya koymak, yenilmesi gerekli güçlüklerle karşı çözümler getirebilecek, insandan yana bir toplumu oluşturabilecek bir sınıfın açısından sorunlara bakmak, gelişmenin etmenlerini vurgulamak, somutu ve soyutlamayı olabilirleştirmek. Buradan da anlaşılacağı gibi, toplumcu gerçekçilik, insana olaylara ve olgulara hangi pencereden baktığımızla ilgili bir sorundur. Yoksa sınırları belirlenmiş bir yazış, sunuş, sahneye koyuş biçimi değildir. Elbette ki öz ve biçim arasında olması gereken bir uyum zorunluluktur. Öz-biçim bütünlüğü olmadan bir eserin estetik olduğundan söz edemeyiz.

SİYAH BEYAZ FOTOĞRAFTA KIRMIZI LEKE

Toprağa karışan, öz suyunda derinleşen ölüm... Soprano bir kadın sesinden yeni bir sana çoğalan...

Dün gece kaç yıldız kaydı anne? Bu gece kaç yıldız daha... Külleri hala sıcak mı sevinçlerimiziz? Anlam... Anlamıyorum... Acılı bir yaşam... Korkuyorum! Henüz doğmamış sekiz aylık yüreğimi kundaklıyor çığlıklar... Çığlıklar anne, bu çığlıklar... Doğmadan eskiyor beşiğimdeki kundak... Bahar çok uzak... Burası çok karanlık...

Neden susuyorsun, neden konuşmuyorsun sanki? Neden gözlerim olmuyor gözlerin, yüzünü mü kapatıyor ellerin? Yoksa, içime akıttığın göz yaşların mı?

Sana ilk geldiğim günü hatırlıyorum... O günden bugüne tam sekiz ay oldu... Sekiz aydır büyütüyorsun beni içinde...

Gözlerin sürmeli hüznün yumağı, ellerin tetikte, neden yumrukluyor yüreğimi yüreğin? Ne sağa dönebiliyorum içinde, ne de sola... Ne zaman kıpırdasam ağlamaya başlıyorsun. Gözlerimi açamıyorum... Karanlıkta kör oldum... Konuş benimle anne, çok korkuyorum... Karnında gezdirdiğin ellerin mi? Sesimi duyuyor musun? Nasıl duymam bu çığlıkları anayım ben... Doğmamış bir yavrum var!.. Anayım ben!..

Sana aydınlık bir resim çizmek isterdim... Senin için bebem: kıyacağım kim var, kurban edeceğim kim? Nasıl susturabilirim bu çığlıkları nasıl, nasıl kapatırım gözlerimi karanlıklara nasıl? Ben senin için neleri göze almıştım diyemem, sana türküler yakmıştım diyemem... Korkarım duyarlar sesini, sesimi, sesimizi...

Bu korku mu beni senden, seni benden alıkoyan? Kızma bana! Seni istemiyorum sanıp gücenme... Batırma gözyaşlarını yüreğime... Onlar bebem, onlar istemiyorlar seni... Beni... Bizi...

Kendi topraklarımızdan gidelim istiyorlar... Yüreğimizi bu topraklarda, topraklarımızda bırakarak gidelim istiyorlar... "Bu topraklarda size yaşama hakkı tanımamız" diyorlar... En küçük bir umut dahi kalmasın istiyorlar yaşamlarımızda... Bizlerse, bizim olanı istiyoruz sade... Gülücüklerle çınlasın istiyoruz dağlarımız, köylerimiz, yollarımız...

Yer göğe, gök yere vuruyor sanki duyuyor musun? Duyuyor musun vahşi hayvanlar gibi sokaklarımızda ulumalarını?..

Çek ellerini gözlerinden anne, göster bana bu çığlıklar nerden geliyor..? Burası çok karanlık anne, aydınlığı göster... Buralarda ne zamandır güneş doğmuyor yavrum, kızıl bir çığlıkla uyanıyor düşlerimiz... Göster anne, kızılı göster, düşleri göster... Çek ellerini gözlerinden!..

Daha fazla korkmanı istemiyorum. Onlar ne insan, ne hayvan... Yavaşça aralayacağım gözlerimi, yavaş yavaş göreceksin... Kapat, kapat, kapat, kapaaaatt... Kapat... Kapat... Anne kapat gözlerini... Korkma bebeğim, yanında ben varım... Bak, kapadım gözlerimi, ninniler söyleyeyim mi sana, masallar anlatayım mı?

Duyarlar sesimizi, korkuyorum. Henüz doğmamış bir bebeğim ben... Neden, ne istiyorlar bizden?

Çok zaman önceydi... Ne istedilerse verdik, ses etmedik... Biz verdikçe onlar "daha daha" diyerek göz diktiler yaşamlarımıza... Özgürlüğümüzü, dilimizi, bayrağımızı çiğneyerek, topraklarımıza saldırdılar... Taş üstünde taş kalmayacak, kadın-çocuk demeden bir halk yok edilecekti... Köylerimizi yaktılar, erkeklerimiz dönmez oldu gittikleri yollardan, kadınlarımız kadınlıklarından utanır oldu. Bebelerimiz süngü uçlarında...

EMPERYALİST KÜLTÜR VE DİL POLİTİKASI

Amerikan yaşam biçimi, anglo-sakson kültür, emperyalist kültür gibi kavramları uzun zamandan beri sanat dergilerinde, yazılarında olduğu kadar, politik yazılarda, yayımlarda da okuyoruz. Genel bir kavram olarak hepsi emperyalist kültür. Emperyalizm, çürüten kapitalizm, olduğuna göre; emperyalist kültür de çürüten, yok olan kültür(mü)dür? Bunu söylemek yanlış olmayacaktır, ama bir yanıyla eksik kalacak, yeterince aydınlatıcı olmayacaktır. Emperyalist kültür daha geniş bir kavram ve çok çeşitli yollar ve yöntemlerle dünya insanlığına saldıran emperyalizmin, top-tüfek-bombalarından daha az etkili değil, hatta daha etkili olduğu da söylenebilir.

Uzun yıllardan beri uygulanan emperyalist kültür politikalarının temelinde hep aynı amaç vardır: hem emperyalist merkezlerde hem de bağımlı ülkelerde sıradan insanın bilincini şekillendirmek, bu yolla hem tüketimi körükleyerek bir pazar yaratmak hem de, hegemonyasını sürdürebilmek. Bu amaçla, sürekli olarak “yeni” metalar üretilmekte ve sürekli olarak “yeni” gereksinimler yaratılmakta. Marx’ın sözleriyle; “Herkes bir başkasına yeni bir gereksinme yaratıp, onu yeni bir bağımlılığa sokmaya, yeni fedakarlıklara sürüklemeye, yeni bir doyum yoluna alıştırmaya, herkes başkasının üzerinde dışsal bir egemenlik kurup kendi bencil gereksinimlerini doyurmaya bakar. Her yeni ürün, karşılıklı dolandırıcılık ve karşılıklı soygunculukta yeni bir potansiyeli temsil eder. İnsan, insan olarak yoksullaşır. Metalar ve meta çeşitleri durmadan artarken, özel mülkiyet dünyası insanı insanlığından çıkarır, insani olan ne varsa, yerini para ve meta almaya başlar.

Emperyalizm, bu yolla kendi hegemonyasını yeniden ve yeniden kurarken, karşıt yandaki emekçi yığınların en başta da proletaryanın her türlü örgütlenmesini, birliğini dağıtmaya, parçalamaya yönelik politikalar üretir. Irklara, dinlere, renklere göre parçalamakla yetinmez; yerli işçi-yabancı işçi, beyaz yakalı-mavi tulumlu vb. vb. bin bir yolla parçalayarak atomlarına kadar ayırmaya çalışır. Ha keza, burjuva sınıfın pazarlama tekniğindeki deyimleriyle, “hedef kitle” gençliktir. Burada da amaç aynıdır. Ekonomik sömürü, reklam, eğlence, moda vb.dir. Söylemde öne çıkan daima “modern” ve “özgür” olmaktır.

Modern, kapitalizmin ilk evrelerinden beri bu kavram kapitalizmin üretim tekniği ve kapitalist yaşam biçimi için kullanıldı.

Özgürlük ise malum, doğa, toplum ve insandaki zorunlulukları işleyiş yasalarını kavramak, açığa çıkarmak ve buna uygun olarak hareket etmektir. Ama emperyalizmin dilinde “özgürlük” dendiğinde anlaşılan, anlatılan farklıdır: moda-marka tüketmek ve kapitalist yaşam biçimine uygun davranmaktır. Yani bencil, bireyci kapitalist tüketim alışkanlığı var oldukça mesele yok. Ama eğer özgürlük gerçek anlamına uygun olarak kullanılıyor ve var ediliyorsa, derhal yok edilmelidir.

Özgür ve modern ol. McDonald’s ye, Coca Cola iç, NKYD, Adidas, Nike, Lee Cooper vb. marka ye, marka giy, marka yaşa, marka öl, marka tüket... Oh ne ala... İşte onların modern-özgür derken kastettiği bu.

Emperyalist hegemonyayı salt askeri-ekonomik alanda açıklamak, algılamak, en dar algılama olacaktır. Hegemonyanın en az bu kadar önemli bir ayağı da kültürel alandaki saldırısıdır. Burada kullandığı temel araç ise kitle iletişim araçlarının bir beyin yıkama aracı olarak işletilmesiyle elde edilir. Özellikle her eve girmiş ve her an tam bir saldırı aracı olarak kullanılır hale gelmiştir. Haberler, diziler, eğlence programlarının yanı sıra düzenlenen tartışma programları ve belgeseller de tek bir amaca hizmet eder: Beyinleri teslim almak.

“Dünya küçülüyor”, “küresel köy” vb. adlandırmalarla karikatürize edilen radyo, TV, internet, cep telefonu vb. kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler nedeniyle haber alış-verişi (tabi aynı zamanda tekeller için gerekli bilgi akışı) çok hızlı hale geldi. Bu araçlar uydular ve benzeri yollarla pek çok sınırı ve engeli de aşabiliyor. Ancak bu teknoloji ve araçlar üzerindeki kontrol ve sahiplik uluslararası tekellerin elinde toplanmıştır. Bu nedenle haber kaynaklarına ulaşımında olduğu kadar, haberlerin daha kaynağında kontrolü -sansürü- çarpıtılması da kolay hale gelmiştir. Bu durum, aynı zamanda, daha önce pek çok ülkede olduğu gibi bizde de devlet eliyle yürütülen radyo-TV gibi hizmetlerin, “özgür basın” adına kolektif kapitalist devletten, doğrudan tekellere devir gerçekleştirilerek çok kanallı hale getirilmiş, böylelikle gerçekler çarpıtılıp ters yüz edilerek yüzlerce ayrı kanaldan yığınların üzerine boca edilir hale gelmiştir.

Sermaye, kültürel alanda asıl olarak dil konusunda özenle duruyor. Sosyalist-Marksist literatürü ters yüz ederek, kavramların içeriğini çarpıtarak, bo-

şaltarak gerçekle bağıni kesip, saldırısını sürdürmektedir. Emperyalizm, dünya sol hareketinin siyasal literatürünü bozma, dejenere etmenin yanı sıra, kendi kültürel hegemonyasını sürdürülebilmek amacıyla, yığınların, emperyalist-kapitalist sistemin saldırıları, işgalleriyle uygulaya geldiği katliamlar, haksız savaşlar, karşı devrimler ve karşı devrimci girişimler karşısında duyarsızlaşmasını sağlamaya çalışıyor. Sol adına yazan, konuşan burjuva sol kalemler eliyle sosyalist hareketin literatürüne kendi kavramlarını, bakış açılarını yerleştirir, yerleştirmeye çalışır.

Birkaç örnekle durumu daha açık ortaya koyalım. “Bilgi devrimi” ya da “enformasyon devrimi”; aslında bu kavram, uluslararası sermayenin kendi bilgi akışını, askeri alanın yanı sıra, borsa, ticaret, spekülasyon vb. işleri için kullandığı haberleşme ağlarındaki gelişimi ifade eder. Olsa olsa, mali sermayenin gücünün artması anlamında mali sermayenin yoğunlaşması denilebilir. Bir diğeri “emek esnekliği” ya da “esnek çalışma”; burada söylenen artı-değer sömürüsünün yoğunlaştırılmasıdır. Sermayenin bunu gerçekleştirebilmesinin önündeki bütün engellerin kaldırılmasıdır. “Yoğun emek sömürüsü” demek en uygunu olacaktır. Ha keza bir diğeri IMF ve DB eliyle bütün bağımlı ülkelerin diline yerleştirilen “yapısal uyum” kavramı: anlamı, aslında bağımlılığın derinleşmesi, sermaye birikiminin yoğunlaşması için, bağımlı ülkeye ait bütün kaynak ve birikimlerin emperyalist merkezlere aktarılmasıdır.

Bu birkaç örnekteki gibi daha pek çok kavram, sermayenin sosyalist hareketin literatüründeki “embedded” kavramlarıdır.

Emperyalizm, kültür ve dil üzerinden sürdürdüğü bu saldırılarla ideolojik karmaşa yaratarak, olayların gerçek içeriğinin anlaşılmasız hale getirilmesini ve böylelikle yığınlarda yarattığı politik bilinç bulanıklığını pekiştirmeyi amaçlıyor. Dil, burada da ön plandadır. Proletaryanın önderlerinden, sosyalizmin kurucusu Stalin, faşist Hitler’le aynılaştırılıp “diktatör” adıyla adlandırılır. Böylelikle sosyalizm ile faşizm aynılaştırılarak “diktatörlük” haline getirilir, ama asıl yapmak istedikleri, faşizmin bütün vahşeti ve saldırılarına karşı savaşan, faşizmi ezen SSCB şahsında sosyalizmi mahkum etmektir. “Diktatörlük” olarak mahkum edilen sosyalizme karşılık tekellerin ve kapitalizmin -ki faşizm de onların eseri- her türlü vahşeti, terörü, soykırımı, işgali “demokrasi” ve “özgürlük” sözleriyle

süslenip kutsanır. Devrimci hareketler “terörist” olarak hafızalara kaydedilir, karşı devrimci girişimler devrim olarak adlandırılır, eski sosyalist ülkelerdeki her türlü karşı devrimci girişimin adı reformdur, “turuncu devrimdir”, “neon devrimidir” vs...

Emperyalizmin askeri saldırıları ve işgalinin adı “özgürlük ve demokrasinin götürülmesi”dir. Halkların direnişi “terörizm”dir. Yine halkların kendi istemleri için gerçekleştirdikleri ayaklanmalar, isyanlar; “kaos”, “karmaşa”, “istikrarsızlık” adını alırken, eğer bu ayaklanma ve isyanlarda devrimci-sosyalist önderlik ve devrimin zaferine yönelme varsa, zaten o hemen “terörizm” olur. Örnekler o kadar çok ki, son 20 yılın bütün olayları buna örnek gösterilebilir. Demokratik Kore’nin kendisini bütün ablukaya, tecride ve saldırılara karşı savunabilmek amacıyla sürdürdüğü nükleer faaliyet, dünyanın en saldırgan ve en çok nükleer silahına sahip olmakla kalmayıp, dünyadaki tek nükleer silah kullanan güç olan ABD tarafından “nükleer saldırganlık” olarak adlandırılıp mahkum edilmeye çalışılıyor. 40 yıldan beri defalarca biyolojik-kimyasal saldırıya uğrayan, her türlü yöntemle yok edilmeye çalışılan Küba, “terörizmin destekçisi” ilan ediliyor. Filistin halkının kurtuluşu uğruna sürdürdüğü mücadeleye dünyanın her yerinde yaklaşım ortada... İşgal eden, katleden Siyonist İsrail olduğu halde, medya tekelleri her defasında ve her fırsatta Filistin halkının kahramanca sürdürdüğü direnme savaşını “terörist saldırı” olarak lanse ediyor. ABD önderliğindeki emperyalist güçlerin Irak’taki saldırıları, katliamları bir video oyunu biçiminde haberleştirilerek evlerimizin içine kadar sokulup olağanlaştırılırken, Irak’taki direniş güçlerinin adı “terörist” oldu, oluyor. Daha dün Romanya’da karşı-devrim tezgahlanıp Romanya lideri Çavușesku kurşuna dizilirken, buna gerekçe olarak kent mezarlığındaki cesetler çıkartılıp üst üste yığılarak, medya tarafından “toplu mezar” ilan edilmişti. 91’de Irak’taki emperyalist saldırı sırasında, Kanada’daki bir petrol tankerinden sızan petrole bulanmış su kuşları, sanki Irak’taki petrol kuyularının tahribatıymışçasına gösterilip, medya tarafından Basra körfezine taşındı.

“Küresel manipülasyon, siyasi dilin saptırılmasıyla ayakta tutulur. Doğu Avrupa’da toprağa, işletmelere ve zenginliklere el koyan spekülâtörler ve mafiyozlar “reformcu” kaçakçılar ‘yenilikçi-girişimci’

olarak tanımlanır. Batı’da işe alma ve işten atma mutlak gücünün yöneticilerin elinde toplanması ve emeğin her tür saldırıya açık ve güvencesiz bırakılması ‘emek esnekliliği’ olarak adlandırılır. Üçüncü Dünya’da ulusal halk girişimlerinin dev çokuluslu tekellere satışı “tekelleri kırmak” olarak sunulur. “Dönüşüm, emeğin bütün sosyal kazanımlarının elinden alındığı 19. yüzyıl koşullarına geri dönüşün kibarcasıdır.” derken James Petras’ta Küreselleşme ve Direniş isimli kitabında bu durumu belirtiyordu.

Emperyalizmin, 8. sanat sinemadan, yazın görsel basının haber bültenlerine kadar bin bir yolla uyguladığı kültür politikalarıyla, bilinçsiz yığınların ön yargılarına seslenerek düşüncelerini esir almayı, yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Emperyalizmin, sadece ekonomik ve askeri teşhiriyle yetinmemek, onun yığınlar üzerinde uyguladığı kültür politikalarının karşısında devrimci kültür politikalarıyla yığınlara yönelmek kaçınılmaz bir görev olarak önemli bir yer işgal etmekte. Olgunlaşan devrimin kültürü de önemli bir işlev görecektir, yığınların devrimci yönelimini hızlandıracaktır.

Ufuk BULUT

einstein

Einstein'ın görelilik kuramı kanıtlanıncaya kadar Newton'un evren modeli geçerliydi. Newton'a göre uzay boşluktu ve madde uzay boşluğunun içerisinde bir noktadan başka bir noktaya hareket ediyordu ve bu hareket esnasında bir zaman geçiyordu. Yani madde ve hareket zaman kavramıyla açıklanıyordu. Bu uzay denilen mekan içerisinde gerçekleşiyordu. Yani evren uzay-zamandan oluşuyordu. Ama bunlar birbirinden bağımsız ve etkileşim içerisinde değillerdi. Mutlak boş bir uzay içerisinde maddenin hareketi. Einstein ise uzay ve zamanın görel olduğunu ve birbirleriyle etkileşim halinde olduklarını kanıtlayarak Evrenin yapısını bir üst düzeyde tanımlayarak fizikte bir devrim yaptı ve diyalektiğin yasalarının evrenin tamamında geçerli olduğunu fizik bilimiyle perçinledi.

**Einstein/ Görelilik kuramı,
Yaşama bakışı
Ufuk Bulut
Önsöz 1**

İncelene

"O mükemmel bir kafa mükemmel bir yürek
yumruklarıyla erkek
gözleriyle çocuktu
hudutsuz ve Allahsız bir baştı o, yoldaştı o"

Nazım AKARSU

Nazım

104 yaşında

Ezberimizde değil belki ama içimizde ondan bir dize taşımayan kaç kişi var? Evet, dünyada kaç kişi vardır ki Nazım onun duygularına, düşüncelerine hitap eden şiirler yazmamış olsun; kaç kişi vardır ki onun şiirlerinde kendini bulmasın.

Önsöz 3

NEREDESİN BAY KİM?

Setenay Berdan

Onunla ilk kez göz göze geldiğimiz anı asla unutamam. Ölümün karanlık ve sonu gelmez dehlizlerinde öylesine uzun süre dolaşmıştı ki, ne şaşkınlık vardı o bakışlarında, ne de umarsızlık. İnsanı delip geçen bir bakış, hepsi o.

Derisi kemiğiyle yapışmış, kafasında gözleri kocaman kalmıştı. Elmacık kemikleri ve alnının üstünde toplanan deriler öylesine gerilmişti ki, göz kapaklarını birazcık oynatmaya kalksa, alnı çatlayacak sanırdın. O da bunun farkındaydı sanki ne göz kapaklarında bir kıpırtı vardı, ne de dişlerinin üzerine yapışmış hafif aralık duran ağzında. Uzun boynuna ve açık seçik görülen kemiklerine bakınca, şimdi en çok 30 kilo gelen bu adamın bir zamanlar babayığit biri olduğuna yemin edebilirdim.

Kirli kahverengi bir cezaevi battaniyesinin omuzlarından kayıp düşmesine aldırmadan, oturduğu sobanın ötesinde bana bakıyordu. Koğuşun en dip köşesine yerleştirdiğim küçük plastik masanın üzerindeki kitaptan gözlerimi bir an ayırdığımda, işte o bakışla karşılaşmıştım. Soğuk bir şubat günü, Ulucanlar Cezaevi 5. koğuşunda yaşanan her zamanki kalabalık, hareketli ve gürültülü saatlerden biriydi.

Ulucanlar Cezaevi 5. koğuşu, 90'lı yıllar boyunca adeta bir yoğun bakım servisi hizmeti görmüştür. Kürdistan'ın onlarca farklı cezaevinden, oralarda tedavisi yapılmayan ne kadar hasta, ağır yaralı savaşçı varsa, burada bu kader koğuşunda, yaşama son kez tutundular. Fedâ eylemlerinde vücutlarında yanmamış bir parça deri kalmayanlar, çatışmada vücutları ve iç organları parça parça olanlar, kalp, damar ve diğer hastalıkların en ileri aşamasında bulunanlar, en tehlikeli ameliyatlar için sıra bekleyenler, Ankara'nın orta yerinde kurulu yüzyıllık at çiftliğinden bozma bu cezaevinde, yaşamalarına ya da ölmelerine karar verilenler son tedavilerini gördüler. Baştan başa otuz adımdan daha büyük olan bu eski at ahırının yarısı onlara aittir.

Koğuşun geri kalanını biz yeni tutuklananlar doldurur. Tahtakurularının eksik olmadığı, koğuşun bir metreye yakın kalınlıktaki duvarların hemen dışında, hiçbir cezaevinde göremeyeceğiniz bir havalandırma sizi bekler. Toprak zeminin her köşesinden fişkırان yeşillik, koğuşun kalın duvarlarına tırmanmış, onu yemyeşil bir örtüyle kaplamıştır. Şurada burada görülen cılız ağaçlar ve güllerin arasında, havalandırmanın tam ortasında her bir kenarı iki metreden fazla düzgülün altıgen biçimli bir havuz vardır. En uzun boylularımızın bile sıçrayıp baskınlama dalabildikleri derinlikte, ortasından çıkan fiskiyeyle sürekli serin ve berrak bir havuz. Ölümün karanlık dehlizlerinde dolaşanların yaşama son kez tutunmaları için bundan daha ideal bir "yoğun bakım" koğuşu olabilir mi?

Estetik kuramı üzerine bir çalışma düşünüldüğünde ilk akla gelenler sanatçılar oluyor. Oysa ki, estetik kuramı yalnızca bu işin yaratıcılarına değil, sanatı araştıranlara, sanat eserlerinin tüketicilerine ve toplumda sanat yaşamını örgütleyenler ve yönetenlere de gereklidir.

Neden Estetik Seminerleri (Estetik atölyesi ders notları) Önsöz 1

Rahatlıkla iddia edebilirim, Ulucanlar 5. koğuşunda bir kaç yıl “sağlıklı” yapmış herhangi bir tutsak pratisyen hekimden çok daha fazla tecrübeye sahip olur. Çünkü burada tedaviler ilaçla yâda ameliyatla değil (onlar hastanenin işiydi) insan psikolojisinin baş döndürücü uçurumlarının derin gizlerini sezebilen bir kavrayışla örselenmiş bedenlerinin yaralarını, insan şefkati ilgisi ve iradesiyle sarmasını bilen fedakârlıkla yapılır. Recep işte böyle bir sağlıklıydı.

Gözünü kırpsa alın derisi çatlayacak o adamlar göz göze geldiğinde soluğu hemen Recep’in yanında aldım.

Recep yerinde duramayan biriydi. Sorularına cevap alabilmek için, bende onunla birlikte, ilaç dolabı, mutfak ve voleybol sahası arasında koşturup durdum.

-Recep heval, kim bu? Sabah onu battaniyenin içinde getirirken gördüm, hangi cezaevinden gelmiş?

-Bilmiyorum. Revirden getirdik onu. Daha adını bile öğrenemedik.

İlk defa böyle bir durumla karşılaşıyordum. Adı, sanı, nereden geldiği bile bilinmeyen birisi siyasi koğuşa alınır mıydı hiç?

-Hangi davadan içeri girmiş, onu da mı bilmiyorsunuz? Sorsaydınız.

-Konuşmuyor ki!

Konuşmuyordu gerçekten. Cezaevi idaresi, sevkten gelen hastayı hemen adlilerin çoğunlukla rahat bir mahkûmiyet sürmek için oluşturdukları revir koğuşuna vermişti. Revirde kalanlar, korkunç derecede zayıf bir hastayı merak edip başına üşüşmüşler ama o, sorulan her soruya, anlamsız ve delici bakışlarıyla cevap vermişti. Boşa çabaladıklarını anlayan revir sakinleri, onu rahat bırakmışlardı. Fakat gece yarısı, birinin uykusunda anlamsız hecelerle konuştuğunu ve arada bir iki kez “heval” diye bağırıldığını duymuşlardı. Suskun hastanın uykusunda konuştuğunu anlamışlar

ve “Bir de siyasilere haber salalım” demişler. Recep o sabah revir koğuşuna gidip anlatılanları dinlemiş, kendisine cevap veremeyen bu suskun hastayı, idarenin karşı çıkmalarına rağmen, bir battaniyeye koyarak koğuşa getirmeye karar vermişti.

Konuşmayan, hareket etmeyen, sürekli yatağa bağlı olmaktan

bel bölgesi, sırtı yaralar içinde kalmış olan bu adamı acaba bu hale getiren neydi? Konuşmaya başlayıncaya dek onun hikâyesi bütün koğuşa için bir sır olmaya devam edecekti. Ona artık bir isim verelim: Bay Kim?

Sağlıkçımız ve yardımcıları Bay Kim’in etrafında adeta pervane oldular. Ölümün ondan pek uzakta olmadığı anlaşılıyordu; gözlerine bakan bunu rahatça görebilirdi. Sanki tüm dünyaya küsmüş çevresinde uçuşup duran yaşama, insanda tutkular uyandıran renklere, kokulara, tatlara çoktan kapısını kapamıştı. Damarlarındaki tüm hayat enerjisi sanki buhar olmuştu da geriye sadece bir posa kalmıştı. İçinde yaşama dair hiçbir bağlılık, tutku ve heyecan kalmayan bu bedende konuşmayan, hareket etmeyen, yemeyen, hatta gözünü bile kırıştırmayan bir posa oturuyordu.

Haydi Recep. Uğraş bakalım. Üstesinden gel gücün yetiyorsa. Bugüne dek ölüme yapılı ne bedenler gördün sen! Boynunun aşağısı kavuran ateşle cılk yara olmuş vücutlara merhem oldun. Bağırsakları dağılmasın diye gün boyu elini karnındaki kocaman açık yaradan ayıramayan o hevalin hiç dinmeyen bağırsaklarıyla kaç kez uyandı! Şarapnel parçalarının un ufak ettiği, sakat bıraktığı, bir parçasını uçurduğu kemik ve sinirlerin acısını azalttın kaç kez! Ama onlarda, damarlarından taze bir kan gibi fişkırان ve sana gözlerini dikip: “Daha işim bitmedi benim” diye haykıran o savaşı tutku vardı. Ben o tutku olmasaydı ne yapabilirdim?

Ama şu yeni gelen Bay Kim gözlerini dikeyor, sana bakmıyor, senden öte bir yere hiçbir şeyin kıpırdamadığı, soluk almadığı bir karanlığa bakıyor. Ke-

miklere yapışan o damarlarda boşuna ara dur, senin en büyük yardımcın olan hayat enerjini...

-İşimiz zor, dedi Recep, ama üstesinden geleceğiz.

Bay Kim'i sobanın başından hemen iki metre uzaktaki ranzaya taşımak bile bir savaştı adeta. İki kişi koluna girdi. Hızla ayağa kaldırınca, tüm koğuş acı bir "Aaaa!" haykırışına boğuldu.

-Aha! Adamın kolunu bacağına kırık herhalde, diye telaşla haykıran koltukçular, Bay Kim'in kollarını korku ve endişeyle bırakıverdiler. Bay Kim aynı hızla sandalyesine oturmak zorunda kalınca acı dolu bir haykırış daha yükseldi. Ama hemen sustu. Demek ki kırık çıkık değil mesele. Ama ne işse Bay Kim'i biraz kımıldatmaya kalksak bağıırıyordu aynı tonda acı çığlığı. "Aaaa!!" dikkat edin, bu "aaaa"nın sonunda bir "h" yok.

-Bu iş böyle olmayacak diyen Recep, hemen duruma el koydu. Bir kuzu kadar hafif nasılsa. Tek hallederim ranzaya.

Olacak şey mi ama oluyor işte! Sobanın başında oturan bir hastayı, iki metre yandaki ranzaya taşımak insanda bir tatlı zafer duygusu yaratsın. Ama yaratıyor işte. Evet, Bay Kim, ilk muharebeyi biz kazandık. Bakalım bize daha ne sürprizlerin var.

Çok beklemedik sürprizi. Kolunu bile kımıldatmayan Bay Kim'e sıcak süt ve çorba içirmek için biraz ısrar etmek gerekiyordu ve Recep'in iri cüssesiyle ters orantılı yumuşacık bir kalbe ve tatlı dile sahip olan yardımcısı için bu hiç de zor olmamıştı. Birkaç saat sonra Bay Kim'e akşam çorbasını içirmek için ranzaya oturduğunda, önce kokuyu duydu. Battaniyeyi kaldırıp baktı. Umursamaz bir tavırla bakan Bay Kim'e anlayışlı bir gülümsemeye karşılık verdi. Hemen kalkıp Recep'i buldu ve kulağına fısıldadı

-Heval, bu yeni gelen yatağına yapmış küçük çişini.

Şaşırmadı Recep. Ağır hastalarla uğraşmanın tatsız ama kaçınılmaz görevlerinden biriydi. Bay Kim'in yanına gitti hemen. Yüzünü duvara dönüp boşlukta bir yere bakan Bay Kim'e olabildiğince anlayışlı bir ses tonuyla seslendi.

-Neden bize haber vermedin heval? Sana hastalar için kullanılan ördeklerden getirdik. Bizde var. Utanılacak bir şey yok. Çok yatak temizledik böyle. Konuşamıyorsun ama hiç olmazsa "Aaa" diye seslen, biz anlarız. Tamam mı? Başını salla yeter.

Bay Kim denileni yaptı. Artık fazla nazlanmadan sütünü ve çorbasını içiyor, ranzasında neredeyse hiç hareketsiz yatıyor, tuvaleti geldiğinde ağzından çıkan tek laf olan "Aaaa" ile haber veriyor ve getirilen ördöğe tuvaletini yapıyordu. Koğuş memnun. Adamımız yemeklerini usulca yemeye devam edecek, biraz kilo alıp kendine gelecek, kim bilir belki konuşacak ve hepimizin merak ettiği hikâyesini bize anlatacaktı. Koğuş memnun, koğuş okuyor, yazıyor, tartışıyor ve günlük çalışmalarına gömülüyordu. Ama böyle bir gidişten hiç de memnun olmayan bir kişi vardı.

Koğuşun nüfusu 70'in altına bir türlü düşmediği için, eğer herkes kendi işinde gücündeyse, seyreyleyin gürültüyü. Çalışmalar, sohbetlerin gürültüsü arasında, artık bir iki gündür alışık olduğumuz "Aaaa" sesini yine duyduk. Dudaklarda hafif bir gülümseme belirir, yine kaldığımız yerden devam ederdik. Birkaç dakika sonra yine aynı ses.

"Herhalde sağlıkçısı arkadaşımızın başka işleri var. Sabret Bay Kim. Gelirler, ördöği getirirler şimdi. Biz ne diyorduk? Ha, evet, günlük çalışma disiplindeki gevşemeler..."

Hayda! Bay Kim'in bu gece acelesi var galiba. Recep yok mu ortalıklerde? Tamam, görüyorum onu halleder birazdan. Biz çalışmaya devam edelim. Dedim gibi, günlük çalışma disiplin... Bu seferki bağırı biraz çaresizceydi, fark ettiniz mi? Ama hevaler niye ördöği götürmüyorlar Bay Kim'e? Neyse bizim işimiz değil kendi bildiğince yapsın. Diyorduk ki günlük çalışma. Eee hadi Recep heval, neyi bekliyorsun? Görüyorsun ki herkes çalışmayı bıraktı, şu bir türlü dinmeyen "aaaa" sesinden dolayı. Al işte bir tane daha. Yahu adam resmen altına kaçırarak, bu kadar mı meraklısın çarşaf temizlemeye. Bunda bir gariplik var yoldaşlar? "Koğuşun gürültüsü tek tek sönen mumlar gibi, yerini merak ve sessizliğe bıraktı.

Bay Kim'in yüzü kıpkırmızıydı, boncuk gibi terlemişti. Epeyce sıkışmış, kendini zorluyor olmalıydı. Bacaklarını oynatıp duruyor, kayıtsız ve hiçbir şeye bakmayan gözlerinde bu kez bir yalvarış okunuyordu. Recep'e doğru gittikçe umutsuzlaşan bir çığlıkla "Aaaa" diye bağıırıyordu.

—Recep heval ördöği ver, ben halledeyim, diyorum.

—Hayır, karışma, ilgilenme bile, ne diye kolektif çalışmayı bozuyorsun ki? Bir adamın çışı geldi diye! Söyledim ben ona bugün. Bundan sonra ördek

filan yok. Çişin mi geldi, işte tuvalet orada, gideceksin kendi işini kendin göreceksin, dedim. Bu sorumluluk bana ait heval.

Ne diyebilirdim ki? Ranzama yürürken, dönüp bir kez baktım Bay Kim'e. Yine göz göze geldik işte. Ama bu kez doğrudan bana bakıyor, benden öte bir yerlere değil. Bu gözler acı çekiyor, yalvarıyor. Biraz sonra olacak şeyin utancını yaşıyor ve "Bana yardım et." diyor adeta.

Beklenen oldu. "Aaaa"ların ardı arkası kesildi. Koğuşa tuzlu ve keskin bir koku yayıldı. Recep yüzünde en küçük bir sevecenlik olmadan, Bay Kim'in ranzasına vardı.

-Demek sende bundan sonra böyle yapacaksın! Sen bilirsin, fakat yatağını temizlememi bekleme benden.

Recep durdu biraz düşündü ve derin bir nefes alıp devam etti.

-Sana her gün kaşık kaşık çorba içiriyoruz. Artık nazlanmadan yiyorsun. Neden? Açlıktan ölmek istemiyorsun. Yaşamak istiyorsun artık. Ama bu yetmez heval. Eğer kendi tuvaletinin içinde yaşayacaksan öl daha iyi.

Bay Kim öfkeden ve utancından kızarmış yüzünü duvara dönmüş, sıkılı dişleriyle dinliyordu Recep'i. Duyduğu son sözlerle göğsü şimdi daha hızlı inip kalkıyordu. Konuşabilseydi öfkesini, utancını kim bilir hangi kelimelerle ifade edecekti. Ama konuşamıyordu işte. Recep insafa geldi.

-Bu kez, ama yemin ederim son kez, yatağını temizleyeceğim. Bir dahaki sefere bizi çağırma harcamaya nefesini. İşte tuvalet orada nefesini bu yola sakla.

Şimdi hepimiz biliyorduk anlamıştık ve biraz önce Recep'e karşı içimizden yükselen kızgınlık yerini saygıya bırakmıştı.

Çalışmalar, konuşmalar, tartışmalar. Koğuş her zamanki gürültülü yaşamına döndü. Ama bir sonraki randevuyu kaçırmamak için bir kulağımız koğuşun uzak köşesindeki ranzasındaydı. İlk "aaaa" sesini bekleyerek, koğuşun ortak ruhunu on parçaya bölen gürültüye saldı kendimizi. Ortak ruh her seferinde sessizlikle geliyordu. Her bakışın aynı yöne çevrildiği an, gürültüyle on parçaya bölünen ortak ruh, hızla birleşiyordu. Aynı heyecan, aynı yürek çarpışıyla yaşamla ölüm arasında gidip gelen, bizim aramıza nasıl düştüğünü bilmediğimiz bir adamın mücadelesini iz-

leyecektik. O bunun farkında mıydı peki? Böyle bir gösteriye mi hazırlıyordu kendini battaniyenin altına kafasını gömerek. Kim bilir kaç zamandır onu ölümün kollarına atan umarsızlığını, sessizlikte gözle görülür, elle tutulur hale gelen ortak ruhumuzun gücüyle yere çalabilecek miydi? Bu güce ihtiyaç duymuş muydu, onu hissetmiş, ona sarılmış, onu özlemiş miydi? Şimdi gürültü daha kontrollü, konuşmalar daha çok fısıltılarla sürüp gidiyordu.

-Aaaa!

Koğuş hiç bu kadar hızlı gürültüden sessizliğe geçmemişti. Ama ortak ruh durumun garipliğini hemen anladı ve sanki hiç ilgilenmiyormuşçasına kafamızı döndürüp bakmadan, ürkek ve yan bakışlarla Bay Kim'i süzmeye başladık. Görünürde herkes çalışmasını devam ettiriyordu. Kafalarsa tek bir yere tek bir sese odaklı.

-Aaaa!

Hadi Bay Kim. Hadi heval! Kaç kez ölümün kara gölgesinden geçtik. Kimi zaman içimiz titredi, kimi zaman kılımlı depresmedi. Çünkü biliyorduk ki, ölüm kaçınılmaz olsa da bu kavgayı yaşam kazanacaktır. Şimdi bunu bize sen kanıtla. Uçurumun kenarında sana uzatılan ipi tut. Bırakma kendini uçuruma.

Bir süre daha çağırma devam etti. Gittikçe yüzünün rengi değişiyor, bacakları kaçmaya çalışan sıvıyı tutmak için gittikçe daha umutsuz bir çabayla hareket ediyordu. Alnından dökülen terler, fırlamış elma kemiğinin çukurunda toplanıp, yanaklarını değil, ağzını ve çenesini ıslatıyordu. Ve işte bacaklarını ranzanın kenarından aşağıya uzatıyor. Kasılmış yüzüne bakarak, bu hareketin ona ne kadar acı verdiğini kavramaya çalışıyordum. Yine acılar içinde kolunu ranzanın üst demirine atıyor, zorluyor kendini, kalkamayacak ayağa belki. Kim bilir kaç zamandır hareket kabiliyetini yitirmiş eklemelerinin her zerresinde patlayan acının, bir daha aynı utancı yaşamamak iradesini kapatmak için nasıl saldırdığını görebiliyordum. Recep hemen yanına gidiyor, elini uzatıyor, uzanan o ele tutunan insanı, yeniden ayağa kalkan insanı, her hareketiyle beynime nakşettim. Recep ve yardımcıları her hareketinde acıları artan Bay Kim'i koltukluyorlar. Adım ürkek, adımlar sanki yok gibi, öylesine cansız. Ama fitil yanmıştır artık. Fitil yandı dostlar. Bırakın ortak ruhu on parçaya bölsün gürültü, ama bu kez sevinçleri ve umutları çoğaltarak kahkahalar, espriler, canlı hareketler karışıyor ayazda parlayan ay ışığının

koşu pencerelelerinde bıraktığı solgunluğa.

Bahar bir başka güzel gösterir kendini Ulucanlarda. Koşunun kapısı artık akşama dek ardına kadar açıktır. Gürültüler havalandırmayı dolduruyordu. Voleybol oynayanlar, duvar kenarında volta atıp sohbete dalanlar, bir köşede kültürfizik yapanlar. Dipdiri bir devrimci yaşam, toprağın canlılığına karışırdı.

Bay Kim bir süredir tuvalete iki kişinin yardımıyla gidiyor, artık eskisi gibi eklemeleri her hareketinde ona acı vermiyordu. Fakat yine zayıf, yine hareketsiz ve bir türlü anlam veremediğimiz suskunluğunu koruyordu. Yalnızca ihtiyaç olduğunda ağzından çıkan “aaaa” sesini duyabiliyorduk.

İdareyle görüşen arkadaşlar, Bay Kim hakkında bilgi toplamaya çalıştılar, idare kötü davranmıştı. PKK davasından ceza aldığından başka bir şey öğrenememiştik. İsmi de öğrenmiştik, ama biz öykümüzde ona Bay Kim demeye devam edelim.

Güneşli bir bahar günü herkes gibi bende yeşilin ve yavaş yavaş akıp giden bulutların tadını çıkarıyordum. Havuzun suyu henüz soğuk olmasına rağmen, sporculuğunu ve zor koşullara dayanıklılığını göstermek isteyenlere kucağımı açmaya başlamıştı bile.

O anda Recep’i gördüm, kucağında Bay Kim’i almış hınzır bir gülüşle havuza doğru ilerliyordu. Bir anda Bay Kim kendini soğuk suların içinde buldu. Benim ensembledeki tüyler bile, suyun sıcaklığını düşününce, bir anda ürperdi. Bay Kim şaşkınlığını üzerinden atar atmaz çırpınmaya, bacaklarını, kollarını delicesine bir çabayla oynatmaya başladı. Ciğerlerine dolan suyu öksürüp kısık bir sesle bağırdı Recep’e dönerek.

-Aaaa, ooof, uuuuy!!

-Duyuyor musun heval, ağzından başka harflerde çıkıyormuş. Mademki havuzdasın yüz biraz dedi, Recep, ellerini beline koymuş, aynı hınzır ama kararlı bakışlarla, Bay Kim’i süzerek.

Birkaç arkadaşı, boğulacak kaygısıyla Bay Kim’e yöneldi. Ama Recep onları durdurdu. “Bırakın yüzmeye çalışsın, kendi kendini boğacak değil ya?”

Bay Kim’in çırpınışları saniyeler içinde daha da şiddetleniyor, çılgınlıkları ağzına dolan suyla giderek boğuklaşıyordu. Adam gözümüzün önünde boğulup gidecek. Bay Kim’in yardım haykırıışları, biraz daha umutsuz ve yorgun çılgınlara döndüğünde, Recep harekete geçti. Elini uzattı havuza. Uzanan eli hemen kaptı Bay Kim. Ve kendini havuzun kenarına çekti.

Bir yandan titremekten birbirine vuran çenesini durdurmaya çalışıyor, bir yandan da kızgın ama yalvaran gözlerle Recep’e bakıyordu.

-Şu havuzun çevresinde iki tur atmadan çıkmak yok, elinden tutarım, ama sen adım atmaya kollarını çalıştırmayı öğreneceksin.

Başını omuzlarının arasına kısmış, bütün vücuduyla titremeye devam eden Bay Kim ciğerlerine dalan suyu öksürmekten daha da boğuklaşan sesiyle buna itiraz etmek istedi. Denileni yapmaktan başka çaresi yoktu. Havuzun içinde oldukça yavaş adımlarla, dakikalarca süren turlarına başladı. Bundan böyle her gün tekrarlanacak olan bir törenin ilk günüydü bu. Recep onu her gün havuza atmaya devam etti. Başlarda bir iki sesli harften oluşan konuşma diliyle etrafa öfkeler yağdıran ve yalvaran sesler yerini yavaş yavaş sessiz bir boyun eğişe bıraktı. Havuzun içinde daha rahat hareket ettiğini fark ettikçe, sessizlik keyifli mırıltılara dönüştü. Ve evet, Bay Kim’in ağzından sadece “la la la” seslerinden oluşan ilk şarkıyı da böylesi keyifli anlardan birinde dinledik. Bir süre sonra havuza atılacağı saati hiç itirazsız bekliyor, havuza girer girmez ellerini oynatmaya başlıyor, şarkısını mırıldanıyordu. Nihayet Bay Kim’in keyiften ağız dolusu gülümsediğini de gördük.

-Ooo heval! Demek artık gülme kaslarını da çalıştırıyorsun. Sana ölüm yok.

Havuzda geçirdiği saatlerde Bay Kim kaslarını, uyuşan sinirlerini, paslanmış liflerini ve çatırdayan eklemelerini, yeniden yaşamın o kıpkızıl enerjisiyle doldurdu. Hareket, sürekli ve tutkulu bir hareket, yoksa yavaş yavaş geliyor ölüm gölgesini gizleyerek, sinsice. Sadece kaslar, lifler, eklemeler değil, duygular, bakışlar da zayıflıyor ve sonunda hiçbir kelimenin tanımlayamayacağı bir karanlık çukurun dibinde ölüm, zafer tacını takıyor. Bay Kim işte böyle bir uçurumdan geri dönüyordu. Ve artık gülmeyi ve üstelik alın derisini çatlatırcasına -çatlasın ulan ne olacaksa gülmeyi yeniden öğrenmişti. Tuvalete kimsenin yardımını olmadan gidiyor, yemek zamanında ranzada değil masada oturuyor, yatarken yüzünü duvara değil koşu döner, sanki yıllardır hasret kaldığı o hareketliliğin, o gürültünün her saniyesini gözleri ve kulağıyla yakalamaya çalışıyordu. Yeniden doğuyor yaşamayı yeniden öğreniyordu.

Nihayet, yemek, içmek, görmek, düşünmek kadar önemli eylemine sıra gelmişti. Önce birkaç he-

ceyi kullanarak, en basit ihtiyaçlarını bildirmek için, amacını, konuşmayı neden unuttuğunu, nasıl böyle zayıf, hareketsiz ve ölümcül örselendiğini, yine o dil-den dinledik bir akşam.

Bay Kim, 12 Eylül darbesinden kısa bir süre sonra kendini Diyarbakır zindanında bulmuştu. Vahşet dönemini yaşamış, direnişçi kişiliğiyle sivrilmiş, saygı görmüştü yoldaşlarından. Ama bir gün, mahkemenin kendisi hakkında vereceği idamı engellemek için bir plan yaptı. Bu plana göre Bay Kim mahkemeye kendisini akıl hastası olarak gösterecekti. Bu sayede daha az ceza alıp, dışarıdaki mücadeleye daha kısa bir sürede kavuşacaktı. Yoldaşları onu uyarıyordu.

Karl **MARX**

197 Yaşında

“Onun adı ve öğrettikleri, insanlar yer yüzünde var oldukça yaşayacak. Onun dehası bir güneş gibi bütün halklar üzerine ışık saçacak ve yeryüzünde hiçbir şey bunu engelleyemeyecek”

Lessner

**Proletaryaya adanmış bir yaşam
Önsöz 1**

-Doğru bir yöntem değil, demişlerdi. Ayrıca sen akıl hastası raporu alana dek, kim bilir başına ne gelecek. Seni bir hastaneye kapatabilirler.

Bu uyarıları dinlemedi Bay Kim.

Planını uygulamaya başlamıştı. Bir süre sonra onu bir hastaneye kapattılar ve uzun süre müşahede altında tuttular. Numarasını açığa vurmamak için, yanındaki hastaların hiçbirisiyle konuşmaması gerekiyordu. Planının yolunda gittiğini düşündüğü bir anda onu hastaneden alıp, hiçbir siyasi mahkûmun bulunmadığı bir cezaevinde küçük bir koğuşa tek başına kapatmışlardı. Konuşacak, şakalaşacak hiç kimse yoktu. Birlikte çay içip yemek paylaşılacak kimse yok, ziya-

retçi, avukat yok. Yıllarca kaldı o koğuşa, neredeyse on yıl.

On koca yıl boyunca, önce konuşmayı unutmamıştı. Ne zaman olmuştü bu hatırlamıyordu bile. Dili artık kelimeleri telaffuz edemiyordu. Anlatacak bir şeyi olmadığından değil, anlatacak bir kimse olmadığından. Sonra umut etmeyi bir kenara bıraktı. Çıkamayacaktı artık, biliyordu. O sıcak mücadele alanlarını, yoldaşlarını bir daha göremeyecekti. Müebbet hapis cezası almıştı. Ömrünün sonuna kadar bu koğuşa, düşmanın zindanında nefes alacaktı. Havalandırmada voltaya çıkmanın bir anlamı yoktu, yavaş yavaş yatağa bağlanırken, hareketsizlikten iştahını yitiriyor, kilo kaybediyor, kemikleri eriyor, eklemleri kaskatı kesiliyordu. Neredeyse on yıllardır kaldığı zindan da idareciler, artık günleri sayılı bu mahkûmun elerinde ölmesini istemediklerinden olsa gerek onu Ankara'ya son nefesini vermesi için göndermişlerdi. Yaşam tutkusu damarlarından çekilmiş bu adam, Ankara'nın Ulucanlardaki revir koğuşunda, içinde debelendiği karanlıktan yitip gidebilmek için ölümün gelmesini beklemeye başlamıştı. Azrail'in yerine Recep çıkıp gelmişti.

Ankara'nın yaz mevsimi yakıcı ama kuru sıcaklarla geçer. Bir gölge buldun mu, rahatsin. Tutsaklar havalandırmaların gölgelerinde kendilerine yer bulup, bir an önce akşamın gelmesini beklediği günlerde, akşamı özlemeye, sıcak güneşin altında volta atmaya devam eden bir kişi olurdu; Bay Kim. Çevresindeki sürekli güldüren neşeli ve zeki kimliği de açığa çıkmıştı. Tespah bulmuştu kendine. Bir aslan gibi atıyordu voltasını. Kapıdan adını seslendi gardiyan:

-Hazırlan sevke gidiyorsun.

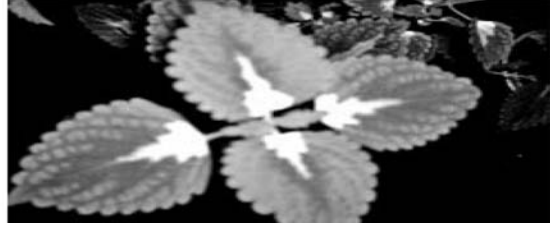
Yine aynı zindana tek kalacağı koğuşuna gidecekti. Eşyasını hazırlayıp kapının önüne koyduğumda hepimizin gözlerinde aynı kaygıyı okumuş olmalı, rahat gülümsemesiyle başladı sözlerine:

-Bir yıldan kısa bir süre sonra dışarı çıkacağım. Beni merak etmeyin. Alışkınım ben yalnızlıklara. Burada öğrendiklerimi bir daha asla unutmayacağım. Güzel haberlerimi alacaksınız sıcak kavga alanlarından.

Ve gitti. İki kişinin taşıdığı battaniye içinde gelmişti, yürüyerek gitti. Bacakları halen azıcık yalpalıyordu ya, kafasının içindeki aydınlığı, sol memenin altında yatan cevahiri, Ankara güneşinin altında bile görebilirdiniz.

Kırlangıç Çiçeği

“Derler ki,
Dünyanın çukurlar ve tepelerden oluştuğu zamanlar-
da, küçük bir kırlangıcın yolu düşmüş bizim gezegenimi-
ze... Kırlangıç ürktüyle bakmış, bu kara parçalarından
oluşan gezegene... Yalnızca taşlar ve korkunç çukurlar o-
lan dünyamızı yaşanılır kılmak istemiş. O sırada renga-
renk bir gökkuşağı belirivermiş. İşte o zaman kırlangıcın
aklına çılgınca bir fikir gelmiş,

Derler ki,

Dünyanın çukurlar ve tepelerden oluştuğu za-
manlarda, küçük bir kırlangıcın yolu düşmüş bizim
gezegenimize... Kırlangıç ürktüyle bakmış, bu
kara parçalarından oluşun gezegene... Yalnızca taşlar
ve korkunç çukurlar olan dünyamızı yaşanılır kılmak
istemiş. O sırada rengarenk bir gökkuşağı beliriver-
miş. İşte o zaman kırlangıcın aklına çılgınca bir fikir
gelmiş.

Uçmuş... Gökyüzünün sonsuzluğuna doğru...
Gökkuşağından renkleri taşımaya başlamış yeryü-
züne... Beyazları getirip, yeryüzüne bıraktığında; Pa-
patyalar açmış... Kırmızılardan gelincikler... Sonra
yeşil... Her taraf çayır çimen olmuş... Maviyi taşı-
ran yorgun kanatları daha fazla çekememiş bu yükü
ve kocaman bir yarıktan içeri düşürmüş Mavi...

Kırlangıç çok üzölmüş. En fazla o rengi sever-
miş. Öyle ağlamış ki, gözyaşlarından çukurlar suyla
dolmuş.

Derler ki, “Deniz ondan mavidir, gözyaşı tuzlu-
dur.”

Ve yine derler ki; küçük kırlangıç gökyüzünde
uçarken etrafı betondan duvarlarla çevrili, içerisinde
en fazla üç kişinin yaşadığı, hücreleri görmüş. Ve
yüreği parçalanmış küçük kırlangıç kuşumuzun.
Nasıl yaşanılır buralarda diye düşünmüş. Kendisin-
den ne katabileceğini bulmak için önce incelemiş,
gözlemlemiş tutsakların yaşamını.

Tutsak edilmiş bu güzel insanlar birbirlerinin
yüzlerini dahi göremiyorlarmış. Yıllarca birkaç kişi-
nin dışında hiçbir canlı yaşam görmeden nasıl yaşa-
nılır anlamak istemiş. Tutsaklar yalnızca seslerini
duyurabiliyorlarmış birbirlerine... Sesler duvarları
aşar da geçer, ulaşır komşu hücrelere, havalandırma-
lara... Sesler vardır; şiirler okur, türküler söyler
özlem dolu, sevda dolu, kavga dolu türküler... Zin-
danda... Sesler... Ve insanlar yıllarca yüzlerini dahi
göremeden sesleriyle anlaşırılar yoldaş yüreklerle,
dostlarıyla... Ve seslerinden, türkülerinden tanırlar

birbirlerini... Tel örgüleri, duvarları aşır da geçen
türkülerinden...

Minik kırlangıç bir müddet izledikten sonra an-
lamış aynı hasret uğruna ölebilen insanların özlemle-
rini... Ve koyulmuş işe. Yeşile doğaya hasret bu
insanlara küçük bir mutluluk da benden olsun demiş.
Kışa doğru yiyecek bulabilmek ve yaşamını sürdür-
bilmek için daha ılık ülkelere göç ederken gagasında
taşıdığı, tohumları hücrelerin üzerinde uçarak, tut-
sakların bulunduğu havalandırmaya bırakıvermiş.

Kırlangıçların göç mevsimini takip eden ve o
günlerde havalandırmaya çıkan tutsaklardan biri gör-
müş küçük kırlangıcı ve anlamış onlara küçük bir
hediye getirdiğini... Büyük bir mutlulukla toplamış
havalandırmadaki tohumları. Tutsaklara sunduğu bu
armağanın yerine ulaştığını ve yarattığı mutluluğu
gören küçük kırlangıç şarkılar söyleyerek süzölmüş
gökyüzüne doğru... (Ve o günden sonra küçük kır-
langıcı görenler bülbül gibi şakıdığını ve mutluluk-
tan dans ederek gökyüzünde süzöldüğünü
söylüyorlarmış.)

Küçük kırlangıcın getirdiği tohumları alan tut-
sak; çay otu, meyve ve sebze kabuklarından elde et-
tiği toprağa ekmiş bu tohumları. Tohumlar zamanı
gelince yeşermiş ve hatta 2-3 cm büyüklüğe ulaşmış
ve bir çiçek çıkmış ortaya. İşte bu çiçeğimiz hücre
duvarlarını aşarak ulaştırılmış dost, yoldaş yürek-
lere... Ve büyük bir sevginin, emeğin ürünü olarak,
büyümeye devam ediyor çiçeğimiz. Bu yüzdendir ki
kırlangıç çiçeği koyduk adını. Hepimizin bildiği ismi
ise camgüzelidir. Ama biz öyküsünü dinledikten
sonra bu çiçeğe kırlangıç çiçeği isminin daha çok
yakıştığını düşünerek bu ismi verdik.

Küçük kırlangıç kuşumuz bu çiçeği arada bir zi-
yaret eder mi bilinmez. Fakat o; benden bu kadar
yeter dememiş, yine hücrelerin üzerinde uçmaya ye-
şile hasret bu yüreklerle yeni tohumlar taşımaya
devam etmiştir.

Çelişki

Bugün günlerden çelişki
Bir o yana, bir bu yana
Sanki İngiltere'nin okyanus sahilinde
bir dalgayım

Geliyoruuuuuum... Gidiyoruuuuuum...
Yükseliyoruuuuuum... Alçalıyoruuuuuum...
Böyle zamanlarda insanın memur olası geliyor
Düz bir çizgi, ne iniş var, ne yokuş
Her şey belirgin, hiçbir sürprize yer yok
Sakin bir hayat, ve tehlikesiz
Oysa varolmanın temel kuralı değil mi ki
Çelişki içtedir, yenilik getirir
Ama isterler ki ya ak ol ya kara
Yaşamak oysa, biraz da ölmektir.
Ölmekse yaşamla birlikte anlamlı
"2 kere 2, 4"; kapıları yavaş ört
Bulut beyaz, gece kara;
20'nde kendine bir eş ara
3 - 5 çocuk, sonra torun;
soru sormaktan sakın ha korun!"

Kalıplar kırılıyoor!

Vaşasın çelişki var
Geliyoruuuum, gidiyoruuuum
Bakin aklından neler geçiyor
İçimde beni heyecanlandıran
sorular var

Ben insanım, bilmek istiyorum

Bilmek istiyorum, ben insanım

Ve ben insanım, çelişkilerim var

İyi ki de var, onlarla büyüyorum

Kalıpları kırmaktan korktuğum an

Aslında onları kırmayı düşünüyorum

Düşünüyorum kalıpları kırmayı

Hem nasıl düşünüyorum

Geliyoruuuum, geliyorum.

Bahar DERİN

Ağustos Böceği Ol Sen

İyi dinleyin çocuklar
Masallar dünyasında bir düzenbaz var!
O düzenbaz ki
Çevirir iyiyi-kötüye
Doğruyu-yanlışa
Ve ne kadar az bilirsek o kadar iyi
Ve ne kadar körleşirsek o kadar duyarlı
Ve ne kadar az duyarsak
O kadar mükemmeliz!
İyi dinleyin çocuklar
Bizim de bir masalımız var
Düzenbazların dünyasına karşı
Şarkıların dünyasından yana savaştan
Bir varmış bir yokmuşla başladı bu masal
Karınca dediler
Yaz kış çalışmış durmadan
Durmadan çalışmış
Ağustos böceği dediler
Bir tembel, bir tembel ki sorma!
Çalışırken karıncalar durmadan
Oturmuş bir çiçeğin dalına
Şarkı söylemiş
Bahar güzel, dünya güzel
Dalda çiçek, ağaçta yaprak güzel
Dolu dolu çekip de ciğerlerine havayı
Şarkı söylemiş Ağustos böceği
Karınca çalışmış,
Çalışmış karınca hiç durmadan
Bir gün olsun geçmemiş aklından

Kaldırıp başını, bakmak şu gökyüzüne
Bir gün olsun geçmemiş aklından
Hep böyle ha babam çalışmak niye?
Yaşamak için çalışmak gerekirmiş de,
Niye bu işin hep çalışmak kısmı düşüvermiş

karıncaya

Sormazmış bile karınca
Karıncalar çalışırken durmadan
Şarkı söylemiş Ağustos böceği
Şarkısını katmış dala, yaprağa, çiçeğe
Duymuş şarkısını onların
“yaşamak” demiş
“işte böyle güzel
işte böyle büyük
işte böyle ışıklı
güzel büyük bir şarkı!
Duydukça onu
Söyledikçe ona parlayan!”
Bahar yaza, yaz kışa dönmüş
Karıncalar çekilmişler yuvalarına
Ağustos böceği soğuktan titreyen elleriyle
Çalmış kapıları birer birer
“dostlarım
ben sizin için söyledim şarkılarımı
kattım neşemi yorgun gününüze
şimdi soğuk hava
tir tir titriyor içim ayazda
almaz mısınız beni de yuvanıza”
kapanmış yüzüne kapılar birer birer...

“Kim istedi senden çalıp oynamanı?
Çalışsaydın sende bizim gibi durmadan
Şimdi kalmazdın böyle ortada üryan!”
Hüzünle bükmüş boynunu Ağustos böceği
“Ben” demiş
“Vazgeçmem şarkı söylemekten
Kalsam da soğukta tir tir
Ölsem de şu karın altında açıklıktan
Yaşamın şarkısını söyleyeceğim
Herkes sustuğunda bir gün
Ne sıcaklığı kalır şu yuvanızın
Ne de tadı ekmeğinizin”
Bitirince sözlerini devam etmiş yoluna
Hiç bir kapıyı çalmadan bir daha
Gitmiş Ağustos böceği
Sonra birer birer gitmiş sesler
Son şarkı susmuş
Son neşe kırıntısı da silinmiş yüzlerden
Yine bahar gelmiş, yaz gelmiş
Çalışmaya devam etmiş karıncalar
Çalışmışlar durmadan
Durmadan çalışarak
Kovalamış mevsimler mevsimleri
Ama bir şey olmuş karıncalara
Anlam veremedikleri bir şey
Çalışmak daha bir zorlaşmış sanki
Ağaçların, çiçeklerin, yaprakların rengi
Daha bir soluk
Daha bir tatsızmış boğazlarından geçen lokmalar
Ve sessizlik bazen
Sağır ediyor gibiymiş kulaklarını
Sonra çok sonra bir gün
Yine ışıklı bir yaz günü
Bir ses duymuşlar uzaktan
Neşeli, rengarenk
Mutlu ve güzel
Kayıtsız kalamamış karıncalar
Merakla yaklaşmışlar sese doğru
“İşte bu o Ağustos böceği!”
Ağustos böceği gittiği o günden beri, şarkısını
duyup da, şarkısını ona katanlarla kocaman bir yuva
kurmuş.
Orada çalışmak zevk
Orada neşe görev
Orada şarkılar umut
Orada yaşam rengarenk bir çiçek
Karıncalar sesleri dinledikçe sarsılmışlar. Sesleri

dinledikçe anlamışlar neyi kaybettiklerini, o soğuk
kış gününde Ağustos böceğinin yüzüne kapattıkları
kapıyı...
Ağustos böceği, kışın aç kalacağını bilerek, şarkıla-
rıyla neşe, umut, düş katarken onların işine, karınca-
lar nasılda bencilce sırt çevirmişler Ağustos
böceğine...
Utanmışlar kendilerinden
Hem de çok utanmışlar
Uzak bir düş gibi bakarken
Ağustos böceği ve dostlarının yuvasına
Kederle başlarını eğip, yürümüşler
Birden bir sessizlik olmuş ama!
Tam o anda görmüş Ağustos böceği,
Başı önde giden karıncaları...
Sevinçle gelmiş yanlarına
Arkadaşları adına söz alan bir karınca
Gözlerini kaldırmadan, başlamış söze
“Biz anlamadık
Şarkıların, düşlerin
Ekmek kadar gerekli olduğunu yaşama
Kapatırken kapıyı o soğuk gecede yüzüne
Karıncalığımız da girdi yerin dibine
Boynumuz eğri bu yüzden
Bakamayız yüzüne”
Dostunun sırtına hafifçe dokunmuş Ağustos böceği,
“Önemli olan anlamak
duymak şarkıyı içinde
hiç bir zaman geç kalınmaz bu şarkıya
Haydi dostlarım,
Hep birlikte söyleyelim şarkımızı
Çalışmayı da
Yaşamayı da
Bir şarkı gibi paylaşarak
Daha güzel
Daha büyük yuvalar kuralım!
Kocaman bir ateş yakmışlar. Kocaman bir halka
olmuşlar o ateşin başında doğanın tüm dost sakin-
leri...
Dans ederek, şarkılar söyleyerek kutlamışlar
bu büyük buluşmayı...
O gün bu gündür, Ağustos böceğinin şarkılarını
öğretirler karıncalar çocuklarına... Yaşamlarından
düş hiç eksik olmasın diye... Bir gün bir yerlerde,
keman çalan bir karınca görürseniz hiç şaşırmayın!

Nazım AKARSU

Tarih yıkıntıları kaldırdığında
Taşlar altında
Filistin'in kanayan gözlerini görecek
Kopmuş narin bir çocuk bileğini
Ve uçlarından kan damlayan
Sırma sırma saçları
Ve Beyrut'un sokaklarına saçılmış
örselenmiş bebek düşlerini
Yıkıntılar arasında kalan
ağrıları duyacak
bugün sağır olan kulakları

Lübnan'a saldıran
İsrail askerlerinin
anlamsız hincini duyacak
Ve belki de utancından ağlayacak
Yeni bir Nazi kudurganlığına
boyun eğdiği için

Tarih yıkıntıları kaldırdığında
Taşlar altında
Beyrut'un kanı çekilmiş damarlarını
görecek

Her sokağında
yavrusunu arayan
içinde insanı büyütmiş anaları
Ve isyanı türküleştiren gerillaları
Bombalar altında bile
yeşeren umutları
Acının içindeki gülümseyişi
Yürekte yüreğe dağılan şarkıları

Ve yaşama dair kıpırtıları
Tarih yıkıntıları kaldırdığında
Sabır taşını çatlatan
bir direnme azmi görecek
Taşla kırılan kanatlarını
çırpmaktan yorulmayan bir şahini
Ve öfkesinden yerinde duramayan
"taş generaller"i
bir haini görecek belki de
davasını satmaya hazırlanırken
alıcıların kurşunlarına hedef olan

Tarih yıkıntıları kaldırdığında
zamanın inatçı ellerinde
ve kendi rahminde olgunlaşan
bir özgürlük tutkusu görecek
ve onu yeraltında korumayı bilen
fedayinleri
ve filistin filistin
beyrut beyrut

büyüyen intifadayı
ve dünyayı dünya
insanı insan yapan
kavgayı
Bombaların, tankların, yalanların
yıkamadığı
Kanlı kefiyesinde parlayan kapkara
gözleriyle
ve zincirinden henüz kurtulmuş
morarmış bilekleriyle
özgür bir filistin görecek.

ISSIZ ADA VE SAVAŞ ZIRHLISI

Ruhan MAVRUK

I

issiz bir adayım
yalnızlığınla çoğul
alışkın fırtınalara

balıkçılar iner,
sam yelleri selam getirir
sañil köylerinden

çimlerinde uyuturum
kaçak aşıkları

her dilden türküler öğrettim yapraklanma
hem Zeybek, De Lori
hem El Condor Passa

şenlikler yapınız
yansı iner danslarımızın suya

şiiir gönderir ay ışıklarıyla
zilgit çeker dalgalar
yanıkısı vurur kıyılara

göge bakırım
sevdiğilerimi özlediğimde
herbirinin bir yıldızı vardır
uzak galaksilerde tutsak
savaşçı çocukların
ve durur ellerinin izi
hala dağlarda

ölüm haberleriyle kırsa da
şubat dallarını
mutlu bir adayım ben
yalnızlığıyla banşık
çoğul yağmurlarıyla

II

bir gün bir savaş zirhlisi
geçti yanından issiz adanın

söylencelerden tanırlardı
birbirlerini

bir selamlama atışı
soluk kadar kısa
bir bakışma

tüm şiirlerim ayaklandı
gitmek istediler seninle

senin gözlerinde uzaklar tutuştu
bu kadar acı bir kavuşma
olmamıştır diye

gün oldu sırtlayıp sevdiğin şarkıları
kaçtım adamdan
yollara vurdum kendimi

sen haramilerin sarayında
kırkinci odalarda kitleyken
ben bu haydut kentin
en vefalı sokağı oldum

sonsuz kapılarım vardı
çıkmazlara açılan
firari rüzgarlarınızı sakladım, yuğdum

şimdi böyle mağrular kadar gizemli
ve esmerken sen
düşlesem de acemi ellerinin
sevecen duyarlılığını
bana hiç dokunmasan da olur
dizlerime yatırıp

saçlarına yavaştan yürüyen akşamı
anlat desem masallarını
içindeki çocuğu istiyorum

konuşmasak da olur....

ben yağmur olur çiçelerim
hücrenin penceresine
gizlice görür giderim seni

III

kaçmak nedir ki sevdiğim
uzak kadar yakın değil hiçbir şey

düşün ki Hozat'ta bir yalnız ağaç
ve zühre yıldızı
nasıl da sevişirler geceler boyu
binlerce ışık yılına inat

aynılık nedir ki zaza gülüşüm
ben bu aşkı yıkılan duvarlardan
roma'nın tutuşan sokaklarından
çaldım da büyüttüm

ben bu aşkı
kimsesizler gömütlüklerinde
çocuklarını arayan annelerin
yalnızlığına sardım da büyüttüm

uzaklaştıkça büyüyor gözlerin
hoş geldin,
seni yazdıkça büyüyor şiirim

seni yandıkça güzelleşen
bu ülke gibi seviyorum....

Destan

Yaşar Kenan

AMATSEĞE

I
Öyle bir bela var ki ölümlülerin başında
Aşağı kalmaz türlü belaların hiçbirinden
Ne daha az acıtır göğüste yürekleri
Daha az tuzlu yaşa mal olur ne de
Gelir saplanır teknil belalar
Kara saplı zehirli bir hançer gibi
Sivri mi sivri, az ya da çok kanatır can evini
Çeker gider sonra, bırakır uğursuz izini
K abuk bağlar yaralar
... hatırlatır kendini
... ların içinde

(...)

II

Ey her şeyi bilen Musalar
Apollo'nun sevgili kızları
Hadi söyleyin bana n' olur
Koyun yüreğime bileyim hadi.
Gelmeyecek mi bu tuzlu gözyaşlarının sonu?
Bulutları devşiren Zeus verdi size esininizi
Şakiyin sizde, bir bir üfleyin yüreğime olup bitenleri
Kalemim tercümanı olacak tanrısal nefesinizin
Ne eksik, ne fazla, yalnızca anlatacak her şeyi
Eğer çıkarsam sözümden bir milim
Yüreğimin ak dediğine kara derse kalemim
Okşamaz bir daha yarin sırma saçlarını şu uğursuz elim
Taşlaşsın içinde işbirlikçi kalemiyle beraber
Korkutsun ki bu ceza yüreğini bütün insanların
Böylece edip bitirdikten sonra gerekli yeminleri
Anlatabiliriz artık kara kalkanlı tanrının kanatlı hikayesini

III

Sarı urbalı şafak tırmanmaktadır ağır adımlarla
Tanrılar diyarı Olympus'un en yüksek doruğuna
Uyandıracaktır teknil ölümsüzlerle ölümlüleri
Haber verecektir yeni günün geldiğini
Yeterince almıştır artık güneş

Çok uzaklardaki Okeanos'tan payını
Çıkar ağır ağır gösterir göz kamaştırıcı yüzünü
Salar ışıltılı oklarını önce
Kronosoğlu Zeus'un yaygın göğe üflediği bulutlara
Altın sarısı oklar giderek vurur doruklara
İnerler sonra sis deryası yaylalara
Yaşamın şaha kalkıp tırmandığı yamaçlara
Yavaş yavaş kayarlar aşığılara
Şarap rengi denizi uyandırır hepinden sonra da.
Yine öyle bir zamanda açmıştı gözünü Poseidon
Terketmişti onu usulca, her yanı saran tanrısal uyku
Balıklı denizlerin altın çocuğu
İşıltılı sarayının avlusuna
Kalkıp çıkmıştır
Ama nerden bilsin, kara denizlerin
Çok uzaklardaki Okionos'un kralı
Kara belalara atmaktadır adımını
Tanrı da olsa, kurtulamayacak çekmekten
Öz kardeşi de olsa tanrılar tanrısı Zeus'un
Görmeyecek hayrını en yaygın güçlerinin
Çekecek inleye inleye ağırlarını
Altın yeleli şafakla gelen bitimsiz acıların
Tam avlunun eşiğini açacaktır Poseidon
Takılır gözleri bir deniz kızına
Güzeller güzeli bir Nereus kızına
Çıkmıştır henüz karanlık koynundan
Yükselmektedir ışıltılı yüceye salına salına
Zephyros'un talozlandığı ak köpükler diyarına
O ki, Nereus kızlarının en alımlısı
Güzel örgülü Amethea'dır adı.
Gül parmaklı şafağın son ışıkları
Gelip değmiştir İşte Ametheia'nın yüreğine
Döndü başı, döndü deliye...
Ne kadar zaman geçirdi böyle şaşkın halde bilinmez
Ama davrandı hemen kendine gelir gelmez
Bir kulaçta ulaştı yüreğinin akıp gittiği yere
Vardı kapandı sevdiğinin dizlerine
Kanıtlamak istedi aşkını
"Al dedi, senin artık bu bitimsiz aşk nektarı"
Böyle dedi, serdi şarap rengi denizi önüne
Karşılıksız kalmadı bu tanrısal çırpınışları
Güzel örgülü, alımlı Ametheia
Güldü gözleriyle, göğsünde yüreğini okşadı
Kanatlı sözlere gerek kalmadı
Yürüdüler bir çırpıda, kulaç kulaca
Girdiler altın saçaklı tanrı sarayına
(...)

"Müzik sözcüğü Yunan mitolojisi-
sindeki esin perileri Musa'lardan kay-
naklanır. Musa'ya ait, Musa'ya
yaraşır bir sanat anlamındadır.
"Dokuz eş yürekli kızdır bunlar, ezgiler
söylemektir en son işleri... Dokuz tan-
rısal kızı ulu Zeus'un. Klio, Euterpe,
Thalia, Melpomene, Terpsikhore,
Erato, Polhymnia, Urania ve hepsinin
başlı sayılan Kalliope. İşte budur Mu-
sa'ların insana verdiği. Musa'lardan
ve okçu Apollon'dan gelir yeryüzün-
deki ozanlar ve çalgıcılar. Nasıl Ze-
us'tan gelirse krallar."

Çıgıllıklardan Müziğe / İnceleme
Emeğe Ezgi
Önsöz 2

çağrı

DEVİNİM TİYATRO ATÖLYESİ

Yola çıktık...Arkamızda kaygılarımızı, çekingenliklerimizi bırakarak...İnsanı, geleceği, kendimizi tanımak ve değiştirmek için... El yordamıyla yürüyoruz. Ama ışısız değiliz. Yaşamın tüm ciddiyetiyle oyunlar oynuyoruz, çocuklar gibi şeniyoruz.

Zorlu ve uzun bir uğraş bu. Hayatın içinde, daha içinde, daha etkin rol almak istiyoruz. Sahnede olmak, ışıkları yakmak ve oyunu başlatmak istiyoruz. Daha çok rol arkadaşı gerekli bize: Oyunu yazacaklar, sahneye çıkacaklar, kostümleri dizecekler, dekorları çakacaklar, makyaj yapacaklar, biletleri dağıtacaklar, sorular sorup cevapları verecekler...

Yola çıktık geliyoruz...Kendimizi, geleceği, insanı araştırmak ve değiştirmek için...

Önsöz 1

Önsöz her sayısıyla Çıngı ile merhaba dedi. Okuruna seslendi buradan, derdini anlattı, içini döktü. Geriye dönüp ardi ardına yeniden okuduğumuzda, yalnızca Çıngı'nın bile 10 yıldır süren ekin-sanat-edebiyat yolculuğumuzun tam bir özetini sunduğunu gördük. Seçkiye yeni bir merhaba yazmak yerine bu 10 yılın özetini sunmak istedik size. Seçkinin içine serpiştirdik merhabalarımızı.

yine yeniden ve daima merhaba...

7

Yeni bir sayıda sizlerle birlikte yine “Bahara merhaba” diyoruz. Gerçi kışın bitişi ile bahara girme arasındaki farkı pek anlayamadık. “Beyaz örtü kalktı, soğuklar yerini ılık rüzgarlara ve yağmura bıraktı” diyemiyoruz. Önümüzdeki günler, kırsal bölgeler ve varoşlar için sellerin, fırtınalı havaların tehdidiyle geliyor. Tarımın gördüğü zarar, tarım işçilerinin yıkımları ve gıda ürünlerindeki pahalılıkla şimdiden karşımıza çıktı bile. Küresel ısınıyoruz...

Ama ısınma her anlamda devam ediyor. Yılın ilk günlerinde Hrant Dink'in katledilişine gösterilen kitlesel tepki faşizmin temel unsurlarına, şovenizme ve dinci faşizme karşı büyüyen ateşin dalgası gibiydi.

Ve yılın ilk günleri köklerimize kadar inen bir saldırıyla karşılaştık. Nazım'ı ve birçok şairi tekeline alıp metalaştırmaya çalışan Yapı Kredi bu ağacın sandığından daha güçlü olduğunu öğrendi. “Baltayı taşa vurdu”... Elbette bundan sonra da o baltanın sapı olmaya can atacaklar olacak. Onlar da köklerimizden o kadar savunmasız olmadığını görecekler. Ve bizlerin günü geldiğinde nasıl tek gövde olduğumuzu... Çünkü hepimiz o köklerden besleniyoruz. Şiirlerimizden, romanlarımızdan, resimlerimizden, sanattan ve sanatçılarımızdan...

Bu sayımızda böylece, “İşçi emeğiyle, eylemiyle değiştirir” dörtlemesinin üçüncü dosya konusu “Eylem”e zamanında yetiştik. Bahar sayımız sizlerdeyken 77 1 Mayıs'ının 30. yıldönümünde Taksim'de 1 Mayıs Alanı'nda olacağız. Bu yılın daha önceki yıllar gibi 1 Mayıs günü gelip çatıncaya kadar, herkesin Taksim üzerine “şeref sözü” verdiği ama sonra –belki de bir gün önce alanlara çağrısıyla dönüş yaptığı bilindik zamanlardan biri olmamasını umut ediyoruz. Hrant Dink'in cenazesinde alanları dolduran görkemi 1 Mayıs'ta Taksim'de görmek hiç de uzak değil.

6 Mayıs'ı bu sene de İstanbul'da bir mitingle karşılayacağız. Denizlerin idamlarının yıl dönümünde 2005'de Harbiye Açık hava'daydık. 2006'da Ankara'da mezar başında ve Abdi İpekçi parkındaydık. Bu yıl 6 Mayıs'ta Denizlerle buluşmak üzere...

8

Haziran'ın sarı-sıcak günlerinden tüm dostlara merhaba...

Biz bıraktığımız gibiyiz, yalnız ustalaştık taşı kırmakta, dostu düşmandan ayırmakta...

Baharın devinimi kirazların çiçek açtığı ayda, Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda isyana durdu... Binler 30 yılın özlemi, 30 yılın birikimi ve öfkesiyle Taksim'deydi... 1 Mayıs alanındaydı... Bir yıl boyunca inatla sürdürdüğümüz "77 1 Mayıs'ının 30. yılında Taksim'e" kampanyamız sonuçlarını verdi ve binlerle Taksim'de buluştuk.

Zincir kırılmıştı bir kez... Ne mümkündü önünde durmak... Duramadılar da... İstanbul'un her yanı bir işkencehaneye dönüştürülse de başaramadılar bu köpürmüş gelen akışı engellemeyi... Her yan Taksim'e akıyordu 1 Mayıs sabahı...

Kampanyamızla birlikte başlattığımız "İşçi emeğiyle, eylemiyle değiştirir" dörtlememizin sonuncusu olan Değişim konusunu dosya bölümünde bulacaksınız. Herkesin değişimden bahsettiği bir dönemde Marx'ın 11. Tez'ini hatırlatmayı zorunlu gördük. Evet değişim... Ama nasıl bir değişim... Önümüzdeki günler seçim günleri... Kimileri değişimi bu seçim sonuçlarına bağlamış durumda... Oysa biz biliyoruz ki sandıktan yalnızca ismi başka olsa da burjuva sınıfın bir başka partisi çıkacaktır. Sandıktan çıkacak sonuç yalnızca burjuvazinin işine yarayacak değişimdir. İşçi ve emekçilerin biriken değişim isteği sandıkta tüketilmemeli ve sınıf tavrımızı koyarak sandığa gitmemelidir. Bugün boykot değişim isteğinin adıdır. Burjuvazinin korkusu da zaten bu değil mi? Tüm kampanyalar, "Kimi seçersen seç ama mutlaka sandığa git." şeklinde değil mi? Öyleyse biz de diyoruz ki, "Sandığa gitme, seçimleri boykot et!"

Kış sayımızda, dosya konumuzu "Devrim ve Sanat" olarak belirledik. Devrimlerle sanat arasındaki ilişkiye bakacak, devrimlerin sanata kattıklarını, sanatın devrime kattıklarını irdeleyecek ve bunları sizlerle paylaşacağız. Çalışmalarınız ve araştırmalarınızla dosyamızı zenginleştirmenizi ısrarla belirtiriz.

Birlikte çoğalmak, birlikte gelişmek için...

9.

Sarı-sıcak günleri ardımızda bıraktık. Güz sayımızla size merhaba demenin sevincini yaşıyoruz. Biraz geciktik biliyoruz ve bunun için siz okurlarımızdan özür diliyoruz.

Yeni bir döneme daha girdik. Sanat merkezleri olarak yoğun bir süreç bizi bekliyor. Atölye çalışmalarımız bütün hızıyla 15 Ekim'de başlayacak. Panel, söyleşi, müzik dinletileri ve daha bir dizi etkinliklerle dolu bir yıl geçireceğiz. Tüm dostlarımızı bu etkinliklerimize, birlikte üretmeye davet ediyoruz. Ayrıca geçen yıl olduğu gibi bu yılda TÜYAP Kitap Fuarı'na katılacak, sizlerle birlikte olacağız.

Bundan sonra haberlerimizi arka sayfalarda bulacaksınız. Konferansta yapılan değerlendirme sonucunda ortak görüş haberlerin ilk sayfalarda yer almaması olarak çıktı. Bizde bu görüş doğrultusunda haberleri son sayfalara yerleştirdik. Umarız bu değişiklik sizlerin de hoşuna gider. Bizim için okurlarımızın düşünceleri, beğenileri önemli. Sizlerin de biçim konusunda önerilerinizi bekliyoruz. ÖNSÖZ'ü nasıl görmek istiyorsak, onu yaratmak için herkesin katkılarına ihtiyacımız var.

Birlikte üretmenin coşkusuyla...

10

Bir kış sayısında daha sizlerle birlikteyiz. Geçen senenin acısını çıkartır gibi kış bu sene iliklerimize kadar kendini hissettirmeye kararlı görünüyor.

Dokuzuncu sayımızda da söylediğimiz gibi bu sayımız da, "Devrimler ve Sanat" dosya konuları serisinin, "Devrimler ve Edebiyat" konusunu işlemeye çalıştık. Takdir edersiniz ki konu hayli kapsamlıydı. Herzen'in dediği gibi; "Siyasi hürriyetten yoksun bir halk için, edebiyat öfkesinin ve vicdanının çığlıklarını duyacağı biricik kürsüdür." Bu kürsüyü göz önüne sermek ne yapsak yeterli olmayacaktı. Umarız devrimlerin edebiyata, edebiyatın da devrimlere etkisini yansıta bilmişizdir.

Bu yılın bizim için bir anlamı daha var. Boğaziçi Ekin Sanat Derneği'nde başlayan ekin-sanat mücadelemizin 20. yılındayız. Bu uzun yürüyüşte bizimle birlikte olmuş tüm dostlarımızla birlikte olmayı istiyoruz. Tüm Ayışığı dostlarını etkinliğimize, bekliyor, hafızalarındakileri bizlerle paylaşmalarını, katkıda bulunmalarını istiyoruz.

2007'nin son ayları oldukça yoğundu. TÜYAP Kitap Fuarı'nda yine dostlarla buluştuk. Ama bu fuar da şair dostumuz Ruhan Mavruk'un "İssız Ada ve Savaş Zırlısı" şiir kitabının heyecanı da bizimle birlikteydi. Kitabın çıkışı, imza günlerinde okurlarıyla buluşması hepimiz için unutulmaz anılarla doldu.

Bu sayımızda 1000. sayfamız var. Geçmişte bıraktığımız bin sayfaya bir tanık yerleştirmek istedik. Tüm okurlarımızla birlikte daha nice binli sayfalara diyoruz. Kim bilir belki bir gün bininci sayımıza benzer sözler yazarak karşılar birileri yine buradan okurlarını

11

Yine yoğun bir bahar uyanışından sıcak günlere adım attık. Bu sayıyla birlikte Önsöz'ümüz üç yılı devirdi. Üç yıllık yürüyüşümüzde bizimle birlikte olan tüm dostlarımıza sonsuz teşekkürler.

Temmuzun ikinci haftası 5. konferansımızda sanat merkezleri olarak yine bir araya geliyoruz. Ekin-sanat alanında yürüttüğümüz yirmi yıllık mücadele, yarattıklarımız, eksikliklerimiz ve bundan sonra yapacaklarımız üzerine duracak, yeni yol ve yöntemler belirleyecektir. Yaz dönemi 20. yıl hazırlıklarımızla yoğun bir tempounun içine girmiş bulunuyoruz.

“Devrimler ve Sanat” başlığı altında hazırladığımız dosyamız, “Devrimler ve Edebiyat”ın ardından “Devrimler ve Tiyatro” olarak devam ediyor. Mutlaka eksiklerimiz olmuştur. Bu konudan eklemek istediklerinize her zaman ki gibi sonraki sayılarımızda da açık olacağız. Aralık ayının ilk günlerinde Güz sayımızla “Devrimler Müzik ve Dans” dosyamızla yeniden ellerinizle, gözlerinizle buluşacağız. Katkılarınız bizi daha da zenginleştirecektir.

12

Güz sayımızla bir kez daha merhaba,

Yoğun ve sıcak bir yaz ayını geride bıraktık. Yitirdiklerimiz oldu, Filistinli şair Mahmud Derviş, Kübalı tarihçi Navarro, Cengiz Aytmatov... Birçoğumuzun şiirlerini severek okuduğu Mahmud Derviş'e bu sayımızda ancak şiir ve görüşlerinden oluşan kısa bir bölüm ayırabildik. Bir sonraki sayımızda tüm yönleriyle Mahmud Derviş'i ele alacağımız bir çalışma yapacağımızı şimdiden buradan duyurmak isteriz.

Biliyorsunuz, Önsöz dağıtım şirketi tarafından değil kendi olanaklarımızla okura ulaştırılıyor. Daha fazla okura ulaşmak amacıyla düzenlediğimiz dağıtım kampanyası kimi eksiklerine rağmen başarı ile gerçekleştirildi. Bir aydan kısa bir zamanda iki bin insana ulaştık. Dağıtım tekellerinin uyguladığı ambargoyu nasıl aşacağımızın somut bir örneği oldu düzenlediği-

miz bu kampanya. Kampanyayı yürüten tüm arkadaşlarımızı başarılarından dolayı bir kez daha kutluyoruz.

Ekin-Sanat alanında 20 yılı geride bıraktık. Boğaziçi Ekin Sanat Derneği'nden Ayışığı'na kesintisiz süren bir yoldan geliyoruz. Bu yolda adını dahi bilmediğimiz birçok insanın adımları var. İşte biz bu adımları kendi adımlarımızla birleştirmek istedik. Bu amaçla Ekim ayında düzenleyeceğimiz bir dizi etkinliğimize tüm dostlarımızı davet ediyoruz.

“Umudumuz Kavgada Kavgamız Sanatımızla” dedik ve ekliyoruz; “Yaşam bizden yana...”

13

Soğğun iliklerimize ulaştığı mevsimde yine sizlerleleyiz. Kış, yoksullar için katlanılmaz yükleriyle geldi. Bembeyaz karın doğadaki görkemini çok az kişi duyumsayabilecek. Estetiğin önündeki gerçekler olmalı bunlar.

Bu sayıda kapağımıza Victor Hugo'nun ölümsüz eserinin karakterini, Notre Dame'ın Kamburu'nu konuk ettik. Biliyorsunuz burjuvazinin bize dayattığı güzellik kavramı biçimsel görkemle donatılmış bir anlamsızlık. Quaisimodo, bize tüm bu dayatılan içi boşaltılmış “güzel” kavramının karşısına, aşkı uğruna yaptığı fedakarlıklarla ve topluma karşı duyduğu yüksek sorumlulukla hepimizin gönlüne yerleşmiş güzel insanı koyuyor. Daha önce “estetik” yazılarında bu konudaki düşüncelerimizi açıklamıştık. Bir kez daha, 20. yılımızda güzel kavramımızı sizlere yansıtmak istedik.

Biliyorsunuz sonbahar sayımızdan ve 20. yıl etkinliklerimizden sonra ve TÜYAP Kitap Fuarı'ndan önce geniş çaplı bir saldırıya uğradık. Bilgisayarlarımıza el konuldu. Yazı kurulu üyemiz ve editörümüz Songül Yücel sizlere bu sayıda “Zindan Türkü Söylüyor” bölümünden seslenecek. Bu sayıyı sizlere hazırlarken onun eksikliğini hissettik. Malzemelerimizi yeniden edinmek arşivimizi yeniden oluşturmak zorundaydık. Dostlarımıza bu konuda yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür ederiz. ÖNSÖZ, elbirliğiyle yeniden ellerinizde.

Baharda kır çiçekleriyle birlikte buluşmak üzere.

*her deniz
bitimsiz bir sevdanın
başlangıcı
deniz
bitmeyen özlemlerin
kaynağı*

Soreş Agir

BİR EVİN ÖYKÜSÜ

Hadi kalk seni bu şehrin tarihi bir yerine götüreyim. Eski bir Ermeni evi. Buranın farklı bir havası var, hele müzikte çalınca bir başka oluyor. Hadi gel, avlunun en güzel yerine gidelim, orada koca bir çınar ağacı var. Avlunun her yanı sarmaşıklarla kaplı, görüyor musun? Dur daha bitmedi, sana odaları gezdireyim, merdivenlerini geçip avlunun, bir odaya giriyoruz. Köşede tarihi bir radyo ve duvarlar resimlerle dolu. Bu resimleri, ustalar evi yaparken işlemler duvara, fark ettin değil mi? Şimdi ki evlere hiç benzemiyor. Odalarda gizli bölmeler var saklanabilmek için, ve burası da kiler, buz gibi soğuk, hissetmişsindir, burada yaşayanlar erzaklarını bu kilerde tutardı. Ve şurada başka bir oda var ve odalar, bak hepsinin pencereleri demir korumalarla donatılmış.

“Şimdi ne düşündüğünü biliyorum, aslında neyi soracağımı tahmin edebiliyorum; neden bir eve gizli dehlizler, gizli kiler yapılır, neden kapısı camı böyle demirlerle donatılır? Bu insanlar neden ve kimden korkuyorlardı? Dinle... bak.... uzaktan, tarihin içinden sesler geliyor, dinle!

Duymuyor musun!?

Dinle! Duyuyor musun, ayak sesleri geliyor sokaktan ve at kişnemeleri, bir arabanın tekerlek gıcirtısı duyuluyor, sonra başka bir arabanın, sesler, uğultular artıyor habire. Sen de görüyor musun ev sahiplerinin yüzündeki çaresiz, dehşet dolu korkuyu. Yaklaşıyor sokaktakilerin ayak sesleri ve büyüyor içerdeki telaş, evin içi durgun, ışıklar sönük. Ölüm kadar sessiz bir an! Sesler artık avludan geliyor. Baba anlıyor, bunlar tehcir görevlileri. Ve hemen kaptığı gibi saklıyor çocuklarını ayrı ayrı gizli bölmelere, sonra da eşini. Ama kendisi saklanmıyor, orada öylece duvarın köşesinde bekliyor, korkuyor ama korkusunu belli etmemeye çalışıyor. Başına ne geleceğinden öylesine emin ki, onun tek telaşı kurtarabilmek geriye kalanları, ailesi için

kendini feda edecek, belli. Şimdi anladın mı neden olduğunu gizli dehliz ve kilerin!!

Biliyor evdekiler, biliyor en küçüğünden en büyüğüne kadar, bu ev amansız bir dağın başında, geçit vermez bir kale değil, ne yıkılmaz duvarlara ne devrilmez bir kapıya sahip, taş da, demir de olsa sonunda koca bir ordu karşısında küçük bir ev o. Ve ne de bulunamaz, keşfedilemez değil gizli bölmelerinin hiçbirisi. Bunu evdekiler de biliyordu ama başka çareleri yoktu. Bu gizli bölmeler, bu demirli pencereler, okyanusta ince bir dal gibi... Yaşamak için hepsi tutunmuş bu ince dala ve biliyorlar ki onları kurtarmaya gelecek bir gemi yok. Yapayalnızlar, çıplak ve korumasız... Yeniden at kişnemeleri ve nal sesleri geliyor gecenin içinden, dinleyin bu sesleri... Bakın bu askerce verilen bir selamın topuk sesi, duyuyorsunuz değil mi? Hiç de gizli kapaklı, kısık sesle konuşmuyorlar. Sanki dünyanın en normal şeyinden bahsediyor ve en normal şeylerini yapıyorlar... Açıkta açığa söyleniyor her şey. Sakınmadan, çekinmeden, su içer gibi, yemek yer gibi, doğal bir işi yapar gibi öldürüyorlar. Emirler buyruluyor, künyeler okunuyor, dinleyin, duyun bunları, hepsini duyun.

“Lambaları sönük, hiç ışık yok”

“Evdedirler evde!”

“Bir lamba getirin”

“Emredersiniz; lambayı getirin”

“Nerde bu lamba, Asker?”

“Geliyor komutanım”

“Askeer!”

“Geldi komutanım, buyurun lamba”

“Önce bahçeyi iyice arayın, sonra da içeriyi, hepsini bulun ve diğerlerinin yanına katın, bu iş bu gece bitecek çavuş, ona göre!”

“Emredersiniz.”

Duydunuz değil mi, bu gece “bu işi bitirecekler”,

bu gece, hemen şu anda!

Başlıyorlar bahçeyi didik didik aramaya, bazıların elinde ucu sivri, upuzun demirler var, toprağa sokuyor çıkarıyorlar, bir başka gurup avlu duvarlarını yokluyor, başkası, cam önlerine bakıyor lambayla, bir yerlerde gizli kapak arıyorlar, umulmadık bir giriş o gizli yerlere. Basite almayın, hiçte acemi değil bu adamlar, aynı şeyleri daha önce başka başka şehirlerde de yaptılar.

Şimdi, kalkıp kimse bize anlatmasın o sıkıcı pahlavaları. Bilinen tarihi kazananlar yazdı ve biz çoktan bıraktık buna inanmayı. “Onlar bizi öldürdü biz de onları”, koca bir yalan bu... Hangimizin dedelerini öldürdü bu insanlar, hani nerde o toplu katliamlar, açılmış toplu mezarlar, hiç bir şey kalmadı mı öldürdüseler de öldürdüklerinden geriye? Bu insanlar, burada yaşadı, hem de yüzyıllarca... Köyler, kasabalar kurdular, yollar, köprüler, binalar diktiler. Sonra aniden yok olmuşlar, sizce bu tuhaf değil mi?... Bu yüzden burası sadece bir ev değil. O aynı zamanda, yok sayılan tarihin kendisidir. Ama görmeyi ve anlamayı isteyenler için. Bu evi yapanlar nerede, nasıl öldüler, onlardan geriye kimse kalmadı mı, neden sahipsiz bu yapı?

Ve avludaki koca çınar ağacını dikenler oturabildiler mi gölgesinde bir yaz akşamı kurulup? Onun gövdesinin altında bir parça ekmek peynir yiyip, çay içebildiler mi? Yoksa bu ev gibi çınar ağacının anı defteri de acının, korkunun, telaşın hatıralarıyla mı dolu? Eğer bir dili olsaydı şu çınar ağacının, eğer olsaydı, acaba neler anlatırdı bize ve nasıl bir ağıt yakardı sevdiklerinin bir gecede yok edilmesine... Bu evin her ayrıntısına, her yanına iyi bakın, bakın, neler canlanacak gözünüzde.

Bakın, şimdi de kapıya yükleniyorlar ve koçbaşı hızla çarpıyor kapıya, sonra bir daha ama ne dağ kadar güçlüdür bu kapı ne de sihirli... Ve işte üçüncü darbeye parçalanarak düşüyor yerlere, giriyorlar içeri, lambanın ışığı aydınlatıyor içeriyi. Köşede, ayakta, savunmasız bir adam... babadan oğula zanaatkar bakır ustası. Ne bir din adamı, ne imam, ne alim, ne papaz, ne bir asker, ne de muzaffer bir komutan. Sadece bakır ustası... bakır işlemek ve insan olmaktan başka suç yok aslında... Tek suç bu topraklarda doğmuş olmak.

Yetmiyor “benden başka kimse yok” demesi, tam önüne dikiliyor insan yarması bir dev ve bir tokatta seriyor yere bakırcı ustasını.

“Sana gösteririm kimse yoku, söyle neredeler?”

Söylemiyor bakırcı ustası, düşüyor, çarpıyor, inliyor, kırılıyor kaburgaları, birer birer dökülüyor dişleri, son bir defa kalasla vuruyorlar sırtına, kan doluyor boğazına bakırcının ve kapanıyor gözleri sonsuza dek...

“Atın dışarı şunu”

Çekiyorlar ayaklarından çınar ağacının dibine kadar. Çınar ağacı bakıyor ölünün yüzüne ve lanet ediyor hiç bir şey yapamıyor oluşuna.

“Buldum seni!”

Duyuluyor hemen peşinden bir çocuk çığlığı... evin en küçüğüdür bu. Soruyorlar:

“Diğerleri nerede!”

Susuyor çocuk, korkudan mı yoksa olup biteni bildiğinden mi bilinmez... savurup atıyorlar babasının yanına, sarılıyor babasına... ağlıyor... babasının ölümüne mi, olup biten her şeye mi, yoksa bir şey yapamayacak kadar güçsüz oluşuna mı bilinmez... Çınar ağacı, ölü bakırcı ve çocuk bekliyorlar. Ve bulunuyor gizli mahzenin kapısı, ne var ne yok taşıyorlar arabalara ve cepleri ceviz dolu tehcir görevlilerinin. Kimisinin de elinde koca bir kangal sucuk, ne varsa kilerde, paylaşıyorlar oracıkta ama en büyük pay “büyüklere” gidiyor at arabalarıyla. Sonra ard arda bulunuyor anakız ve büyük oğul, çıglıkları geliyor arka odalardan kadınların ve sonra onlarda atılıyorlar, yarı baygın, çınar ağacının altına. Sonra da kaldırılıp götürülüyorlar ötekilerinin yanına!

Bakın, bir gecede, silinircesine yok oldu bu insanlar. Ve “tarih” bunu asla yazmadı. Sanki hiç yaşamamış bu insanlar bu topraklarda.

Gördünüz değil mi?

“Bu gece bu işi” nasıl bitirdiklerini?

Ve işte, hiç yaşamamış olanlardan geriye, taş binalar kaldı, köprüler, kumalar, koca koca heykeller. Ve onlarca, binlerce anıt, yüz binlerce mezar... hiç burada yaşamamışların evleri ve mezarları her yanımızda... Ve etrafımız, bu hiç yaşamamışların, arkada bıraktığı eserlerle dolu!...

Ama biz, ama yaşayan büyük insanlık, kendi tarihini hiç unutmaz ve her seferinde, her fırsatta bunu anlatır. Bu sese kulak verin, bu ses tarihin en onurlu sesidir.

Yaşananları yok saymak ortak olmaktır halka karşı işlenen suçlara

Hayatının ilk yıllarını bir yetimhanede geçirdi, kendisi gibi tüm akrabaları darmadağın olmuş, imi-timi belirsiz ufuklarda kaybolmuş çocuklar arasında. Öldüğünde on bin insan haykırıyordu adını, daha kanının kurumadığı kaldırımlarda. Düşüncelerini cesurca söyleyebilmenin bedelini ödediği kaldırımında yatariken, belki de uzunca bir süredir ilk kez kalabalıkların umutsuzluk ve “nasılsa bir şey değişmez” inançsızlığıyla değil, “yeter artık, buraya kadar!” çılgınlıklarını taşıyan bir büyük öfkeyle yürüdüğünü göremedi.

Hrant Dink, bir zamanlar bu toprakları mesken tutmuş çok eski bir halkın vurula-kırıla bir avuç kalmış üyelerinden biriydi. Belki o da -tıpkı diğer birçok Ermeni gibi- kendi dünyasına kapanıp kimliğini gizleyerek ve her türlü şovenist aşağılanmayı sineye çekerek yaşamayı seçseydi, hala nefes alıyor olacaktı. Ama o, “Biz Ermeniler, hala buradayız, kendi dilimizi, kültürümüzü yaşamaya devam ediyoruz ve adalet istiyoruz” demeyi seçti. Kıyımın külleri ve onun üzerine serpilmiş büyük suskunluk arasında gözlerden kaybolmuş gerçekleri, resmi ideolojinin dokunulmaz kıldığı kalıpları tehlikeli biçimde parçalayarak gün yüzüne çıkarmaya girişti. Böylece, hem bu toprakların “ezelden ebede” gerçek sahipleri olduklarını iddia edenlerin kıyım ve yalanlarla örülmüş dünyasına bir çomak soktu; hem de acımasız bir kıyımdan geri kalan birkaç on bin Ermeni’nin üzerinden atamadığı o ağır travmayı hafifletti.

Yokoluş Travması

Ulusların yaşadığı büyük darbeler, etkisi nesiller boyu süren derin yaralar açar. Almanlar otuz yıl savaşlarında nüfuslarının neredeyse yarısını kaybettiklerinde, bu ulusal travmayı atlatmaları neredeyse 200 yıl sürmüştü. Bir ulusu adeta yok oluşun eşiğine getiren olaylar asla unutulmaz. Peki ya o eşiğin ötesine geçip yok oluşa neden olan olaylar?

Asla unutulmaz ama asla yüksek sesle dile getirilmez bir travmadır o. Yeniden ayağa kalkmanın umuduna hemen hiç yer vermeyen, yaraya batırılmış bir diken gibi sürekli acıtan bir duygudur.

Az değil, dört bin yıldır bu topraklarda yaşayan bir ulusun üzerinden geçen koca bir silindir, geride kalanların çoğunu kendi kültürünü ve ulusal kimliğini oluşturan ne varsa inkar edip unutmaya zorlamıştı; diğerlerini ise inkar yerine kimliğini gizleme, kültürünü gözlerden ırak yaşama ve her “Ermeni dölü” küfrünü duyduğunda susup kabuğuna çekilme yoluna zorlamıştı. Dört bin yılda oluşturduğu gelenekleri, kimliği ve kültürüyle güçlü bir ulusu, yaşadığı coğrafyadan silen bir kırım, öyle kolayca atlatılacak bir travma değildi. Kendi kimliğini inkara ve unutuşa mahkum eden binlercesi, dört bin yılda süzülüp gelen ulusal kimliğe, topluluğu koruyamadığı için, adeta en ağır cezayı kesmişlerdi. Akan kanları, kopan organları, çürüyen ve vahşi hayvanlarca parçalanan cesetleri unutmanın, belki de en kolay yolu bu. Terör bu kesimler üzerinde amacına tam ulaşmıştı: bezginlik, umutsuzluk ve nihayet inkar ve unutuş.

İster inkar, isterse kendini gizleme ve suskunluğa bürünme şeklinde olsun, 1915’ten bu yana gelen travma, egemen sınıfların sistemli hale gelen baskı ve tehditleriyle, yeni nesiller arasında yeniden ve yeniden üretildi. Hrant, sınavın en yüksek puanına sahip olduğu halde askerde çavuş bile yapılmayan tek “gayrimüslim” değildi. Kuşkusuz bir yerlerde yazılı olan ama asla açıklanmayan temel bir yasaya göre, herhangi bir devlet kurumunda “gayrimüslimler”in amir sıfatına erişmeleri mutlak anlamda önleniyordu.

İlkokul sıralarındaki taze beyinlere, hiç çıkmamacasına sokuldu Ermeni ve Rumların Türk’ü nasıl arkadan hançerlediği. Bu akıl dışı öyküler anlatılırken ilkokul sıralarında, köşelerine çekilip ağlayan ya da başını öne eğip susan minik dostlarımızı hatırlıyor musunuz? İşte böyle, korkunç bir kırım travması, koca bir ulustan geriye kalanları, devlet dairelerinde, asker ocağından ve okul sıralarından kovalayıp durdu. Ama, dahası da var. 6-7 Eylül olayları, Maraş Katliamı, bu ülkenin egemenlerinin azınlıklara nefes aldirmamaya ve gerekirse onların boğazına yeniden basmaya hazır olduklarını hatırlatmadı mı? Çok değil, birkaç ay önce sokaklarda “Kırım yapsaydık soyunuz kalmazdı” pankartındaki aymazlığı pişkinlik ve gururla taşıyan Türk ulusunun sözde temsilcileri, geride insan bırakmamacasına bir kırım yapmayı ulusal bir nişane sayan tutumları nedeniyle, egemenlerin alkış ve takdirini toplamadı mı? Bütün bunlar, tehdidin 1915’te kalmadığını, devam ettiğini göstermeye yetmiyor mu?

Kış Uykusundan Uyanan Bellek

Belki her şeyin Hrant’la birlikte değişmeye başladığını söylemek hatalı olur. Koca bir devrim yaşıyordu bu topraklarda, tek bir aydının çabalarının çok ötesine geçen. Ve o, henüz iktidarı fethedecek güçte olmasa bile, en önemli meyvesini milyonların değişen zihninden derliyordu. Devrim toprağı eşeledikçe, küllerin altında kalanlar da silkindi, umutlandı, güç ve moral buldu. Devrim, oldukça güçlü ve tutarlı olan demokratik programıyla, en başta ezilen toplulukların ve azınlıkların yüreklerinde yer buldu. Hrant, 35 yıl önce başlayan bu büyük devrimin ilk öğrencilerinden oldu.

Devrim, görüntünün altındaki özü, pasın altındaki cevheri, suskunluğun ardındaki feryadı ve inkarın ardındaki korkunç gerçeği getirip toplumun orta yerine bıraktı. Köklü bir ulusun bu topraklarda kalmış üyelerinde, kış uykusuna yatmış bellek yeniden uyandı.

Hrant’ın çabalarıyla çıkan Ermenice-Türkçe gazetenin yayımlanmasıyla kaldırdı başını umut. Sessizce ağlayan, başını utançla eğen yavaş yavaş ortak oldu bu umuda. Vakıfların, kiliselerin ve yüksek duvarlı mezarların karanlığına sığınıp orada kısıp kalan bir topluluk, tüm topluma kendi gerçeğini kabul ettirmeye girişti. Resmi kalıplar tek tek söküldü, ayıplar ve alçaklıklar tek tek ortaya dökülmeye başladı. Utanç başını kaldırdı onurla. Ermeni topluluklarındaki travma aşınmaya başladı. Travmayla geçen koca yüz yılın haklarını, vesayetini ve belki öcünü değil ama adaletini geri almak için, mahkemeler açılıyor, romanlar-makaleler yazılıyor, konferanslar toplanıyordu. Barajdaki gedik, arkasında toplanan suyun korkunç basıncıyla büyüdükçe büyüyor ve sadece Ermenileri değil, diğer bütün ezilen ulus ve toplulukları tahakküm altında tutan barajın tümünü tehdit eder hale geliyordu.

Egemen ideolojik kalıpların aldığı darbelerden endişeye kapılan sermaye sınıfı, faşist güruhlara havale ettiği çürük yumurta saldırıları, Kerinçsizlerin hukuki ve fiili linç operasyonlarının para etmediğini gördü. Mülkler eski sahiplerine dönecekti, tazminatlar ödenecekti, falan-fılan; bunlar önemli değildi sermaye düzeni için; sahip olduğu tekelci birikim yanında dedede kulak kalırdı nasılsa; ama bundan daha önemli şeyler vardı kaybedilecek. Şovenizm üzerine inşa ettikleri temel sarsılıyordu. Belleğin yeniden kış uykusuna yatması için, yeni bir travma gerekiyordu. Ve bu bahar uyanışının temsilcilerinden biri olan Hrant, çö-

zülen travmanın yeniden canlandırılması için emperyalistler arası, tekelci sermayenin kendi içindeki çelişki ve çatışkılarının bir sonucu olarak katledildi.

Ama Hesaplar Boşa Çıktı

Ama işler, hiç de sermaye sınıfının istediği gibi gitmedi. Devrimin alt üst ettiği bu topraklarda yaşayanlar, utanç ve acı dolu bir tarihle yüzleşip onu belleklerine kazımayı öğrenmişlerdi uzun süredir. Köklü bir ulusu yaşadığı topraklarda yok etmenin utancını bir kez daha yaşamamak, böyle bir utanca bir kez daha ortak olmamak için, ayaklar kendiliğinden alanlara yöneldi. Taksim Meydanı'nı birkaç saat içinde dolduran on bin kişi "Hepimiz Emeniyiz!" diye bağırды ya, işte asıl travmanın çözülüp parçalandığı tarihi dönemeç orada yaşandı.

Bu manzarayı görüp de yaptığı hesabın yanlışlığına ağlamayan egemen sınıf temsilcisi yoktur herhalde. Onlar da bol bol timsah gözyaşları döktüler. Tam da Avrupa ve ABD'de Ermeni soykırım tasarılarının gündemde olduğu bir sıra, olacak iş miydi bu?! Bu yüzden olsa gerek, olayı ilk kınayan devlet kurumu, Dışişleri Bakanlığı oldu. Logosunda "Türkiye Türklerindir" sözünü taşıyan bir gazetenin yöneticisi gözyaşı döktüğünde, artık ona inanan kimse kalmamıştı.

Hrant Dink'in sahip olduğu politik çizginin eleştirisini yapmak, bu yazının amacı dışında. Tarihsel olaylar içinde bazı kişiler vardır ki, kişisel fikir ve niyetlerinin ötesinde bir sembol haline gelirler. Altı delinmiş ucuz bir ayakkabıyla Şişli kaldırımında yatarken, tıpkı Hristiyanların ikonalarına çizdikleri azizlere benziyordu ve örtüştüğü sembolle uyum halindeydi. Koca bir yüzyıl boyunca aşağılanan, kırımdan geçirilen, küfredilen, düşman ilan edilen bir ulusun, zapt edilmez bir güçle silkinip kendi gerçeğini milyonlara kabul ettirebilmesi için, tarihin acı derslerinin öğrettiği gibi, birilerinin büyük bedeller ödemesi gerekiyordu. Oysa bu bedeli ödeyenler, enternasyonalist devrimciler olmalıydı, Hrant değil. Onun tabanı delik ayakkabısı, yapamadıklarımızı bize hatırlatsın her zaman.

beyaz yele

**ALVARO
CUNHAL**

"Umut veren bir başlık..."Yarın Bizimdir yoldaşlar"...Yazarı Manuel Tiago... Kapağı çeviriyorsunuz, sunu bölümüne düşülmüş bir not:"Romanın daktiloya yazılmış metni,romanda sözü edilen kişilerin fırtınalı yaşamında, bu tür olayların geçtiği yıllarda derlenen bir arşivde, başka belgelerin arasında bulundu." Heyecan artıyor..." Romanın yazarının kim olduğu bilinmiyor" Gizem okuru daha bir içine çekiyor... Kim bu Manuel Tiago?....

.....Kavganın öncülerinden birinin kendinden sonraki kuşaklara yol göstereceğini diye tarihe düştüğü bu notların sahibini yıllar sonra öğreniyoruz: Halkın "Beyaz Yele"si, Portekiz Komünist Partisi Genel Sekreteri Alvaro Cunhal...

Beyaz Yele Alvaro Cunhal"

Önsöz 2

Wernike-Korsakof

I

Beynim bana düşman
Bana dost
Beynim doktor
Ve cellat
Sallanıp duruyor hayat
İpek bir ipliğin ucunda
Vaktini bilemem
kopar mı
Kopmaz mı?
Haykırıyor bir yanı
Hayaaat
Yaşa kavgaya dair
Susuyor bir yanı
Susuyor
Derin bir karanlık
Taş atsan dibe varmaz
Yarıyor gibi
Bir sonsuz sessizlik
Silinenlerin ağır acısı
Ve kahreden kahpeliği
cellatların
Kapanyor perde
yavaş yavaş
Ey hayat alkışla beni
“wernike – korsakof”
bu illet ki
yavaş yavaş
öldürüyor beni
bu hain
bu kalles
bu namertkeş...

II
Benden sonra da
Bulutlar yağmur
taşıyacak toprağa
Benden önceki gibi
Nergizler aynı açacak
Aynı dağlar ve denizler
Benden önce nasılsa
Sonra da öyle
olacaklar
Ben bu bedeni öylece bırakıp
gideceğim
Belki de hoşça kal
bile diyemedem...
III
Ve ben
Rüzgarın yoldaşı
Suyun sevdahısı
Dağın yabanisi
Ne tuhaf
Ölümlü düşünüyorum
Oysa
Öylesine
deli doluyken hayat
Ve bunca iç varken
Ve sonra
Sonra...
Sonrası yok işte...
Büyü
Simya
İlim
Bilim ile

Ne varsa
hepsiyle
Ne yapmışlarsa
Sonrası yok işte
Sonrası ölmediği için
Ölümlü düşünüyorum
Lakin değil niyetim
İpi geçirmek
kendi boynuma
Hayatı böylesine
kahretmek
Ne acı
Ne de böylesine
kolaya kaçmak
Yani bahsim öldürmek
değil kendimi
Hiç değil
İçtiğim su
Çektiğim hava
Haram olsun ki değil
Sözüm
ölüme dairdir
Benden
yana olmayan ölüme
Hayat sen
Alkışla beni ki
Başım dik gideyim.

Temmuz 2004

Ergül Çiçekler

Önsöz 13

Sanata dair notlar

Yeni Evre Ve Sanat

Engels, City Girl'ün yazarı Margaret Herknesse'e gönderdiği mektupta roman hakkında görüşlerini söylerken, gerçekçi sanat açısından tipik koşullarda tipik karakterlerin nasıl yansıtılması gerektiğini de açıklıyor. Mektubun tamamı mutlaka okunmalı. Mektupta diğer şeylerin yanında şunları söylüyor:

“... Gerçekçilik, benim anlayışıma göre, ayrıntı doğruluğundan başka, tipik koşullardaki tipik karakterlerin doğru olarak yeniden yaratılmasını da gerektirir. Şimdi, karakterleriniz yeterince tipik, ama onları kuşatan ve eyleten koşullar belki, o denli tipik değil. City Girl'de işçi sınıfı, başının çaresine bakamayan ve hatta başının çaresine bakmak için hiçbir çaba ve uğraş göstermeyen edilgen bir yığın olarak görünüyor. İşçi sınıfını uyuşuk sefilliğinden çekip çıkaracak bütün çabalar dıştan, gökten geliyor. 1800 ya da 1810 dolayında, Saint Simon'un ve Robert Owen'in günlerinde bu doğru bir belirlemeyseniz de, yaklaşık elli yıldır militan proletaryanın verdiği savaşımlardan çoğuna katılma onuruna ermiş bir insana 1887'de böyle görünemez. İşçi sınıfının kendisini kuşatan baskıcı ortama karşı başkaldıran tepkisi; işçilerin insanlar olarak durumlarını iyileştirmeye yarı bilinçli ya da bilinçsiz çırpınarak, girişimleri tarihe geçer. Ve dolayısıyla gerçekçilik alanında yer almayı hak eder.”

Tipik koşullardaki tipik karakterleri doğru olarak verebilmek gerçekçi sanat için temel önemdedir. Bu ise geniş bir bakış açısıyla tarihsel gelişim çizgisi doğru olarak gözlemlenerek olanaklı olur. İnsanlar ne kadar koşulların ürünüyse, koşullar da aynı biçimde insanların ürünüdür. Koşulların ve insanların karşılıklı belirlenmişliği ancak tarihin gelişim çizgisi içinde

kavranabilir. İnsanların içinde hareket ettikleri tarihsel koşullar daima bir değişim içindedir. Koşullar değiştikçe bu temel üzerinde hareket eden insanlar da değişime uğrar. Sınıf savaşımı da temellerin değişimiyle birlikte değişime uğrar. İnsanları kuşatan tipik koşullar dönüşüme uğrayınca tipik karakterler yeni koşullarda ele alınmalı.

Koşulları ayrı ayrı irdelemek 19. yüzyılın başlarındaki insan ilişkilerine, toplum birey ilişkilerine, yabancılaşmasına, çatışmalarına romanlarında yer veren Balzac, Stendhal, Tolstoy, Puşkin'in çizdiği karakterler o günkü koşulların biçimlendirdiği insanlardır. Bugünkü insanlarla, toplumsal ilişkilerle kıyaslandığında ne kadar da farklı görünür. O dönemin karakterleri de 1700'lerde yazılan Don Quichotte ve Shakespeare'in oyunlarındaki karakterlerden ne kadar da farklı. Bunu belli tarihsel dönemleri ile alıp günümüze kadar getirebiliriz.

“Belli bir ilkenin başka bir yüzyılda değil de neden tam da 11. ya da 18. yüzyılda ortaya çıktığını kendimize soracak olursak, hangisinin 11. yüzyılın hangisinin 18. yüzyılın insanları olduğunu; bunların ihtiyaçlarının ve üretici güçlerinin ya da üretim tarzlarının hangisi olduğunu, hangi hammaddeleri kullandıklarını ve bu varlık koşullarından kaynaklanan hangi insan-insana ilişkiler içinde bulduklarını ayrı ayrı irdelemek zorunda kalırız.

“Bütün bu sorunların temel nedenlerini saptamak, böylece insanın ayrı ayrı her yüzyıldaki dünyevi gerçek tarihini çizmek ve bu insanları kendi dramlarının hem yazarı hem oyuncusu olarak sergilemek değil midir? Ama insanları kendi tarihlerinin oyuncusu ve yazarı olarak ortaya koyduğumuz andan başlayarak

biz gerçekteki çıkış noktasına dolambaçlı yoldan varmış oluruz, çünkü yola çıktığımız ebedi ilkeleri çoktan terk etmişizdir.” (Marx’tan aktaran G. Lukacs, Tarih ve Sınıf Bilinci)

İlkeler toplumlardan ve tarihi gelişmelerden çıkarılır. Tarihsel koşullarda bir değişim olduğunda ilkeler de ortadan kalkar; ölümsüz ilkeler yoktur. Aynı tarihsel sürece bağlı olarak sanat da değişime uğrar. Sanat dünyayı bir özümleme biçimidir. Ama dünya sürekli bir alt üst oluş halindedir. Tarih dünyayı büyük ölçüde değiştirdi. Sanat bu alt üst oluşu, bu dönüşümü izlemek durumundadır.

seyit

Ne oldu Seyit’e amca?

-İdam edildi...

Mehmet ustanın gözleri dolmuştu. Öyle suçluluk duygusu vardı ki, sanki kendisi idam etmiş gibi, sözün devamını getiremeyip sustu. Ayşe hiçbir şey sormak istemedi. Yine ölüm çıkmıştı karşısına... Ölüm uzak olsa insanlardan diye düşünüyordu. Ahmet usta girdi söze..

-Öğretmen hanım, sen, Tarih’i biliyor musun?

Biliyordu ki bu soruyla arkadaşının keyfi yerine gelecekti. Ve böyle de oldu.

-Kitaplardan biraz okumuştum. 80 yılında yaşanan olayları, çatışmaları... İnanır mısınız Mehmet ustayla daha konuşamadık bu konularda, hep sonra anlatırım dedi. Geçen birlikte pazardan dönüyorduk, o zaman biraz bahsetti, o sokakta kurulan barikati nasıl canla başla savunduklarını

Önsöz 4

Tarihsel süreç yeni bir evreye girmiştir. Yeni evrede dünyamız çok değişmiştir. İnsanların önüne koydukları sorunların çözümü kapitalizm içinde gelişen maddi koşullarda yeterince olgunlaşmıştır. Bu gelişkin maddi koşullar, yeni bir topluma, sınıfsız topluma geçişin öncüleridir. Bu koşullar, insanlığın zorunluluk çağından özgürlük çağına geçişinin koşullarıdır. Bu noktaya varılması için bir dizi tarihi gelişme gerekiyordu. Ama artık bu noktaya varılmıştır. İnsanların yüzyıllardır özlemini çektikleri insanca yaşama dayanan toplumun koşulları doğmuştur. İnsanlar, kendi öz toplumsal üretici güçlerine dayanarak özgür ve mutlu olabilirler. Yapılacak şey, kapitalizmin hapsedtiği tüm bu toplumsal üretici güçleri serbest bırakmaktır (özgürleştirmektir). Dünyayı kurtarma görevini üstlenmiş olan proletarya toplumsal üretici güçleri kapitalizmin tutsaklığından kurtararak hedefine ulaşabilir. İnsanın önünde özgürlük çağı açılmıştır. Bugüne kadar proletaryanın giriştiği tüm toplumsal devrimlerin hedefi bu çağa varmak içindi. İnsani bir topluma geçişin tarihi koşullarının oluşmuş olduğunu görmek insanlar için yeni topluma geçişin en ikna edici olgusudur. Büyük halk kitleleri yeni bir yaşam için harekete geçmiştir. Bu büyük tarihi devrimin yazarları ve oyuncularını emekçi kitlelerdir.

Sanat, bu özgürlük çağına geçişin hem bir parçası hem de yansıtıcısı olmalıdır. Büyük sanatçı böyle bir çağın gelmekte olduğunu eserlerinde anlatmalıdır. Bu sanatçılar ortaya çıktı. Neruda, Aragon, Nazım özgürlük çağına geçişin devrimci ozanlarıdır. Toplumcu gerçekçi sanat bunun toplumsal ortamının nasıl doğduğunu ortaya koydu. Eğer tüm bu büyük ozanların, sanatçıların söylediklerini özgürlük çağına geçiş temelinde ele almazsak, onları yeterince anlamış olmayız. Şimdi aynı devrimci çizgide yeni ozanlar ve sanatçılar çıkıyor. Burada tüm sorun çağın doğru kavramaktır. Gelmekte olanı haber vermektir. Tarihin yeni bir evreye girmesiyle gerçekçi sanatın işleyeceği tipik koşullar ve tipik karakterler değişmiştir. Sanat artık yeni dönemin özelliklerini yansıtmalı ve geçiş çağına bir şeyler katmalıdır.

Engels’in, tipik koşullardaki tipik karakterleri açıklarken verdiği militan proletarya örneği, sanatın, yeni ortaya çıkan toplumsal olguları kavranması açısından önemlidir. Proletarya nitelik olarak bugün çok daha ileridedir. 20. yüzyılın en etkin sürükleyici ve dünyayı dönüştürücü gücü olduğunu, yüzyılı baştan

başa dolduran büyük eylemleriyle kanıtlamıştır. Dünyanın önemli bir bölümünde yeni bir dünya kurulmuş, iktidara gelemediği yerlerde ise teorik-pratik bakımdan yeni bir toplum kuracak denli donanımlı duruma gelmiştir. Sanat alanında ise ne kadar üretken, ileri, zengin, yetenekli olduğunu tüm dünya gördü. Roman, edebiyat eğer proleterleri verecekse onların geldiği ileri düzeyi mutlaka yansıtmalıdır. Sanatçı geçmişte yaşamamalı, geçmişten değil gelecekte esinlenmeli. İnsanların özlediği o büyük geleceği kurmak için tüm dünyada müthiş bir mücadele var. Bu mücadele içerisinde sanatın ele alacağı sayısız kahramanlık ve kahraman insan örneği var. Yani sanatçıların elinin altında işlenecek çok zengin bir malzeme var. En önemlisi betimleyeceği bugünün ana eğilimi ve bu eğilimi üstünde taşıyan insan örneği, özgürlük için savaşıyor insandır. Kendine güvenen, kendi tarihini kendi yapan, özgür bir geleceği kurmayı ellerine alan insandır. Geriye yalnızca bir şey kalıyor; tüm bu durumu yansıtmak yetenekli sanatçı.

BALZAC

Krupskaya, Lenin'in sosyalist Zola'dan çok Balzac'ı beğendiğini söyler. Bu karşılaştırmadan belli sonuçlar çıkarmak gerekir. Nasıl oluyor da Lenin, Zola gibi bir sosyalist yazardan çok Balzac gibi eski soylular düzenine bağlı birisini daha önde tutuyor. Zola, düşündüğü toplumla ilgili hazır önermelerde bulunurken, Balzac, burjuva toplumun çelişkilerini sergiliyor ve ona sert eleştiriler yöneliyordu. Duygu ve düşünce olarak bağlı olduğu soyluların ise gelişen yeni ilişkiler karşısında tutunamayacağını görüyor ve bu sınıfa sert eleştirilerde bulunuyordu. Burjuva toplum ilişkilerinin ise kaçınılmaz olarak üstün geleceklerini görüyor ve kabul ediyordu. Bir roman yazarı için yaşadığı toplumun çelişkilerini ortaya koymak daha önemlidir. Sanatta gerçekçilik yaşadığı toplumun tüm çelişkilerini, çatışmalarını, ilerleyen ve gerileyen yönlerini çok yönlü olarak bulup ortaya çıkarmayı bilmektir. Her bakımdan yaşadığı koşulların bilincinde olmaktır. Balzac bunu başardığı için güçlü bir yazardır.

Balzac'ın iyi birer okuru olan Marx ve Engels, yazarın burjuva toplumunu verişi biçimine önem biçerler. Paul Lafargue, Marx'a ilişkin anılarını anlatırken Cervantes ve Balzac'ın öteki yazarların yanında nasıl bir özel yerleri olduğunu belirtir:

"Balzac'a o kadar hayrandı ki, ekonomi üzerine yazdığı kitabı bitirir bitirmez, onun büyük eseri La Co-

medi Humaine üzerine bir inceleme yazmak istiyordu. Balzac'ı yalnızca kendi çağının tarihçisi olarak değil Levis Philippe çağında hala embriyon durumunda olan ve onun ölümünden sonra da 3. Napolyon döneminde tam gelişemeyen karakterlerin kahin yaratıcısı olarak görüyordu."

Engels bir mektubunda gerçekçilik ustası olarak nitelendirdiği Balzac'ı örnek gösterir:

"... Sözünü ettiğim gerçekçilik yaratıcının kanınlığını hiçe sayarak da kendini gösterebilir. Bir örnek vereyim. [P] asses present et a venir (geçmiş, şimdi ve gelecek - dipnot) tüm Zolalardan daha büyük bir gerçekçilik ustası saydığım Balzac, la Comedi Humaine'de 1815'ten sonra toparlanıp La vieille politesse Française'i (eski Fransız inceliği-dipnot) yeniden canlandıran soylular toplumuna karşı yükselen burjuvazinin ilerici saldırılarını 1816'dan 1848'e dek neredeyse yılı yılına, kronolojik tarzda betimleyerek, bize Fransız 'toplumunun', özellikle de 'le monde Parisien'in (Parislilerin dünyasının) çok olağanüstü gerçekçi bir tarihini sunar. (...) Ekonomik ayrıntıları (örneğin devrimden sonra taşınmaz mülkiyetin ve kişisel mülkiyetin yeniden düzenlenmesi bile eksik olmayan) bu tarihten öğrendiklerim, o dönemin sözde, tarihçilerinin, iktisatçıların ve istatistikçilerinin toptandan öğrendiklerime oranla daha çoktur."

Balzac, gerçekçiliği yalnızca Fransız toplumunun gerçek tarihini sunmakla kalmaz kendi yandaşı olduğu soylulara karşı eleştirilerini de kapsar.

"O Balzac, böylece, kendi sınıf duygudaşlıklarına ve politik ön yargılarına karşı gelmeye zorlandı ve gözdesi olan soyluların çöküşündeki zorunluluğu gördü ve onları daha iyi bir yazgı yaratmayan insanlar olarak betimledi; ve geleceğin gerçek adamlarını o sırada yalnız onların bulunduğu yerde gördü -ki bunu, gerçekçiliğin en büyük zaferlerinden biri, koca Balzac'ın da en yüce özelliklerinden biri sayarım."

Balzac, eleştirel gerçekçi yöntemini büyük bir yetenekle Vadideki Zambak'ta gösterir. Bu romanda Balzac, soylu evli bir kadın ile yine soylu bir aileden gelen bir gencin aşkları etrafında, yeni doğmuş olan toplumla eski toplumsal ilişkilerin bir çatışmasını verir. Cumhuriyetçilerle soyluların iktidar savaşının, toplumun günlük ilişkilerini nasıl derinden etkilediğini ayrıntılarıyla ele alır. Burada da, diğer romanlarında olduğu gibi eski güçlerin çöküşünün kaçınılmazlığı görüşünü işler.

Eski toplum güçleriyle yeni toplum güçleri kıyasıya bir çatışmaya girerler. Savaşı yitiren eski güçler mülkiyetlerini de yitirirler. Soylular, mülkiyete iktidardaki imtiyazlı konumlarına dayanarak sahip oldular. İktidarları elden gittiğinde imtiyazları da mülkiyetleri de elden gider.

“... yarı ölü bir durumda Main’e gelmişti; burada, belki de iç savaştan ileri gelen bir rastlantı sonucu, devrim hükümeti epeyce geniş bir çiftliği sattırmayı unutmuydu.” (Vadideki Zambak, sy.56) “... Lenoncotlar uçsuz bucaksız mallarını yitirmişlerdi.” (agy. s. 57)

Köylü romantizmi yapanların tersine Balzac kapitalizmin bir sınıfı haline gelen köylüleri tüm gerçekliği içinde verir. Balzac’ın Köylüler romanı böyle bir kitaptır. Bugün bile köylüler söz konusu oldu mu romantizmden başka bir şey göremeyenlerin Balzac’tan öğrenecekleri çok şey var. Balzac, romanda, Marx’ın köylülerin durumunu anlatırken çizdiği manzarayı ustalıkla betimler.

“Parsel sahibi köylüler’ diyor Marx, ‘üyeri aynı durumda yaşayan ama birbirleriyle çeşitli ilişkilere girmeyen dev bir kitle oluşturuyor. Üretim tarzları onları karşılıklı bağlar kurmaya yöneltecek yerde, birbirinden yalnızlaştırıyor... Tek başına her köylü ailesi... geçimlik ihtiyaçlarını toplumla alış veriş yoluyla değil, daha çok doğayla mübadele halinde kazanıyor... milyonlarca aile, kendi yaşam, çıkar ve eğitim tarzlarını öteki sınıfların tarzlarından ayıran ve kendilerini bu sınıflara karşı düşmanca tavır alacak hale getiren ekonomik yaşam koşulları altında yaşıyor ise bunlar bir sınıf oluştururlar. Parsel köylülerin arasında sadece yöresel bir bağımdaşlık olduğu, ama çıkarlarının ayrılığından hiçbir ortak nitelik, ulusal hiçbir bağlantı ve siyasal hiçbir örgütlenme meydana gelmediği sürece hiçbir sınıf oluşturamazlar.” (Aktaran G. Lucaks Tarih ve Sınıf Bilinci, sy.127)

Balzac, yeni toplumun oluşumunu tüm çelişkileri içinde doğru biçimde gözlemlerken; burjuva toplumunda bireyin toplumla olan çelişki ve çatışmalarını da yansıtır romanlarında. Bireyin toplum tarafından nasıl bir baskı altına alındığını, yalnız bırakıldığını, çeşitli görüntüleri içinde gösterir. Balzac’ın gerçekçiliği üretken bir yöntemdir. Bireyin kendinin farkındalığını ifade eder. Daha sonra gelen toplumcu gerçekçiliğin usta romancıları, sanatçıları Balzac’ın bu üretken gerçekçi yönteminden çok şey alırlar.

DEVİRİMCİ TÜRKÜLER

Devrimci şiir, devrimci türküler (şarkılar), ve devrimci marşlar devrimci bir sınıfın ortaya çıkışına bağlı olarak belirirler. İlk başlarda gelmekte olan devrimci bir dönemi haber verirler. Bazen bir roman, bir şiir, bir şarkı yeniyi, doğmakta olanı anlatmaya yeter. Bu nedenle devrimci sanatın doğuşu, tarihsel ve toplumsal boyutlarıyla birlikte ele alınmalıdır.

Marx ve Engels, devrimci şiirlerin, devrimci halk türkülerinin, devrimci şarkıların, proletarya ve geniş halk kitlelerinde devrimci bir coşku uyandırması ve kapitalizme karşı bir başkaldırıyı ifade etmeleri nedeniyle yaptıkları devrimci etki üzerinde dururlar. Engels, böyle eski bir Danimarka şarkısını “Sosyal Demokrat” için kendisi çeviriyor. Dönemin tüm eski devrimci şarkıları devrimci içeriklerine rağmen kendi içlerinde dönemin çeşitli önyargılarını ve başka saçmalıkları da içerirler. Sosyalizmin kurucuları romantiklerin yaptığı gibi halk türküsü diye onları olduğu gibi kabul etmez ve yüceltmezler. Çelişkilerini ve saçmalıklarını da belirtirler. Halbuki günümüzde, halk türkülerini karşısında hiçbir eleştirel tutum almadan onların önünde yerlere kadar eğilen sosyalistlere halen rastlıyoruz.

Engels Alman devrimci şiiri ve şarkıları üzerinde dururken, onların zayıf yönlerini de gösterir. “Genelde, eski devrimlerin şiirlerinin -Marseillaise’i hep dışında tutuyorum- sonraki zamanlarda ancak küçük bir devrimci etkisi olacaktır, çünkü kitleleri etkileyebilmek için çağlarının yaygın önyargılarını da yansıtmak zorundadırlar.”

Proleter kitlelerinin isteklerini henüz doğrudan komünistçe koyamadığı dönemlerde bu “çağlarının yaygın önyargıları” proletaryanın devrimci şarkılarına bile girer. Proletarya tarihsel materyalist bilince sahip oldukça, artık yeni türden devrimci şarkılar söylemeye başladı. Devrimci şarkılar, devrimci sınıfın başkaldırısını anlatır. -Silezyalı Dokumacıların Türküsü’nde olduğu gibi.

“Her şeyden önce dokumacıların türküsünü anımsayın, oradaki o cesur savaşım çağrısı içinde, aile ocağının, fabrika ya da bölgenin adı bile geçmez, ama proletarya çarpıcı, keskin, sınırsız ve güçlü bir tavırla özel mülkiyetçi topluma karşı çıkışını ilan eder. Silezya Ayaklanması tam da Fransız ve İngiliz işçi ayaklanmaları ne ile bitiyorsa onunla başlar: Proletarya doğasının bilinciyle.” (Marx)

Kendi dönemlerinin ürünü olan halk türküleri dönem değişime uğrayınca eski etkilerini yitirirler. İçlerinde bazıları daha uzun süre söylene de, hepsi yavaş yavaş tarih sahnesinden ve toplum yaşamından çekilirler. Bazı türküler, ancak yeni koşullarda yeni bir yorumlamayla varlığını sürdürür, adeta yeniden doğarlar. Burada önem kazanan yeni dönemin anlayışını yansıtan yeni bir yorumlamadır. Fakat genel olarak söylemek gerekirse, eski halk türküleri ne denli yeni bir anlayışla ele alınsalar da yitip gitmekten kurtulamıyorlar. Bu, genel olarak halk sanatı için de geçerli.

“Sanayileşmenin artmasıyla halk sanatının ister istemez ortadan kalktığını da unutmamalıyız... Kendini yenileme olanakları iyice azalmıştır.” (E. Fisher)

Proletarya Paris Komünü ile birlikte kapitalist egemenliğe karşı mücadelede yeni bir dönem başlattı. Bu, yeni bir topluma geçişin şafağıdır. Komün yeni bir toplum kurma kararlılığının ve yeteneğinin sınanmış bir örnek olmuştur. Yeni toplum kurma coşkusu, tüm partizanlığıyla şiirlere, şarkılara, sanata yansımıştır. Komün sadece dünya proletaryasına unutulmaz dersler, büyük bir cesaret, eylemde esneklik, girişkenlikte, inisiyatif yeteneği bırakmadı; o günden bugüne tüm ülkelerde söylenen o harikulade Enternasyonal’i de bıraktı. Enternasyonal hem sözleri hem de ezgisiyle bu kadar yaygın, içten benimsenmiş, her dilde söylenebilen tek devrimci marş örneğidir. Hiç şüphesiz daha sonraları başka devrimci şarkılar ve marşlar da çıktı. Ve onlar da dilden dile aktarıldı: Çav Bella, Avusturya İşçi Marşı, Venseremos... Ancak Enternasyonal bu alanda her zaman bir başyapıt olarak kaldı.

20. yüzyıl proleter devrimler çağının başladığı bir yüzyıl oldu. Bu yüzyılda çok sayıda proleter ayaklanma ve devrim örneği ortaya çıktı. Kapitalizmin çöküş sosyalizmin yükseliş çağı emekçi kitlelerde çok büyük bir coşku dalgası yarattı. Bu devrimci coşku kendini en iyi sanatta gösterdi. Sanat komünist hareketin dünya çapında yükselişle birlikte partizan sanat olarak biçimlendi. Çağın coşkulu partizan sanatını üreten usta şairler Mayakovski, Nazım, Aragon, Neruda, Vaptsarov, Brecht, ... kitleler üzerinde yıllarca süren devrimci bir etki bıraktılar. Her ülkede devrim savaşımı kendi sanat yapıtlarını da ortaya çıkardı. Bu yüzyılda çok zengin sayısız devrimci şarkı ve marş yazıldı, bestelendi. Bunca devrimci sanat eserinin ortaya çıkması, çağın devrimci boyutlarının ve derine giden devriminin bir anlatımı oldu.

Küba’ya indiğimin ikinci günü yani 3 Şubat’ta fuarı ziyarete gittim. Kitap Fuarı hem katılımcılar hem de ziyaretçiler açısından oldukça kalabalıktı. Katılımcılar genellikle Latin Amerika ülkelerinden gelmişlerdi. Ortak dil İspanyolcaydı. Fuarda standı olan ülkelerle ve katılımcı yayıncılarla iletişim kurdum. Fuarın organizasyonunu yapan arkadaşlardan oradaki işleyişe dair bilgi almak istediğim de; bana, yapılan hiçbir çalışmanın bir kişinin sorumluluğunda olmadığını, dolayısıyla herhangi bir konuda karar verilmesi gerekiyorsa bu kararın ortak çıkacağını, belki bu tür işleyişin zaman kaybına yol açtığını ama sonuç itibarıyla verilen kararın sorumluluğunu herkesin taşıdığını, bununla sağlam işler yapılmasına yaradığını söylediler.

**Viva Cuba/Gezi Notları
Önsöz 4**

Sanat bireyin toplumla kaynaşmasında, halkların birbirleriyle kenetlenmesinde etkin bir yere sahiptir. Sanat aynı zamanda bizlerde de bir coşku yaratır. Devrimci sanatın böyle bir işlevi var. Şiir, tiyatro, ezgi içimizde derin duygular yaratır. İyi bir ezgi milyonlarca insanı etkisine alabilir ve onlarda büyük bir coşku yaratabilir. Devrimci şarkıların milyonlarca kitleyi nasıl bir araya getirdiğini ve ortak bir duygu dalgası yarattığını sürekli görüyoruz. Bu da devrimci sanatın, kitlelerin devrime hazırlanmasında nasıl bir yere sahip olduğunu apaçık gösteriyor. Hele daha çok duygularıyla hareket edenler üzerinde devrimci sanat daha bir etkili oluyor.

Proletarya burjuvaziyle savaşımında politik ve tarihi bir zafer kazanmadan önce, halkın yüreğinde zafer kazanmak için uğraş vermek gerektiğini kavramış durumda. Yürekleredeki zaferi kazanmak için sanatın tartışmasız bir yeri vardır.

“Ayakta ölmeye”
dedi yüzün üstünde insan
yüzleri savaştan çıkanların
sertliğiyle donanmış
zafer elde edenlerin
gururuyla ışıltılı
yüzleri /kara
gözleri /kara
“Ayakta ölmeye”
nasıl?
-ayakta
nereye?
-ölmeye?
Bizi ölümle mi tehdit ediyorsun
tehdidin sökmez
senin istediğin gibi yaşamaktansa
yürürüm ölüme...
“ayakta ölmeye”
niye?
-Ölümden başka alternatifimiz yok.

Elifcan

Günlerce saatlerce kaldık
iç-içe
yürek-yüreğe
yüz- yüze
yüzün üstünde tutsak
köpük, gaz, kurşun
bıraktık
ulusun
ateş
bomba
kurşun
bıraktık
ulusun...
söyledik türkümüzü
tarihten süzülüp gelen
yaratan ellerin
ezgilerini
yeniden besteledik
Ellerimize geçen
her şey silahımız
yirmi zindan
bine yakın tutsak
kalmayınca elimizde
silahımız
yüreklerimizi
çıkardık.
Söyledik
Zafer türkümüzü!
“Ayakta ölmeye”
dedi yüzün üstünde insan
yüzleri kara
gözleri kara
Ayakta!

Ekim 09
Önsöz 16

Mesafe Sıfır

“Haydi şimdi, tam zamanı, fırla!”

“Şoföre, sağa çek, incek var, desem...”

“Aptal, köprünün ortasındayız. Trafik her an açılabilir. Bekleme. Aç şu kapıyı... Güzel, şimdi, arkana bakmadan koş. Korkulukları tırman.”

“Taksici bir şeyler söylüyor, ama rüzgarın sesinden, anlayamadım.”

“Sadece parasını istiyor, önemli değil, seni durdurmaya kalkmayacak.”

“Ne yani? Köprünün ortasında taksiden fırlıyorum, korkuluklara tırmanıyorum, ne yapacağım belli. Ama o, parasını mı istiyor?”

“Şaşıрма. Böyle bir dünyayı arkada bırakıyorsun işte. Sevinmelisin. Çıkar cüzdanını... Hayır, para değil, bütün cüzdanı ona doğru fırlat. Güzel... İçindekiler nasılsa gittiğin yerde işine yaramaz. Görüyor musun? Taksici bağırmaı kesti, sana değil, cüzdana doğru koşuyor.”

“Onu suçlayamam. Tam sekiz ayrı kredi kartı vardı içinde. Çoğu işe yaramaz. Biraz para, karımın fotoğrafı... Hepsi bu... Hayatımın tüm anlamı...”

“Ne güzel! Hayatımın tüm anlamından bir atışta kurtulduğuna göre, şimdi geriye bakmanın da bir anlamı yok. Tırman şu korkulukları. Birileri yaklaşıyor, acele et. Tamam. Kendini öne doğru uzat, korkulukları tutan kolların iyice gerilsin. İşte böyle. Şimdi uçmaya hazır bir kartal gibisin.”

“Ne kadar da yüksekmış, altmış metreden fazla. Serbest düşüşle aşağı inmeme kaç saniye sürer acaba? Fizik dersinde bunu öğretmişlerdi. Bir formül vardı, g eşittir yerçekimi ivmesi çarpı zamanın karesi, falan filan. Zihnim iyice bulandı. Herhalde dört beş saniye sürecek uçuşum, sonra, boğazın buz gibi soğuk suları. Beton etkisi yaparmış su, bu yükseklikten düşersen. Bir yerde okumuştum, çok yükseklerden düşenler ya da atlayanlar, daha zemine çakılmadan, yaşadıkları

dehşet yüzünden kalpleri duruyor ve ölüyormuş.”

“Okuduğun her şeye inanma. Doğru olsa bile, sen o dehşeti yaşamayacaksın. Asıl dehşet, arkada bıraktığın dünyada. Bütün o gecelerde seni tatlı uykularından eden huzursuzluk, ciğerini patlatan sıkıntı, sivri bir bıçak gibi boğazına batan o terk edilmişlik duygusu... Hepsi geride kalacak. Şimdi, kapa gözlerini ve bir saniye için nefesini tut. Uçmaya hazır bir kartalsın sen, hiç olmadığın kadar kendinsin. Bu huzur dolu duyguyu ciğerlerine çek şimdi. Nasıl?”

“Hiç böyle bir dinginlik duyumsamamıştım. Beynim karıncalanıyor sanki. Ve kalbim, üzerine abanan o ağırlıktan kurtulmuş gibi, nasıl da kendi doğal ritminde atıyor? Bu an sonsuza kadar sürsün isterdim. Hep böyle kalsın.”

“Kalmayacak, izin vermeyecekler, hiç vermediler. Seni kurtarmaya soyunan kahramanlar buraya doğru koşmaya başladılar bile, izin verme onlara, seni yine o dipsiz karanlığın içine çekecekler. Bedeninde ve ruhundaki rahatlık, bırak parmaklarına geçsin. Ellerini yavaşça serbest bırak. İşte oldu. Son yolculuğumuz başlıyor. Mesafe 60 metre.”

“Aklıma Teoman’ın şarkısı geliyor: Babamın öldüğü yaşıyım...”

“Senin baban, senden çok daha yaşlı biri olarak kalp krizinden öldü... Olayı dramatize etme, yolculuğunun keyfini sür.”

“Onu hala özlediyim. Ne zaman babamı düşünsem, köselenin, rugan derilerin ve derbi yapıştırıcısının kokusunu duyumsarım. Bir de Alaaddin Usta’yı...”

“Oğlum, köprüden atladın, en geç dört saniye sonra, tüm hayatın sona erecek. Ve sen yine Alaaddin Usta diyorsun... Neyse. Anlat bakalım. Sessizlikten iyidir.”

“Alaaddin ustanın kocaman bir kamburu vardı,

boyu da kısacık, neredeyse bir cüce. Babam, ayakkabı sattığı dükkana bir asmakat çıkmıştı. Küçük bir çocukken bile, o asmakatta iki büklüm yürürdüm, öylesine basık ama Alaaddin Usta, sanki kendisine özel yapılmış bu asmakatta rahatça dolaşır. Vitrinde sergilenen en güzel ayakkabıları o burada elleriyle yaratırdı. Bazen, sırtındaki o kocaman kamburun, hep burada çalışmaktan dolayı çıktığını düşünürdüm. Ama hayır, öyle değildi. Babam dükkanı kiralayıp asmakata yaptırdı, bir ayakkabı ustası aramış, karşısına Alaaddin Usta çıkmış. Nasıl olsa o kocaman kamburuyla kolay kolay başka yerde iş bulamaz, evlenip çocukluğa da karışamaz, bu yüzden benden fazla ücret istemez diye düşündüğünü, anneme övüne övüne anlatırdı. Okuldan çıkınca her gün dükkanda, asmakatta alırdım soluğu. Alaaddin Usta'nın karşısındaki küçük tabureye oturup, onun falçatayı sabırla bileylemesini izlemek, keyif verirdi bana. Kapkara ellerde, sapı da kapkara kesilmiş falçatanın, onun hüneriyle bir gümüş gibi ışıltılı, bir jilet gibi keskin hale gelmesi fazla sürmezdi. O zaman, ağzından hiç düşmeyen sigaraya veda edencesine yavaşça kül tablasına bastırır, sonra eline karton ayakkabı kalıplarını alır, köseleyi bir kalemle işaretler ve onu tıpkı bir kağıt gibi kesmeye koyulurdu. Bir süre sonra babam asmakata çıkmamı yasakladı. Sürekli iki büklüm yürümekten, sonunda Alaaddin Usta gibi kamburumun çıkacağını düşündü herhalde. Babamın yanında sessizce otururken bile, yukarıda neler olup bittiğini anlayabilirdim. Falçata bile taşına sürülüyor, şimdi de hızlı hızlı masatlanıyor. Ve köselenin kesilirken çıkardığı o boğuk ses. Ve o koku, yapııştırıcının kapağı açıldı demek. Çekiç köselenin üzerine darbelerini indiriyor..”

“Hikayen burada bitmedi herhalde. Boğazına takılan sözcükleri istersen ben dile getireyim. Sen ilk sakal tıraşını olurken, baban Alaaddin Usta'ya yol verdi, asmakata da yıktı. Çünkü artık kimse sipariş ayakkabı giymiyordu; şimdi altı kauçuk, üstü püsküllü, pençe-yama gerektirmeyen ucuz fabrika malı ayakkabılar modaydı. Dükkanın seni büyüleyen havası kaybolmuştu. Üniversiteye hazırlanıyordun ve dükkana uğramaz olmuştun. Ama bir gün... Bir bayram arefesiydi değil mi? Arefe günlerinde dükkanda müşteri hiç eksik olmaz, babana yardım ediyordun. Müşterinin görüp beğendiği ayakkabıyı almak için vitrine uzanmıştın ki, onu gördün, önce tanıyamadın. Hırpani bir görünüşü vardı, kara, kıvrıkcık sakalları yü-

zünü örtüyordu, ama o kocaman kamburu nerede görsen bilirdin. Alaaddin Usta, kan çanağına dönmüş ve dokunduğu yeri eriten kızgın lavlar fişkirtan iki yanardağ ağzı gibi öfkeli gözleriyle, vitrini dolduran püsküllü-kauçuk tabanlı yeni moda ayakkabılara bakıyordu. Böyle bir bakışa daha önce hiç tanık olmadın sen. Belki bu yüzden, Alaaddin Usta'nın ellerinde tuttuğu kocaman taşı fark etmedin. Her şeyin Alaaddin Usta'nın gözlerindeki kara deliğe doğru çekilip donduğu o anda, hareket eden tek şey, kocaman taşı kavramış nasırlı bir eldi. Sonrası, kırılan camlar, etraftan koşup gelenler, Alaaddin Usta'nın alınıp götürülüşü ve korkudan kan ter içinde kalan babanın ağzından çıkan “O kadar ekmeğimizi yedin Alaaddin Usta. Tam arefe günü yapılacak iş mi bu” lafi... Artık kösele ve derbi kokan bu yerde kalamazdın.” “Kalamazdım. Üniversite sınavında tercihlerimi hep kent dışından yaptım diye, babam bana “Sen adam olmazsın.” demişti.”

“Lafını unutma. Bilmeni isterim. Mesafe 50.” “Ne garip, aynı lafi üniversite kantininde tartışırken, çok yakın bildiğim bir arkadaşımın duymuştum. Dur bir dakika, dedim ona, böyle durumlarda genelde senden devrimci olmaz filan denir. Ama sen bana, “Adam olmazsın” diyorsun. Çok iyi hatırlıyorum, başımı hafifçe arkaya eğip sessizce bana baktı. Kalın, kara ve neredeyse bitişik kaşlarının altından bana diktığı gözleri, anlamayacak kadar aptalsın diye haykırıyordu sanki. İki haftalık sakalında ellerini aceleyle dolaştırıp ensesini kaşdı. Bu hareket, söyleyeceği lafları iyi düşünüp tarttığının ifadesiydi her zaman. Ne söylediğimin farkındayım, dedi. Sen bir devrimcinin sahip olması gereken mütevazılığın kıyısından bile geçmiyorsun. Çok okuyorsun, tartışmalarda çetin cevizsin. Güzel. Ama bütün bunları, çevrendeki insanlardan ne kadar zeki, ne kadar üstün olduğunu kanıtlamak için yapıyorsun. Birileri, oturduğun fildişi kulesini sarsıp sana yanlısını gösterdiğinde, sen ne anlarsın deyip, işin içinden çıkıyorsun. Lafı yapıştırma sırası bana gelmişti. Freud buna süper ego diyor, her insanda vardır, sende de var ama onu mütevazılık maskesi altında gizliyorsun. Lafımı kesti. Ben Freud okumadım, bilemem ama sana kitaplardan değil yaşamın içinden sesleniyorum. Sen sadece çevrendekileri değil, emekçileri de küçümsüyorsun. Onları ne zeki ne de senin ulvi çabalarına layık görüyorsun. “Bunlarla mı devrim yapacağız?” deyip öfkeleniyorsun. “Bu gidişle

sen, değil devrimci olmak, hayat boyunca çevresindeki insanlara zarar veren biri olup çıkacaksın. Bu, ondan duyduğum son sözlerdi.”

Fakat onu son görüşün değildi. Okulu bitirmiş, bir bankada çalışmaya başlamıştın. Maaşın iyiydi, bir araba almaya yetecek kadar iyi. Bir akşam arabanla işten eve dönerken, az ileride yolun pek de kalabalık olmayan birileri tarafından kesildiğini gördün. Trafik durmuştu. Yaşlı kadınlar, gençler, bir şeyler bağıryorlar, “İzin vermeyin!” diye sesleniyorlardı. Bir an önce eve ulaşıp, karnını doyurup, buz gibi bira eşliğinde televizyon karşısında tembellik yapmaktan başka bir şey düşünmediğin için, yolu kapatanların dertleri umurunda değildi. Ama biri, gruptan ayrılıp, duran arabaların arasına daldı. Otobüslerin kapısını camlarını dövüyor, içerideki yolcuları aşağı inmeye davet ediyordu. Kulağına “F tipi cezaevi”ne benzer laflar çalınıyordu. Haa, şu mesele, dedin. Haftalardır haber programlarından düşmeyen ve sen ne zaman rastlasan kanalı değiştirdiğin mesele. Arabaların arasında dolaşan adam, senin yakınına geldi, hemen önünde durdu, döndü. Ve sana baktı. İşte oydu. Herkesi çağırın sesi, seni görünce sustu. O da seni tanıdı. Başını hafifçe arkaya atıp, kara gözlerini sana dikti. Dudağının kenarındaki o hafifseyici tebessüm, “Sen değil, diyordu, sen arabanda kal.” Polisler geldiler. Coplar havada keskin ve hızlı bir kavis çizip, senin içini ezen o tebessümü senden alıp uzaklaştırdılar.”

“Herhalde o zaman bile henüz Freud okumamıştı. Bir insan dünyayı niye değiştirmek ister; o zaten değişiyor. Sana düşen, o değişime ayak uydurmaktır. İşte asıl mütevazilik bu değil mi? Bu dünya, zeki, güçlü ve risk alma cesaretine sahip olanların dünyası. Bir insanın en güzelini istemesi onun doğasında var.”

“Yine harcı alem laflara başladın. Ama devam et, yolumuz uzun ne de olsa. Mesafe 40 metre.”

“En güzelini istemek, ona ulaşmak için çabalamak, yoluna çıkan taşların üzerinden teker teker atlamak, niye ayıplanacak bir şey olsun ki? Eğer ben o taşların üzerinden atlayacak kadar zeki ve yetenekliysem, ayakları taşa takılıp düşünleri neden umursayayım? En güzeli, en ihtişamlısı, orada, o yolun sonunda durmuş, birinin kendisini alıp götürmesini bekliyor. O kişi, sırf parasıyla göbük şişirmiş bir kodaman mı olmalı, yoksa zeka ve yeteneğiyle o yolu ezen ben mi? Bu açıdan bakarsan, benim yaptığım her şey, ceplerindeki paradan başka değerleri olmayan zenginlerin

dünyasını içeriden değiştirmek değil midir? Bir de onların istediği eşitliğe bak: Bütün güzellikleri, ihtişamı, zenginliği ortadan kaldırıp her şeyi çirkin, güdük, kambur hale getir, olsun eşitlik.”

“Herhalde Freud’un tam bu noktada söyleyeceği çok şey olurdu. Neden o kadını eş diye kendine seçtiğin belli oluyor. “

“En güzeli... Bankada çalışan kadınlar arasında o, en güzeliydi. Hayır. Aslında, bugüne kadar gördüğüm en güzel kadındı. Bankanın bütün erkekleri şeker yapışan sinekler gibi, onun çevresinde uçuşup dururlardı. Evli olanlar bile... O evet dese, hepsi karılarını boşamaya hazır. Çapkınca bakışlar, imalı davetler, iltifatlar... O bir pamuk prenses, çevresinde dönüp duran cücelere tepeden bakıyor, onlara gülücükler dağıtıyor, ilgi ve iltifatlarını kabul ediyor, ama kendine layık görmüyordu. Ruhundaki açlık bambaşkaydı onun. Onaylamalara, iltifatlara, alkışlara tıka basa doymuştu. İstiyordu ki, ondan daha yüce bir güç, bu bataklık cüceleri arasından onu çekip alsın. Onu gördüğüm ilk gün anlamıştım bunu. Görmezden geldim, sürdüğüm parfümün markasını bir kez olsun sormadım. Ne bir iltifat duydu benden, ne çapkın bakışlar gördü. Takındığım bu kayıtsızlık hali, onu bana doğru çekti. Kayıtsız mıydım gerçekten? Hayır. Tersine, onun için deli oluyordum. Onu düşünmeden geçirdiğim tek bir an bile yoktu. Fakat, oyunumu iyi oynadım, riske girdim ve kazandım. En güzeli ben kapmıştım, benimdi artık.” “Özür dilerim ama, çok sıradan bir aşk hikayesi. Hikayenin sonrası da, aynı ölçüde sıradan. Dur, ben anlatayım. Uzunca bir flört dönemi geçirdiniz. Belki de biraz heyecan varsa, bu dönemde yaşamışsındır. Ve sonrası, bildik hikaye. Nikah davetiyeleri üzerine bitmek bilmeyen tartışmalar, paket program bir balayı, aynı kaba konan dış fırçalarının yapay sevinçleri, ortak hesap cüzdanları, birlikte seçilen mobilyalar ve güvenli bir sitenin geniş balkonlu dairesinde içilen şaraplar eşliğinde gün batımları... İlk zamanlar, sarıldın mı sımsıkı sarıldın karına. En güzeli senindi, kimse almamalıydı elinden. Ama aradan geçen zaman, paranızı emen lüks mobilyaların gibi, aşkı da eskitti. Mobilyalarınızı değiştirir, ikinci el pazarda satabilirdiniz. Ama aşk, hayır. O bir kristal vazodur. Kırılınca, kimse parçalarını bir araya getiremez.”

“Kırılınca bir kez... Nerede, ne zaman, nasıl kı-

rıldı, kim kırdı bilmiyorum. Birbirimize anlatacak hiçbir şeyin kalmadığını ilk ne zaman, nasıl fark ettik, onu da bilmiyorum. Evin içinde çınlayan kahkahalar nereye kaybolmuştu. Bana elveda derken, onu durdurmak için neden tek bir hareket dahi yapamadığımı, hiçbir şeyi bilmiyorum.”

“Üzülme, yalnız değilsin, milyonlarca aile var sizinki gibi hiçbir şeyin bilinmediği, hiçbir şeyin anlamının kalmadığı. Hiç değilse, senin karın, elveda diyebilme cesaretini gösterebilmiş. Kibirindendir herhalde. Pamuk prenses cücelerine döndü. Ve sen, beyaz atının taksitini hala ödeyen kahraman prens, lüks mobilyalar ve son model elektronik eşyalarla bezeli şatonda, en güzel olanın parmaklarının arasından kayıp gidişinin içini boşaltan acısıyla baş başa kaldın. O gece, tıpkı bugün gibi, intiharı düşünmüştün. Seni bu kadar üzen, o gece karının tek bir elveda dışında hiç-

bir şey söyleme den çıkıp gidişi değildi. Senin kadar zeki, yetenekli, - hadi şu moda deyimle söyleyeyim, sen çok seversin-, senin gibi “vizyon sahibi” biri bir zirveyi fethetmişti ve şimdi oradan aşağıya hızla yuvarlanıyordu. Sana ait olan çok değerli bir şey, her zaman küçümsediğin cücelerden birinin malı olacaktı. Karın, kendisiyle birlikte senin özgüvenini de sürükleyip götürmüştü yanında. Aslında, başından geçen bir olay, seni intiharın eşliğinden döndürdü, o gece...”

“Ne de kolay söyleyiverdin: “o gece başından geçen bir olay”

“Özür dilerim, sakın önemsemediğimi düşünme! Aslında evet, şöyle söylemem gerekirdi. O gece başına gelen o korkunç olay! Anlat, daha zamanımız var. Mesafe 30.”

“Güvenlikli site deniyordu kira ilanında. Ne de güvenlikliydi ya!! Apartman bloklarının çevresinde alçak bir duvar, ve eşantıyon kabilinde, site girişindeki kulübesinde hangi mesai düzenine göre çalıştığı meçhul bir delikanlı. Herhalde yakın çevredeki varoşlardan birinde oturuyordu. Kulübesinde oturduğu zamanlarda, resimli romanlar okumaktan başka bir şey yapmazdı. Sitemize musallat olan davetsiz misafirlerin her gece onun dibinden geçtiklerine ve onun bunu hiç fark etmediğine, belki de önemsemediğine, adım gibi emindim. Evet, sitemizin bir de davetsiz misafirleri vardı. Onları ilk ne zaman fark ettim, şimdi pek hatırlamıyorum. Bir kış gecesi sitenin küçük otoparkında, duvarın kenarında yakılmış bir ateşin külleri dikkatimi çekmişti. Oysa, etrafta kimseler yoktu. Bazen, gece yarısına doğru, otoparkın bulunduğu alanda garip ışıklar belirirdi. İçeride bir yerlerde küçük bir ateş yakıldığını, alevlerin ısıttığı karşı duvarda, bir takım sessiz gölgelerin gezindiğini, sanırım sitede birçok kişi görmüştür. Süper güvenlikçimize durumu anlattığımda, okuduğu resimli romandan başını usança kaldırıp; “Tinercilerdir abi.” demişti. “Merak etmeyin, zararsızdırlar. Havalar soğuk ya, otoparkı kullanıyorlar ısınmak için. Ben birini yakalayıp kovdum, korkutmaya çalıştım ama nafile. Polis de çare değil. Kimsenin lafını dinlemezler. Ancak, kendileri isterlerse buralardan bıkarlarsa giderler.” Uyuz, dedim içimden. Karım iyiden iyiye tedirgin olmuştu. Ateşin aydınlattığı duvarda gezinen sessiz gölgeler, gecelerimize eşlik ediyor, enikonu huzurumuzu kaçıırıyordu. Aslında güvenlikçi çocuk haklıydı, zararsızdırlar. Hatta, sitede kimsenin gözüne görünmemek için özel

dachau

Toplama Kampı Müzesi

....
“Saatime bakıyorum... başlayalı üç saat olmuş. Ne çabuk geçmiş zaman... Burada bu vahşeti yaşayanlar için zamanın anlamını düşünüyorum sonra... “Hemen kampın yakınlarında, bir çok ev ve yerleşim yeri var. Peki burada bunca şey olurken bu insanların hiçbir şeyden haberi yokmuymuş? Yoksa vardı da ses mi çıkarmıyorlardı” diye soruyor bir arkadaş. Rehberimiz cevap veriyor. “ bir çoğu haberimiz yoktu diyor. Ama bu size inandırıcı geliyor mu? Bana gelmiyor!... Bence o sırada Alman halkının gördüğü şey, Alman ordularının işgal ettiği ülkelerden Almanya’ya getirilen savaş ganimetleriydi.”

....

Önsöz 4

çaba sarf ettikleri belliydi.”

“Ama sen, onlardan birini gördün, o korkunç olayın yaşandığı gece...”

“Karımın beni terk ettiği gece... O ev, içindeki eşyalar, her şey bir anda anlamını kaybetmiş gibiydi. İçimdeki öfkeyi bastırmanın olanağı artık kalmamıştı.

Önce, bir bıçakla bütün o İtalyan tasarımı lüks koltuk takımını delik deşik ettim. Plazma teveyi duvardan söküüp müzik setinin üzerinde parçaladım. O hırsla, atladım arabaya. Gecenin ortasında, belki bir elektrik direği, belki bir kamyon, kaderime ne çıkarsa onunla karşılaşmak için bastım gaza... Çıka çıka, karşıma trafik polisleri çıktı. Aşırı hızdan ceza yedim. Öfke gitmiş, yerini kocaman bir boşluk almıştı. Boşluğun verdiği yarı uyuşuklukla, siteye dönerken, o birden yola fırladı. Ben daha ne olduğunu anlamadan çarpmıştım ona. Frene bastım, site birkaç yüz metre uzaktaydı ve yol ıssızdı. Çarptığım şey her neyse, yolun kenarındaki çalılıarın oraya fırlamıştı. Yerde hareketsiz ve yüzükoyun yatıyordu. Hareketsiz nesneyi çevirdim. En çok 15 yaşlarında gösteren bir çocuktu. Görünürde bir yarası yoktu ama, çarpmanın şiddetiyle havaya savrulmuş ve yere çakıldığında boynunu kırmıştı besbelli. Nabzını kontrol ettim. Nefesini duymak için üzerine eğildim. O kokuyu duydum. Derbi yapıştırıcıları incelemek için kullanılan tiner. Ölünün paltosundaki cebinden göğsüne doğru, o keskin kokulu tiner akıyor, elbiselerine bulaşıyordu. Neden birden beynim uğulduyor, neden böyle bayılacak gibiyim, bilmiyordum. Henüz yakılmış bir sigara, cesedin biraz uzağında duruyordu. Etrafa baktım. Yol hala ıssızdı. Biraz uzaktaki gecekondularda tek bir ışık bile yanmıyordu. Sitenin ışıklı pencerelerinden bu yana doğru bakan tek bir gölge görünmüyordu. Ölünün yüzüne baktım. Açlıktan yanakları çökmüş, gözlerinin altında şimdiden mor halkalar... Demek ölüm böyle bir şeydi, poşete sarılı bir çöp gibi ıssız bir yolun kenarında değersizce yatmak. İçimi dolduran korkuya öfke karışmaya başlamıştı. Şu değersiz çöp poşeti yüzünden, hapsilere düşecektim. Biraz önce aşırı hızdan ceza yemiştim. Bu durumda bana kim inanırdı, birden yola çıktı, göremedim desem? Kırık şişeden sızan tiner ölünün göğsüne ve elbiselerine yayılmaya devam ediyordu. Biraz ilerde yanmaya devam eden sigarayı aldım. Ölünün gömlek yakasına dikkatlice yerleştirdim. Çok değil, birkaç dakika sonra, ateşle tiner buluşacaktı. Ertesi gün onu bulacaklardı, ve şöyle

düşüneceklerdi: tineri çocuk, ağzında sigarayla uykuya daldı ve paltosunun cebindeki tineri tutuşturup yandı. Kimse ötesini sorgulamayacaktı.”

“Alelacele arabayı apartman girişine park ettin. Kapıdan girerken, ileride bir yerlerde alevler göğe yükselmeye başlamıştı bile. Evin balkonundan rahatça görebiliyordun alevleri. İçindeki korku ve panik, alevlerin boyu kısaldıkça yatıştı. Gün ışıdığında, ince kara bir duman tütüyordu sadece. Dediğin gibi oldu. Kimse detaylı bir soruşturma gereği duymadı. Ertesi gün bir karakol polisi kapını çaldı. Korkudan dilin damağın kurudu bir an, ama sen hep korkularını gizleyebilen bir adamdın. “Bir şey gördünüz mü?” diye sorup gitti polis. Bu iş bitmişti. Rahatlamıştın. Ta ki, bugüne kadar. Bu arada, yolculuğumuz epey ilerledi. Mesafe 20.” “Tineriler ertesi gece, nasıl öyle apansız ortaya çıktılarsa, yine öyle sessizce çekip gittiler. Karın bunu görmeliydi. Siteyi tinerilerden kurtarmıştın bir anlamda. Yine kahramandın. Kimse bilmiyor, alkış tutmuyor. Ama olsun. Ben biliyordum ya gerisi önemli değil. İçinde bir suçluluk duygusu var mıydı diye soracaksın. Garip. Yoktu, hem de hiç. Tersine, bir karabasandan uyanmış gibiydim. Terk edilmenin verdiği öfkeyle paramparça ettiğim mobilyaları elden çıkardım. Hemen yenilerini aldım. Yeni bir hayat başlıyordu benim için. Gerçi, biraz borca girdim. Hatta çalıştığım bankanın bilgisayarında, kredi limitlerini biraz yukarı çekmem icap etti. Kimsenin haberi olmayacaksa bu kredi limiti oyunundan, ne zararı olabilirdi ki? Üstelik, harcadığım parayı kuruşu kuruşuna geri ödeyecektim.”

“Yeni bir oyun bulmuşsun kendine. “Kimsenin haberi olmazsa, zararı da yoktur” oyunu. Sadece senin kahraman, sadece senin seyirci olduğun bir oyun. Seni adım adım gerçeklikten uzaklaştıran fay hattının harekete geçtiğini fark etmedin. Kendi oyununda kendini alkışlıyor, onaylıyor, iltifat ediyordun. Ama, bir hesap hatası yaptın. Belli bir limitin üzerine çıkan her hesap transferinin, otomatik olarak merkez şube tarafından incelemeye alındığını unuttun. 11 Eylül sonrası ABD, finans dünyasına bu kuralı zorla dayatmıştı. Merkez şubedeki üst düzey yöneticiler, bizzat kendi çalışanlarının karıştığı kredi yolsuzluğuna epeyce öfkelenmişler. Ama şube müdürün seni gıyabında onlara karşı savundu. Ne denli hırslı, yukarıdan gelen talimatlara ne denli bağlı olduğunu, vizyon sahibi kişiliğini anlatıp durdu. Sen diğerlerine benzemiyordun,

hovardalık için zevk için değil, başarı için, her seferinde daha büyük bir başarı için çabalıyordun. Şube müdürünüzün sözleri, merkezdeki yöneticileri yumuşattı. Herhalde senin şahsında kendi gençliklerini görmüş olmalı ki, hakkında dava açmak yerine, tazminatını verip seni işten çıkardılar. Şanslı sayılırdın.”

“Ne şans, ne şans!! O verdikleri tazminatın hepsi kredi borçlarına gitti. Hatta arabamı bile satmak zorunda kaldım. Ama evet, haklısın, şanslı sayılırdım. Yeniden iş bulabilirdim. Yeteneklerim ve zekam buhar olup uçmamıştı ya. Ama önce, biraz aylıklığın tadını çıkartmak istedim. Bir süre evden hiç çıkmadım desem yeridir. Araba olmayınca, nereye gidebilirdi bir insan?! İnternet başında geçen saatler, buz gibi bira... Başka bir şeye ihtiyaç duymuyordum. Yine de, kendimi eğlendirmenin en güzel yolu neydi biliyor musun? Karanlık basınca, salonun ışığını kapatır, koltuğa oturup karşı pencereleri izlerdim. Tuhaf! Varoşlarda bütün evlerin perdeleri sıkı sıkıya kapalıdır, kimsenin içeriyi görmesini istemezler. Mahremiyet duygusundan değil, yoksulluktan. Şaşırma. Benim de yoksulluk üzerine söylenecek sözlerim var. Ama bak, sitelerde öyle değildir. İlla ki salonu boydan boya gösteren pencerede, akşamları hiç örtülmez perdeler. Tavanda kocaman, ışıltılı bir avize yanar. Pencerenin tam karşısında kitapların, müzik setinin, sidi-dividi oyuncakların, onlara ait bir sürü uzaktan kumandanın görüldüğü, içine kristal takımlar doldurulan kocaman bir vitrin vardır. Ev halkı akşam yemeklerini on iki kişilik masada, o masanın bir köşesine toplanarak yerler. Her hareketlerinde bir ölçü, nezaket hakimdir, üzerlerinden çağdaşlık akar. İşten atıldığım dönemlerde beni en çok oyalayan, mutlu eden şey, karşı pencerelerde gördüğüm bu manzaralardı. İşsizdim, param hızla tükeniyordu ama, bize ait olan bu hayat tarzı, sessiz sedasız işlemeye devam ediyordu. Bu hayat tarzını ben yarattım, benim gibiler yarattı.”

“Seni başkalarının yaşamından tat alırken düşünemiyorum. Bir tuhaflık var bu manzarada, kişiliğine uymuyor... Neyse ki, bu tuhaflıkların anlayacak kadar iyi tanıyorum seni. Sen korkularını kontrol etmeyi, en azından bastırmayı öğrenmiş bir adamsın. Karşı pencerelerde seyrine daldığın yaşamlardan kendine mutluluk damıtmışsan, eminim bunun nedeni, içinde bir irin başı gibi patlamaya hazır bekleyen korkuyu bastırmak içindi.”

“Gerçeği söylüyorum, o koltukta seyrettiğim manzaralar bana gerçekten huzur veriyordu. Bunun korkuyla bir ilgisi yok.”

“Sizin gibilerin yaşamları, öylesine çok korku, endişe ve kuşkuyla doludur ki, çoğu zaman korkularınızın gerçek nedenini unutursunuz. Birileri çıkıp size, işte asıl tehlike bu dediğinde, bayraklar kuşanır-sınız; işte mutluluk bu dediğinde gider onu satın alırsınız. Ama hayır, benim sözünü ettiğim korku, sana özgü olanıydı. Seni biraz önce köprüden aşağı uçuran korku. Dün gece yaşadıkların. Tinerci çocuğun ölümünden sonra, evinin balkonuna hemen hiç çıkmadın. Bazı günler, balkona çöp poşetini taşıdığı anda, göz ucuyla ta uzaklardaki o noktaya endişeyle bakıyordun. Sanki o gece sabaha doğru sünen alevler yeniden canlanacakmış gibi. Ne zaman gözün o noktaya takılsa kalbinin patlarcasına çarptığını hissederdin. Sana göre bu, hayatın gelip geçici, buhar olup uçuveren korkularından biriydi; tıpkı asansörde kalmak korkusu gibi. Oysa, kendine söylediğin en büyük yalandı bu. Dostoyevsky Raskolnikov’a boşuna eziyet çektiromedi roman boyunca. Vicdan, bizi milyarlarca insana bağlayan o incecik tel, kimilerinin içinde acıklı bir keman gibi öter, kimilerinde su sızdıran bir tesisat borusu gibi, ancak sessiz gecelerde kendini duyurur. Seni yaşamının bir yerinde pusuya yatmış bekleyen o sessiz gece, dün yaşandı. Ne seyrettiğin tivi, ne içtiğin bira, ne koltukta tanık olduğun karşı pencere manzaraları, üzerine üzerine gelen o sıkıntıyı hafifletmedi. Sıkıntı, nerden, nasıl gelip seni buldu, bilinmez. Son gecene seni hazırlamak isteyen bir işaret belki. Karanlıkta salonun içinde saatlerce gezindin durdun, kar etmedi. Koşup balkonun kapısını açtın. Yüzüne vuran serinlikte gözlerini kapadın. Yorgun İstanbul gecelerinin rüzgarla taşınan bütün kokularını içine çektin. Gözlerini açtığı anda, birden boğazını yakan, nefesini düğümleyen ve dizlerinin bağını çözen şeyi gördün. İçinde yükselen dehşet duygusunu bir an için bastırarak, çalışma masasındaki dürbünü almaya gittin. Yeniden balkona çıktığında, ellerin terliyordu, seni neyin beklediğini biliyor gibiydin. İçinden bir şey her zaman sana fısıldamıştı: o ateş bir gün yine yanacak. Ve şimdi, orada, her zaman gözünü kaçırdığın o kara noktada, geceyi çığlık çığlığa aydınlatan kocaman bir ateş yanıyordu. Biri sana oyun oynuyordu. Ve her kimse, senin ne yaptığını biliyor olmalıydı. İşte orada, alevlerin yanı başında bir gölge dikilip duruyordu. Kıpırdamadan,

doğruca sana bakıyordu. Dürbünü gözüne dayayıp, alevlerin yükseldiği noktaya baktın. Dürbünün ayarını yapmadığından, ilk anda oldukça bulanık bir görüntü gördün. Titreyen parmakların odak ayarına yapıştı. Ve yavaş yavaş odağı netleştirdin. Ve o anda nefesin kesildi, dürbün elinden düştü. Taa oradan, alevlerin içinde, dosdoğru sana bakan gözler, Alaaddin Usta'ya aitti. Yıllar önce vitrini elindeki taşla kırdığı gün, nasıl öfkeyle bakıyorsa öyle... ”

“Gördüğüm şey, gündüz gözüyle görülen hayallerden olmalıydı. Ama hayır, gördüğüm şeyden eminim, Alaaddin Usta'ydı o. Kocaman kamburu, elinde ışıltılı parlayan falçatasıyla... Kalbim yerinden fırlayacakmış gibiydi. Nefes alamıyordum. Sanki göğsümün üzerinde kocaman bir fil oturuyordu. İçimde biriktirdiğim ne varsa; endişe, yalnızlık, başarısızlık kuşkusu, denizin derinliğine batırılan bir tahtanın hissiyle su yüzüne vuruyor, korkunun yönetiminde etrafımda dans ediyordu. Hayır. Hiç kimse beni Alladdin Usta gibi kapısından kovamayacaktı, açlığın kana buladığı o göz- bebeklerini ben, baktığım aynada hiç görmeyecektim. Yolun ortasında, havada kavis çizip inen o coplar, benim tenime dokunmayacaktı. Ben o heyecan dolu ama cahil varoş çocuklarından değilim. Ben zekiyim, yetenekliyim. Bakın polis abiler, cüzdanımda taşıdığım şu bir dizi kredi kartına bakın... Hiç onlara benziyor muyum? Benim güzel bir karım var polis abiler, çok güzel bir karım. Ama beni terk ederken, kılım depremedi, tek damla gözyaşı dökmedim. Ben ağlamam, çünkü kaybetmem ben, kaybedemem, her zaman başarı, üstünlük benim olmalı...”

“Kes artık, bunun bir anlamı kalmadı. Yolun sonuna geldik. Mesafe 10 metre... Sana söylemişim, köprüden denize uçarken yaşadığım dehşet, arkanda bıraktığın dehşetin yanında hiçbir şey. Üstelik, benim gibi bir yol arkadaşın olduğu için şanslısın. Çok az kaldı yolculuğun bitmesine. Şimdi istersen, hayalleri bir kenara bırakalım, gerçekleri konuşalım. Yanılmıştın, Alaaddin Usta değildi dün gece gördüğün, hatta dün gece orda hiç ateş yakılmadı. Seni adım adım gerçeklerden koparan fay hattının sana oynadığı bir oyundu hepsi bu. Üstelik Alaaddin Usta, yıllar önce öldü.” “Bunu biliyor muydun?”

“Elbette, arkanda bıraktığın insanlara ne olduğunu, hatta şu anda ne yaptıklarını da biliyorum. Dinlemek ister misin?”

“Evet, isterim.”

“Sadece, o insanlara ne olduğunu merak ettiğin için mi, yoksa umursadığından mı?”

“ B u n u dün sorsan, sadece merak derdim, ama garip, şimdi biraz umursuyorum.”

“Alaaddin Usta, vitrin camını kırdığı gün, akıl hastanesine yatırıldı. Oradan hiç çıkamadı. Yıllar sonra bir akşam, Alaaddin Ustanın tutulduğu odaya giren hastabakıcılar onu kanlar içinde buldular. Bir elinde, nereden elde ettiği bilinmeyen kesici bir falçata, diğersindeyse kendi derisinden yüzdüğü kanlı et parçaları. Oda arkadaşının anlattığına göre Alaaddin Usta o gece kırk numara kösele taban kalıbını baldırlarının üstüne yerleştirmiş ve falçatayla özene bezene parçalar kesmeye başlamış. Arkadaşı, onun hiç bağırmadığını söylemiş. Sadece arada bir zor duyulur bir fısıltıyla, “Bu ayakkabı mükemmel olmalı.” diyormuş. Kan kaybından öldü. Ve şu sana “adam olmazsın” diyen arkadaşın... Yolu kestikleri gün, onu da tutukladılar. Çok değil, birkaç ay sonra, soğuk bir Aralık gecesinde, şakağının bir karış ötesinde patlayan ses bombası yüzünden, sol gözünü avucunda buldu. Merak etme, inadına yaşadı. Belki sana, eskisi gibi, kafasını hafifçe arkaya eğip, kalın kara kaşlarının altından bakmayacak ama, onun adına bunun hiçbir önemi yok. Muhtemelen, şimdi sol gözü yerindeki kırmızı çukuru alışkanlıkla ovuşturup, 1 Mayıs için en güzel pankartı yapmaya çalışıyordur. Ve karın... O da herhalde şu saatlerde, eğer yaşasaydın mutlaka senin de yapmayı isteyeceğin şeyi yapıyor. Çağlayan'da toplanan o kalabalığa karışıyor.” “Ben olmasam da hayat devam edecek. Bunu bilmek içimi rahatlatmadı. Taa derinlerde bir yerimde, bir küçük kıvılcımın çıktığını duyumsuyorum. Sevince dair, umuda dair, neşeye hatta aşka dair bir kıvılcım. Ama bunun bir önemi kalmadı. Yolculuğun sonuna geldik. Söyle, korkularım sona erecek mi?”

“Hayır, o korkular hiçbir zaman sana ait olmadılar. Sana, senin gözünden göründüler, o kadar.

Mesafe sıfır... Elveda.

Mozart

“Duygularımı şiirle aktaramam, şair değilim; kendimi gölgeler ve ışıkla da ifade edemem, ressam değilim; düşüncelerimi hareketlerle de açıklayamam, dansçı değilim. Ama bunların hepsini müzikle yapabiliirim.”

Önsöz 6

1 Mayıs'ın ardından ilk kez bu kadar görkemli, ilk kez bu kadar kızıl görüyorum Taksim Meydanı'nı... Devrimin coşkusu, heyecanı her yana sinmiş durumda. Tüm meydan gelincik tarlası gibi gökyüzünden aşağı doğru inen kırmızı kumaşlarla kaplı.

Yıllarca hayalini kurduğumuz devrim dansı için her şey hazır... Eski AKM'nin, bugünkü 1 Mayıs Kültür Merkezi'nin önünde yüzlerce insandan oluşan devrim orkestrası hazırlıklarını yapmakla meşgul... Birazdan her yanı kaplayacak olan müziğin sesiyle Taksim 1 Mayıs Meydanı bir kez de dansın diliyle devrime tanıklık edecek.

Müzik başladı... Önce yavaş yavaş... alttan alta kaynayan yeraltı ırmaklarının akışı gibi... Tıpkı yıllarca verdiğimiz mücadelenin sessiz adımlarını anlatır gibi... Sonra, bir dalganın aniden kıyıya vuruşu gibi, bir yükselen bir alçalan melodiler... Müziğin akışına kendini bırakan, meydanın her yanını kaplayan kumaşlar yavaş yavaş dalgalanmaya başladı. Hırçın dalgaların kıyıya vuruşu gibi coşarak, kabarak... Bir anda nereden çıktıkları belli olmayan kadın, erkek, çocuk, binlerce dansçı, çeşitli ritmik hareketlerle kumaşların altında belirdi.

Meydanda devrim dansı sürerken, aynı anda sinema salonlarında onlarca yeni filmin gösterimi yapılıyordu. Her sinemada başka bir genç yönetmenin devrim konulu filmi gösteriliyor. Sinemacılar olur da tiyatrocular duyarsız kalır mı devrim konusuna? Hem 1 Mayıs Kültür Merkezi büyük salonunda hem de Nazım Hikmet Açık Hava Tiyatrosu'nda iki büyük oyun sahneleniyor. Her bir salon tıklım tıklım dolu. Meydan'da dansçıların dışında bir hareketlilik daha

göze çarpıyor. Eski Atatürk heykelinin olduğu alanda onlarca el tarafından taş şekil veriliyor. Heykeltıraşlar 1 Mayıs 77'de katledilen yoldaşlarımız anısına 1 Mayıs Anıtı'nı yapıyorlar.

1 Mayıs Meydanı'na çıkan tüm yollar Açık Hava Sergi Saraylarına dönüştürülmüş. Tarlabası Bulvarı, devrimin ve ardından geçen bir yılın tanığı fotoğraf kareleriyle dolu. Ama bu öyle küçük karelerden değil dev boyutta karelerden oluşuyor, insanlar meydana doğru yürürken aynı zamanda sergiyi de gezmiş oluyor.

İstiklal Caddesi üzerindeki tüm tüketim nesnesi satan mağazalar kapatılmış, yerlerine sanat atölyeleri, galeriler, sergi salonları, sinema, tiyatro sahneleri, kütüphaneler, kitapevleri açılmış durumda. İnsanların rahatça oturup sohbet edebileceği mekanlardan klasik müzik sesleri yükseliyor. İstiklal'in başından Tünel'e kadar olan alan heykeltıraşların heykellerine ayrılmış. Tramvay yolu boyunca kimisi tunçtan, kimisi ağaçtan, kimisi bakırdan ve topraktan yapılmış heykellerle dolu. İnsanlar onlara yakından bakabiliyor, heykeltıraşlarıyla sohbet edebiliyor.

Rumeli Han ise o eski görkemine, devrimin ihtişamını da katarak bugünün coşkusuna katılmış, dimdik ayakta duruyor. Bir farkla, Aysun Bozdoğan Kültür Sarayı adını taşıyor. Tam bir kültür sarayına dönüştürülmüş durumda. Genç sanatçılara ayrılan binanın her katında bir sanatsal üretim yapılıyor. Çeşitli atölyelerde devrimin yeni sanatsal değerlerinin temelleri atılıyor. İstiklal boyunca tüm binalardan yerlere kadar kızıl bayraklar uzanıyor.

Gümüşsuyu caddesinden Beşiktaş'a inen yol bo-

yunca ressamalar tezgahlarını kurmuş devrimi resmediyorlar. Stada yaklaşıldığında büyük bir kalabalığın orada da olduğunu görerek şaşırıyorum. Amatör, profesyonel tüm sporcular kendi dallarında gösteriler sergiliyor.

Şaşalı düğünlerin, görkemli gösterilerin, zengin müşterilerin mekanı olmuş olan Çırağan Sarayı bir kültür sarayına dönüştürülmüş. Akşam başlayacak olan sanat kongresi için son hazırlıklar yapılıyor. Tam bir hafta sürecek olan kongrenin davetlileri arasında kimler yok ki... Onları görmek için sabırsızlanıyorum. Onların varlığı bize yol gösterecek olan.

Yeniden meydana döndüğümde devrim dansı tüm görkemiyle devam ediyordu. Müzik artık önü alınamayan bir sel olmuş akıyordu. Dansçıları izleyen insanlar müziğin ve hareketin etkisiyle yerlerinde duramıyorlardı. Büyük bir aşk yaşadıkları her hallerinden belli olan yaşlı bir çifte gözüm takılıyor. Devrimin coşkusu öyle sinmiş ki yüreklerine, kendilerini bırakmışlar müziğin ritmine dans ediyorlar. Sevgiyle izledim onları. F Tipi zindanlarda yattığımız günlerde tüm yoldaşlarıma, “O güzel gün geldiğinde Taksim Meydanı’nda yapılacak olan devrim dansına benimle katılır mısınız?” diye sormuştum. Kim bilir şu anda neredeler. Biraz bakındım etrafıma ama bu kalabalıkta onları bulmak imkansız. Ben de postaneye doğru yöneldim.

Taksim postanesinden Nazım Hikmet Açık hava Tiyatrosu’na kadar olan yol boyunca fabrikaların, atölyelerin bünyesinde oluşturulan, maddi üretimle sanatsal üretimi buluşturan fabrika sanat atölyelerinde üretilmiş sanat eserlerini görmek, nasıl gururlandırdı beni anlatamam. Tüm yol, Tekel işçilerinin, demirçelik işçilerinin, cam işçilerinin, tersane işçilerinin ve yurdun her bir yanından gelmiş olan işçilerin yaptıkları eserlerle dolu ve gerçekten görülmeye değer. İşçilerin geldikleri düzeyi görmek devrimimizin başarısının bir başka kanıtı değil de nedir?

Uzun zamandır hazırlıkları yapılan kongrenin saati yaklaşıyor. Hızlı adımlarla Kültür Sanat Sarayına doğru yürüyorum. Akın akın insanlar ağaçlı yoldan

Bin bir Nakışlı Ezgi / Laguta

Bir nefes de ben söyleyim dedim size dostlar. Hiç yabancı değilim size... kim yabancı ki... herkes bulunduğuy yerde azınlık olana yabancı der ya aslında yabancı değiliz hiçbirimiz diğerimize.... elleriyle yüreğiyle kafasıyla çalışıp yaşayanlar... ben kim miyim?

Biri der o bir kopuzdur, biri kemeççe... ben Rumların çalıştığı lagutayım. Teli mızrapla, arşeyle, yayla buluşturan ellerin sevdasıyım...

Önsöz 8

ilerliyor. Bu yolda yürürken kimleri görmüyorum ki... Hemen karşı kaldırımında Tolstoy’la Gorki kol kola yürüyorlar. Yüzlerindeki ifadeden güzel bir sohbetin tam ortasında olduklarını anlamak zor değil. Biraz ilerde genç olmanın verdiği enerjiyle hızlı hızlı yürüyen Mayakovski’yle Yesinin’i görüyorum. Kim bilir belki de bugünün dizelerini damıtıyorlardır yüreklerinden. Bir ara başımı çevirip arkama baktığımda Nazım Usta’nın o mavi gözleriyle karşılaşıyorum. Bir yanında Potosi madenlerinin şairi Neruda, diğer yanında Kürt hançeri Ahmed Arif... “Merhaba”, diyorum büyük bir sevinçle ve bölmek için şair yüreklerin sohbetini yoluma devam ediyorum. Ardımda onların olduğunu bilmenin rahatlığıyla...

Yol kenarlarına yerleştirilmiş banklar mola veren insanlarla dolu. Ben de biraz ilerde yalnız bir kişinin oturduğu banka doğru ilerliyorum. Kitap okumakta olan kişiyi rahatsız etmeden yavaşça yanına otuyorum. Elindeki kitaba göz atıyorum. Homeros’un İlyada’sını okuyor. Bir ara başımı kaldırıp bana bakıyor ve o anda yanına oturduğum kişinin Marx olduğunu fark ediyorum. Ona bu kadar yakınken sohbet etmemek olmaz. Kitap okumasını böldüğüm için özür dileyerek başlıyorum konuşmaya. Yanından ayrılırken söylediklerini silinmeyecek bir şekilde kaydediyorum beynime. Her zaman iyi bir yoldaşım olmuş olan Marx, bugün de yalnız bırakmadı beni.

Ağaçlı yol bitip duraklara geldiğimde deniz kenarından yürümek için sağa dönüyorum. Birçok insanda aynı şeyi yapıyor. Kıyıya geldiğimde çocuklar gibi suyun üzerinden taş kaydıran iki delikanlı dikkatimi çekti. İyice yaklaştım yanlarına... Gerçekten yürekleri hep genç kalmış Vaptsarov’la Lorca’ydı onlar. Bozmamak için oyunlarını usulca ayrıldım yanlarından.

Biraz ilerde, sola, kuşlara yem atanlara doğru yö-

neldim. Yaklaştıkça yanlarına yükselen tiratları duyar gibi oldum. Biraz daha yaklaşınca şu sözleri seçer oldum. “Sevinçten doğan umut/Umudun verdiği sevince eşittir.” Evet, bu Shakespeare’den başkası değildi. Peki onun yanında duran, yuvarlak gözlüklü, ağzında piposu, muzip gülüşüyle Brecht değil mi? Evet, evet o... Toplamışlar etraflarına kalabalığı, bir yandan kuşlara yem atıyor, bir yandan da karşılıklı tiratlar atıyorlar kendi dillerinde. Bu güzel buluşmayı izliyorum hayranlıkla.

Fazla vaktim yok. Kongre saati gittikçe yaklaşıyor. Önümde daha uzun bir yol var. En iyisi devam etmek. Hızlanan adımlarımı, “Benim meskenim dağlardır” diye yükselen sesin nereden geldiğini anlayabilmek için yavaşlatıyorum. Etrafıma bakındığımda bir grup kalabalığın arasından Sabahattin Ali’yi seçiyorum. Hep bir ağızdan “Benim meskenim dağlardır” diye haykırıyorlar. Kimler yok ki... “gezden gözden arpacıktan” diyen Enver Gökçe, “Başta allah sonra devlet ve hükümet, sonra da ben” diyen Murtaza’nın yaratıcısı Orhan Kemal, “Ben şair olmuşsam özgürlük/yalansız riyasız söylüyorum/senin aşkından olmuşum” dizelerinin sahibi Hasan İzzettin Dinamo. Bir ara bir kahkaha yükseliyor kalabalıktan... Kısa boyu, pamuk gibi bembeyaz saçlarıyla Aziz Nesin de aralarında. Aziz Nesin olur da kahkaha eksik olur mu hiç? Aziz Nesin beni de gıdıklıyor. Gülümseyerek yürümeye devam ediyorum.

Mimar Sinan Üniversitesi’nin önünde bir başka kalabalıkla karşılaşıyorum. Bu kez müzik sesi yükseliyor kalabalıktan. Bu melodiyi ve sesi tanıyorum bir yerden. Şili Stadyumu’ndan faşizme karşı yükselen özgürlük şarkısı değil mi bu? Gitarıyla Victor Jara karşımda, yanında Kazım Koyuncu. Onları dinleyenlere göz gezdiriyorum. Aşık Veysel’in koluna girmiş Ruhi Su’yu görüyorum şaşırarak. Latin dağlarından esen özgürlük rüzgarının melodilerini bizim dağlarımızdan yükselen özgürlük ateşinin melodileriyle harmanlıyorlar.

Kulaklarımda Latin rüzgarı devam ediyorum yoluma...

Hepimizin çok iyi tanıdığı bir binanın önünden geçiyorum. Her zamanki gibi kalabalık... Ring araçları bekliyor önünde ama bir farkla, o ring araçlarının içindekiler özgür tutsaklar değil, yıllarca karşı-devrimci cephede yer almış, halkın bilincini dumura uğratmış kalemler. Binanın üzerindeki tabelada DGM

değil Devrim Mahkemesi yazıyor. Ring aracının kapısı açılıyor ve Ertuğrul Özkök, Fatih Altaylı, bir de Engin Ardıç’ı görüyorum. Mahkeme salonuna doğru ilerlerken ne kadar da zavallı görünüyorlar.

Sanat kongremizin yapıldığı gün, oturdukları köşelerden, yıllarca insanların bilinçlerini zehirleyen bu adamların yargılanıyor olduğunu görmenin iç rahatlığıyla devam ediyorum yoluma.

Geçirdiğim yolculuğun ağırlığından yorulmuş beynimi dinlendirmek için Yıldız Parkı’na doğru yöneldim. Beynimin içi yol boyunca karşılaştığım dostlarımla dolu... Onlardan aldığım güçle kendimi toparlayıp kongre binasına doğru yola çıkmalıyım.

Yavaş yavaş dolaşıyorum parkın içinde. Şaşarak izliyorum bir yılda yapılan değişiklikleri...

Bakımının botanikçi bir grubun denetiminde, sokaklardan devlet güvencesi altına alınan çocuklar tarafından yapılan yalnızca bu park bile yaratacağımız dünyanın nasıl bir güzellikte olacağını kanıtı değil mi?

Çırağan Kültür Sanat Sarayı’na doğru parktan aşağıya yürüyerek indim. Yol boyunca yürüyen insanların birçoğu ülkenin dört bir yanından gelmiş olan yazar, çizer ve sanatçılarımız olsa gerek. Hızlı hızlı, ama güvenli adımlarla ilerliyorlar sarayın kapısına doğru. Kendi evlerine girer gibi rahat ve doğal... Artık bizim olan her yer gibi...

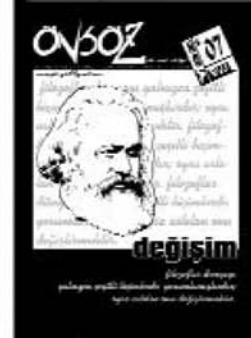
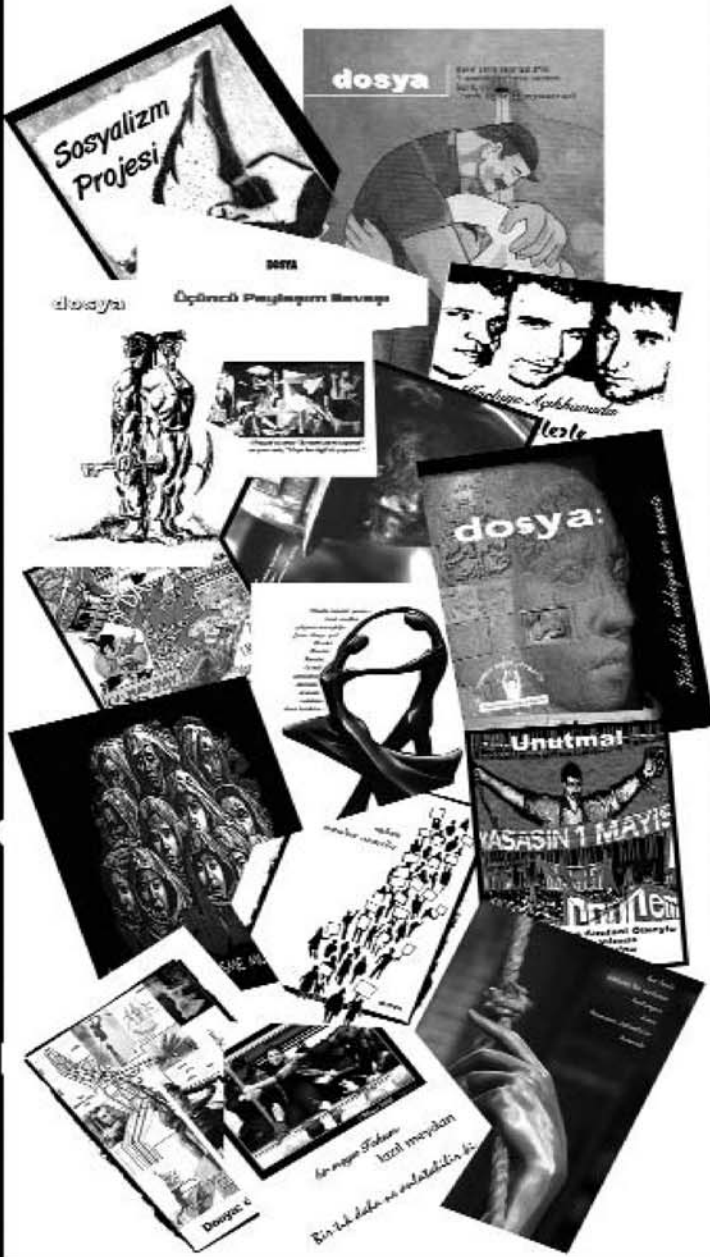
Heyecanımı anlatacak kelimeler bulamıyorum. Kapıya yaklaştığımda biraz durakladım. Derin bir nefes alıp geçmişten aldığımız güçle, bugünü ve geleceği yaratmak için bir araya gelen, yaratan üreten, yeneden var eden insanların arasına karıştım. Salon tıka basa insan dolu, her yan kıvılcık bayraklarla, ölümsüzleşen sanatçılarımızın fotoğraflarıyla donatılmış durumda.

Kürsüde genç bir kadın var. Onun mikrofondan yükselen sesiyle birlikte uğultuyla dolu olan salon bir anda sessizliğe kesiyor. Herkes sabırsızlıkla bize bugünleri armağan eden, ama aramızda olmayan tüm savaşılarımız adına saygı duruşuna çağrılacağı anı bekliyor. Sıkı yumruklarımızla kalkıyoruz hep beraber ayağa. Sahnede yer alan devrim korosu Enternasyonal’i söylüyor. Biz de eşlik ediyoruz hep bir ağızdan. İşçi şair Potier’i görür gibiyim.

Bir hafta sürecek olan kongre, büyük alkışlarla başladı.

Önsöz yayın hayatına başladığında acaba
1000. sayfayı görebilecek miyiz demiştik.
İşte 1000. sayfamız....
5000. sayfada buluşmak dileğiyle

Cem Olur Hayat

(Oğlum Kuzeycem Adonis'e)

Saklı kaldı düşlerim
Sokaklarında senin
Soluk güneşin altında dolaştım
Nice zamanlar
Kararınca uranos
Aradı güneşi gözlerim
Gözlerim güneş olur
Seni görürdü bir tek
Bir de Deniz'i
Apaydınlık
Gün ortası gibi gecede
Fovos kol gezerdi
Sokaklarda
Sokaklar meydanlara akar
Yorulmak bilmeden
Kimin gözleri karanlık!
Düşleri kara bakan kim!
Neden bu fovos
Yayılr gün güzeli yurduma
Hangi karanlık el
Dizginleri tutar elinde
Kim yönünü belirler hayatın?
Hayat ne güzelsin
Dalgaların vurunca sahil boyuna
Sularını Poseidon mu köpürtür
Poseidon'u Pontos mu gözetler
Olimpos'ta kim oturur?
Babil şehrini kim yağmaladı?
Neden Filistin'de

Çocuk generaller var
Neden bir yürek
Dörtte bölündü
İşte güneş yine doğuyor
Miletos şehrine
Felsefe konuşacaklar
Neden nasıl diye
Çözüm bulacaklar
Dünyanın yüküne
Çocuklar gülsün
Mutlu büyüsün diye
Yüzümüz Kuzeye bakar
Gönlümüzde Cem coşar
Afrodit'in aşkından
Adonis doğar
Manisa lalesi
Olur zaman
Çoğalır sevdalı Deniz'in çağıltısı
Kuzeycem Adonis olur şarkısı
Mutlu bakılır uranosa
Gecenin ayazında
Bir umut daha büyüdük
Seninle çocuk
Hoş geldin oğlum
Adonis

Atila Oğuz
04 Eylül 2012
Önsöz 24

İnceleme

Helin Su

Bir Burjuva Klasiği Kara Propaganda HATIRLA SEVGİLİ

2006 yılında ATV’ de yayınlanmaya başlanan “Hatırla Sevgili” adlı dizi, kısa bir süre sonra geniş bir izleyici kitlesine ulaştı. Bu dizi Genelkurmay başkanı Yaşar Büyükanıt’ın “Bizim de bir hollywood ihtiyacımız var” sözlerinden sonra, çoğalan devlet-mafya-terör dizilerinden farklı olarak, geçmişin önemli toplumsal olaylarını “soldan” bir bakışla ele alıyor, “eski solcu” dizi ekibinin sözleriyle “geçmişe ışık tutmaya”, “silinmeye çalışılan toplumsal belleği uyandırmaya” uğraşıyordu. Dizi 1960’lardan itibaren, büyük bir aşk hikayesinin etrafında gelişen politik süreci, darbeleri, bu darbelerin toplumda yarattığı tahribatları işliyordu. Dolayısıyla bu dizinin emekçi kesimler ve solcular arasında yankı uyandırmaması imkansız oldu. Geçmiş tarihsel olaylardan bahsedilirken, “Hatırla Sevgili’nin şu bölümünde anlatıldığı gibi” cümleler sıkça duyulmaya, henüz 15-20 yaşlarında olan genç kuşağın. Deniz Gezmiş ve yoldaşlarını, genel olarak ise devrimcileri, bu diziyle tanıyıp Denizler gibi olmaya büyük bir eğilim göstermeye başladıkları söylenir oldu. Bu dizi o kadar etkiliydi ki, Deniz parkalarına ilgi müthiş artıyor, Deniz Gezmiş ve yoldaşlarına dair yazılara, resimlere, kitaplara büyük bir talep oluyordu. Hatta sağcı görüşlere sahip olduğu söylenen, dizide de Deniz Gezmiş’i canlandıran oyuncu bile dizi sayesinde sola meyl ediyordu. Geçmişin birden bire aydınlanmasının, Deniz Gezmiş gibi devrim önderlerine ve genel olarak devrimciliğe sempatinin bu kadar artmasının nedeni bu diziydi!

Demek ki, 40 yılı aşkın bir süredir burjuvaziye karşı sert bir mücadele veren proletarya ve emekçi halklarımızın tarih bilincinin aydınlanması ve içlerinde devrimcilere karşı bu kadar büyük bir sempati uyanması için gereken tek şey, burjuva medyanın böyle bir dizinin yapılmasını sağlamasıymış! Böyle demek, elbette yalnızca ülkelerimizde değil tüm dünyada yaşadığımız büyük devrimci dönüşüm sürecinin farkında olamayacak kadar politik körlüğe batmış, başını kuma gömüp, gövdesini açıkta bırakmış deve kuşlarının işidir. Devrimci proletarya ise bir düşmanı olduğunu ve bu düşman sınıfın, proletaryanın mücadele tarihinin içini her gün bin bir yolla boşaltmaya, çarpıtmaya çalıştığını unutmuyor. Bütün devrimci süreçlerde, iç savaşın en keskin dönemlerinde, bu sınıfın kendi değerlerine, tarihine karşı en yoğun saldırıya geçtiğini unutmuyor. “Hatırla Sevgili” devrimci proletaryaya bunun böyle olduğunu bir kez daha gösteriyor.

Hatırla Sevgili'nin Unutturmaya Çalışmaları

Öncelikle sorulması gereken soru şudur; böyle bir dizinin ülkelerimiz iç savaşının daha da keskinleştiği, burjuva sınıfın tarihinin en büyük ekonomik ve politik krizine sürüklendiği, “ayakların baş olmasından” duyduğu korkusunu itiraf ettiği, emekçilerin kapitalist sisteme karşı öfkelerinin en üst düzeye çıktığı bu büyük devrimci dönüşüm sürecinde, böylesine “solcu” bir dizinin, burjuva tekeller tarafından finanse edilmesi ve RTÜK’ün gazabına uğramadan iki yıldır sürmesi bir tesadüf müdür? Burjuva sınıf, kendi eliyle, kendine karşı savaşa girişecek proletarya, emekçiler ve gençliğe, devrimcilerin propagandasını yapacak kadar şursuz, kendinden geçmiş bir halde midir? Elbette değil.

Proletarya, her büyük altüst oluş döneminde geçmiş tarihini ve deneyimlerini öğrenmeye koyulur. Bu eylemin yönünü, tarihin yönünü kavrama ve bu yönde hareket etme istemidir aynı zamanda. Emperyalist-kapitalist sistemin tüm dünyada yıkılışı yaşadığı, emekçilerin dünyanın her köşesinde anti-kapitalist ayaklanmalara girerek, yüzlerini sosyalizme döndüğü bu yeni evrede, proletarya ve emekçi halklar, bu çabalarını da en üst düzeye yükseltmiş durumdadır. Komünist Manifesto’nun yeni binyılın başından itibaren bütün baskılarının yok satması, dünyanın her yerinde Che bayraklarının dalgalanması, devrim kahramanlarının yaşamlarına duyulan ilginin artması, devrimci eylemlerin, devrimci sanatın geniş emekçi kitleleri kendine çekmesi vs. bütün bunların hepsi, bu büyük devrimci dönüşüm sürecinin kıyıya vuran dalgalarıdır. Burjuva sınıf, bu bıçak sırtındaki durumunun tamamıyla farkında. Bu nedenle bedenini ne yaparsa yapsın yok edemediği, ilerleyişini durduramadığı komünizmin o canlı ruhunu öldürmek için, proletaryanın mücadele tarihini çarpıtmaya ve bu tarihin cisimleştiği devrim kahramanlarının yaşamlarını ve mücadele anlayışlarını, kendisi için zararsız bir hale getirmeye uğraşiyor. İşte bu noktada da kara propaganda devreye giriyor.

Kara propaganda, kaba bir kötüleme, karşı çıkma değildir. Karşı çıktığın şeyi, onun varlığını kabul ederek, hatta ona olan sempatiyi haklı gördüğünü göstererek, inceden inceye bir propagandayla onu özünden uzaklaştırmaktır. Burjuva sınıfın tıpkı Che’yi savaşçı, kapitalizmle uzlaşmaz devrimci özünden uzaklaştırıp, onu yalnızca “romantik bir hümanist”e indirgemeye,

yalnızca bir marka nesnesine dönüştürmeye çalışması gibi. “Hatırla Sevgili”de böyle bir propaganda biçimi üzerine kuruludur.

Emekçilerin Deniz Gezmiş ve yoldaşlarına ilgisi “Hatırla Sevgili” ile oluşmadı. Onlar Denizlerin kavgalarını ve yaşamlarını bir efsane gibi, kuşaktan kuşağa aktardılar. Çocuklarına Deniz, Yusuf, Mahir, Ulaş, Cihan dediler. Bu çocuklar da içlerinde devrime sempati filizleriyle büyüyüp, belli bir yaştan sonra, kendi koşullarında, kendi kavgalarını vermeye başladılar. Emekçiler Denizlere böylesine içten bir sevgi duyarken, kapitalist sisteme karşı öfkeleri bu kadar büyükken, burjuvazi elbette direk Denizleri kötileyerek bir karşı propagandaya girişse, emekçiler daha ilk anda kulaklarını tıkayacaklardı bu saçmalıklara. Burjuvazi için de işin püf noktası bu oldu.

Bir yandan, Deniz Gezmişleri anmak için Ayışığı Sanat Merkezi’nin, 4 Mayıs’ta Kadıköy’de düzenlemek istediği mitingi, “suçu ve suçluyu övmek”ten yasalarken; Adana’da, 70 yaşındaki bir anayı, ölümsüzleşen oğlunun mezarını ziyaret ettiği için yine aynı nedenle yargılarken; Mücadele Birliği dergisine ölüm orucu eyleminde ölümsüzleşen Sibel Sürücü’nün anma haberlerini yayınladığı için bir aylık yayın yasağı verirken; nasıl oluyor da devrimcilere karşı sempati uyandırdığı söylenen bu dizi, hem de burjuva sınıf tarafından finanse edilerek, bu “suçluları” övebiliyor? Bu “övgü” nasıl bir övgüdür?

Şöyle, Denizler, soylu amaçları olan iyi insanlardı. Toplumun onlar gibi bilgili, cesur, hümanist insanlara ihtiyaçları vardı. Ama onlar, kendilerini hızla ölüme götüren yanlış bir yolu “zora dayalı devrim anlayışı” yolunu seçtiler. Bu yolu seçmeyip de hayatlarını tez elden heba etmeselerdi şimdi topluma daha faydalı olabilir, mesela parlamento içinde yer alarak bu sistemin bozukluklarına karşı burada mücadele edebilir, seslerini daha çok insana daha uzun süre duyurabilirlerdi! Tamam sistem bozuktur ama bu bozuklukları, demokratik muhalefet kanallarını kullanarak düzeltmeye çalışabilirlerdi. Çalışmalıydılar da... Şimdilerde reformistlerin ve dönemlerin sıkça söyledikleri gibi, “yaşasalar parlamentoda olurlardı!” Bu birincisi...

“Denizler bir kişi bile öldürmemişken asılmaları haksızlıktı.” Pek çok insan bu diziyi izledikten sonra bu yorumda bulundu burjuva propagandanın yönlendirmesiyle. Bu tersten şu anlama gelir, eğer Denizler,

burjuva sınıfın hizmetindeki tek bir kişiyi bile öldürmüş olsalar, bu devlet Denizleri asmakta tamamen haklı olacaktı! Yani Denizler, “zora dayalı devrim” anlayışıyla, silahlı bir örgütü, THKO’yu kurmuş olsalar da, aslında, burjuva güçlerle silahlı bir çatışmaya girmemiş, son derece barışçıl, iyi çocuklardı. Ters durumda elbette devlet, bu kişileri, kendi sistemini yıkmaya yönelenleri öldürme haklılığına sahipti. Bu ikincisi...

Denizler aslında hasbehas Atatürkçüydü. Emperyalizme karşı ülkelerinin bağımsızlığını savunan vatanseverlerdi. Elbette bu vatanseverliğin içine, kendi milli burjuvalarını savunmakta giriyordu. Yani büyük emperyalistlerin sömürüsüne karşıyken, kendi ülkelerinde kapitalist sınıfla uzlaşma içindeydiler. “Tam bağımsız Türkiye!” sloganının sıkça duyulduğu dizide, Deniz Gezmiş’in idam sehpasında haykırdığı, “Yaşasın Marksizm-Leninizm’in Yüce İdeolojisi”, “Yaşasın Halkların Birlikte Mücadelesi” sloganları sansür duvarlarını da bu nedenle geçemedi. Denizlerin sosyalizm için, sistemle tam bir kopuş yaşayarak çıktıkları devrim yolu, dizi de sessiz sedasız kapitalizm içi çözüm yollarına dönüştürülüyordu. Bu üçüncüsü...

Denizlere duyulan sevgi ve hayranlığı 40 yıldır yok edemeyen burjuvazi Denizlerin çıktığı devrim yolunun yönünü, reformist bataklığa giden bir yol gibi çizmeye çalışarak, Denizlerin o capcanlı komünist ruhunu, bu alçakça kara propaganda ile öldürmeye çalışıyor.

Ama burjuva sınıfın talihsizliği, tarihinin sonuna gelmiş, çöken bir sınıf olarak, artık onu hiçbir gücün kurtaramayacak olmasıdır. Öyle ki bu kara propagandayı bile eline yüzüne bulaştırıyor. Bu diziyle birlikte Denizleri ve genel olarak devrimcileri duymamış olan oldukça genç bir kesim varsa, bunlar da bu sayede Denizleri merak ediyor ve bu tarihi kendi kanallarından öğrenmeye yöneliyor. Bu yönelim onları, burjuvazinin yalan ve çarpıtmalarından sıyrılmalarını sağlayarak gerçeğe, devrimci proletaryanın gerçek tarih bilgisine ulaştırarak bir yol çiziyor. Burjuva sınıf yine, emekçilerin üzerine doğrulttuğu silahla kendini vuruyor.

“Hatırla Sevgili” istediği kadar unutturmaya ve çarpıtmaya çalışsa da nafi... Devrimci proletarya, mücadele tarihine ve kahramanlarına sahip çıkarak, o büyük devrim yürüyüşünü güçlü adamlarla sürdürüyor.

“İşte çalgıcının şehvetli tılsımındasın
işte yağmur altında bir çadırdasın
işte birdenbire ve hazırlıksız
ölüme merhabadasın.

Merhaba... merhaba... merhaba...”

Merhaba Aynil ve Rasim yoldaşlar...

Üç kafadardı onlar... Aynil, Rasim ve Ekin Su...

Rasim bakın nasıl anlatıyor bir şiirinde kendini ve sevdiği iki varlığı...

Üç Kafadara Selam

Çocukluğunda DMO’yu soyar,
yaldızlı ahize taşlarını yolar
güderi giysilere jilet atardı.

Çocukluğunda ağaçların
kırılma noktalarına tırmanır
düşmana tuzaklar hazırlardı.

Onlar iki kafadardı,
sonra üç oldular

biri şimdi bebeğini mamalar
biri devrime yaşar
üçüncüsüyle devrimcilik

uzaksa dalar

yüreklere onulmaz isyan yatar.

Tersane

Sena Demir

Ölüsünü geminin direğine astılar
Oysa o ne bir korsandı
ne de ibreti alem içindi bu...
Kalkıp gelmişti uzak bir şehirden
Tek isteği ekmek parası gönderebilmektir evine...
Üç kuruşa on iki saat çalışan
Yorgun ve aç bir işçiydi
Düştü koca gövdeli gemiden
Düştüğünü bile bilemeden
İki gün denizin dibinde
yosunlar ve artıklarla ölüsü
dipte öylece kaldı da
kimse bilmedi, nerede?
Kimse demedi, “niye gelmedi bu adam işe?”
İki gün denizin dibinde
ki daha da kalabilirdi
on gün evvel bulunmuştu
altı ay önce düşen bir işçi
dalğışlarca...
altı ay yosunlar, denizaneleri sardı cesedini...
ondan daha şanslıydı işçi Metin
iki gün sonra tesadüf etti bir işçi
bu tesadüfle netleştirdi öteki
geçen gün sendeleyeni bir gölge gördüğünü
bir diğeri “demiştim, düştü biri” diye ünledi
doğruluğu ispatlanmıştı
Ve denizin dibinden çıkarılınca ceset
kendini bu tersanenin efendisi bilen
“Birisini almaya gelene kadar
güneşe asın kurusun...
Sizde susun! Kesin homurdanmayı!”
Güneş vurdukça kurudu
denizin tuzu pul pul oldu göz çukurlarında
ağır bir kokuyla boğulunca hava
bekçinin yanından fırladı köpekler
ısırdı, tırmaladılar işçi Metin'in cesedini
herkesin gözü önünde

herkesin etinden bir parça koşturdu...
işçilerden biri demir bir çubuk fırlattı köpeklerle
biri, bekçiyi azarladı “sahip çık itlerine!”
diğeri,

“toplanıp gidelim patrona!
Yok bunların
ne ölümüze ne dirimize hürmeti!”

Böyle aylak görünce patron onları
bi güzel payladı haklı sayarak kendini...

Mesele anlatılınca,
“Kim tanıyor anasını-babasını
haber verin alsın
zaten pek pis kokuyor
duramıyorum odamda bile”
Bir işçi topladı soluğunu;
“Gece gündüz çalışmaktan
Çocuğumuzu bile tanıyamıyoruz ki”
Sözler patronun sırtışına çarptı
öteki aldı sözü,

“Adi herif!

İsim bile yazmıyor bu kağıtlarında değil mi?”

Bu iş bitsin
ödemek için tek kuruşumuzu

elinden gelse
kendi ellerinle atıvereceksin
tepeden denize hepimizi!”
Yarasına basılmış öküz gibi
böğürdü patron
Köpüklü, kirli, anlaşılmaz kelimeler
boğazını yırtarcasına çıktı.
Tek anlaşılan sözler:
“Defolun! Zil çaldı! İş beklemez?”
Üç gün sonra, tesadüf eden işçi
kopan halatın boynuna vurmasıyla
oracıkta can verdi...
Sabahleyin kimse işe başlamadı!
Biri, okul günlerini anımsayarak
“Hoca en çok benim yazımı beğenirdi
Verin ben yazayım”
Ve özene bezene
tek tek çizdi koca kağıda harfleri
“ÖLMEK İSTEMİYORUZ”
Önce polisler birikti
dizildiler yolun kenarına...
Kan çekiyordu hepsini
Coplarını kalkanlarına vurdukça
savaş tamamlarıyla çınladı ortalık!
İşçilerden biri ritmik ve sertçe
ayağını yere vurmaya başladı
Ve bu ritme uygun aynı anda başladı haykırmaya
“ÖLMEK İSTEMİYORUZ!”
Bütün işçiler uydu bu coşkun ritme
kaldırdılar yumruklarını
dövdüler göğün göğsünü
“ÖL-MEK İS-TE-Mİ-YO-RUZ!”
Koptu kıyamet...
Bekçinin köpekleri gibiydiler...
Kan saçıldı yola...
Tam bu sırada yetişti basın,
bağlandılar canlı yayına...
Ve biz zindandaki tutsaklar
Gördük
inen coplara rağmen haykıran işçi kardeşlerimizi
Söküp atamıyordu polis
Ve sürüklüyordu yerlerde
Ve basıyor, zıplıyorlardı
yerde yatan kardeşlerimizin bacaklarında...
Öfkeyle doldu yüreklerimiz
Orada işçi kardeşlerimizle çarptı kalbimiz
“Kardeşler yılmayın!

Eşitlik ülküsü şair kadını cesaretlendirir Berrin TAŞ

Önüme çıkan zorlukları unutup şiirin, felsefe-
nin ardından yürüdüm. Yaratıcılığımın yolunu
açmak için emek verdim. Bir anlamda şair kadın
olarak beni yaratıcı alana almakta isteksiz davra-
nanları umursamadım.

Şiirimi överken cinsiyetimi dışlayarak övdü-
ler. Kadınlar şiir yazamaz, sende erkek geni var,
onun için güzel şiir yazıyorsun diyen de oldu.
Kadın kendisi bir şiirdir, şiir yazmasına gerek yok-
tur, diyen de oldu. Bir yandan kadın olarak bana
iltifat eder görünürken öbür yandan yaratıcı alan-
dan dışlayanların sözlerine yanıt bile vermedim.
Onlarla birlikte kıkıllarla güldüğüm de olmuş-
tur. Köhnemiş zihniyetleri değiştirmenin kolay ol-
madığını biliyorum. Bütün yaptığım kadına
önyargıyla yaklaşanların moralimi bozmalarına
izin vermemekti.

Önsöz 29

Kardeşler yaşamak sizin hakkınız!
Doymak, gülmek, insanca çalışmak hakkınız!
Hiçe sayıyorlar sizi
Milyonlarca işçi
Milyonlarca yoksul
bir hiç midir?
Yoksa
tarihin hükmünü verecek
asalakları
ölümüne bile işkence edenleri
bu topraklardan defedecek, yenecek
koca bir emekçiler ordusu mudur?
Kardeşler
savaşınız haklıdır
kimseye izin vermeyin
sizi durdursun, aldatsın!
Kardeşler
yaşamak hakkınız
gülmek, doymak, insanca çalışmak hakkınız
ve hakkınız
sömürücüleri alaşağı etmek!”

28 Şubat 08

*Alaca Şafakta Üç Damla Kan
Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'a*

*Üç küçük güneş gibi göründü
Kayboldu ve göründü başlarınız
Sanki mayısların her gününde
Karanlığın tam aydınlığa değdiği
Dünya günlerinin evrene
Devrildiği noktadaydınız.*

*Sessiz ve tenhalarda olsa da elleriniz
Sancılarda gerinse de zaman
Hırsız ve korkak bakışlarda
Yine silahlı
Yine parkalydınız.
Yürüyüp yüzlerinin üstünden
Geniş zamanlara akanlardınız.*

*Deniz, Hüseyin ve Yusuf adıyla başlıyordu
Sonra köprüleniyordu nicelerine*

*İşte böyle yüksek ve ormanlı
Geleceğe görkem ve onurla yaslanmış
Birbirini çoğaltan sıradağdınız.*

*Zemheri dolarken yüreklerine insanların
Ölüm tek ilmekle yürürken
İplerin köşe başlarına
Beyaz zambaklar gibi
Dikey çizgilerde boy vermiş
Yeniden yola çıkanlardınız.*

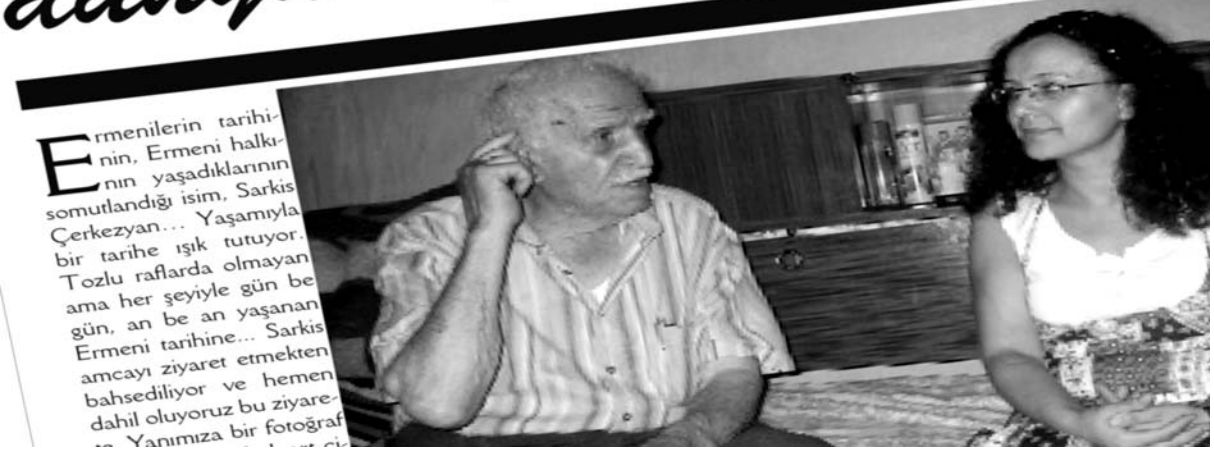
*Dünya günlerinin evrene
Tam devrildiği noktada
Yine tepeden tırnağa insan
Yine tepeden tırnağa sevgi
Yine tepeden tırnağa
Sissizliğin diliyle konuşan
Direnc ve kavgaydınız...*

Güngör Gençay

dünya hepimize yeter

Demet Demeter

Ayışığı Sanat Merkezi'nde. Taksim'de, İstiklal'in ortasında Rumeli Han'da Ayışığı Sanat Merkezimiz. Mücadelenin 20 yılına tanıklık etti. Duvarlarının her karışında yoğunlaşmış insan emeği bulunan bir yer... Kimler oraya gelip de bir işin ucundan tutmadı ki... Kolektif emeğin en iyi somutlandığı yerlerden birisi Ayışığı... Duvarlarında, tavanlarında, tek bir fırça darbesinde... İnsanlarla paylaşılan, içten ve dostane sohbetlerinde... Dünyayı değiştirme, dönüştürme uğraşısında... Karşında gördüğün bir resimde somutlanıyor kolektif emek...

Ve yine sohbetler ediliyor dostlarla... Sarkis Amca'dan bahsediliyor. Ermeni tarihinin, Ermeni halkının yaşadıklarının somutlandığı isim, Sarkis Çerkezyan... Yaşamıyla bir tarihe ışık tutuyor. Tozlu raflarda olmayan ama her şeyiyle gün be gün, an be an yaşanan Ermeni tarihine... Sarkis amca'yı ziyaret etmekten bahsediliyor ve hemen dahil oluyoruz bu ziyarete. Yanımıza bir fotoğraf makinesi, bir de kayıt cihazı alıyoruz. Anlatacaklarının hiçbirini kaçırmak istemiyoruz çünkü. Ne de olsa canlı bir tarih Sarkis Amcamız... Giderken bir de karanfil alalım, diyoruz.

Tuhaf bir heyecan var içimde; gitsem mi gitmesem mi? Rahatsız etme kaygısı taşıyorum ve bir yandan da merak ediyorum, tanışma fırsatını kaçırmak istemiyorum. Ve çıkıyoruz yola... Nasıl birisi acaba? Bizi nasıl karşılayacak, böyle habersiz ziyaretimizi... Aslında tanıdığımız birisi gibi. Hep güzel şeyler duydum onunla ilgili... Karanfilimizi de aldık ve gidiyoruz işte... Taksim'den Yenikapı otobüsüne bindik. En son durakta indik. Oradan Kumkapı'ya doğru bir mahalleye geçtik.

Eski Ermeni evleriyle dolu bir mahalle... Evlerin hemen hemen çoğu tarihi eser niteliğinde... O evlerde kim bilir ne acılar yaşandı duvarların tanıklık ettiği, kim bilir! (Belki de birkaç yıl sonra bu evlerin hiçbiri kalmayacak. Şimdilerde böyle yerlerdeki evler restore edilerek satılıyor.) Sarkis Amca'nın okuduğu okulu gösteriyor bize eşlik eden fotoğrafçı dostumuz. 1800'lü yıllarda kurulmuş bir Ermeni okulu. O kadar güzel görünüyor ki! Okulun önünden geçiyor, bir sokağa giriyoruz. Ve işte Sarkis amcanın evine geldik. İki katlı, eski Ermeni evlerinden biri. Çok yoksul bir görünümü var ve kapısı ardına kadar açık.

Giriyoruz içeri, merhabalaşyoruz. Karşımıza orta boylu, güleç yüzlü, yıllara meydan okumuş bir adam çıkıyor. Bizi güler yüzle karşılıyorlar. Oğluyla birlikte kalıyor. Odasının her bir yanı anılarla dolu. Karşı duvarda Ermeni aydınlarının önde gelenlerinin resimleri yanında babasının resmi var. Odada eski tarzda iki kanepeler... Çocukluğumuzun anılarında kalmış türden kanepeler... Raflarında daha çok kitaplarımızın yer aldığı... Karşılıklı iki duvarın dibinde duruyorlar. Yan duvarda sokağa bakan bir cam ve karşı duvarda ise televizyonun olduğu bir dolap var. Hepsi bu kadar... Sade bir oda... Aynı zamanda da küçük, kutu gibi bir ev... İstese maddi

zenginlik içinde yaşayabilir, ama o kendini gönül zenginliğine vermiş. Yani insanlık davasında bir nefer olmaya adanmış. Bu yüzden de metalden yoksun ama güzel bir yaşantısı var.

Sohbetimizin bir yerinde “Hep açık mıdır bu kapı?” diye soruyoruz... O da “Dostlara her zaman...” diyor. Dostu da düşmanı da hemen ayırt ettiğini söylüyor...

Kendimizi tanıtıyoruz, Ayışığı Sanat Merkezi’nden ve Önsöz’den bahsediyoruz. Sarkis Amca’nın bir öyküsünü de yayınlamıştık Önsöz’de. Edebiyat dosyası olan sayıda... O da hemen Ermeni tarihiyle ilgili kitapları çıkarıp bize gösteriyor. Bir de “Dünya Hepimize Yeter” dediği kendi kitabını.

“Dünya Hepimize Yeter” diyor Sarkis Amcamız anılarının derlendiği kitabında. Ve anlatıyor yaşamından kesitleri sohbetimizde. Ömer Hayyam’dan okuduğu bir rubaiden esinlenerek “Aramızdaki perdeyi kaldırsan; ne Rum kalır, ne Ermeni, ne Türk, ne Kürt, ne de dini inanç sadece insan kalır.” Evet, Sarkis Amca gerçekten de öyle... Aramıza perdeler koyarak değil duvarlar örerek ayırıyorlar bizleri birbirimizden. Kimimiz hayatını kaybediyor, onlar da insanlığını...

Doğma büyüme İstanbullu olup olmadığını soruyoruz. Arabistan’da doğmuş, Suriye’de. Oradan da Konya Karaman’a yerleşmişler ve Karaman’da geçmiş çocukluk yılları. Sonra da İstanbul’a gelmişler.

Kendi kitabının arka tarafındaki resimlerden birini göstererek anlatıyor tek tek. “Bizim Ermeni tarihinden” başlayan sözlerle. Kitabın arka kapak resmini Ermeni bir ressam yapmış. Gerçekten de çok güzel yapmış bu ressam Sarkis Amca’nın güler yüzlü portresini. Herkes o canlılığı veremez resme çünkü. Sohbetimizin ilerleyen bölümünde yine o ressamdan bahsediyor; “Bu resmi yapan Ermenistanlı bir çocuk.” diyor. Ve ressamın soylu bir ailenin çocuğu olduğunu anlatıyor. “II. Dünya Harbinde Sovyet ordusuna Ermeniler 5 tane mareşal verdiler” diyor. “Bir tanesi de işte bu Babacanyan.” Ressamın da bu Babacanyan’ın torunu olduğunu söylüyor. “Bir de amiral verdi. Amiral Ziago...”

Ayışığı Sanat Merkezi’nde şiir atölyemizin yaptığı “azımlık şiiri” üzerine olan etkinlikten bahsediyoruz; etkileniyor, dinliyor. Bu arada biz de fotoğrafını çekiyoruz, tabi kendisinden izin alarak. “Sakıncası yok” diyor, “Benim bir şeyden korkum yok.” Konyalı oluşundan, Karaman’da yaşamasından bahsediyoruz.

Kimliğimde Karamanlı yazıyor, diyor. Ve babasını anlatıyor. Banker oluşunu, ne kadar zengin bir adam olduğunu... “Ben çok ufakken ayrılmışız Karaman’dan”. “Biz tehirden geldikten sonra Karaman’a yerleşmişiz. Sonra babamı Karaman’dan sürdüler. Biz de Ereğli’ye geldik ki, babamı oradan da sürmüşler. Ama biz Ereğli’de kaldık.”

Sohbetin doğal gelişimi içerisinde bizler de kendimizden, nereli olduğumuzdan bahsediyoruz. Yaşadığımız yerlerde Ermenilerin de yaşamış olduğunu anlatıyoruz. Ermenilerin de çok acılar çektiğini, bu acıların türkülerine bile yansdığından bahsediyor arkadaşımız ve bu Ermeni halk türkülerinden ne kadar etkilendiğini anlatıyor. Dilini anlamıyorum ama çok acı çekmiş bir halkın türküleri olduğu belli. İnsanın yüreğine işliyor diyor. Sarkis Amcamız da onaylıyor. “Hep ağıt... Hikayelerde de var o, hep ağıt, hep acı” Sonra Ermeni bir şairin Türkçeye çevrilmiş bir şiir kitabını çıkararak gösteriyor bize. Sarkis amcaya şiir yazıp yazmadığını soruyoruz ve Ermenice şiirler yazdığını öğreniyoruz. Oğlu bu şiirlerin Ermenistan’da baskıya girdiğini söylüyor.

Ermenice “seni seviyorum” ne demek, diye soruyor arkadaşımız; “kez gi sirem” (severim anlamına geliyormuş) diyor. Herkese söylenebiliyor; hem bir sevgiliye, hem de bir dosta, arkadaşına... “İstanbul Ermenileri “kız sirem go” derler. Doğu Ermenileri de “sirumen”, “kez gi sirumen” derler.”

Vusi kaptısıya, umut yaşatır demekmiş. (Ermenice bilmediğim için bunları nasıl duydu isem öyle yazıya geçirdim. Hatalı olabilir.)

Şiir kitabından “Ermenistan’dan Uzakta” şiirini gösteriyorum ve yeniden duyuluyor Sarkis

Amcamız. “Eskiye anlatsak yalancı, yeniyi de anlatsak dilenci derler.” diyor. Sonra babasının resmini göstererek, şu adam Karaman’da bankası olan bir adamdı, ama cebinde tütün alacak parası yoktu. “Tehcire giderken paralarınızı Konya’da memleket milli bankasına yatırın gelince alacaksınız” diyorlar, hayda... Geldikten sonra da adamları sürüm sürüm süründürüyorlar...”

“Şurada büyük büyük hanlar var” diyor. Bir yerleri işaret ederek, şurası emniyetin olduğu, Sansaryan diyorlar ya, Sansaryanhan. Sansaryanlar Erzurum’dan gelme.

Sohbet belli bir konu etrafında ilerlemiyor, Sarkis Amcanın belleğinde yer eden farklı farklı konulara ge-

çiyor. “Ermenistan 1918’de kuruldu. 1920’de Ermenistan komünist oldu. O yıllarda Erivan denilen o şehir, aynı Anadolu kasabası gibi, evler falan aynı. Gittim gördüm. Böyle Erivan şehri, Roma’yla falan mukayese et istersen daha başka zaman. Zaten Ermeniler sanatçı. O binalar onların duş denilen kırmızı bir taşı var, onunla yapılmış. Baktım durur, koca koca binalar. Her taraf sanat eseri... İlk komünistler zamanında o şehri öyle yapmışlar. Binalar yapmışlar halka. Kendi malları gibi oturuyorlar.” Yani binaları yapanlar oturuyorlar, diyorum. Oysa bizde ise binayı yapanlar evsiz barksız, diyorum. “85 yıl yaşadılar, altın çağını yaşadılar. Şimdi haydutların eline kalmış” diyor. Niye böyle oldu, diye soruyoruz. “Şimdi rejim değişti, küçük burjuvalar fırsat bildiler”.

Uzun uzun tarihlerini anlattı bize... Soruyoruz, bu kadar acıya, baskıya rağmen hiçbir kimseye düşmanlığımız yok değil mi, diye. “Yüz arkadaşımızdan mutlaka 95’i Kürt veya Türk. Ama iyi insanlardır. Kötülük görmediğim insanlardır. Kötüyü de çabuk anlarım. İlişkimi keserim hemen. Ereğli insanı Karaman’a hiç benzemez. Çok değişik insanlardır. Bir Ermeni’yle herhangi bir kişi münakaşa edecek olsa, oradan biri görür, ‘Münakaşa edecek başka kimseyi bulamadın mı?’ diye, senden yana çıkarlar.

Sizin yaşadıklarımızın çoğunu bu kısa sohbette öğrenme şansımız yok diyoruz üzüntüyle, o da, kitaptan okuyun, diyor. “Ben anlattım Yasemin Gedik yazdı. Burada her şey benim anlattıklarım, onun bir payı yok. Ben anlattım o yazdı. Abartılmış bir şey yok, hepsi doğru.”

Sonra karşı duvardaki resimlerden birini gösterip, “Bak bu bizim aydınlarımızdan. Şu adam balkan harbini yazan adamdır. Şunlar, bakın 40 kişi. Hep bunlar öldürülmüş. Toplanmış bunlar kuduz köpek toplar gibi, bunları götürdüler Ankara’ya. Ayaş mayaş oralarda yok ettiler. Şu baştan ikincisi avukat... Şu baştaki Taniyel Barjon, en büyük şairlerimizden birisi. Hepsinin isimleri aklımda yazılı... Bu 40 kişilik bir gruptur. Aslında aydınlardan 287 kişi özel olarak topladılar ve götürdüler. Şu da Adranik Paşa.”

Başka bir fotoğraftakini soruyoruz, ablam, diyor. Talebeyken çekilmiş. Bu arada sohbetimize güzel bir kedide eşlik ediyor. Sarkis amca kedinin kendisinden korktuğunu söylüyor. “Öyle öğrenmiş ki, aklımdan bir şey yapacağım diye geçirince bile hemen kaçıyor. Aklımdan geçeni seziyor hayvan. Siyah şeylerden kor-

kar.”

Sohbet ederek içiyoruz taze demlenmiş çayımızı. Nerede oturduğumuzu soruyor. İstanbul ne kadar büyüdü çoğu yeri bilmiyorum artık, diyor. Çaya şeker değil de, sakarin atınca şeker hastalığı olup olmadığını soruyoruz, öğreniyoruz ki baba-oğul ikisinde de şeker hastalığı varmış.

Sarkis Amca ayrılmadan önce Ayışığı Sanat Merkezi adına kitap imzalayarak bize hediye ediyor. Bu arada Sarkis Amcamız gelen herkese kitap hediye ediyormuş bunu da öğreniyorum.

Mezarlıklarla ilgili devam ediyor sohbetimiz. “Karaman’da Ermeni mezarlığına parmaklık yapmışlar, demir kapı yapmışlar. Bir de bekçi koymuşlar. Güzel olmuş” diyor.

Gelişi güzel aklıma gelen pek çok şeyden bahsediyor Sarkis Amca. Bir adam var, bazen buraya gelir. “Ya usta sizin oralardan biri gelse de hazine yerini gösterse de, bir hazine çıkarsak.” der. “Hadi git oradan, sen hazineyi çıkarır, sonrada herkesi öldürürsün.”

“Tokat’ta da çok değil mi Ermeniler?” diyorum. “Annem Tokatlıydı.” diyor. “Ardalar mahallesinde oturduk derdi. Kumlukta bağımız vardı, böyle şeyler söyledirdi”.

Tokat’ın adı Ermenice: Yestobiya. Sivas’ın adı ise, Spastiya.

Arkadaşımız “Sivas’ta köşkerler vardı (ayakkabı tamircisi), onları götürüp öldürdüler, hiçbiri kötü insan değillerdi, derdi babam.” diyor. Sarkis Amca da devam ediyor. “Baştakiler kötü insan.” diyor. “Soruyorsun yok öyle bir şey, yalan, sözde...” (katliama ilişkin söylüyor bunları).

İranlıların bir Hayyam’ı var. Onun bir şeyini okudum da der ki, “Ara yerde perde var da ondan / Perde kalksın ne sen kalır ne ben” Sarkis Amca açıklıyor “Yani din farkı, tarikat farkı, milliyet farkı, kaldır bunları, insan kalırsın.”

Sohbetimizin sonlarına doğru geldik. Ermenistan’dakilerin Sovyet dönemini kastederek eskiyi aradıklarını söylüyor. Sohbet sabaha kadar sürebilir, ama biz Sarkis Amca’yı daha fazla yormayalım diyerek artık ayrılalım, diyoruz. Güzel, hoş bir sohbetin ardından Sarkis Amca’ya ve oğlu Ohannas’e veda ediyoruz. Oradan ayrılırken içimizi hoş bir duygu kaplıyor... Yine görüşmek dileğiyle... Hoşça kalın.

Kez gi sirem, Sarkis amca...

"Bir harp büyücüsüydü. Kolombiya ovalarında onsuz yortu olmazdı. Bir yortunun yortu olması için Mese Figuereda orada olmalı, danseden parmaklarıyla havayı aydınlatıp bacakları canlandırmalıydı.

Bir gece, ıssız bir patikada, hırsızların saldırısına uğradı. Hırsızlar saldırıp onu dövmeye başladıklarında, Mese Figuereda, katır sırtında bir düğüne gitmekteydi, bir katırda o diğerinde harp.

Ertesi gün biri onu buldu. Bir çamur ve kan paçavrası gibi patikada yatmaktaydı; canlı olmaktan çok ölüydü artık.

Ve paçavra, sestem geriye kalanlarla konuştu: "Katırları aldılar"

Devam etti: "Harpi da" ve derin bir nefes aldıktan sonra güldü; güldü kan tükürerek: "Ama müziği alamadılar" (Eduardo Galeno)

Nasıl alabilirler ki, müziği... Aramızdan nicelerimizi aldılar ve alacaklar daha nicelerimizi... ama müziğimizi asla alamayacaklar. O gür, güçlü, doğanın tüm muhteşemliğini yansıtarak, yayılmaya devam edecek. Birinin bitirdiği yerde, başka birisi başlayacak. Hiç susmayacak insanlık müziği...

Ben Bir Usanmaz Ozanım Derdim Vardır İnilerim

*5. Konferans Sunumu

Bizi ozanın doğduğu şimdi yıkık dökük olan o kerpiç eve çıkaracak olan Gülbağ Yokuşu'nu nereden bileceksiniz, değil mi? Ya da üzerine yılların ve bakımsızlığın çullanmış olduğu, bir zamanlar Gürün'ün en güzel bahçelerinden biri olan şairin babası Şükrü Baba'nın özene bezene en güzel meyveleri yetiştirdiği o bahçeyi. . .

Yıllar sonra yazdığı "Anılar Irmağının Kıyısında" adlı şiirinde: kavaklar ışıldardı batıya karşı / küskün dağlar güllurusu/yazılar kızılıtlı/öyle çetin öyle hırçın bir çağdı ki öyle o/sevmek yangın uğultusu/sevilmemek yangındı/kavakların arkasında bir evdi/mor patiska perdeleri oyalı/gözalıcı kumrallığı akşamüstleri/eşsiz bir çağlayandı/ayrılmazdı pencereden bütün bir yaz/aradığı o şehzade kimbilir kimdi/hem severdik o çiçeği delicesine/hem de sevmez görünürdük/çocukluk işte/kapışmamız sanki bir başka nedendendi/yoksulluk dağ başında yalınayak keloğlan/varsılık su başında bir devdi/yuvasız bir atmacaydı sevmek belki de/döner ha dönerdi de taa yukarılarda/konamazdı bir yerlere/amaçsız bir yolculuktu sevmek/bir sürekli kaçmaktı kendi kanatlarından/gidip gidip dönmekti hep aynı yere/topu bulutlara tepmekti sevmek/çıplak atı deli duman sürmekti yazılarda/ağaçların tepesine çıkıp inmekti sevmek/kovalarla şarap içip o dinginlikte/tabanca yumruk bıçak/düğünlerde kıyasıya halay çekmekti sevmek/ben miydim topa vuran/vururcasına yoksulluğun başına/top çıkardı yıldızlara/bütün gözler yıldızlara/kız bakardı yıldızlara/saçları sular gibi/akardı pencereden/ben miydim çıplak atı/koşturan deliduman/at giderdi çevrenlere/masallar çevrenlere/saçları sular gibi/akardı pencereden/duruyor daha orda/gün batarken daha orda/kaçaklar daha orda/duruyor daha orda/o sevmek daha orda/teptiğim top bulutlarda/sürdüğüm at bulutlarda/yüzdüğüm çay bulutlarda/kavgalarım özlemlerim/dönmedi/daha orda/bulutlar nerde?/bulutlar nerde?/o kız artık yok orda/o saçları çağlayanlı/o gözleri kuşlarlı/o kuş artık yok orda/yok orda o çocuklar/yok orda o kavgalar/o kıskançlık yok orda/o gizlemek yok orda/varsam baksam o bahçe varsam baksam o akşam/o bahçede yok orda/o akşam yok orda/ya ben nerelerdeyim/ya ordaki ben nerde?" diyerek anlattığı çocukluk ve ilk gençlik yılları ve onların geçtiği mekanlar zamana yenik düşmüştür artık.

"Gürün'de doğdum" diyecektir bir başka şiirinde; "mutlu günlerin dışında/ekmek kavgasının içinde doğdum/tutsak sabahlar yaşadım/masmavi özlemlere kandım/kavak yapraklarında sakız gibi güneşler/yitik bereketler arkasında çırpıplak/düşlerle savrulup gitti çalınmış çocukluğum/gezdim/sevdim/okudum/topraktan kaldırıp elimi/alnıma koydum/yanğı yerlerinde güneşe karşı/öfkeyle gülen gözler/yıpranmış yalın eller/kitaplar çekmiş perdeleri kapkara gördüm/acıydı sevinçti korkuydu hınçtı/keremdi garipti karacaoğlandı/yunustu sinandı/mustafa kemaldi/destanlar ortasında çalkandım durdum/zorlu dağlar/zorlu beller/yorgun tarlalarda zorlu acılar/onların yüzlerinde gördüm ağrımın aynasını/gözbebeklerimde yaşadım/insan dedim/barış dedim/vurun demedim/bir kancık dönemeçte bir ölümlü gün/yirmi üç baharında/kelepçe değil kollarımda/yiğitler anası memleketim."

Ozanın şiirle tanışıklığı çok erken yaşlarda başlar; daha okula bile gitmiyordur. Sonra 11-12 yaşlarında Kerem gibi, Pir Sultan Abdal gibi ve hatta Rıza Tevfik gibi şiirler söylemeye çalışıyor. El altında bulabildiği Arapça dergileri topluyor, bunlarda şiir olduğunu düşünüyor. Ve sadece bu nedenle kendi bulduğu bir yöntemle Arapça öğreniyor. Yaşı daha 12-13'tür. Ortaokul yıllarında (Liseyi Adana Erkek Lisesi'nde okuyor) hece

ve aruz vezni ile şiir yazmayı deniyor. Aynı yıllarda özgür koşuğu da deniyor ve aradığını onda buluyor. “Ozanın da yaşı yoktur, şiirin de” diyecektir yıllar sonra “Ozan radyum, uranyum gibi bir madendir: şiiriyum! Kendini yiyip bitirmesi beşikten mezara dek sürer ozanın: yanar, yanar, yanar, durmadan yanar! Solumaktır şiir, yürümektir, yüzmektir, yiyip içmektir, çalışmaktır, sevmektir, kavga etmektir, gülüp ağlamaktır şiir ozan için.

1927 yılında Sivas’ın Gürün ilçesinde Demiryolu işçisi Şükrü Baba ile okuması yazması olmayan “Türkçesi yetmeyince derdini anlatmaya kalkıp oynayan” Gülüşan Ana’nın oğlu olarak dünyaya gelen ozan Hasan Hüseyin 1950 yılından Gazi Eğitim Enstitüsü’nü bitiriyor. Maraş’ın Göksun ilçesinde öğretmenlik yaparken çocuklara “al elmayı benden al/benden alma elden al” türküsünü öğretmekle “komünizm propagandası yaptığı” gerekçesiyle hakkında 142. maddeden dava açılıyor ve öğretmenlikten atılıyor. Bundan sonra sürgünler başlıyor Hasan Hüseyin için. Memleketi Gürün’de göz hapsinde tutuluyor. Yaşamını idame ettirebilmek için arzuhalcilik, tabelacılık, portre ressamlığı (hala Gürün’de birçok evde asılıdır çizdiği resimler), inşaat işçiliği yapıyor. Tabii bunların yanı sıra da şiir işçiliği... Artık Nazım Hikmet’in şiirleriyle, yaşam görüşüyle tanışmıştır. Şiir ırmağında boylu boyunca yıkanmayı sürdürüyor. “Bence şiir bir sürekliliktir” diyor bir yerde, “onu tanımların, dar, tutucu, kısır kalıpların içine sokmaya çalışmak boşunadır. O evrensel köprülerden geçe geçe, zaman zaman politik, ideolojik renklere bulaşa-dolaşa, yürüyüp, koşup, uçup gider...”

Daha sonra ozan, Ankara’ya geliyor ve artık ömrünün sonuna kadar yaşayacağı şehirde şiir işçiliğini sürdürüyor. Akis dergisinde çalışıyor. Forum ve Toplum dergilerini yönetiyor. Artık toplumsal mücadelenin de önemli bir bileşenidir. Daha çok toplumcu gerçekçi şiirler yazıyor. “Nazım Hikmet geleneğinin sürdürücüsü” olarak biliniyor artık. Şiirlerinde halk edebiyatının, türkü sözlerinin vb. yer etmesiyle kendine özgü bir söyleyiş oturtuyor. Kendisine “şair” denmesinden çok “ozan” denmesini seviyor; çünkü onun şiirlerinde halk edebiyatı, sözlü edebiyatı soluk alıp veriyor. İlk şiiri 1959 yılında “Dost” Dergisi’nde yayınlanan ozan giderek tanınıyor.

Bu yıllar Türkiye’de Türkiye İşçi Partisi’nin kurulduğu ve parlamentoya girdiği yıllardır aynı za-

manda. Ozan Hasan Hüseyin TİP’in aktif bir çalışanı oluyor. Hem partide hem de yazarlar sendikasında çalışıyor. ‘70’li yıllarda, yazdığı şiirlerden çok etkilenen ve iki çocuğu ile birlikte onun peşine düşen Azime ile evleniyor. “Sen aşk şiiri yazamazsın/Hasan Hüseyin/çünkü aşk/şiirden önce gelir sende/oysa şiir/önünde gitmelidir/her şeyin” diyen şair Azime Korkmazgil’in deyişiyle en güzel aşk şiirlerinden birini yazıyor. ‘70’li yıllar ozanın yaşamında geçim sıkıntısının en çok hissedildiği yıllar oluyor. Yine ek işler yapıyor vb; ama Azime ve çocuklarla birlikte her defasında daha ucuza çıkabilecekleri bir ev aramakla geçiyor günleri. Şiir Irmağı ise akmaya devam ediyor. Tıpkı “dostum dostum güzel dostum/bu ne beter çizgidir bu/bu ne çıldırtan denge/yaprak döker bir yanımız/bir yanımız bahar bahçe” şiirinde dediği gibi.

Bazı şiir kitapları ödüller alıyor. Kavel kitabıyla Yeditepe Şiir ödülünü, Filizkırın Fırtınası kitabıyla Nevzat Üstün şiir ödülünü alıyor. “Ben hep koşan atları sevdim/soluyan lokomotifleri” diyor bir şiirinde (onda yaşamın kendisidir çünkü şiir) Ve hep aynı koşuyla koşmaya, devinmeye devam ediyor büyük ozan ve şiir kitapları ardı arkasına yayınlıyor: Kavel, Temmuz Bildirisi, Kızılırmak, Kızılıkuğu, Ağlasun Aşşafağı, Oğlak, Acıyı Bal Eyledik, Kelepçemin Karasında Bir Ak Güvercin, Koçero Vatan Şiiri, Haziran’da Ölmek Zor, Acılara Tutunmak/Işıklarla Oynamayın... Ve ölümünden sonra da eşinin derleyip bastırıldığı Kandan Kına Yakılmaz ile Tohumlar Tuz İçinde...

Bütün bu şiirleri en güç koşullar altında, büyük mücadeleler içerisinde yazıyor. Yine bir şiirinde “on numara lambanın isi var benim şiirlerimde/önce geçin benim geçtiğim yerlerden/sonra okuyun şiirlerimi” diyor biraz sitemle. Çünkü o dönem edebiyat dünyasında köşebaşını tutmuş olanlar Hasan Hüseyin, Ahmed Arif, Enver Gökçe gibi sosyalist gerçekçi şairlerin adının duyulmasını istemiyorlar pek. Ve suyu daha kaynağında kurutmak istiyorlar; ama “kâbil mi akarsuya vurmak kilit”..! Nazım Hikmet şiirinin geleneğinin sürdürücüleri bu ablukayı dağıtmayı başarıyorlar. Zor günler yaşasalar, geçim sıkıntısı çekseler de onlar düşüncelerinden, yaşam görüşlerinden asla taviz vermiyorlar. “Ben saksıda buğday yetiştirmiyorum” diyor bir yerde Hasan Hüseyin şiiri hafife alanlara ve yılda ikişer üçer formalık kitaplarla şairlik taslayanlara, “buğdayı tarlalar dolusu ekip biçip kal-

dırıyorum ben” diyor ve “şiiir işçiliği budur bence” diyerek ekliyor.

Kitaplarına sürekli davalar açılıyor büyük ozanın. Kızılırmak şiiir kitabında komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla 142. maddeden yargılanıyor, sonuçta beraat ediyor ama “bir oğlum olacak adı temmuz/uykusuz/korkusuz/beter mi beter/ben beynimi satarak yaşıyorum/o benden proleter/bir oğlum olacak adı temmuz/karataşın göbeğinde aşk/karataşın göbeğinde barış/kara taş çatladı çatlayacak/ben de bitmeyen kavga/onda yeniden başlayacak/ben direndim yorulmadım/o yorulup yıkılmayacak” diye anlattığı oğlu Temmuz’un doğum yıllarına denk gelen bu yıllar boyunca bir hayli sıkıntı çekecektir; ama tam da eşi Azime Korkmazgil’in onun için söylediği gibi “çetin bir bileği taşıdır” o. “kolay değil ozanın ağlamaması/gülmemesi kolay değil” diyerek yürümeye devam eder. Faşizmin en azgın olduğu dönemleri yaşar; çok sevdiği bilim insanı Bedrettin Cömert vurulduğunda hayatının en büyük acılarından birisini duyumsar. Döne döne, acılar içinde kıvrana kıvrana “Kandan Kına Yakılır mı?” diye soracaktır. Ve bu acının da üstesinden gelmeyi bilecek, gürül gürül akmayı sürdürecektir. Kızılırmak şiiirinde silah ve şarkı/ben bütün karanlıkları bunlarla yendim/doğacak çocuğumun kanında esen/emekçi karımın dimdik bakışlarında/ve çetelerin sipsivri uykusuzluğu/silah ve şarkı/.../seviyorsak silahı ve yoksulluğu/susuyorsak karaltında toprakçasına/bıçak kemiğe değmediği/güneş ufuktan doğmadığı/o tozkoparan fırtına/kapımızı/kırmadığı/içindir” demektedir.

Filizkırın Fırtınası’nda “acılı günler gördüm/sığıdıramam bir tek güne bir koca yıla/geceler geçirdim yoz kentlerin bulvarlarında/nice baharları kışlara gömdüm” diyen ozan daha sonra “biliyorum/matarada su/torbada ekmek/ve kemerde kurşun değil şiiir/ama yine de/matarasında su/torbasında ekmek/ve keminde kurşun kalmamışları/ayakta tutabilir/biliyorum/şiiirle şarkıyla olacak iş değil bu/dalda narı/tarlada ekini kızartamaz güvercin gurultusu/ama yine de dişler arasında bıçak gibi parlar kavgada/şiiirin doğrultusu/göz gözü görmez olmuş/tek bir ışık bile yok/yürek bir yaralı şahindir/döner boşlukta.

Belki bir şiiir/belki bir şiiir kıvrıntısı/çalar kapımızı umutsuz karanlıkta/yoklar yüreğimizi/iğilir yaramıza/dağtır korkumuzu/ve karşı tepelerden/gürül gürül bir kalk borusu” diyerek o gür şiiir soluğu ile

kavgadaki safını alır yeniden. Gerçi o hiçbir zaman geri kalmamıştır mücadeleden. Hep nehirler gibi aka aka, “büyük kurtuluşa” varmaya çalışmıştır. Azime Korkmazgil, eşini, yoldaşını anlatırken, “kimi zaman bir kavga adamının yanı başında yaşadığı en acı-maz boyutlarıyla algıladım. Kimi zaman da bir devrimcinin su katılmadık coşkularını olduğu kadar, bir zaman bilgesinin o derin çilesini duyumsatırdın bana” demektedir. Evet, “yüreğim, yaralı kuşum” diyen ozan, bunların hepsidir. “geçen gündüzün şiiirdi, aşkın özlemin şiiir” diyor Azime Korkmazgil ve büyük ozan “uzatın ellerinizi ellerinize/durun yan yana/dostlarım/direnin karanlığa/sev-

mek yaratabilir bu dünyayı yeni baştan” diyerek şiiirle seslendirir “büyük hasretini”

Bütün bir ömrünü işçi sınıfının d a v a s ı n a adayan, işçilerin, emekçilerin onurlu bir yaşam sürmesi için mücadele veren, mücadelesini, birçoğu sonradan bestelenmiş de olan şiiirlerle veren büyük ozanımızı bir kez daha saygıyla ve sevgiyle anarken, onun Kavel işçilerine yazıp armağan ettiği şiiiriyle bitirelim: “işime karım dedim/karıma Kavel diyeceğim/ve soluğum tükenmedikçe bu doyumsuz dünyada/güneşe karışmadıkça etim/Kavel grevcilerinin türküsünü söyleyeceğim/ve izin verilerse Kavel grevcileri/izin verilerse İstinyeli emekçi kardeşlerim/izin verilerse Kavel Grevcileri/ve ben kendimi tutabilirsem, sesimi tutabilirsem/o çoban atşinin yandığı yerde Kavel’de/o erkekçe direnilen yerde, Kavel’de/Karın altında nişanlanıp dostlarımın arasında/öpeceğim nişanlımı Kavel kapısında ve izin verilerse İstinyeli emekçi kardeşlerim/izin verilerse Kavel Grevcileri/ilk çocuğumun adını Kavel koyacağım”.

Siyasi hürriyetten yoksun bir halk için, edebiyat öfkesinin ve vicdanının çığlıklarını duyacağı biricik kürsüdür.
Herzen

Atila Oğuz

Sesi Bizde Kaldı

*Taş ocağında çalışıyorum
emekçi yoldaşlarımla
Çocuklarımın sayısı sekiz
Giysilerini, defterlerini
Taştan çıkarıyorum
Ekmeklerini!
Sadaka bekleyecek değilim kapında
Konağının önünde
Küçülecek değilim
Kızıyor musun?..."*

“Yürüyorum en güzel kıyıya
Ayaklarımın altında diken...”

Dünya emekçi halklarının umudu Sovyetler Birliği, nasırlı ellerin üzerine ışıdığı dönemlerde ve dünyanın henüz tek bir haydudun eline düşmeden Lenin ödülüyle onurlandırılan Mahmut Derviş, 2003 yılında da Uluslararası Nazım Hikmet Şiir Ödülü'ne layık görülmüştü. 1941 yılında Celile kentinin küçük bir köyünde doğar. Mahmut Derviş doğduğu köyünden daha çocukluğuna doyamadan ayrılır ve küçük yaşta, henüz altı yaşındayken orta öğrenimi yapmak üzere İsrail'in Nazaret iline gider ve orada öğrenimini yaptığı sırada üç sefer hapse girer ve henüz çocuk yaşta baskıyla tanışmış olur. 1961-1965-1967 yıllarında çeşitli dergi ve gazetelerde yazdığı şiir ve yazılarıyla haksızlığa ve yağmaya karşı çıkarak Filistin halkının haklı davasının bir neferi olur. Mahmut Derviş bir kez daha direnen dünya halklarına şiirin ne kadar önemli bir silah olduğunu gösterir ve bu yolla Filistin halkının kurtuluş mücadelesini tüm dünyaya duyurup, en güçlü silahların bile yok edemeyeceği bir şekilde dünya halklarının hafızalarına direnmeyi, hak aramayı kine düşmeden kızıl imgelerle imlemiş olur. Mahmut Derviş'in sesine kim kulak tıkayabilir ki, kan emicilerden başka.

“...şafağım bombalandı
Meydanlarım, depremle caddeye yıkılan duvara dayandığımda.”
Mahmut Derviş'in imgeleri çağımızın ve-bası kapitalizme karşı açık bir meydan okuyuştur.
“Kaydet!
Arabım

Taş ocağında çalışıyorum emekçi yoldaşlarımla
Çocuklarımla sayıları sekiz
Giyilerini, defterlerini
Taştan çıkarıyorum
Ekmeceklerini!
Sadaka bekleyecek değilim kapıda
Konağının önünde
Küçülecek değilim
Kızıyor musun?...”

“Kızıyor musun” a nasıl kızmaz kan emiciler,
kendilerini dünyanın hakimi olarak görenler nasılda
küçülüyorlar bu dizeler karşısında. Yaratmış oldukları
korku imparatorluğunun da aslında yalnızca kendi
korkuları olduğu nasılda gün yüzüne çıkıyor bu mey-
dan okuyuşla ve onları daha da azgınlaştıran da yine
bu korkularından başka ne olabilir ki?

“Kaydet!
Arabım
Adım var yalnız, yoktur soyadım
Bu diyarda
Öfke kazanında yaşayan
En sabırlı insanım.
Zamanın doğuşundan
Daha eskiye
Selvilerden, zeytinlerden
Daha eskiye uzanmıştır köklerim”

Adını koymadan işgal ve işgalci bundan daha iyi
nasıl anlatılır ki? Mahmut Derviş’in dizelerinde hay-
kırın ses sınıfsal bir ses olup tüm dünya halklarına ses-
lenir ve ortak bir dünyada yaşanabileceğini muştular.
Ancak emeği sömürlere karşı da acımasızdır Der-
viş’in dizeleri ve adeta dize getirir düşmanı ama düş-
manın utanacak yüzü olmadığı için gökyüzüne bile
bakmaya cesaret edemez ve sürekli kan dökerek ya-
şamsal alan yaratmaya çalışır kendisine.

“Evim
Bir koruyucu kulübesi
Dallardan ve kamışlardan
Rahatlattı mı seni
Bu durum?”

Bu dizelerden de anlaşılacağı gibi, işgalcilerin ev-
lerini yakıp yıkmaları bile Filistin halkını yıldırıyor
ve boyunduruk altında yaşamaktansa derme çatma ba-
rakalarda yaşamak da büyük bir onur ve işgalciler
içinse büyük bir azaptır bu. Bu şartlara rağmen diz
çöktürememek ve yine elleri taşlı, başı dik panzerin
karşısında görmek Arapları.

“Öyleyse!
Kaydet!
Kaydet birinci sayfanın en başına!
Nefret etmem insanlardan
Hiç kimseye saldırmam
Ama aç kalınca
Yerim etini toprağımı gasp edenin, yerim!
Kolla kendini, kork benim açlığımdan!
Kork benim öfkemden!
Kolla kendini”

Bir toplumu öz kültüründen ve kimliğinden so-
yutlayıp işgal edip açlığa mahkum ederseniz işte o
zaman korkun o insanların açlığından. Toplumların yi-
yeceklerine duydukları gereksinimler kadar, öz kültür-
lerine, gelenek ve göreneklerine gereksinimleri vardır.
Sakın kimliklerini yok sayma, işte asıl ölümcül olan
budur. Bu duruma maruz kalanlar elbette ki en meşru
hakları olan direnmeyi kullanacak ve karşı koyup sa-
vaşacaklardır. Bugün coğrafyamız dahil dünyanın bir
çok yerinde buna benzer olaylar yaşanmaktadır. Mah-
mut Derviş’in yukarıda ki dizeleri Filistin halkının ve
Filistin halkıyla aynı kaderi taşıyan halkların eninde
sonunda özgürlüklerini kazanacakları ve bu yoldan
onları hiçbir gücün caydıramayacağı gerçeğini nasılda
evrensel bir dille imlemiştir.

“Ey yabancıların en güzeli
Ey dost!
Bu amansız yolun korkusundan
Ve nifaktan gayri
Hiçbir şey yok aramızda
Önümüzde deniz
Ardımızda orman
Nasıl ayrılırız?”

Mahmut Derviş’in şiirlerinden de anlaşılacağı
üzere Filistin halkına bombalar yağdıran İsrail halkı-
nın tamamına bir düşmanlığı yoktur. Halklar arasın-
daki düşmanlıkların tamamen suni ve egemenlerin
istediği bir düşmanlık olduğunu vurgular ve halkları,
haklarını koruyup kardeşçe yaşanabilir bir dünya ya-
ratmaya çağırır.

“Söyle canım
Nedir günahımız
Bir kez yaşarken ölüyoruz
Bir de ölüm esnasında!
Söyle canım
Niyedir iki kez ölmek?”
Bu sorunun cevabını bilmeyen acaba kaç insan

var dünya üzerinde. Afrika'daki açlığın ve dünya üzerindeki yoksulluğun sorumluları kimlerdir? Panzerlerle yürekleri ezilen Filistinli çocuklar mı? Yoksa 12 yaşında on üç kurşunla öldürülen Uğur Kaymaz mı? Yoksa Mahmud Derviş gibi şiir yazan şairler mi? Ya da Beyaz Olimpos Saray'ında oturan şeytan ve şeytancıkları mı?

“Yurdu yoksa
Bayrağı yoksa
Nedir kıymeti insanın?
Evet, nedir kıymeti insanın
Adresi yoksa?...”

Dünya üzerinde bir tek halk yoktur ki, ona ait bir bayrağı ve adresi olarak vatanının olmamasını istesin. Bunu bütün halklar ister ve bunun için gerektiğinde de savaşmaktan kaçınmazlar. Çünkü bunlar olmadan Mahmud Derviş'in de dediği gibi “nedir kıymeti insanın”. Bir ulusu ulus yapan bireylerin öz kimlikleri, bu uğurda insanların bayraklarına ve yurtlarına sahip çıkmaları onların en meşru haklarıdır. İşte bu uğurda savaşan Filistin halkının onurlu mücadelesini şiirleriyle destanlaştıran Mahmud Derviş ezilen sömürülen tüm dünya halklarının ölümsüz kahramanıdır.

“Gelin kelepçe ve üzünc yoldaşlarım
Gelin yürüyelim
En güzel kıyıya yürüyelim
Yenilmeyeceğiz
Hiçbir şey yitirmeyeceğiz
Tabuttan başka!”

Yıllardır Filistin halkı, hayatını Filistin halkının kurtuluşuna adayan Yaser Arafat'ın da dediği gibi çocuk generalleriyle zulme karşı yürüyorlar ve bu yürüyüş daha sürecek. Ta ki kurtuluşa çıkıncaya kadar. Zaferi muştulayan Mahmud Derviş'in dizelerine dönelim.

“Şiirler döktüreceğiz
Meyhanelerimizde yudumlanan
Tatlı şaraba benzer...
Zaferi duyacağız
Yeryüzündeki her başkaldırı
Sarsar bizi
Yeryüzündeki her güzel
Öper bizi
Alırız birer yudum
Yeryüzündeki her bahçeden
Yeter ki raks etsin, takılırız koluna

Yeryüzündeki her şiirin
Yeter ki seslensin, koşarız yardımına
Yeryüzündeki her yetimin...”

Egemen güçler sürekli olarak, baskı altında tutmaya çalıştıkları halkları aşağılar ve hor görürler, bu tür davranışlar ülkemizde de Kürtler üzerinde fazlasıyla yapılmış ve halen yapılmakta. Mahmud Derviş şiirinin devamında şöyle der. “Ve sövüp sayacak düşmanımız: İşte Bedeviler! Aha! Allah'ın Arapları!” İşte aşağılanan halk aslında onların bildiği her şeyi bilmektedir ve medeniyetlerinde boy verdikleri toprakladılar. Şiirin devamında Mahmud Derviş şöyle der.

“Evet! Arabız
Ve de utanmayız bundan
Biliriz nasıl tutulur orağın sapı
Nasıl direnir silahsız bir insan
Nasıl kurulur modern fabrika biliriz
Ev
Okul, hastane, füze, bomba
Biliriz nasıl yapılır müzik
Fikirce, duyguca, edaca
En güzel şiirleri yazarız!”

Bütün mücadelelerde olduğu gibi, düşman mutlaka kendine yakın insanlar bulup kandırarak ve safalarına çekecektir. Mahmud Derviş'in de bu yolla kandırılan ya da kendini avutan insanlar için yazmış olduğu dizelerine kulak verelim

“Çarmıha gerilmektedir babanın babası
Dudakları senden başkasına uzatılmaktadır
Göğüsleri sağılmaktadır
Niye kızmazsın?

Yeminler ettin,
'Ben mutluyum yoldaş' dedin
Felsefesine daldın tebessümlerin
şarap ve yeşil cazibe
şarabında kanımı görünce
Sorarım, nasıl içeceksin yoldaş?”

Mahmud Derviş diğer ulusların acılarını da yüreğinde taşımış ve dizelerine katarak, halkların acılarını dilden dile yaymış ve kavganın sesini çoğaltmıştı. İşte İspanya ve Lorca.

“İspanya hala karabahtlı bir ana
Salmış şiiri omuzlarına
Ve asmış kılıçlarını bir akşam vakti
Kara zeytin dallarına!
Geceleri gitarist dolaşır sokak sokak
şarkılar söyler mırıldanarak

Senin şiiirlerinle ey Lorca'm
Zavallıların gözlerinden toplar sadakasını”

Bütün kapitalist paylaşım savaşlarında olduğu gibi Filistin’i işgal eden İsrail, kadın çoluk-çocuk ve ormanlarını da yakıyor ülkenin. Bu manzaralar bize hiç de yabancı değil. Mahmud Derviş’in dizelerinde yanan ormanlar vardır, ateşi bütün insanlığın yüreğini yakan.

“Derilerimin altında
Yine
Uyuyor katledilenler
Ve darağacı
Bir sümbüle dönüşüyor
Bir bayrağa
Yanan ormanlarımızın göğünde”

Mahmud Derviş’in dizelerinde bireysel duyular, toplumsal olaylardan ayrı bir yerde değil, tam olarak iç içedir ve toplumu yaratan birey, toplumun çok uzağında değil içerisinde bütünü alışkanlıklarıyla.

“Rita uyuyor
Uyuyor
Uyandırıyor düşlerini
-Evlenecek miyiz
-Evet
-Ne zaman
-Askerlerin keplerinde
Menekşeler gönderdiğinde!”

Bugün dünyanın bir çok yerinde Araplar alay konusudur, geri kalmış, cahil, mistik, oryantal vb. gibi bir sürü şeylerle suçlanırlar. Evet, doğu, dünya kültür tarihi açısından önemi yadsınamayacak kadar büyüktür, günümüzde Irak’ı işgal eden Amerika ilk iş olarak kültür varlıklarını talan edip ortadan kaldırmaya çalıştı, bu kültür tarihi aynı zamanda Batının da kültür tarih izlekleridir. Onların nihai amaçları kültürel ve tarihsel izleri silmek ve her şeyi kendilerine mal etmektir. Ama bu o kadar kolay bir iş değil, bugün siyasal ve silah olarak üstünlükleri var ve bunu fazlasıyla kullanmaktadırlar. Mahmud Derviş, “Pasaport” adlı şiirinde bu konuya değinmiş, dizelerine kulak verelim.

“Tanıyamadılar beni
Pasaporta rengimi emen gölgede
Yaralarım bir sergiydi onlar nezdinde...
Tüm gözler
Benim alınımdaydı ama onlar
Tümünü sildiler pasaportumdan...
Ellerimle işlediğim toprakta bir utanç

Ada karşı, uyruğa karşı bir utanç...
Benim uyruğum
Tüm yürekleridir insanların
Varsın alınsın pasaportum!”

Mahmud Derviş şiirlerini, dizelerini Filistin halkının yaşanmışlıklarıyla ve gelecek güzel zamana olan inancıyla örmüş. Derviş dizeleri arasında insanlığın ortak düşü olan bir arada kardeşçe yaşama isteği ve egemenlerin yapay düşmanlıklarının bir gün mutlaka örgütlenen halklar tarafından kaldırılıp tarihin çöplüğüne atılacağını ve işte o zaman dünya denilen gezegenin insanlar için gerçek bir cennet olacağını müjdelere. Derviş’in dizelerinde; geçmişin tarihi köklerini ve Filistin halkının sürgün ve bağımsızlığını imler şiirlerinde güçlü bir şekilde. Bunu yaparken ne kolaycılığa kaçır ne de anlaşılabilir imgelere düşer yolu, yalın bir dille toplumsal gerçeklerden yola çıkarak, bu gerçekleri kendi sentezinden geçirerek yeni bir dünyanın yolunu açarak çığ gibi büyüttü ve aydınlattı Filistin halkının mücadele yolunu. Derviş’in şiirleri birer bağımsızlık şarkısıdır zulme karşı ve sürgüne karşı da birer direnç türküleridir söylenir dilden dile ve söylenmeye de devam edecek dünya üzerinde zorbalık hüküm sürdüğü müddetçe.

Mahmud Derviş’in “Beyrut kasidesi” adlı şiir kitabı beni, nedense uçsuz bucaksız ötelere alır götürür ve Beyrut denince nedense aklıma ilk gelen şey barut ve kandır. Dünya denilen bu mükemmel gezegende nasıl olur da bu kadar acı yaşatılır insanlara, bu hırs neyin nesi, tanrı nerede saklı durup izliyor olanı biteni, bilen var mı acaba yoksa tanrı da bu olayların gelişimi için yaratılan bir figür mü? Aksi takdirde bu tanrıya rağmen bu kadar acı, kan, gözyaşı da neyin nesiydi merak ediyor insan, bütün bunlar çıplak bir insan gözüyle baktığımızda bu sorulara aslında daha çoğunu ekleyebiliriz, ancak olup bitenlere tarihsel ve siyasal açıdan baktığımızda ne bir tanrıyı aramamıza ne de bir mucize aramamıza gerek kalmaz. Karşımıza bir tek sermaye çıkar ve oturur insan emeğinin üstüne. Artık sorunlar da başlar, çünkü sermayeye daha çok alan ve insan lazım. Bunun için savaşlar kutsanır ve tanrıya da en çok onlar ihtiyaç duyar, aksi takdirde halkların birbirleri için alıp veremedikleri bir şeyleri yok. Hatta birbirlerini bile tanımayan insanları nasıl savaştıracaklar. Bütün bunları düşündükçe Beyrut kanar içimde, kanadı kırık yaralı bir kuş gibi. Mahmud Derviş’in de öyle yaralıydı yüreği ve Eylül’de

hüzün denizi eskiyen bir güz gibi vurur Beyrut'un kıyılarına.

"Deniz yeni bir eylül. Kapılarda eskiyen bir güz..."

Deniz acı bir marş. Beyrut bütün kasidelerde meçhul..."

Savaşlardan yorgun düşmüş bir kent daha nasıl anlatılabilir. Her sokağını tank paletlerinin ezdiği ve meçhul seslerin duyulduğu alanlar daha ne kadar dayanacaklar bu amansız acıya.

"O son göçte, tamamen gitmeden..."

İşgaller ve savaşların olduğu her yerde göçler kaçınılmaz olur ve insanoğlu yaşanmış acılarından en büyüğünü yaşar, bu zorunlu göçlerle. Ki bu göç hikayeleri bize hiç de uzak şeyler değil. Birinci emperyalist paylaşım savaşında bu acıları halkımız fazlasıyla yaşamıştır. Aynı şekilde karşı kıyı komşumuz Yuna-

Bir Ozanla Bir Oyun Yazarı

"Müştak Erenus, Boğaz'a her ne zaman baksa, Karadeniz'in ötesindeki ilk emekçi iktidarının heyecanı ile gözleri yaşaran bir kuşağın son temsilcilerinden di. Yaşamı boyunca bu heyecanını hiç yitirmedi. Sovyetlerin yıkılması filan viz geldi ona. Her ne koşulda olunursa olunsun, emekten, emekçiden umut kesmemek... Onun gizemi belki de buydu işte! Ya da kısaca, her koşulda aydın kalabilmek!..."

Bizimki bir ozanla, bir oyun yazarının birlikteliğiydi; aramızdaki birkaç kuşak farka karşın Ali'nin boyunca, kırk yıla yakın dostluktan söz edebiliyorum. Birbirimizi geliştirmekten vazgeçmedik hiç! Bana her zaman severek katlandı. Ben de ona. Bu nedenle ayrıldığımızı düşünmüyorum. Hele bugün, burada, hiç!"

**Bilgesu Erenus
Önsöz 10**

nistan'dan göç ettirilenler de bu acıyı yaşamışlardı. Bütün bu karanlık keşmekeş içinde şair umudu elinden bırakmaz ve seslenir.

"Ah, ey akıp giden kanımızın uğultusu bitecek mi?"

Bu haykırışın cevabını yine Derviş'in dizelerinden alalım.

"Bu acının önünde çiçekler kanımızla olgunlaşır ve tomurcuklarını çoğaltır"

Bütün yaşanmışlıklarına rağmen Beyrut tekrar ayağa kalkıp savaşmak zorundadır. Bundan başka bir çıkar yol kalmamıştır artık, Mahmud Derviş de dizelerinde her şeye rağmen insanın ayakta kalması ve geleceği için savaşmasını öğütler.

"Düşmanını vur... kaçış yok.

Yakının düşer, beni kestiğinde

Ve benimle vur düşmanını... hemen şimdi özgürlüğünde

Özgürlüğün

Özgürlük...

Seni katletti veya sende saklı yaranı

Onunla vur . Düşmanını vur... kaçış yok...."

Evet gerçekten de kapitalist kuşatmalardan ve savaşlardan kurtuluş yok, özgürlük uğruna savaşım vermeden, hiç kimse kurtulamaz bu amansız insanlık dışı kapitalist ve emperyalist sömürden. Derviş'in dizeleri insanın insan tarafından sömürülmediği ve düşüncelerinden dolayı sorgulanmadığı, sen ben ortadan kalktığı ve biz olacağımız sınırsız bir dünyayı muştular bize. Sesimizi sesine, imgelerimizi imgelerine katıyoruz insanlık onuruna yaraşır bir dünya kurulana dek sesin sesimiz olacak. Rahat uyu Filistin halkının ve dünya emekçilerinin kızıl sesli şairi, bin selam olsun.

"Ben iyiyim

Kara ekmeğim

Ve bir sepetçik dolusu sebzem var benim..."

Önsöz her sayısıyla Çıngı ile merhaba dedi. Okuruna seslendi buradan, derdini anlattı, içini döktü. Geriye dönüp aradı ardına yeniden okuduğumuzda, yalnızca Çıngı'nın bile 10 yıldır süren ekin-sanat-edebiyat yolculuğumuzun tam bir özetini sunduğunu gördük. Seçkiye yeni bir merhaba yazmak yerine bu 10 yılın özetini sunmak istedik size. Seçkinin içine serpiştirdik merhabalarımızı.

yine yeniden ve daima merhaba...

14

Mart ayı baharın ilk güneşini taşıdı bize. Öyle çok ihtiyacımız vardı ki bu cılız güneşe.

Bizim ülkelerimizde mart güneşle birlikte karışık duyguları da getirir beraberinde. Tarihsel acıları, anıları, öfkeleri... 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlarının Kapitalizme Karşı Savaş Günü, 12 Mart Gazi Mahallesi Ayaklanması ve 13 Mart 1982 üç devrimci işçinin, İbrahim Ethem Coşkun, Seyit Konuk ve Necati Vardar'ın idamı, Demirci Kawa'nın Kürt halkına armağanı Newroz ve 31 Mart Katliamı.

Şimdi 1 Mayıs Taksim hazırlıklarına dönüyoruz yüzümüzü; martın bize bıraktıklarıyla birlikte. Biliyorsunuz 8. sayımızda önerdiğimiz "Taksim'e 77 1 Mayısın anıtını yapalım" önerisi tıpkı Taksim ısrarımızda olduğu gibi emekçilere mal oldu. Şimdi "1 Mayıs Taksim alanıdır." diyenler aynı zamanda anıtı tartışıyorlar. Bu durum bizi gururlandırıyor. Görünen o ki 1 Mayıs'ta dostlarla hep birlikte Taksim'deyiz.

Ve nihayet 6 Mayıs... Denizlerle buluşmamız var. Önce 6 Mayıs'ta Ankara'da sonra 10 Mayıs'ta Kadıköy'de Deniz'le, Yusuf'la, Hüseyin'le buluşacağız ve gelecek güzel günlerden söyleşecek, türküler söyleyeceğiz.

Bu sayıda dosya konumuz "Küba'nın Yeni İnsanı." Küba Devriminin yarattığı yeni insan ve yeni insanın yarattığı Küba.

Yeniden ve yenilenerek buluşmak üzere.

15

Yoğun bir yaz dönemini ardımızda bıraktık... Güzle birlikte yeni döneme de merhaba diyoruz... Yeni döneme Tiyatro, Sinema, Edebiyat, Gitar alanında kurduğumuz atölyelerle başladık.

Bildiğiniz gibi İstanbul hareketli bir dönemi ardında bıraktı. İMF ve DB toplantıları dünyanın her yanında olduğu gibi bizde de yoğun protestolarla karşılandı. Yeni yıkım kararlarını yanlarına alıp ayrıldılar. Arkalarında bir gerçek bıraktılar; o da bir yıl içinde 50 bin çocuğun açlık ve sefaletten öleceği... 50 bin çocuğun çılgınlığını duymak zorundayız. Bu çılgılık bizi insanlığımıza çağırıyor. Bu sese kulak verecek miyiz?

Küçük bedeni bir bomba ile parçalanan Ceylan'ın bakışlarından kendimizi kurtarabilecek miyiz?

16

Kışın ayazına rağmen sınımsız yüreklerimiz... Sınımsız sıkılı yumruklarımız... Çünkü daha bir coşkun, daha bir heyecanlı grev meydanları... Kışın ayazına, soğuşuna inat sokaklarda insanlarımız... Bizler de onların yanında... Tekel işçilerinin sesine itfaiye işçileri, itfaiye işçilerinin sesine Marmaray, belediye, sağlık işçileri, eczacılar, doktorlar kattı sesini... Kilo metrelerce yollardan insanlar her gün Ankara'ya akıyor. Bir bayram yeri Ankara Sakarya Caddesi... Grev meydanının coşkusunu, heyecanını Bahar Derin'in Grev Günlüğü ile taşımaya çalıştık sizlere...

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti'ne karşı Emeğin ve Kavgamızın Başkenti İstanbul kampanyasını başlattık. Bir yıl boyunca çeşitli etkinliklerle sürece olan kampanyamızın ilk etkinliği İstanbul TÜYAP kitap fuarında İstanbul şarkıları ile başladı. Ardından İstanbul bildirisi yayınlandı. 30 Ocak günü Su Gösteri Sanatları Merkezi'nde Kavgamızın Başkenti İstanbul için buluştuk. İstanbul'a şöyle seslendik: "Seni sermayenin "kültür başkenti" olarak ilan edenler bilmelidir ki, sen bizimsin İstanbul. Sokakların, meydanların, fabrikaların, üniversitelerin bunu haykırır. Bunu haykırır sloganlarımız... Bunu haykırır şiirlerimiz... Bunu haykırır şarkılarımız... Bunu haykırır ellerimiz... Bunu haykırır yüreklerimiz. Sen bizimsin İstanbul... Kavgamızın Başkentisin."

Önsöz dergimiz bahar sayısı ile birlikte 5 yaşına girecek. 6 Mayıs 2005 yılında doğan Önsöz koskoca bir 5 yılı ardında bıraktı. Bu beş yıla emeği geçmiş

olan tüm şair, yazar, okur dostlarımıza şimdiden teşekkür ederiz. 5. yaşımızı birlikte kutlamak için bir araya geleceğimiz günü sabırsızlıkla bekliyoruz. O gün görüşmek dileğiyle...

Devrimler ve Edebiyat, Devrimler ve Tiyatro, Devrimler ve Müzik dosyasının ardından son konumuz olan Devrimler ve Sinema dosyası ile bu başlık altındaki dosya çalışmamız son buluyor. Bundan sonraki sayımızda dosyamız Kavgamızın Başkenti İstanbul kampanyası çerçevesinde İstanbul'a ayrılacak. İstanbul'un şirimizdeki, edebiyatımızdaki yeri üzerine duracak, İstanbul'un sokaklarını, meydanlarını taşıyacağız sizlere...

Şimdiden buradan tüm sanatçı dostlara sesleniyoruz: "Gelin birlikte İstanbul'un gizlenen yanını ortaya çıkaralım. Sinemacılar, tiyatrocular, fotoğraf sanatçıları gelin birlikte İstanbul için çıkalım sokaklara... İstanbul filmleri çekelim, İstanbul oyunları oynayalım, İstanbul kareleri fotoğraflayalım... Yaptıklarımızı İstanbullularla paylaşalım... Ondan aldıklarımızı yine ona verelim..."

5 yaşın olgunluğuyla buluşmanın sabırsızlığını taşıyoruz. Bahara görüşmek dileğiyle...

17

Baharı her zamanki gibi kendine yakışır bir şekilde geçirdik. Yeni yeni doğumlara tanıklık etti. Kışın ayazında Ankara'nın sokaklarında eyleme geçen Tekel işçilerinin baharı güçlendirmek için kar altındaki tohumlar gibi direnişine tanık olduk. Bu tanıklığımızı ise tüm yanlarıyla Önsöz'e yansıtmaya çalıştık. 78 gün boyunca yaşanan sürecin küçüğe olsa bir kesitini sunmaya çalıştık.

Kışın direngenliğini, baharın heyecanı ve coşkusunu takip etti. 1 Mayıs Meydanı binlerin adımları ile çocuklar gibi şendi. Yürekler bir tek şunu söylüyordu o gün orada, "Çok şükür çok şükür bugünü de gördüm. Ölsün de gam yemem gayrı." 1 Mayıs'ın hemen ardından binlerle Denizlerin mezarı başında olduk. Yıllardır İstanbul'da yapmak istediğimiz miting "suçu ve suçluyu övmek" gerekçesi ile yasaklanıyordu. Bizler ise inatla her yıl anma mitingi yapmak için orada olduk. Sonunda Denizleri büyük bir coşku ile Kadıköy meydanında andık.

Emeğin ve kavgamızın şehri İstanbul adına layık bir bahar geçirdi. Biz de İstanbul kampanyamız ile bu bahara eşlik ettik. İstanbul için kampanya sürecinde

yaptığımız eylem ve etkinliklerden, şairlerin İstanbul'una oradan tutsakların İstanbul özlemine yer verdiğimiz Dosyamızı bu kez İstanbul'a ayırdık. Sen bizimsin İstanbul dedik, sen sermayenin değil, emeğin ve kavgamızın başkentisin.

18

Ayışığı Sanat Merkezi olarak 7.sini gerçekleştirdiğimiz sanat merkezleri konferansında “Emeğin örgütlenmesinde sanatın rolü”nü çeşitli yönleriyle ele almaya çalıştık. Aynı konuyu dosyamıza da taşıdık.

Güzle birlikte yeni döneme de merhaba dedik ve yeni dönemin atölye çalışmalarını da başlattık. Müzik atölyesi, Tiyatro atölyesi, Şiir ve Edebiyat Atölyesi, Yeni İnsan Atölyesi (“Yeni Evrede Sanat” başlıklı çalışma yürütülüyor) Tüm bu atölyelerde yer almak ve hatta yeni atölye çalışmalarını birlikte yürütmek için siz okurlarımızı atölye çalışmalarına bekliyoruz.

İşte yine bir TÜYAP Kitap Fuarı daha (30 Ekim-7 Kasım) başlıyor. İstanbul Kitap Fuarı'nda siz okurlarımızla buluşmak için sabırsızlanıyoruz. Bu sene yerimiz 10. salonda olacak. Hepinizi 10. salondaki Ayışığı Sanat Merkezi standına bekliyoruz.

19.

Tunus'tan başlayıp, Mısır'ı ateşe boğan ve Yemen'e kadar uzanan koca bir coğrafyada dünya halklarının bayramına dönüşen ayaklanmalar zinciri, duru gökte çakan bir şimşek mi? Tel örgüleri parçalayan, tankların üzerine yürüyen bu cüret, vahiy misali gökten zembille mi indi? Bu sorulara cevabımız kocaman bir “Hayıuuuuur!”. Latin Amerika'daki gelişmeler, Avrupa'yı ayağa kaldıran grevler, milyonları sokağa döken ekonomik kriz, açlık isyanları ve daha niceleri, görmek isteyen her göz için işaret fişekleriydi. Yaşanan bu olaylar Yeni Evrenin devrimlerinden başka bir şey değildir. Doğum sancıları yerini yeni yaşamın çılgınlıklarına bırakıyor.

Bu sayımızla birlikte merhabamızı çoğaltmak istedik. Çift dilli yaşama biz de kendi kürsümüzden sesimizi katalım dedik. Ve sizlere çift dille çoğalmış olarak merhaba diyoruz. Bundan önceki sayılarımızda da Kürtçe yazılar yer aldı. Ama bundan sonra künyemizi ve çingü yazımızı Kürtçe-Türkçe olarak yayınlıyacağız. Kürt halkının dilini özgürce kullanacağı günlerde buluşmak üzere...

20.

Yeni Evre'nin yeni insanların devrimler çağına hoş geldiniz dostlar...

Tunus'tan Yemen'e, Mısır'dan Bahreyn'e, dünyayı değiştirmek için yola çıkan Arap halklarıyla birlikte bizler de aynı coşku ve heyecanı yaşadık. Tahrir Meydanı'nı dolduran insanlardan aldığımız güçle haykırdık bizlerde “Taksim Tahrir Olacak!” diye.

Dünya devrimlerinin coşkusıyla karşıladık 2011 1 Mayıs'ını... Baharın tüm isyancılığı ve inadıyla... O gün geldiğinde ucu bucağı görülmez bir insan denizi vardı Taksim'in etrafında... Kızıl meydana, devrim meydanına akmak için bekleyen... Çocuklar gibi şendi yürekler... Nasıl olmasın ki... Yıllardır bu anın güzelliği için değil miydi Taksim'e çıkma kararlılığı? Ve sonunda kazanan biz olduk. Sonunda kazanan işçi ve emekçiler oldu... Taksim'de ısrar ve inat kazandı.

Kürt halkı ile kol kola işçi ve emekçiler kızıl meydana iki halkın birlikteliğinin en güzel karelerini sundular. Kardeşliğin mücadele ile birlikteliğini yaşadık hep birlikte... Enternasyonal ve Ey Raqip marşı her iki halkın dilinden göklere yükseldi. Orak-çekiçli bayraklar zafer gününün provası gibiydi.

Dünya'da ve ülkelerimizde bunlar yaşanırken Önsöz olarak bu sürecin uzağında kalamazdık. O nedenle dosya konumuzu Yeni Evre'nin Devrimleri olarak değiştirdik. Türk Edebiyatı dosyamız ise bundan sonraki sayılarımızda yer alacaktır.

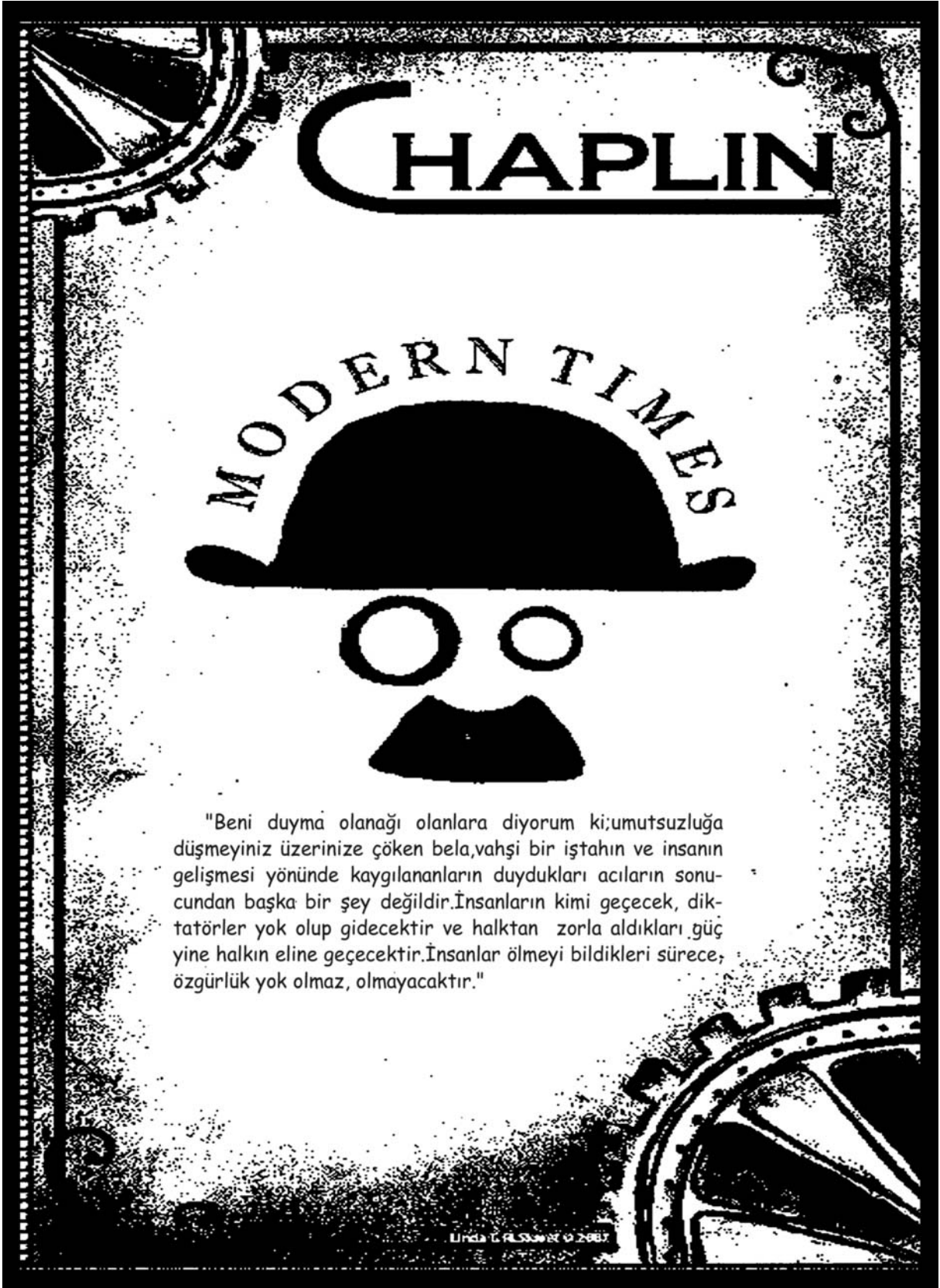

Ahmet Aydın

İnsanın Evriminin İlk Aşamalarında Dil

“Dil kişinin sadece kendi duyularını dışarı yansıtması değildir. Aynı zamanda algıları soyutlamasının da bir ifadesidir. Bütün algıları soyutlayıp, bunları sentezleyip daha ileri bilgilere ulaşarak bunları dil yoluyla aktarır. İnsan bilincinin oluşmasında ve bilince dayalı etkinliklerin gerçekleştirilmesinde dil roy oynar. Dil vasıtasıyla aktarılan bilgiler bilincin etkinliği için önemlidir.”

Önsöz 12

"Beni duyma olanağı olanlara diyorum ki; umutsuzluğa düşmeyiniz üzerine çöken bela, vahşi bir iştahın ve insanın gelişmesi yönünde kaygılananların duydukları acıların sonucundan başka bir şey değildir. İnsanların kimi geçecek, diktatörler yok olup gidecektir ve halktan zorla aldıkları güç yine halkın eline geçecektir. İnsanlar ölmeyi bildikleri sürece, özgürlük yok olmaz, olmayacaktır."

Dengbêjlik

Kürt Tiyatrosunun Kaynağıdır

Tiyatro başka sanatlar gibi dinsel törenlerden doğmuş, sonra dinden bağımsızlaşarak sanat olgusuna ulaşmış. Kökeninde ilkel insanın doğa olaylarını kendi bedensel hareketleriyle simgesel olarak temsil etme çabaları yatar. Avrupa'da Üst Paleolitik Çağdan (İ.Ö 40-10 bin yıl önce) kalma mağara resimlerinde, ellerine ve yüzlerine hayvan postları geçirmiş insanların ritmik hareketler yaptığı görülmektedir. Bunlar, maske ve kostüm kullanımının, dolayısıyla tiyatronun ilk örneği sayılır. Maske, kişinin kendi kimliğini aşarak başka kimlikleri ve daha genel varlık biçimlerini temsil etmesinin en etkin yollarından biridir. İkel toplulukların inançlarına göre, yinelenen doğal olayların ruhları, kişilikleri vardı; bu kişiler, sonradan tapınma nesnelere, tanrılara dönüştü.

İnsanlar, belli zamanlarda yapılan törenlerde bu tanrıları temsil eden maskelere bürünerek kendi yaşamlarını etkileyen doğa olayları üzerinde denetim kurmaya çalıştılar. Yağmur yağdırmak ya da avda başarılı olmak için yapılan törenler danslar, kurallı oyunun ilk örneği idi. Eski inançların hemen hepsi görülen "ölme ve yeniden dirilme" teması da, insanlara verdiği kılık değiştirme ve kişileştirme olanaklarıyla, tiyatronun çıkış noktalarından biriydi. Mevsimlerin dönüşü, kışın bahara dönüşmesi gibi yinelenen doğa olayları, eski yılı temsil eden kralının yeni yılın kralın karşısında yenik düştüğü bir törensel boğuşmayla temsil ediliyordu.

Başlangıçta canlı insanların kurban edildiği bu boğuşma ve ölümler zamanla simgeleşti, iki ayrı gücün çatışması da yerini tek bir gücün ölüm ve yeniden dirilme törenine bıraktı.

Bazı başka kuramlara göre ise tiyatronun kaynağı Şamanist inançlardır. Şamanist törenlerin özelliği, izleyici ya da katılımcılara, tanrısal gücün simgesi yerine kendisini göstermesiydi. Bu törenlerde belirli kurallara uygun davranışlarla kendinden geçen şaman,

öte dünya ile bu dünya arasında bir aracı rolü üstlenmektedir. Tiyatro bugün de kökenindeki bu iki eğilimin izlerini taşır, bu iki eğilim arasındaki gerilimden güç alır: Bir yanda doğa güçlerini simgesel olarak canlandırma, temsil etme işlevi; öte yanda, doğaüstü güçlerin görünmesine aracılık etme işlevi...

Bu durum Mezopotamya'da ise daha farklıdır. Burada Dengbêjlik geleneği tiyatronun ritüelidir ve Kürtlerin tiyatro geleneğinin bu olguda saklı olduğu söylenebilir. Çünkü Dengbêjlik Mezopotamya'da anlatı tiyatrosunun en bariz bir örneğidir ve Kürt tiyatrosunun kaynağını oluşturur. Ayrıca çeşitli Köy Seyirlik oyunları da Mezopotamya'da yılbaşı, düğün, newroz ve dini günlerde görülmektedir. Bu seyirlikler günümüze çok az kalmıştır. Ve yeni nesil neredeyse bunlardan habersiz.

Dünyada Çağdaş Tiyatronun Seyri

Batı tiyatrosu bugün de genel olarak Stanislavski'nin sahne düzeni ve oyunculuk anlayışına dayalı bir gerçekçiliği sürdürmekle birlikte, 20. yüzyılın ilk yarısında dışavurumculuk, gelecekçilik ve Bertolt Brecht'in Epik Tiyatrosu gibi gerçekçilik karşıtı akımlar da etkili oldu. Bu akımların hepsi farklı amaçlar ve yöntemlerle de olsa, sanatın gerçeği yansıttığı düşüncesine karşı çıktılar; doğallık yanılmasını kırarak sanatın doğal değil, yapılmış bir şey olduğunu savundular. Geliştirdikleri deneysel teknikler tiyatroyu bir vakit geçirme ve eğlenme aracı olmaktan çıkardığı için de çoğu zaman seyirci çekemedi, hatta skandallara yol açtı. Bu yeni akımların bir başka özelliği de, oyun yazarları kadar sahne tasarımcıları ve yönetmenlerin de öne çıkması, kuramcı kimliğini kazanmalarıydı.

Deneysel tiyatro üzerinde etkili olmuş kuramcılarının başında, İsveçli tasarımcı Adolphe Appia gelir. Appia, sahnenin bir gerçeklik atmosferi veren "sahici" dekor öğeleriyle doldurulmasına karşı çıkıyor, bunun yerine yapıtın "ruhunu" ortaya koyacak yalın bir sahne

düzeni öneriyordu. Doğalci ayrıntıların yerine, dikkati oyuncunun jestleri üzerinde toplayacak ve dramatik gerilimi çıplak bir biçimde dışı vuracak basit bir dekor gerekiyordu. Appia'nın dışavurumcu görüşleri, İngiliz yönetmen Gordon Craig tarafından daha da geliştirildi. Craig, sahnede soyutlamayı uç noktasına götürdü; duygusal ve görsel değil, tinsel ya da zihinsel bir etki yaratmak için son derece öznel bir ışıklandırma yöntemi yarattı. Tek bir gotik sütunun, sahneye bir kilise havası vermekte ayrıntılı bir mukavva kilise dekorundan çok daha etkili olacağını düşünüyordu. Craig'e göre, tiyatro ve oyunculuk simgesel düzeni bozmamalıydı. Craig ve Appia'nın görüşleri, çok geniş bir uygulama alanı bulamadı. Yalnızca Avusturyalı yönetmen Max Reinhardt, Craig'in soyutlamaya dayalı dışavurum anlatımıyla canlı ve renkli bir oyun anlayışı arasında bir uzlaşma noktası yakalayabildi.

Rusya'da da 1917 Devrimi'nden sonra, kısa bir süre için, Stanislavski'nin doğalci anlatımına karşı olan deneysel anlayışlar tiyatroya egemen oldu. Bu dönemde en etkili yönetmen, daha önce Stanislavski'nin yanında oyunculuk yapan Meyerhold'du. Craig'in izinden giden Meyerhold, dekorda soyutluğu daha işlevselci bir yöne çekti. Biyomekanik oyunculuk adını verdiği yöntemle oyuncuların özel kişiliklerini silmeye ve oyunculuğu bir dizi kimliksiz fiziksel harekete indirgemeye çalıştı. Sahnenin doğal bir ortam değil, tiyatro amacıyla kurulmuş yapma bir düzen olduğunu açıkça belirtmek için, vida ve çivileri gizlenmemiş dekor öğeleri kullandı. 1918'de, ilk Sovyet oyunu olan, gelecekçi şair Mayakovski'nin Misteriyabuff'uru (Kutsal Güldürü) sahneleyen de Meyerhold'du. Gelecekçilik, Rusya'dakinin tam karşıtı bir siyasal görüşü savunmakla birlikte, İtalya'da da etkiliydi. İtalyan gelecekçileri, makine çağının hızını, şiddetini, mekanikliğini kutsayan ve seyirciyle oyun arasındaki görünmez duvarı yıkmaya yönelik kışkırtıcı gösteriler düzenlediler. 1921'de Bağımsız Deneysel Tiyatro'yu kuran Anton Giulio Bragaglia, deneysellik ile izlenebilirlik arasında bir denge oluşturmaya çalıştı.

Modernizmin Almanya'daki biçimi, dışavurumculuktu. Bu akım ilk örneklerini Strindberg'in son oyunlarında, Frank Wedekind'in sahne ve kabare için yazdığı ve bestelediği şarkılı oyunlarda vermişti.

Dengbêjlik Kürt Tiyatrosunun Kaynağıdır

Dünyada her halkın sanatına ışık tutan ve esin

kaynağı olan geleneksel bazı öğeler veya ritüeller vardır. Kürtlerin yüz yıllardır yerleşik hayatta olduğu Mezopotamya'da bir çok ritüel vardır. Ve bu ritüeller zaman içerisinde görsel sanatlarına dolaylı yollarda evrildi. Bunun en önemli gerçekliği Dengbêjlerdir.

Dengbêj kelimesi Kürtçe'de bir sözü sözle aktarmak anlamını da içerir. Deng=Ses, Bêj=Söylemek anlamındadır. Kürt toplumunda yaşanan bütün önemli olaylar, Dengbêjler tarafından kılaamlarla (türkü) dile getirilmiştir. Kılâm bireysel ve toplumsal meseleleri anlatan müzikli bir hikâyedir. Bu anlamda Kürt tiyatrosu, Kürt edebiyatı ile geleneksel Kürt müziği birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak değerlendirilebilir. Bilge ozanlar olan Dengbêjler, Kürt halkının tarihi boyunca belleğinde yer edinmiş önemli olayları, destansı kılaamlarla yüzyıllardan bu yana Kürt insanının ruhunu saran ve etkileyen bir tarzda söylemişler ve bu vesileyle Kürt tarihinin önemli olaylarını toplumda hep canlı tutmuşlar. Her yeni gelişmeyle beraber bir sonraki kuşağa aktararak 20. yy sonlarına kadar süren gelişmiş sözlü edebiyat geleneğini oluşturmuşlardır. Kürtlerde yazının yaygınlaşmasına kadar bu önemli misyonu taşıyarak, yazılı Kürt edebiyatının temelini oluşturan destanların, kılaamların, hikâyelerin ve masalların(çîrok) önemli bir bölümünü günümüze kadar ulaştırmışlar.

Dengbêjliği usta çırak ilişkisiyle meclis ve divanhanelerde öğrenen Dengbêjler, gezgin sanatçılardır. Şehir şehir, köy köy dolaşarak, o yerin ileri gelenlerine gidip, onların evlerinde kurulan divanlarda sanatını icra ederek geçimlerini sağlıyorlardı. Her gittikleri yerin kılaamlarını da alıp onları yeniden derleyerek repertuarlarını zenginleştiriyorlardı. Halk arasında zengin ve etkileyici bir anlatıma sahip, belleği güçlü dengbêjlere değer verilir, dolayısıyla bu işi en iyi yapanlar Dengbêj sıfatını alırdı.

Divan=Sahne, Dengbêj=Oyuncu

Dengbêjler bir durumu(çîrok, destan, kılâm) anlatırken durumun karakteristik yapısına göre mimik, jest, hareket ve beden diliyle olayı canlandırır. Divanda(sahne) bir veya birçok Dengbêj vardır. Ve onu dinleyen-izleyen (seyirci) vardır. Dengbêj (oyuncu) durumun içerisinde bulunan karakteri canlandırırken pekâlâ rolünü en iyi şekilde ve anlatımın dramatik yapısı içerisinde en iyi şekilde yansıtır. Temsiline bazen seyirci de katılır, Dengbêjin reaksiyonuna karşı, seyirci de bir reaksiyonda bulunur. Temsilin finali dra-

matik yapıya uygun genelde dram veya trajediyle sonlanır. Bu durumda temsil biter...

Kürtler de diğer halklar gibi yüzyıllarca ritüellerle yaşamışlardır. Ritüellerinde, ayinlerinde, destanlarında ve çiroklarında teatral öğelere rastlamak mümkündür. Kürtlerin yaşadığı bölgelerdeki bazı ritüeller; Kasideler, Bûka Baranê, Düzgün Baba, Gınewas v.s. gibi onlarca örnekendirilebilir.

Kürtlerde folklor ve sözlü edebiyatın zengin oluşu, tiyatroya büyük kaynakçalar oluşturabilir. Çirokbêj, Vebêj ve Dengbêjlerin yüzyıllar süren sözlü edebiyatındaki zengin teatral motiflerin günümüz tiyatrosunda bir kaynakça olarak kullanılabilir olması ve bu motiflerin Kürt Tiyatrosu'nun kaynağını oluşturuyor olması, teatral açıdan büyük bir zenginliktir. Her yöre ve hatta her köyde, bu tür motiflere rastlamak mümkündür. Newroz ve düğünlerde köy seyirlik oyunları ve daha birçok ritüelin olduğunu ve birçok yönüyle Kürt Tiyatrosu'nun geleneksel olarak beslenebileceği alanlar olarak görmek mümkün. Fakat modern Kürt Tiyatrosu nereden beslenecek sorusuna vereceğimiz cevap ise; Modern tiyatroyu oluşturan tiyatro metinleri olabilir.

Kürt Tiyatrosu'nun tarihsel gelişimi

Kürtlerin tiyatrosu var mıdır, yok mudur? İlk piyesleri, dramatik tiyatroya geçişleri nasıl olmuştur? Kendi bilgilerimiz ve bildiklerimizle bir göz atalım. Türkiye Kürtlerinin ilk tiyatro teksti olarak kabul edilen "Memê Alan" 1918'de Ebdurehim Rehmi'nin yazdığı oyun olarak bilinmektedir. 1918-1919 da İstanbul'da Kürt Kadın Derneği adında bir dernekte iki Kürtçe oyun oynanıyor. Yalnız bu oyunlar hakkında net bir bilgiye sahip değiliz.

Rivayetlere göre 1930'da Rusya'da eğitim gören Kürtler, Elegez'de iki temsil "Mem û Zin"i oynamışlar. 1931'de Ereb Şemo "Koçekên Derewîn" adında bir oyun hazırlayıp sahnelemiş. 1934'te Ehmedê Mirazî "Zemanê Çüyî" adında bir oyun yazmış. 1970'lerde Rusya'daki Kürtler tiyatro alanında ilerlemiş ve o dönemde birçok yeni eser sahnelemişler. Onlardan bir kaçışunlardır; Ker û Kulik, Reva Jinê, Zewaca Bê Dil. Bu oyunların birçoğu da Erivan Radyosu için Radyo Tiyatrosu'na çevrilmiş. O dönemler de Kürt yazarlar Victor Hugo ve Gogol gibi birçok dünya klasiğini Kürt diline çevirmişler. Süleymaniye Sanat Okulu açılmış, tiyatro ve oyunculuk adına iyi gelişmeler sağlanmış. Bununla beraber Kürtçe çocuk

Sena Demir

İKİ-ROMAN... KADIN...

Sabahattin Ali'ye de bir şeyler demek lazım: "Sayın yazar, adınızın bir yazıda, Çernişevski ile birlikte anılmasından hoşnutluk duyabilir, öte yandan, sıkıntı da duyabilirsiniz. Ama sizin şanssızlığınız sizin sorunuz değil. Siz o kadar genç yaşta adi bir suikaste uğramasaydınız belki ileride sizden başka bir Nasıl Yapmalı okuyabilirdik. Nazım Usta'ya katılmamak elde mi? Sizde dikkate değer bir yetenek vardı! Düş gücünüz, hümanistliğiniz, gel-gitli de olsa yeni bir toplum arzunuz vb. eserlerinize bir şekilde yansımıştır. Sizin şanssızlığınız sadece adi bir suikaste uğramak da değil, henüz Türk edebiyatının birkaç yaşındaki çocuk adımları attığı bir deneyimdeyiniz. Ve siz de henüz bu uzun edebiyat ve siyasal yolculuktan vazgeçip, arayışlardayınız.

Aramızdan çoktan ayrılmış olan yazarların ruhlarını çağırıp konuşmaktan artık vazgeçip, hala aramızda yaşayan ve bizleri düşüncelere süren eserlerine bakalım.

Önsöz 15

oyunları, radyo tiyatroları yapılmış.

1946'da İran Kürtlerinin sahnelediği "Dayika Niştiman"(Toprak Ana) dört parçayı anlatan bir müzikal oyundur. 1959'da Musa Anter'in Harbiye Askeri Cezaevi'ndeki hücrelerinde yazdığı "Bırına Reş"(Kara Yara) piyesi Türkiye Kürtleri açısından ilk Kürtçe oyun özelliğini taşıyor.

Tarih Boyunca Yapılamayan ve Yapılan

Tarih 1990'ları vurunca Kürt Tiyatrosu bir diriliş yaşıyor. Varlığını onlarca oyun sahneleyerek ortaya koyuyor. Mezopotamya Kültür Merkezlerinin açılmasıyla Kürt Tiyatrosu kurumsal anlamda dramatik yapıyı da göz önünde bulundurarak yapılmaya başlandı. MKM'nin Teatra Jiyana Nû'su Kürt Tiyatrosu'nda avangart olma özelliğini de taşıdı bir yönüyle. Ellinin üzerinde kısa ve perdelik olmak üzere oyun sahneledi ve birçok klasiğe de imza attı. Mişko, Rojbaş, Şermola, Ta gibi oyunların yanı sıra Kürt Tiyatrosuna kazandırdığı dünya klasiklerinden; "Zincire Vurulmuş Prometheus", "Biz ve Onlar", "Ada ve Bir

Anarşistin Kaza Sonucu Ölümü” olmak üzere birçok Uluslararası Festival’de de sahne aldı.

Bugün Kürt Tiyatrosu’nun varlığından bahsetmek mümkün. Kürt Tiyatro gruplarından Teatra Jiyana Nû, Seyrî Mesel Tiyatrosu, Tiyatro Avesta, Teatra Bakur, Teatra Mezopotamya, Teatra Arsen Poladov, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları, Sur Belediye Tiyatrosu, Nusaybin Belediye Tiyatrosu Kürtçe tiyatro yapan grupların bir kısmıdır. Teknik ve ekonomik imkânsızlıklara rağmen, birçok kurum ve grup iyi-kötü Kürtçe Tiyatro yapıyor.

Son Dönem ve Son Gidişat

Son dönemlerde Kürt tiyatrosu açısından olumlu bir gelişmeyle beraber ekonomik sorunların ve tiyatro metinlerinin olmayışı tiyatroyu yapamayacak duruma getiriyor. Bu durumda yeni Kürtçe bilen oyunculara da rastlamak pek mümkün değil. Bu sezon sahnelenmesi devam eden oyunların bazılarını hatırlatmakta yarar var. Seyrî Mesel Tiyatrosu: Sayê Morû ve Kısa Oyunları, Tiyatro Avesta: Araf/Di Navbera Du Welatan De ve Rojnivîska Dînekî, Teatra Bakur: Sînor ve Dîwar, Teatra Arsen Poladov- Çima Tarî, Teatra Mezopotamya- Zarokên Baş ve geriye kalan adını anamadığım az sayıda Kürtçe oyun.

Dünyada her yıl, her tiyatro onlarca oyunla perdelerini açarken maalesef bunu Kürt Tiyatrosu için söylemek mümkün değil. Çünkü tüm dinamiklerini oyunculardan alan ve tiyatronun tüm yönleriyle uğraşan oyuncunun elindeki kısıtlı imkânları, tiyatronun teknik anlamda kısır döngü içinde bırakılmasını beraberinde getiriyor. Fakat şunu söyleyebiliriz ki; yüzlerce Kürt oyuncu gelip geçti, sonuç şu oldu; gelenlerin hepsi gitti, kalsalardı bir avuç. Peki, bu durumda Kürt tiyatrosu nasıl gelişecek, nasıl yapılacak ve bu sanatı icra edenler nasıl istihdam olacak ki tiyatroya kan kaybettirmesin? Bu soru ve sorunların karşılığı kuşkusuz bu durumun ne kadar çok yapılması gerektiğinin samimiyetiyle ilgilidir.

YÜRÜDÜKÇE ÖĞRENMENİN ŞARKISI

*Yürüdükçe öğreniyorum ayaklarımızın da konuştuğunu
yürüdükçe sorular sorduğumu, yankılar bıraktığımı ardında
öğreniyorum gök ne uçsuz bucaksız,
ne görüldüğü kadar mavi
bulut değil rüzgârın taşıdığı bir tek,
vakti gösteren saat değil
yürüdükçe öğreniyorum, kendiliğinden ışıyıyor sabah bile*

*Söylendiği yerde kalmıyor söz, durmadan ilerliyor alevi
- içinde bir yürek varsa bir sözün,
içinde bir alev varsa yüreğin -
bir alan bir başka alanın, bir kent bir başka kentin
yürüdükçe katıyor sınırlarına kendi sabırsız genişliğini*

*Yürüdükçe öğreniyorum, elimize neyi alırsak alalım
- bir somun parçası, aşınmış bir çift ayakkabı, bir bayrak
yeni bir dili konuşuyor tutup kaldırdıkça havaya
öğreniyorum bir kıvılcıma yol verdiğini parmaklarımızın
neyi tutarsak tutalım ellerimizin her biri bir şalter*

Kemal Özer

Önsöz 15

Temade Çınar

Her göç bir kopuş ve yeniden başlangıçtır. Bu kopuşta da yeniden başlangıçta da insanın kendi öznel niyetlerini aşan bir zor rol oynar. Doğanın her canlısının az yoğun ortamdan çok yoğun ortama doğru hareketinin, ekonomik, politik, askeri, kültürel zorlamalarının karşılığıdır göç. İnsan yola çıkıyorsa, bulunduğu ortamın bir ya da daha fazla eksikliği diğer ortamdaki bu eksikliklerin karşılığına doğru hareketini zorunlu kıldığındandır. Yani bilinen klasik “itici sebepler ve çekici sebepler” diye başlar her göç yazısı.

İşsizlik başta olmak üzere, politik ve askeri baskı, can güvenliği, kültürel ve ekonomik kaynakların ülkenin/dünyanın her yerine eşit dağılmamış olması bu hareketi başlatır. Emeğini satmak ve karşılığında yaşamak için gerekli olanları satın alabilmek, yani iş bulmak, hayatta kalma şansını arttırmak, insanlığın evrensel birikiminden faydalanmak, yani alışlagelen tanımıyla yaşam kalitesini yükseltmek, eğitim alabileceği yerde olmak insanları yola düşürür. Kim bu hareketin başında tüm sonuçlarını hesap eder ki? Tüm hayaller umut doludur. Kaygıları teskin eden bir ses, arkasından şehre doğru iter her yolcu.

Göç başladığında yola çıkan yetiştiği topraklara sırtını dönmüştür bir kere. Her adımda yeni topraklara yaklaştıkça eskisinden uzaklaşır ve yenisine yaklaşır. Gittiği yerin yabancı, artık geldiği yerin de yabancıdır. Gittiği yere yetişmiş iş gücünü, hazır ve risksiz gücünü götürmektedir. Şehirlerin ihtiyaçları olduğunda çektiği ve işi bittiğinde ittiği göçmenler, sanayileşme dönemlerinin en ağır ve en pis bilinen işlerini üstlenirler. Bütün şehirlerin alt yapıları, kaba işleri onlar tarafından yapılmıştır. Vasıfsız iş gücünün kaynağıdır göç. Kendini en mütevazı karşılıkla pazara sunmaktadır. “Ne olsa yaparım”, “ekmek yediğimiz tekneye ihanet bizim kitabımızda yazmaz” tam teslimiyettir.

Oysa göçmen böyle karşılanmaz. O yaşam karşısında harekete zorlanmış olmaktan öte gittiği yerde de oraya tam uyumu ve asimilasyonu yönünde zorlanır. Göçmenler tüm bu zorlamaların ve kendi getirdiklerinin etkisi arasında kalmış olan kişiler, toplumlardır. Asimile olduğu oranda başarılı, köklerine bağlı kaldığı oranda uyumsuz, başarısız olur. Dilini unutabildiği ve şehrin dilini aksansız konuşabildiği oranda başarılı kabul edilir. Şehirli gibi görünebildiği oranda şehir onu içine alır. Yoksa şehrin en uzak köşelerine kuser onu.

İstanbul'un göç şehri olduğunu hepimiz söyleriz. Göçmenlerin yerlilerinden yerlilerin göçmenlerinden şikâyetleri ne çok yazına konu olmuştur. Yerliler, "yüksek" kültürlerinin yeni kültürle karışmasından, bozulmasından hoşnutsuzdur. Gelenler, kendi kültürlerini devam ettirmekle karşılaştıkları kültüre uyum sağlamak arasında gidip gelirler. Çoğunlukla da ortaya her iki kültürden de bir parça ama her iki kültüre de birebir benzemeyen ara tonlar ortaya çıkar. Bu tonlar hayatın her alanına yansır. Giyim kuşam, yaşanılan yerler, dil, davranışlar, tepkiler, müzik, edebiyat, sanat vb. her alan bu dönüşümden etkilenir. Nice araştırmalara konu olmuş arabesk müzik ya da kültür bu aralardan beslenir.

Anadolu'nun insanının metropollere ve hatta başka ülkelere yola çıkışıyla başlar bu hikâye. Anadolu insanı çoğunlukla yerleşik kültürün insanıdır. Bir kısım göçerler ve gezerler dışında genellikle toprağına bağlı bir hayat sürer. Büyük kıyımlar dönemleri ve yöreleri dışında da genellikle yüzyıllar boyu aynı kuşaklara ev sahipliği yapar. Gün gelir toprak, dünyaya gelen nesillerce paylaşılı paylaşılı o kadar küçük ve verimsiz kalır ki kimseyi doyuramaz hale gelir. Toprağın çalışarak verimli hale geleceğini düşünenler tarım konusunda çok az şey bilenler olsa gerek. Toprağı ekilmiş ürününü güvenceye almak için çiftçi başta bankalar olmak üzere pek çok yoldan borçlanır. Gübresinden tohumuna, tarım ilaçlarından iş aletlerine her aşaması gün geçtikçe daha masraflı hale gelen toprağın tarım işçilerini ya da küçük toprak sahiplerini doyurması imkânsız hale gelir. Bugün aracı tüccarlardan başka kimse topraktan kazanamaz durumdadır. Çoğu yine toprakla ilgili işler bulmak üzere yola çıkar. Fındık, çay, pamuk, tütün işine yani sanayi hammaddesi tarım ürünlerinin işçiliğine gider. Gün geçtikçe azalan bu üretim alanları da buraya yönelenleri şehirlere doğru kovar. Şehirdeki bir aylık ne kadar küçük olursa olsun köylünün toprağının getirisinden daha garantilidir. Hatta bu garanti çoğunlukla köydeki tarlaların yeniden ekilip biçilebilmesi hayaliyle yola çıkar. Hesap, şehirde kazanıp köye geri dönmek yönündedir. Tersine de doğrudur ki bazı yörelerin insanları için "koloni halinde yaşar, koli ile beslenirler" denilmesi boşuna değildir. Köy geride kalarak şehre gidenin dayanma gücünü arttırır. Çoğumuz biliriz. Köylerden gelen erzaklar otobüslerin bagajlarından boşalırken hayret etmekten kendimizi alamayız.

Bidonlarla turşular, peynirler, çuvalarla un, bulgur ve yörede ne varsa o. Gecekonducularda emekçilerin bunca yoksulluğa rağmen bugüne kadar nasıl dayandığını bunlar ve köyden getirdiği ürünlerle elde ettiği yan kazançlarla açıklayabiliriz. Bugün bu koşullar neredeyse tükenmiş durumda. Ne köylerde ekilebilir toprak kaldı ne de bu toprağı ekecek genç nüfus.

Önce evin içinden –genellikle- bir erkek çocuk şehre çalışmaya gider. Aslında bu yola çıkan desteklensin ya da desteklenmesin seçilmiş olan, en atak olandır. Dayanıklılığını ve zekâsını kanıtlamış olandır. Çoğunlukla, eğer savaş göçü değilse, yolculuk ailenin tümüyle başlamaz. Neredeyse son köke kadar tutunma çabası devam eder. Savaş olan yerlerde bile insanların tüm itici sebeplere rağmen topraklarından ayrılmaması sadece gericilik, gidilecek yerle ilgili güvensizlikle açıklanamaz. Yani göçün zoru bırakıp kolayı seçmek olduğunu iddia edenler yanıhırlar. Göç imkânsızda başlar. Ve ilk yola çıkan kurbandır.

Bu yolculukta hedefimiz İstanbul. Daha önce İstanbul'a gelmiş olan akrabalar var ise hemen onların yanına gelinir. Biraz çökelek, biraz yufka, biraz bulgur varsa biraz kavurma sofraya konur. Yük devrilir. Gelen hemşeri ya da akrabaya iş bulmak, ev bark sahibi olmasını sağlamak görevdir. Zaten şehirdeki yalnızlığı ve güçsüzlüğü yenmenin bir yoludur da birleşmek ve her bir parçanın güçlenmesini sağlamaktan geçer. Köy derneklerinin ülkemizdeki yaygınlıklarına ve ne kadar uzun süredir ayakta olduklarına bakmak göçmenlerin şehir karşısındaki yalnızlıklarını anlamak için yeter. Bu dernekler cenazeleri köylerine taşır. Bugünkü birçok gecekondu imece yoluyla konduculuğu. Dayanışmayı sağlayarak şehrin zorlukları karşısında ayakta kalmayı garantilemeye çalışır. Ne de olsa güçler denk değil. Onun içindir ki dünyanın her yerinde olduğu gibi aynı yerden gelenler aynı işyerinde, aynı iş kolunda çalışıp, aynı bölgelerde otururlar.

Bu mahalleler neredeyse görünmez bir kale duvarıyla kaplıdır. Herkes birbirini tanır. Yabancı girdiği anda anlaşılır. Tehdit varsa etrafı çevrilir, hali hatırı sorulur. Yani her mahallenin getirdiği yörenin kültürüne uygun bir görünmez, yazılı olmayan yasası vardır. Hatta bazı ilerici mahallelerde bu duvarı kırmak için devlet tarafından mahalle içine bir takım "memurlar" yerleştirilmiştir. Bazı mahalleler mahallenin ismi ne olursa olsun orada yaşayan şehirliyle tanınır. Tokat-

lıların mahallesi, Konyalıların mahallesi, Trakyalılar, Diyarbakırlılar vb. insanlar da birbirlerini öyle tanır. Ne iş yaptığından daha çok nereli olduğunu bilir komşusunun.

Zamanla dağılan bu feodal bağlar özlenir, kopmalar yadırganır. Ancak kapitalizm hiçbir şans bırakmaksızın tam teslimiyeti dayatır. İşinde ilerleyen işçi atölyede işe aldırıldığı köylüsü yüzünden işinden olmak istemez. Hatta memleketinden gelen kişinin tam asimilasyonunu, şehirli gibi yaşaması ve davranması yönünde baskı yapar. Köyden getirdiği her şeyi unutmaması, gömmesi ve bir daha hatırlamaması şarttır. "... bi tane İstanbul var" uyarısını bilmeyen var mıdır? Ama ne çelişkidir ki aynı kişi yine kendi memleketlileri tarafından çok asimile olduğu için "aslını, neslini unuttuğu için" yadırganır. Ortaya çıkan ikili kişilik "köylü kurnazı" "çıkarcı" ya da "kaypak" gibi algılanan kişilik, işte bu iki gelgit arasında kalmış, ikiye bölünmüş, her iki tarafa da kendini kabul ettirmenin yolunu bulmuş olan kişilik değil midir? Yani başarmış olandır...

İstanbul'un sınırlarını tıpkı diğer metropollerde olduğu gibi dışarılara doğru pervasızca taşırtan göçmenler, bunu sadece şehir planları üzerinde yapmazlar. Şehrin tüm dokusu ile göçmenlerin dayatması arasında bir sabit kalma ve esneme savaşı sür git devam eder. Şehir, yerleşik, kurallı ve sabit bir sistem kurmaya çalışırken, göçmen onun tüm inatçı dışlerine çomak sokar. Gecekondu kavramı İstanbul'un dört bir yanına yayılmış saçaklar gibi tutulmuş yerlerdir. Seçimler dönemi bu mahalleler adayların vaatlerle kuralları seçmenler lehine esnettiği yerler haline gelirler. Yıkımlar durur. Binalar hızla yükselir. Ruhsatlar alınır. Şehrin her alanında eski homojenliğin yerini esnetilen yaşamın izleri alır. Simit sarayları, az kepçe lokantaları, sahillerde "donla denize girenler" tartışmaları, "duş alınır, traş olunur" yazılarının asılı olduğu pencereler, sokak düğünleri, kapı önü çekirdekli aileler, törensi bir havayla kaldırımlarda halı yıkayan ailenin tüm bireyleri, meydanlardaki süslü havuzları istedikleri gibi kullananlar, açıktan akan kanalizasyon sularından su içen ve ilk fırsatta katledilen tavuklar, lüks binaların bahçelerinde yetiştirilen fasulyeler, soğanlar vb.vb. Bütün bu şehrin "görgülü" yasalarını esneten "güruh" gün gelir sükûnetin yasalarını da bozar.

Herhangi bir haksızlık, o güne kadar belki yıllar

"Çağ değiştikçe, sanat yeni bir öze dolar. Eski biçim yeni öze uymaz; öz biçimle çatışır, yeni öz, kendine uygun yeni bir biçim yaratır. Eski gerçekçilik anlayışı, yeni özü, proleter devrimler çağını, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağını anlatamazdı. Proleter devrimler çağının başlaması ve yükselişle birlikte, kendi gerçekliğini sanat yoluyla ifade etmek için yeni bir sanat yöntemi, toplumcu gerçekçiliği yaratmıştır." (D. Dağlı'nın Sanata dair notlar'ından)

Önsöz 13

boyunca kendini kabullendirmek için verdiği emeğin, alınterinin öfkesini taşırır. Artık bir adım daha geriye çekilmektense göze alamayacağı bedel yoktur. O güne kadar yaşadığı başkalaşımın, hazır getirdiği emek gücünün sonuna kadar sömürülmesinin ve tüm bunlara zorlanmış olmanın öfkesini tüm hücrelerinde taşıyor göçmen. Onun içindir ki tüm dünyada olduğu gibi ilk ayaklanmalar, isyanlar, patlamalar göçmen mahallelerinde yaşanır. Şehri getirdikleriyle zenginleştiren ama şehrin zenginliklerinden yararlanamayan, en uzak köşelerine atılmışlar... Kavga yola çıktı mı onu yadırgayan, uzaklaştıran lüks semtlerin dev meydanlarını özgürce adımlamanın, tehdit edebilmenin oku yayından çıkmıştır. Tehdit edilen tehdit etmektedir. Kovulmuşlar kovmaya geldiler. Aşağılanan kültür dayatmalara karşı kendi değerlerini yaşamayı aklına koymuştur. Yalnız bir farkla, o artık getirdiği kültür değeridir yalnızca, şehirdeki entelektüel birikimle karşılaşmış, kavganın kültürüyle de yoğrulmuş, tanışmış bir kültür tarihi yazmakta...

İstanbul'u kavganın başkenti yapan bu dev buluşmadır. Anadolu'dan kovduğu kol gücünü, İstanbul'un kafa gücüyle buluşturur. Anadolu'nun işçisini, İstanbul'un aydınıyla buluşturur. Zor'un başlattığı hareket böylece yeni zor'u yaratır.

Aysun Bozdoğan / Sibel Sürücü

Çıktık yola
Ellerimiz koynumuzda
Sımsıcak, sevgiyle, güvenle
Çıktık yola
Nice kararsızı
Tırıs geçen atlarımızın
Toynaklarının tozunda bırakarak
Çıktık yola
Alnımızda otuz onurlu yılın teri
Kılıçlarımız bilenmiş
Ardımıza bakmadık
Yüzlerimiz ileri dönük

Aysun Bozdoğan

"DENİZ FENERİ

Azgın dalgaların
Düşmanlığından çok
Cahil kaptanların korkuları
Ve en kritik anda
Yanlış dümen kırmaları
Tehdit etmiştir yolculukları
Yola çıkalı,
Bu kaçmıcı,
Karaya oturmuş gemi?
Yanımdan geçip de gittiğimiz,
Söyle bize deniz feneri...
Parladığın yüzelli yıldan beri,
Kimler seni izlemeyip de,
Karada yürütmeye kalkar gemileri.
Oysa bilgeliklerinle doludur,bizim kaptanımızın,
Seyir defteri."

Sibel Sürücü

Dudaklarına mühür vuruyorlar, bileklerine kelepçe... Sürüyorlar yüzyılların tanıklarını bir bir. Sadece han, hamam, imaret... Yaşamadı sanki surlarının içinde rengarenk bir nehir. Seni bir metadan öteye anlamayanların elindedin, İstanbul. Pusular kurmuş bekliyorlar seni satmak isteyenler haraç mezat...

Milyonların ayak izleriyle coşup koşarken sen geleceğe... Emeğe dair ne varsa yok ediyorlar bir bir... Gökdenlerden kafes kuruyor, alışveriş merkezlerinin yalnızlığına mahkum ediyorlar... Seni öksüz bırakmak için kapanıyor tiyatro salonları, sinemalar... Tutsak ediliyor eylem adımlarının yankılandığı sokakların, hınca hınç dolan coşkun meydanların.

Amelepver Cemiyeti, "Tatili Eşgal"e çıkan tramvay işçileri, Kasımpaşa tersanelerinde ömrünü tüketenler... Her tuğlada, her putrelde, her taşta alınterini ve elizlerini bırakanlar... İlmek ilmek, hücre hücre örenler bu kenti... Eller, eller... Hayatı yaratan eller!.. Çoktan tarih oldu Cibali Tekel'in kadın işçileri. Boğaz boyunca dizilen tütün depoları, fabrikalar... Sahi nerede şimdi Beykozlu kundura işçileri? Paşabahçe Şişecam?..

Diyorlar ki sana, İstanbul... Ne güzide çocuğusun tarihin, ne de ürünü milyonlarca nasırlı elin! "Avrupa Kültür Başkenti" adı altında haraç mezat satılmaktadır kaderin!

Ne Saraçhane'de toplanan yüzbinler, ne Kavel... Ne Haziran'ın büyük eylemcileri, ne 1 Mayıs ve Taksim... Kalmamış geleceği aydınlatan hiçbir iz! Görmüyor musun, tır tır titretiyor hala hepsini, AKM'den sarkan pankarttaki o

bilekleri zincirli işçi!

Bunun için değil miydi 77 1 Mayıs'ı 6-7 Eylül, Beyazıt'ın kanlı Mart'ı, Gazi... "güvercin ürkekliği"yle yürüyen Hrant'ın Şişli kaldırımında kalan bedeni... Sokak ortalarında, evlerinde, üniversitelerde öldürülenler...

Seni üç-beş binaya sığdırmak istiyorlar, İstanbul... pazarladıkları üç-beş binaya! Bütün bir tarihini yok saymak istiyorlar. 6. Filo'ya karşı yürüyenlerin öfkeli sloganları duyulmasın istiyorlar, milyonlarca grevcinin hüzünkar yüzleri ışıtmamış bugünü ve geleceği... Ne emeğe dair tek bir anı, ne "küçük insanlar"ı bu koca kentin!

Oysa biz seni tramvayına asılan çocuklarımızın gülüşüyle seviyoruz... Her taşında alınteri olan emekçilerle... Biz seni her an patlamaya hazır kalabalığınla seviyoruz... Çamurlu varoşların bitimsiz umudu ve isyankarlığıyla... Sen sermayenin "kültür başkenti" değil, Kavgamızın Başkentisin İstanbul! Sen bize la-yıksın biz de sana İstanbul

ÖNSÖZ

5 YAŞINDA...

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir, bu da onun ÖNSÖZ'üdür diyerek çıktık yola...

Yürüyüş sürmekte...

şiiir nedir

dil okyanusunda yüzen teknelerdir şiiirler

şiiir vardır
egemenler için yazılmış
kıçtan takmalı motoruyla gider öte okya-
nuslara
sanki nükleer atıkla doludur ağzına kadar
direği görünür görünmez ufukta
kapanır bütün limanlar

şiiir vardır
bilinmez doğum tarihi
ne ustası bellidir
ne ülkesi
göründü müydü ufukta
bırakır herkes elindeki işi
okşar ısıtır
eşsiz nefesi

şiiir vardır
tanıdık gelir sesi
atlastan değıildir yelkeni
ama uğradığıında bir limana
insanın şiiir yazası gelir

şiiir vardır
bitmiştir artık seferi
ıssızca demirler bir limana
alıcı bekler hurda fiyatına

ve şiiir vardır
bütün okyanuslar yolunu gözler.

Selah Özakın
Önsöz 10

Sıla Erciyes

Çadırkent

15 Aralık günü Ankara'nın dondurucu sabahına ülkenin dört bir yanından otobüsler geldi. Herkes gibi otobüsün yolcuları da yola çıkarken böylesine güçlü, böylesine sarsıcı bir deneyimi yaratacaklarının ve yaşayacaklarının farkında değillerdi. Bildikleri bir şey vardı, o da işlerinin ellerinden alındığı... bir de yüreklerinin bir yanında Tekel'in özelleştirme süreci başladığında, bize bir şey olmaz nasıl olsa, deyip ses çıkarmamış olmanın ezikliği, pişmanlığı...

15 Aralık günü Ankara'nın dondurucu sabahına ülkenin dört bir yanından otobüsler geldi. Herkes gibi otobüsün yolcuları da yola çıkarken böylesine güçlü, böylesine sarsıcı bir deneyimi yaratacaklarının ve yaşayacaklarının farkında değillerdi. Bildikleri bir şey vardı, o da işlerinin ellerinden alındığı... Bir de yüreklerinin bir yanında Tekel'in özelleştirme süreci başladığında, bize bir şey olmaz nasıl olsa, deyip ses çıkarmamış olmanın ezikliği, pişmanlığı...

İndiklerinde Ankara'nın ayazına şaşkındılar. Ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Bildikleri bir şey vardı geri dönüş biletleri yoktu. Bu şaşkınlıkları AKP önünde ve sonrasında Abdi İpekçi parkında uğradıkları gazlı saldırının ardından dağıldı. Onlar bilmedikleri Ankara sokaklarına dağılsalar da, bu geçici bir durumdu. Telefonlar çalıştı, herkes birbirini aradı... Telefonlardan tek bir ses yükseliyordu; 'Herkes Türk-İş'in önüne' Birer ikişer beşer geldi işçiler Türk-İş'in önüne... Sırılsıklamdılar, yorgundular... Bilmedikleri bir şehrin sokaklarında hırpalanmış ve Türk-İş'in önünde birbirlerine tutunmuşlardı. Bu kenetlenme öyle güçlüydü ki onları oradan kolay kolay kimse söküp atamayacaktı. Atamadılar da... Ankara'nın orta yerinde Sakarya Caddesi Türk-İş önünde kurulan Çadırkent'in hikayesi böyle başladı.

Dile kolay tam 78 gün Tekel işçileri kadını erkeğiyle sokakta ilmek ilmek örerek bir kent yarattılar. Türk-İş binası aslında onlara ev sahipliği yapacak

kadar büyüktü. Sakarya caddesindeki bütün cafeler, kahvehaneler, dernekler, lokaller, restoranlar onlara kapılarını sonuna kadar açmışken bir tek Türk-İş kapatılmıştı işçilere... Nasıl ki bu sistem içinde emekleriyle ancak kendilerine sefalet yaratıyorlarsa yine kendi emekleriyle onlara kapılarını kapatan bir sırça köşk yaratmışlardı. 78 gün boyunca sırça köşkün duvarlarında gedikler açmak için uğraştılar. Ve gördüler ki öyle kolay yıkılacak bir köşk değildi burası. Sürekli, ısrarlı ve kararlı akınlar düzenlemek gerekiyordu bu duvarlara karşı.

İlk günler işçiler kadınlı erkekli sokakta, etraftaki binaların koridorlarında, kahvehanelerin sandalyelerinde ve kimi sendika misafirhanelerinde geceyi geçirdiler. Ankara'nın soğuğuna birbirlerine sarılarak dayandılar. Nasıl olsa kısa sürede haklarını alacak ve gideceklerdi. Günler ilerledikçe yaşamın günlük ihtiyaçları insanları sokakta bir kent kurmaya götürdü. Kardan, yağmurdan korunmak için önce üzerlerine naylonlar gerdiler. Taş betonlarda oturmaktan yorulan bedenlerini biraz olsun dinlendirmek için çevreden banklar, kıyıya köşeye atılmış koltuklar, sandalyeler buldular. Paletleri yan yana dizerek geceyi geçirebilmek için yatak yaptılar. Her gün birer birer eklenen ihtiyaçlarla bir kent kurdular. Hatta bir süre sonra posta hizmetleri dahi gelmeye başladı kente. Tekel işçilerinin çocuklarından, eş-dostlarından mektuplar geldi Ankara Çadırkent adresine gönderilmiş.

Sakarya caddesinden Türk-İş binasının olduğu sokağa doğru yöneldiğinizde sizi Onurkent'e hoş geldiniz yazılı, koliden kesilerek elde edilmiş tabela karşılar. Tabelayı geçer geçmez sağlıklı solumuş çadırların önünden ilerlersiniz kentin içlerine doğru. Her çadırın üzerinde hangi ile ait olduğunu belirten tabelalar asılmıştır. Tokat çadırı, Samsun çadırı, Trabzon çadırı, Diyarbakır çadırı, İstanbul çadırı, Adıyaman çadırı diye uzar gider sokak... Her çadırın üzerinde işçilerin kendileri tarafından kartonların üzerine, straforlara, ne buldularsa onların üzerine yazılarak hazırlanmış dövizler görürsünüz. İşçilerin yaratıcılıklarının ve eylemin öğreticiliğinin birer örneğidir onların her biri... Eylemin birçok sloganı eylemin kendi içinde doğdu. Kendi marşlarını kendileri yazdı bestelediler. Emekçi insanın yaratıcılığının önündeki engeller kalktığına neler üretebildiklerini çok somut gösterdiler.

Her yönden kültürlerin buluşması ve kaynaşması yaşandı orada. Birbirine düşman edilmeye çalışan iller yan yana karşı karşıya kurdu çadırlarını... Birlikte horon tepti, şemmame oynadı. Elele yürek yüreğe... Suni olarak oluşturulmuş olan önyargılar yıkıldı, yerle bir oldu. Bu önyargıların kırılması elbette Çadırkent'te geçen 78 günde oluşan bir durum değil. Bu kaynaşmayı getiren en önemli etken Tekel'in özelleştirme sürecinin zamana yayılarak yürütülmek istenmesi, kapatılan tekel birimlerinin çalışanlarının başka illere gönderilmesi, birlikte aynı fabrikada çalışmaları, arkadaş, komşu olmaları en büyük etkidir. Adıyaman Tekel'den bir işçi Malatya Tekel'e Malatya tekelden bir işçi Samsun Tekele, Samsun Tekelden bir işçi ise Manisa Tekel'e gönderilmiştir. İnsanlar bu süreçte birbirlerini tanımış ve ortak çıkarları doğrultusunda bir arada olmayı öğrenmişlerdir. Eylem alanının öğreticiliği ile de birleşince bu nesnellik tam bir kaynaşmanın önü açılmıştır.

Çadırkent'in bu ortaklaştırıcı, kaynaştırıcı ruhu herkesi oraya doğru çekti. Destekler gün ve gün arttı. Ülkenin her bir yanından olduğu gibi dünyanın birçok yerinden destek ziyaretleri gerçekleşti. Her yapılan ziyaretin ardından Çadırkent'in sakinlerinin kendilerine olan güveni arttı. Onlara duyulan güven kararlılıklarını daha da artırdı. Zamanla orada bulunma amaçları nitelik değiştirmeye başladı. Eyleme, direnişe, greve çıkan tüm işçiler onlardan güç almak ve onlara güç vermek için Çadırkent'i buluşma alanı haline getirdi.

Ankaralılar için tam bir kabe haline geldi. Her gün mutlaka uğramak zorunda hissettikleri bir mekana dönüştü Çadırkent. İşten çıkıp metroya doğru yürürken yollarını mutlaka Çadırkent'e çevirdiler. Kimileri orada sabahlayamasa da en azından havasını solumak için geçti oradan. Diyarbakır çadırının önünden geçerken birkaç dakika durdu, dinledi söylenen türküler. Tokat çadırına şöyle bir uzattığında kafasını kendisine bir şiir uzatıldı bir işçinin yazdığı. En önemlisi de her konuda herkes düşüncelerini özgürce ifade edebildi.

Devrimin öngününde yaratılabilecek demokratik ortam Çadırkent'te yaşam buldu. Her çadırın önü, her sokakbaşı öbek öbek insanların bir araya geldiği, konuştuğu, tartıştığı canlı mekanlar haline geldi. Bu demokratik ortam herkesi kendine çekiyordu. Birçok insan oraya gelirken bir iki gün Çadırkent'in havasını koklar, ondan sonra tek düze ve rutin işlerimize döneriz, dedi. Ama gitmek hiç bu kadar kolay olmadı. Orada yaşayan, üreten, tartışan, değişip-dönüşen bir kent vardı ve o kenti arkada bırakıp dönmek hiç kolay olmuyordu. Yaşamın sınırlarını zorlayarak herkes orada bir gün daha fazla kalmak için ellerinden geleni yaptılar.

Eylemin yaratıcılığı ve özgürleştirici etkisi kendini tüm yanlarıyla ortaya koydu. İşçi sınıfının kendilerine yasaklanmış alanlarda söz söyleme hakkını kazandıklarında, kendilerini özgürce ifade edebildikleri koşulları bulduklarında neler yaratabileceklerini dosta düşmana gösterdiler. Aynı zamanda yaratılan eylemin etkisi sanatçılar üzerinde de kendini gösterdi. Sanatın toplumsal mücadeleden beslenmesi gerektiğini, sınıf mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olduğunu bir kez daha görmüş olduk. Birçok şair Tekel için şiirler yazdı. Müzisyenler beste yaptı. Günceler tutuldu. Fotoğraf sanatçıları ölümsüz kareler yakalamak için günlerce orada deklanşöre bastı. Sinemacılar kameralarını Çadırkent'e yöneltti. Tiyatro sanatçıları oyunlarını Tekel işçilerine oynamak için geldi. Yazarlar kitaplarını getirdiler yanlarında. Çocuklar çizdikleri resimleri armağan ettiler tekel işçilerine.

Herkes bir şeyler bırakmak, küçücük de olsa destek sunmak istiyordu bu kente. Elinde bastonu ile yaşlı bir kadın sürekli geldi çadırları ziyarete. Çantasında mutlaka bir şeyler vardı, çam sakızı çoban armağanı. Kimisi emekli maaşını koydu ortaya, kimisi son paket sigarasını... Her gün kumanyalar dağıtıldı. Kamyon

kamyon odun gönderildi kente. Battaniyeler, kıyafetler yağdı her yandan. Yeter ki direnme gücü artsın, düşmana inat bir gün daha fazla yaşasın diye.

Her mahallenin, her köyün bir delisi vardır bilirsiniz, Çadırkent'inde delileri çoktu. Bir kısmı elbette tahmin edeceğiniz gibi dost delilerden değildi. Onlar konumuz dışı. Tekel işçilerinin sokakta kurdukları yaşam sokakta yaşayanların da yaşamı haline geldi. Yürüyüşte onlar vardı. Açıklamalar yapılırken onlar vardı. Başkan diye anılan Rami'miz ise eylemin ilk gününden son gününe kadar gerçekten bir başkan gibi işçiler nerede ise o orada olarak Çadırkent'in simgesi haline geldi. Yürüyüşün en başında elinde bir tahtası bando şefleri gibi yönetti topluluğu. Müzik yapıldığı zaman tam bir maestro gibi geçti başa. Hamdullah Uysal trafik kazası sonucunda aramızdan alındığında o da ağladı bütün Çadırkent sakinleri ile birlikte.

O günkü öfkeyi, kızgınlığı hatırlıyorum da ne kabına sığmaz bir öfkeydi o. Çadırkent ne çok geldi bu sınıra dayandı. Ya önüne kurulan her türden barikatı aşacak, ya da yarattıkları o güzel kent orada bulunma amaçlarının dışında bir anlam kazanacak, içi boşalacaktı. Aynı öfke ve kızgınlığı konfederasyonların bir araya gelip durum değerlendirmesi yaptıktan sonra aldıkları kararları açıkladıklarında gördüm. Alınan kararların yetersizliği kitlede sessiz bir dalgalanma halinde yayıldı. Sorunlarının bir an önce çözülüp evlerine, çocuklarının yanına dönmek ve işlerine başlamak isteyen insanlar kendilerinden uzakta yapılan konfederasyon toplantısının sonuçlarını televizyon ekranında duyduklarında inanamadılar. 26 Mayıs'ta Genel Grev... Birçoğu haberci kadının yanlış söylediğini, böyle bir şeyin mümkün olamayacağını söylediler birbirlerine. Televizyon önünde başlayan homurdanma Türk-İş'in önüne büyük bir öfke olarak aktı. İstenen kendilerine bir açıklama yapılmasıydı. "Bu ne demek oluyordu?" Kendileri ile ilgili yaşamsal önemde bir karar Çadırkent'ten uzakta kapalı kapılar ardında alınması yetmiyormuş gibi bir de bunu en son kendileri duyuyordu.

Şubat Genel Eylem kararının sabahında, ne büyük heyecan ve merak içindeydi Çadırkent. Herkes birbirine haberleri soruyor, en çok İstanbul merak ediliyordu. İstanbul'da otobüsler çalışmış mı, trenler çalışmış mı, hangi fabrika üretimi durdurmuş gibi sorular yağıyordu her yandan. Herkes televizyonların başında haberleri izledi meraklı gözlerle. Çünkü onlar işçinin üretiminden gelen gücüne inanıyorlar ve bu

güç devreye girer üretimi durdurursa isteklerinin kabul edileceğine inanıyorlardı. Ama bizlerin bildiği şu gerçeğin farkında değillerdi, sendikal ve reformist hareketlerin üretimden gelen güçten anladıkları protesto mitingi boyutlarını aşmayan bir eylem planıydı. İşçilerin bekledikleri ve olması gereken ise haklar elde edilene kadar devam ettirilecek zorlu bir mücadele kararlılığının ortaya konulmasıydı. Beklenen oldu. Yaşam durmadı, bu da Çadırkent'te moralleri bozdu. Çünkü onlara hep şu söylendi "Şalter inecek bu iş bitecek." Peki ama nasıl? Buna cevap yoktu. Sendikal hareketin böyle bir hazırlığı yoktu. Sonrasında da zaten birbirlerini suçlamanın ötesinde bir değerlendirme ve sonuç çıkarmadılar.

Çadırkent ortak duyguların yaşandığı canlı bir organizmaya dönüştü. Büyük bir kitlenin aynı anda öfkeli olduğunda nasıl önü alınmaz bir güç olduğunu gördük. Aynı anda güldüğünde nasıl bir coşku yaşandığına tanık olduk. Aynı anda üzüldüğünde nasıl bir sessiz öfkenin biriktiğini gördük. 4C'ye başvuru süresi konusundaki 28 Şubat dayatmasının Danıştay tarafından iptali kararı çıktığı gün -her ne kadar bu, süreci hukuksal boyuta sıkıştırmak için sendikaların bir oyunu olsa da- Çadırkent bayram yerine döndü. İşçiler çocuklar gibi şendi. Kimisi halaylar çekti, kimisi gözyaşlarını tutamadı. Telefonlar bu haberi her yana ulaştırmak için çalıştı. Bunun oyalamadan başka bir şey olmadığını bilenler dahi Çadırkent'in bu coşkusundan uzak tutamadılar kendilerini. Havai fişekler patlatıldı, halaylar çekildi. Fotoğraf sanatçıları dondurmak istedi bir karede işçinin yüzündeki bu sevinci. Sinemacılar canlı olarak kaydetmek için bu sevinci açtılar kameralarını... Biz de katıldık o sevince ardından gelecekle bilmemize rağmen.

Tekel işçileri bir kent kurdu. 78 günlük Çadırkent deneyimini yaşayan herkes, eylemin öğreticiliği ile değişmiş ve dönüşmüştü. Artık bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Herkes şunun farkındaydı, ilk günkü kendisinin yerinde şimdi başka bir kişi vardı. Biraz daha olgunlaşmış, biraz daha deneyim kazanmış, biraz daha bilinçlenmişti. Tıpkı Kemal Özer'in madenciler büyük eyleminden sonra yazdığı şiirde dediği gibi "bir kent kurdular ve değiştirdiler ülkenin adını" Gerçekten değiştirmek içinse ülkenin adını daha önümüzde yürümemiz gereken çok yol, aşmamız gereken çok engel var. İşçi sınıfı ve emekçi halklar yürürken bu yolda, aşarken engelleri sürece kendi rengini vererek gerçekten değiştirecek ülkenin adını...

Vicdanımızın yitik yanı:

Güldünya Tören

Ciran Yıldırım

Bu bir hikâyedir. Ürkek adımlıların hikâyesi. Bu bir ağıttır. Gözyaşını içine akıtanların ağdı. Bu adsız kara yazgıların hikâyesidir. Her daim kardeşimiz olarak andığımız ama yüreğimizden ve nefesimizden uzak toprakların hikâyesi. Vicdanımızın yitik yanındır onlar. Sessiz haykırışlar, mezarlı ve kefensiz ölülerdir. Bir gülüşe fırsatı olmayan hayatlar.. Onlar adsız ölülerimiz. Feminist şovmenlerin her daim ağzına sakız ettiği, tenimizde ıslaklık hissi uyandırmayan gözyaşlarımız.

Onlar radyoda şarkı istediği için öldürülen, onlar Siirt'te 6. kattan aşağıya atlayıp ölmedi diye düştüğü yerde bıçaklananlar, onlar diri diri toprağa gömülen Medine'ler... Onlar vicdanımızın yitik yanları işte. Kardeş elin tuttuğu tetikle can verenler. Babasının üzerine attığı kumla hayata veda edenler. Bir el uzanmaz onlara sadece bir el kalkar ve bir yumruk olur, iner hayat tepelerine. Öldüklerinde adlarını hiç düşürmeyiz dilimizden ama yaşarken anmaya bile cesaret edemeyiz onları.

Görünmez dikenli tel olmuş vicdanlar. Ve ayrılmış, aynı coğrafya üzerinde insanlar. Vicdanlar ve geçit vermeyen teller. Ve telin öte yakası ölüm. Telin öte yakasına atılan ölümlerin yası tutulur burada. Vicdanını yitirmemiş azınlık ağlar onlar için. Ve tellere takılı binlerce yitik vicdan sanki sahibini bekler. Beden, ruh ve vicdan kavuşur, ağlar. Biz sizinle ağlamaya bile cesaret edemedik dercesine ölü vicdanlarımız ağlar onlar için.

Acının, hüznün, gözyaşının diğer adı onlar. Hani bir türkü der ya " Ana beni bir çocuğa verdiler/ Verdiler de günahıma girdiler" İşte basit gibi görünen bir türkü dizesine konu olan yüzlerce, binlerce haykırış onlar. Çeşitli dil, din ve halkın kadınları, kızları onlar. Acının ve ölümün ortak payda olduğu coğrafyada adsız, dinsiz, kimliksiz ve gülüşsüz tek vücut kadınlar, kızlar onlar.

Bütün hayatı -ki aslında yoktur onların bir hayatı. Her daim birileri sahip olmuştur- elinden alınmıştır onların. Sevmek... yoktur öyle bir lüksleri ya da sevseler bile birini bir günah işledik sanar, susar onlar.

Yoktur dudaklarına bir türkü takıp, kötü sesine aldırış etmeden elleri cebinde, bir nehir kenarında güneşi ve çiçekleri koklama lüksleri. Hayalden öte tarifsiz bir arzudur bu onlar için. Dedim ya sevmek yoktur öyle bir lüksleri. Bir gün falancanın oğlu gelir. Rıza-gönül sormadan verirler onu. Ve bir gün yine dayakla süslendiğinde hayatı, gökyüzüne takılır düşleri ve sorar boşluğa sorusunu "Peki Tanrım sevdiğim de döver miydi beni?" Cevapsız ve yanlış kişiye sorulan bir soru olduğunu anlar. Kalkar ayağa. Siler burnunun kanını. Ve başlar akşam yemeğine.

İşte böyleymiş vaziyet. Ve böyle bir zamanda 1982 yılında Bitlis'in Mutki ilçesinde bir kız çocuğu doğmuş. Belki babası o an "Kız oldu, ulan ben böyle şansın..." demiştir. Ama her yeni doğan gibi illa bir ad gerekti... Kıza isim takılırken, sanki bütün bir coğrafyanın kara yazgılı kadınlarının feryatları boynuna bir kolye gibi asılmıştı. Ve kulağına okunan ezanla bütün kara yazgıların çıktığı iletilmişti sanki. Kızın adı "GÜLDÜNYA" konmuştu. Ve Güldünya büyümüş, koca kız olmuştu. Bir gün teyzesinin oğlu Servet Taş'ın tecavüzüne uğramış. Korkmuş, diyememiş hiçbir şey. Ama hamile kalmış bu tecavüzden sonra. Karnı büyüünce, aşiret sorguya çekmiş Güldünya'yı. O da anlatmış her şeyi. Aşiret Güldünya'nın Servet'e kuma olarak gitmesine karar kılmış. Ancak Güldünya kabul etmemiş. Ve Servet köyden kaçmış ama Güldünya'nın türkülerden başka gidecek yeri yokmuş. Aşiret onu İstanbul'a göndermiş. Ardından abisi düşünmüş yola. Amacı Güldünya'yı öldürmekmiş. Güldünya İstanbul'da bir tanıdıklarının evinde, bir odada mahpusluk yaşıyormuş. Abisi odaya girmiş, silahını doğrultmuş ama vuramamış Güldünya'yı. Bir ip atmış Güldünya'nın önüne "Kendi işini kendin bitir" der gibi. (Burada herkes "Mutluluk" filmini hatırlıyor değil mi? Ama bunlar batıda film olabilir. Oysa Doğu'da gerçeğin ta kendisidir.) Güldünya kaldığı odadan kaçmış. Polise sığınmış. Polis Güldünya'yı kadın sığınmaya vermek yerine köylerinde imamlık yapan birinin yanına göndermiş. Güldünya burada görece rahatmış. Doğum yapmış. Bir erkek çocuğu

olmuş. “Benim gelecekte umudum yok, bari çocuğum umut olsun, bari çocuğum gelecek olsun” demiş ve oğlunun adını ”Umut” koymuş. Oğlunun öldürülmesi korkusuyla evladına doyamadan evlatlık vermiş onu. Güldünya bu evlatlık olayından sonra çökmüş. Yemeden içmeden kesilmiş.

Bu sırada Bitlis’de Güldünya’nın hikâyesi kulağa yayılır olmuş. Güldünya’nın abisi ve küçük kardeşi İstanbul’a gelmiş yeniden. Güldünya’yı kaldığı evden Bursa’ya götürme bahanesiyle almışlar. Küçük kardeş yolda pusuda bekliyormuş. Güldünya’yı görünce silahını ateşlemiş ve Güldünya yaralanmış. Hastaneye kaldırmışlar. Polis gelmiş Güldünya kimseden şikâyetçi ol(a)mamış. Ve polis hastaneye nöbetçi bırakmadan gitmiş. Gece iki kardeş Güldünya’nın odasına girmişler ve kafasına iki el ateş ederek öldürmüşler onu. Aile önce kabul etmemiş cenazeyi, sonra olay basında yer bulunca kabul etmek zorunda kalmışlar. Binlerce kişi cenazesine katılmış. 60 araçlık konvoy oluşmuş onun için. Adına Aylın Aslım ve Zülfü Livaneli şarkılar yapmış. (ki onu yaşatmayı beceremeyen devlet onun adına yapılan şarkıyı “müstehcen” bulup yasaklamış.) Kadın dernekleri açılmış onun adına ve parasızlıktan çoğu kapanmış. Artık o bir slogan olmuş. Artık o her dilde anılır olmuş. Diyanet İşleri Başkanı “taa ABD’den gelmiş onun için!” Bakanlar çocuğuna sahip çıkacağına söz vermiş! vs vs işte.

Ama ölmüş o. Evladının sesine ve kokusuna doyamadan. Ama ölmüş o. Sevmeye bile fırsat bulamadan. Yaşarken değersizmiş ama en değerli ölü olmuş o. Yaşarken kimlikte yazılı olan adının mürekkebi bile uçup gitmiş ama adı en çok anılan ölü olmuş. Yaşarken değeri bilinmeyen ölürken attığı çığlık her yüreğe saplanmış. Ama ölmüş o. Tıpkı diğerleri gibi. Ölmüş ve ölmeye devam ediyor. Bir şeyler değişene dek. Bir şeyler olana dek.

Şimdi soracaklar ya öte diyarda diyecekler: “Sen kimsin?”

“Ben Bitlis’de başlayıp, İstanbul’da biten bir türküyüm diyeceğim.”

“Yaşamak nedir?” diyecekler.

Bende : “Kaçmak” diyeceğim.

En büyük özlemimi soracaklar.

Bende: “ Karnımda büyüyüp kucağıma alamadığım oğlunun kokusu” diyeceğim.

“Peki, sevdiğin mi hiç?” derlerse.

“Fırsat olmadı” derim.

Peki, Güldünya kızdın mı bize derlerse de

İşte o zaman sadece güleceğim.

Şimdi Yakın Bütün Meşaleleri

Şimdi yakın bütün
Meşaleleri,
Aydınlansın bütün naif ütopyalar..!
Çarmığa gerelim
Bütün zebanileri..
Bütün sevdalılar ferman
Çıkarsın
Akınlar başlasın
Dört bir yandan
Tam zamanıdır
Meydan meydan toplanmanın.
Bakın nasılda kucak açmış
İsyanlara
Milisler,
Militanlar,
Aşka dötrnala
koşan
Ve hep ergen kalan
Umutlar...

Recep Çöl
Önsöz 27

حَنْظَلَة hanzala

Emeğin örgütlenmesinde sanatın rolü üzerine yaptığımız konferansımızda Adana Ayışığı'ndan bir arkadaşımızın Ortadoğu üzerine yaptığı sunumla tanıştık Hanzala ile... Ellerini arkadan bağlamış, bize arkasını dönmüş, diken gibi saçları olan, ayakları çıplak bu çocuk da kimdir, diye sorduk. Sinevizyondan bize yansıyan on yaşındaki Hanzala hakkında fazla bir bilgimiz yoktu. Birçoğumuz ilk kez görüyor ve tanışıyorduk onunla. Bir kısmımız ise bu çizimi görmüş ama hikayesi hakkında hiçbir bilgiye sahip değildik. Üzerinde en çok durduğumuz nokta ise Hanzala'nın neden bize sırtını döndüğü ve neden hep on yaşında kalacağıydı. Neden 1967'yi doğum tarihi olarak seçmişti? Ne olmuştu o tarihte?

Konumuz gereği önemli bir örnekti. Bir sanatçı ülkesinde verilen özgürlük mücadelesinden etkileniyor, onu sanatının konusu haline getiriyor ve yarattığı eserler bir süre sonra mücadelenin simgesi haline geliyor. Filistinli karikatürist Naci el Ali'nin yarattığı Hanzala tiplemesinde olduğu gibi öyle bir dönem geliyor ki mücadelenin simgesi haline gelebiliyor. Hatta onun yaratıcısı sokak ortasında katledildikten sonra bile o yoluna devam ediyor. İşçi ve emekçi halkların özgürlük için verdiği mücadelenin sanatı ve sanatçıyı nasıl etkilediği, aynı şekilde sanatın ve sanatçının verilen mücadeleye ürünleri ile neler kattığını bir kez de Naci el Ali'nin yaşamında görüyoruz.

Naci el Ali Kimdir?

1937'de Tabariye'nin Şecere Köyü'nde dünyaya geldi. 1948 yılı yüz binlerce Filistinli gibi Naci El Ali'nin hayatında silinmez bir şekilde yer aldı. Kendi topraklarında artık bir başka devlet vardı. Adına İsrail denilen işgalci bir devlet. Topraklarından sürülüp Lüb-

nan'ın Sayda Kenti yakınlarında Aynül Hilva Mülteci Kampında yaşamaya mahkum edildi.

O gün on yaşında olan Naci el Ali, yarattığı Hanzala karakteri ile o günleri asla unutmayacağını tüm dünyaya ilan etti. Böyle de yaşadı. Ta ki 22 Temmuz'da Londra'da bir caddede bedenine saplanan mermiler onu yere yıkana kadar. Yaralı olarak hastaneye kaldırılan Naci Ali, 29 Ağustos 1987'de yaşama gözlerini yumdu. Ama onun çizimleri Filistin halkının özgürlük mücadelesine hala tanıklık etmeye devam ediyor.

Karikatür çizmeyi cezaevinde öğrenen Ali, ilk çizimlerini mülteci kampının duvarlarına yaptı. 1960 yılında Lübnan Sanat Akademisine girdi. Bir yıl okuduktan sonra Lübnan polisi tarafından hapse atıldı. Okulunu hapisanede tamamladı. 1960'ların başında Filistin mücadelesinin önderlerinden Gassan Kanafani onun yeteneğini fark etti ve bu alanda profesyonel olarak çalışmasını sağdı. Kanafani onun ilk çalışmasını El-Hürriyet dergisinde yayımladı. 1961 yılında Çılgılık adında bir dergi yayımladı. Ardından 1963 yılında Kuveyt'teki Talia dergisinde çizer olarak çalışmaya başladı. 1968'den 1975'e kadar Es-Siyase gazetesinde çizdi. Ardından Lübnan gazetesi Es-Sefire geçti. Artık çizimleri yayılmaya ve çizgisinin karakteristik özellikleri belirginleşmeye başladı. 1979 yılında Arap Karikatüristler Birliği Başkanı seçildi. Katledilmesinden bir yıl sonra da Paris'teki Dünya Gazete Yayıncıları Birliği Naci el Ali'ye 18. yüzyıldan günümüze dünyanın en büyük karikatüristi ünvanını vererek "Altın Kalem Özgürlük Ödülü"ne layık gördü.

Naci el Ali, hayatının son on yılında (1977-1987) hep kendi kuşağının yenilgisinin sonuçlarıyla boğuşmuştur. Yenilenlerin safında, mücadeleden düşenlerin

safında değil, Filistin'in direnişçi unsurlarının yanında yer almıştır. Bu o kadar da kolay bir iş değildir. En büyük dayanağı kendi kahramanı Hanzala olmuştur. Naci el-Ali, Hanzala'yı yaratmıştır, ama Ali'nin Filistin'in özgürlük mücadelesine sonuna kadar sadık kalmasını Hanzala sağlamıştır. Hanzala Filistin'e bağlıdır, o nerede olursa olsun düşü özgür bir Filistin'dir. Adına barış denilen görüşmelere hep karşı olmuş, Arap halklarının birliğinden ve onların yaratacağı bir barıştan umudunu kesmemiştir.

Hanzala Naci el Ali ile tanışmasını bize şöyle anlatır: "Naci ile tesadüfen karşılaştım. Çizmeyi bilmediği için işinden kovulmuştu ve başka bir iş arıyordu. Bana, bir ülke üzerine karikatür çizmeye kalktığı her defasında o ülkenin elçiliğinin protesto ettiğini ve resmi uyarı ve tehditte bulunduğunu anlattı. Şöyle dedi: 'Durum iyi görünüyor, herkes kibar, hoş ve melekler gibi, bundan daha iyisi olamaz. Yani artık çizmeme gerek yok. Yaşamak için başka bir iş arıyorum.' Ben de şöyle dedim: 'Sen korkaksın ve savaştan kaçırıyorsun.' Onunla çok uğraştım, sonunda kararını verdirdim. Kendimi ona, bütün dilleri ve ağızları bilen eğitilmiş bir Arap olarak tanıttım. Ona, iyi, kötü, çirkin, adanmış, her çeşit insanı tanıdığımı söyledim. Ona savaş meydanlarına gittiğimi ve kimin savaştığını, kimin de sadece konuştuğunu bildiğimi söyledim. Ayrıca karikatürlerini onun için her gün çizebileceğimi, Allaha başka kimseden korkmadığımı ve öfkelenen olursa da defolup gidebileceğini de söyledim. Ona, arabalarındaki air condition için endişe eden ve Filistin'i düşündüklerinden daha fazla yemek pişirmeyi ve yemeyi düşünen insanları çizeceğimi söyledim."

Hanzala Kimdir?

"Sevgili okur,

"Kendimi tanıtmama izin verin. Benim adım Hanzala. Babamın adı önemli değil. Annemin adı Nakbah ve kız kardeşime de Naksa adını koydular. Ayakkabı numaramı bilmiyorum çünkü hiç giymedim. 5 Haziran 1967'de doğdum. (Birinci Arap-İsrail savaşından sonra Filistin topraklarının geri kalanının İsrail tarafından işgal ve ilhakının duyurulduğu tarih.)

Milliyetim: Filistinli değilim, Ürdünlü değilim, Kuveytli değilim, Lübnanlı değilim, Mısırlı değilim, hiç kimse değilim. Kısaca, bir kimlik kartım yok ve herhangi bir memlekette olmaktan da ilgilenmiyorum. Ben yalnızca bir Arabım."

Karikatürleri tek tek incelediğimizde görüyoruz ki, Hanzala Naci el Ali'nin imzası ve tanığı olarak her karede yer alır. Karikatürleri inceledikçe Hanzala'nın kişiliği daha bir belirginleşiyor. Karanlık, felaket gününün ardından bir bayrak yükselir Hanzala'nın düşlerinin yerinde... Baskıcı, zorba, yok edici bir bayrak... Filistin bir damla gözyaşı ile birlikte halkının hafızasına işlenmiştir. Ondan asla vazgeçmeyeceklerine yemin ederler... Hanzala döner sırtını bize ve unutmamak için yemin eder o günü... Ve Filistin'in özgürlük düşününü... Hanzala'ya göre Filistin'in özgürlüğü için verilen mücadelelerin bir yanı hep eksik kalır. Hanzala her mücadelede yarım bir yan görür. Her çılgılık, isyan ağıtlara gözyaşlarına bulanır. İsrail'in güçlü silahlarına karşı onların tahta atları ve tahta silahları vardır yalnızca... Düşlerdeki denizkızı yakalanmıştır artık, esir alınmıştır.

Lübnan'da kampta bir yaşamı başlar Hanzala'nın... Bombaların gökyüzünü işgal ettiği günlerde o yine de oyundan vazgeçmez. Ayakları yaralıdır. Öykülerdeki, masallardaki Sindirella dahi vurulur orada... Kamplarda yaşam tehlikelidir. Umuda uzanan her el amacına ulaşmadan yok edilir. Yalnız ölümdür artık yaşanan... Tanklar ölüm eker tarlalara... Her yer yerüstü yeraltı ölümlerle doludur...

Hanzala her zaman eli arkada bağlı durmaz... Onu bazen harekete geçmiş olarak görürüz. Umudun olduğu yerde Hanzala harekete geçer, ellerini çözer ve katılır direnişe, yaşama, umuda... Hanzala Arap halklarının birliği için eline taşı alır harekete geçer. Ölümün olduğu yerde Hanzala eli kolu bağlı izler. Ölümün karşısında yapılacak bir şey yoktur çünkü. Noel baba bile anlamaz Filistinli çocukların özlemlerini... Ayakkabı gönderir onlara... Oysa istedikleri bir tek şey vardır: yurtları...

Barış görüşmelerini izler... Bilir sonunun ölüm olduğunu... Kolu kanadı kırılmış yaralı bir güzeldir Filistin... İsrail bayrağını indirir aşağı Hanzala yerine kendi bayrağını, Filistin bayrağını asar... Barış yapma diye dalgalandırır bayrağını... Her yandan hayır sesi yükselir barışa karşı... Hanzala barış görüşmelerinden hiç bir şey beklemez, hepsi yeni bir tutsaklıktır ona göre...

Filistinli tutsakların yanındadır Hanzala... O duvarları, demir parmaklıkları kıracak umudu gösterir bize... Yine bir çiçekle... Düşene yardıma koşar... İntifada'nın yanında yer alır... İntifada güzel ve güçlü

bir kadınla temsil eder kendini onun çizgilerinde... Özerklik diye onlara sunulan reçeteye taş generallerle birlikte taş atarak karşı çıkar Hanzala... Taşlı ayaklanmaya katılır... Umudu orada buluruz... Tüm Filistinliler "Filistin yurdumuz" diye yazar her yana... Asla vazgeçmezler bu düşten... "Filistin! Seni asla unutmayacağız ve asla senden başka bir yurda razı olmayacağız!" diye haykırırlar...

Bu sese kulak veren Hanzala, her yenilginin ardından yükselen özgürlük bayrağına koşar...

Naci el Ali'nin Karikatürü Üzerine

Naci'nin karikatürleri çok temiz, basit ve kolay anlaşılırdır. O tüm çizimlerinde Arap halkına seslenir. Tüm karelerinde yaşamdaki siyah ve beyazlar vardır. İyi kötüye karşı... Güzel çirkine karşı... Yoksul zengine karşı... Adalet adaletsizliğe karşı... Sadakat ihanete karşı... Konusu, siyasidir. Filistin en temel konusudur. Onun ardından işgal, toplama kampları, geri dönüş hakkı, FKÖ ve Direniş hareketi gelir. Lübnan iç savaş ve İsrail'in saldırısı ile yer alır çizimlerinde. Arap Dünyası, Arap İsrail karşıtlığı-çatışması ve Arap gerici rejimleri, Arap bölgesine batının müdahalesini de buluruz çizimlerinde.

Naci'nin Karikatüründe Karakterler

Temel karakteri Hanzala'dır. Onun ardından Fatima, İyi Adam, Kötü Adam gelir.

Hanzala

1963'te 10 yaşında doğmuştur. Filistin'e dönüşlerle büyüyecektir. Hanzala'nın adı onun burukluğundan, kırgınlığından gelir. Saçları kirpi gibidir, ayakları ise çıplak mülteci kampındaki diğer çocuklar gibi. 1973'ten beri yüzünü göstermiyor. (Arap İsrail Savaşı sonucunda Araplar İsrail karşısında büyük bir yenilgi alıyorlar) Ne zamanki Filistin'e dönüşler gerçekleşir, Arap gururu ve saygınlığı ne zaman sağlanırsa o zaman yüzünü dönecektir. Çevresinde olup bitenleri onaylamayan bir gözlemcidir. Daima iyi karakterleri destekleyen, süreçlerde, olaylarda aktif yer alan tanrıktır.

Hanzala aynı zamanda Naci el Ali'nin imzası olmuştur. Onunla ilgili şunları söyler bize, "Beni hatalarımdan doğan yalnızlığımdan kurtaran, koruyan ikonumdur. Çocukluğumun bir tanığıdır. Hanzala 10 yaşında doğdu ve daima 10 yaşında kalacak. O yaşta

ben ülkemi terk ettim. Geri döndüğünde Hanzala hala 10 yaşında olacak ve ondan sonra büyüyecek. Onu güzel olmayan bir çocuk olarak çizdim. Dikenleri silah olarak kullanan bir kirpi gibidir onun saçları. Hanzala, şişman, mutlu, şımarık ve rahat olmayan bir çocuktur. Toplama kamplarındaki çocuklar gibi yalınayaktır. O başlangıçta Filistinli çocuktur, sonra onun bilinci Arap ulusalcılığına ardından da evrensel insana ulaştı."

Fatima: Anne ve Ülke

Basit ve keskin çizgilerle çizilmiştir. Güzel özellikleri vardır. Daima evin anahtarını taşıyan odur. Kökleri Filistin toprağında, eş, anne figürü, sığınmacı, mülteci, acılı kadın ve koruyucu olarak tanımlanıyor. Giysi ve hareketleri ile Filistin'i temsil ediyor. Erkeklerle birlikte mücadelesinin büyük bir bölümü özgürlük ve Filistin'e dönüş içindir.

İyi Adam: Sıradan Arap Erkeği

Basit ve keskin hatlarla çizilmiştir. İyi ve güzel bir insandır. İyi özellikleriyle ayakta duran, baskı altına alınmış ve yoksulların naif, güçsüz bir temsilcidir. Aynı zamanda özgürlük savaşçısı ve sığınmacıdır. Bir Müslüman ve Hıristiyandır.

Kötü Adam: Baskıcı, Zorba

Çok çirkin bir morondur. Obez bir varlıktır. Tembel, hantal bir adamdır. Bilekleri ve ayakları yoktur. Kötülüğün, kötünün ve baskının sembolüdür. Direniş karşısında komplolar kuran, ona ihanet edendir. Aynı zamanda direnişin avantajlarından yararlanan İsrail ve Batının elinde maşa, oyuncaktır.

Ali'nin karikatürlerinde Semboller

Filistin direnişi Ali'nin çizimlerinde şu sembollerle kendini ifade eder. Ev anahtarı ile geri dönüş hakkı, ülke ve Filistin simgelenir. Nakış ve folklor... Bayrak ve kefiye... Filistin haritası... Taşlar, kayalar... Çadırlar ve mülteci kampı...

İyi değerlerin sembolleri, papatyaya umut, barış ve sevgiyi temsil eder. Ağaçlar, kökler, sedir ise ülke ve refahı gösterir. Kandil ise umut ve barıştır. Kalemler, umudu, demokrasi özlemini ve ifade özgürlüğünü simgeler. Kalp ise Lübnan ve Filistin aşkı.

İşgal ve baskı sembolleri ise şöyledir: Siyonizm ve İsrail... Silahlar... Askerler... Tel örgüler... Savaşlar... Camp David ve onun gibi anlaşmalar, yol haritaları... Petrol varilleri...

Latin Amerika Devrimlerinde Sanatın Sanatçının Rolü

Ekinsu

Sanat, gerçekliğin en estetik halidir diye düşünüyorum. Tarih kitabının sayfalarca anlattığını bir fırça darbesinde, bir melodide, bir sinema karesinde, şiirin bir mısrasında ya da kalınca bir romanın bir cümlesinde veya dans eden birinin bir kareografisinde görmek kadar, hangi insan yaratımı bize derin duygu ve düşüncelerle anlatabilir gerçeği? Bu anlamda kitlelere ulaşma ve onları harekete geçirmede sanatın gücü ve etkileyciliği de tartışılmaz bir gerçektir.

Sanat gerçekten, gerçekliğin şekil aldığı ideolojiden asla bağımsız değildir. Sınıflar mücadelesi tarihinde, sanatın örgütlenmedeki rolü yakın zaman 19. yüzyılın hareketliliği ile hız kazanmıştır. Her alanda olduğu gibi edebiyat ve sanat hayatında da köklü bir değişim baş gösterir. Özellikle Marks'ın eserleri birçok sanatçıyı işçi sınıfı ve yoksulların saflarına doğru çeker. Sanatçılar toplumcu gerçekçi gözle baktıkları eserlerinde faşizmin, emperyalizmin, kar hırsıyla deliren kapitalizmin kıyımlarını, katliamlarını, sömürlerini; işçi sınıfının sorunlarını, örgütlenme biçimlerini, kenar mahalledekilerin yaşam biçimini gözler önüne serer. 19. yüzyıl büyüyen işçi sınıfıyla devrimler çağı olur dünyada ve bu çağın en hareketli olduğu yerlerden biri de Latin Amerika'dır.

Latin Amerika, devrimci mücadelelerinin yanında kendine has sanatı ve edebiyatıyla da anılır. Bu sanatçılardan bir José Martí'dir. O, sanat ve eylem özellikleriyle öne çıkar. Küba'nın kurtuluşu için direnen ve bir ayaklanma sırasında öldürülen Martí, edebi yaratıcılıkla ideoloji arasındaki bağı en iyi işleyen sanatçılardandır. Ona göre devrim, gerçekçi ve dogmatik formüllerin yaratabileceği bir durum değil, halkın kendisinin ahlaki ve düşünsel karakterindeki değişiminin yaratılabileceği bir şeydir; bu sanatla başarılabilir. Bu anlamda Martí'nin görüşleri, Latin Amerika

devrimci pratiğini etkilemiş ve onu Avrupa tarzı ideolojilerin dışında bir yere koymuştur.

Latin Amerika'nın önemli fikir ve sanat adamlarından biri de Pablo Neruda'dır.

Asıl adı Ricardo Elicer Neftali Reyes Basoalto olan Pablo Neruda 12 Temmuz 1904'te Şili'de doğar. Annesi doğumundan 6 hafta sonra veremden ölür, babası ise bir demiryolu işçisidir.

Genç yaşta şiir yazmaya başlayan Neruda kendisini bu anlamda en çok etkileyen şeyin, bedenini çevreleyen doğa ve doğa olayları olduğunu belirtir.

“İşte o yaşlardaydı, şiir beni aramaya başladı. Nereden geldiğini bilmiyorum: Kış ya da nehirde onu getiren.

İlk şiirlerini 13 yaşında yazmaya başlar. Edebi anlayışı da o dönemlerde gelişir: “Benim için kitaplar, içinde yitip gittiğim vahşi doğayla eş anlamlıydı.”

Öğrencilik yıllarını Santiago'da geçirir. 1923 yılında ilk şiir kitabını yayınlar. Takma adı olan Pablo Neruda'yı ise ilk olarak bu kitapta kullanmaya başlar. Bu ismin, sonraki yıllarda kimliğini oluşturacağını hiç düşünmez o dönemde.

Neruda'nın devrimci hareketle yüz yüze gelmesi bu öğrencilik yıllarında olur. Santiago'da gelişen öğrenci hareketi, maden işçilerinin mücadelesiyle birleşme ve dayanışma içindeydi. Bu hareketlilik Neruda'ya şöyle yansır;

“O dönemden itibaren siyaset benim şiirime ve yaşamıma karıştı. Şiirlerimde sokağa açılan kapıyı kapatmam mümkün değildi; nasıl ki genç şair kalbimde aşka, yaşama, sevince ve üzüntüye kapıyı kapatamıyorsam.”

Santiago'da felsefe öğrenimini yarıda bırakır ve bir süre sonra konsolos olarak görev almaya başlar. Bu görevi nedeniyle çeşitli ülkelere gidip oradaki si-

yasi havayı da yakından takip etme imkanı bulur.

Bir süre sonra ilk şiir kitabı “Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı” yı yayımlar. Geniş kitleler tarafından beğenilen bu kitabı Neruda’daki sanat aşkını arttırır.

İspanya’nın Neruda için büyük bir önemi vardır. Burada önemli şair ve yazarlarla samimi dostluklar kurar. İspanya o dönemde faşizme karşı büyük mücadeleler vermektedir. Neruda ise bu durum karşısında İspanya halkının bağımsızlık mücadelesi saflarında yer alır. En yakın arkadaşlarından biri olan Garcia Lorca’nın faşistler tarafından kurşuna dizilmesi, onun yaşama bakışını derinden etkiler. Mücadele safındaki yerini daha da kuvvetlendirir. İspanya’nın içinde bulunduğu durum onun şiirlerine şöyle yansır:

“Gelin görün sokaklar kan
Gelin görün
Sokaklar kan
Gelin görün kanı
Sokaklar boyunca akan”

Pablo Neruda bir süre sonra anti-faşist mücadele safında yer aldığından Şili hükümeti tarafından konsolosluk görevine son verilir.

Neruda’nın Marksizm-Leninizm’e yönelmesi İspanya iç savaşı ile gerçekleşir. Bu ideolojiyi “o yıllarda faşizme karşı tek silah” olarak görmektedir.

Neruda’ya göre yazarların-şairlerin yaşadıkları dönemde siyasal olaylarda bir taraf tutmaları gerekir. Bu anlamda aydınların büyüyen sınıf mücadelesinde saf tutmaları gerekliydi. ‘Sanat sanat içindir’ anlayışıyla hareket eden ve bu savaşta tarafsız kalmayı seçen aydınlara öfkelerini şöyle dile getirir;

“Bir Aztek delikanlısının Arjantinlinin ya da Kübalının Kafka, Rilke ya da Lawrence’a bağlandıklarını görünce öfkelenmemek elden gelmiyor. Gençler saf şiir adına, daha delikanlıyken yaşlanıyorlar, en basit insanlık görevlerini unutuyorlar. Savaşmayan kim olursa olsun korkaktır. Geçmişten arta kalanlara dönmek ya da düşlerin labirentini araştırmak, çağımıza yakışan bir uğraşı değildir.”

Neruda 1945 yılında Şili Komünist Parti’sine üye olur. 1947’de demokrasi vaatleriyle başbakanlığa gelen eski arkadaşı Gonzalez Videla’nın ihanetine uğrar. Seçim döneminde desteklediği arkadaşı Videla seçimden sonra Komünist Partisini yasaklar, Neruda hakkında yakalama emri çıkarır ve başına ödül koyar.

Neruda bundan sonra illegal bir yaşama doğru geçiş yapar.

Sürekli yer değiştirmek zorunda kaldığı illegalite koşullarında yazdığı şiir kitabı “Büyük Türkü” ile o zamana dek yapılamayan bir yenilik dener. On bini aşkın mısradan, Latin Amerika kıtasının, Latin Amerika halkalarının tarihini anlatır. Fakat bunun öncesinde “Şili’ye Adanmış Bir Şiir” diye başlar bu eserine, Macchu Piccu harabelerini gezdikten sonra çalışmasını tüm Latin Amerika kıtasının kökenlerini temsil eden bir şiire dönüştürür. Şiirinde dağlar, çiçekler, hayvanlar, zengin yer altı madenleri ve bunlara hakim olmak için saldıran sömürgeciler, yerli Kızılderili halkın acıları ve mücadeleleri, bakır ve güherçile işçilerinin yaşamları, direnişleri dile getirilir. Latin Amerika kıtasının uyanışı ve kendi tarihi bilincine varması... Pablo Neruda Büyük Türkü eserinde bu “gecikmiş doğum”u anlatıyordu. Bunu ise şöyle dile getirir:

“Bizim gerçeklerimiz söz konusu olduğunda şiirsel olmayan hiçbir şey yoktur. Halklarımızın en karanlık gerçekleri ve koşulları gün yüzüne çıkarılmalıdır. Bitkilerimiz ve çiçeklerimiz ilk defa adlandırılmalı ve şarkıları söylenmelidir. Kuru bilimsel kitaplarda kalmış olan volkanlarımız ve nehirlerimiz de... şimdi onların ateşi ve verimliliği bizim şairlerimiz tarafından dünyaya mal edilmelidir. Bizler biraz geç kalmış –feodalizm, gerilik, ve açlık tarafından geç bırakılmış- bir doğumun tarihçeriyiz.”

Yeni Türkü’de şöyle seslenir insanlarına:

Bak bana toprağın derinlerinden,
Çiftçi, dokumacı, suskun çoban:
Dost guanacoların bakıcısı:
Meydan okuyan yapı iskelesinin duvarcısı:
And’ların gözyaşlarını taşıyanlar
Parçalanmış parmakları işleyen mücevherci
Tohumun içinde sarsılan çiftçi
Çömlekçi, dökülen killerin ortasındaki
Getir bu yeni yaşam çanağına
Eski, gömülü hüznelerini.

Videla hükümeti iktidardan düşünce Neruda’nın illegal hayatı da sona erer ve ülkesi Şili’ye geri döner.

Victor Jara’nın eşi Joan Jara Neruda için şunları söyler “Neruda’nın Santiago’daki evi insanların fikir tartışmak ve dinlenmek için toplandığı, kendi içinde

bir kültür merkeziydi. Birçok eylem burada başlıyordu, çünkü Neruda bir eylem şairiydi.”

Siyasi kimliği ile sanatçı kimliği iç içe geçmiş olan Neruda sanat hayatını değerlendirdiğinde kendisi için şiirin esas olduğunu belirtir. “Benim için şiir yazmak, bir kunduracının kundura yapması gibi bir şeydir.”

Neruda sanatıyla sınıf mücadelesinin bağlantısını ise şöyle dile getirir:

“Savaşlar, devrimler, büyük altüst oluşlar arasında şiirin verimini daha önce düşünülmemeyen sınırlara kadar genişletmek- bu bizim dönemimizin ayrıcalığıydı. İlk kitaplarımı yazdığımda, bir gün dizelerimi meydanlarda, sokaklarda, üniversite salonlarında, tiyatrolarda ve bahçelerde okuyacağımı aklıma bile getirmezdim. Şili'nin neredeyse bütün köşelerine gittim ve şiirlerimi halkın arasına serptim.”

Şili'de şairliğe ve şairlik mesleğine birçok şey kazandıran Neruda, yaşamının son dakikasına kadar ülkesi ve halkı için kaygılanmaktan vazgeçmemiştir. Ancak ne yazık ki sosyalizme “barış içinde geçiş” anlayışıyla hareket eden Allende önderliğindeki Komünist Partisi'nin saflarında yer alan Neruda, 1973 yılında hükümete yapılan darbenin ardından, rahatsızlığının daha da ilerlemesi sonucu yaşama gözlerini yumar. Ama geride Latin Amerika ve dünya devrim mücadelesi saflarında yer alan insanlara büyük bir miras bırakır: Şiirleri...

Halkım ben, parmakla sayılmayan
Sesimde pırl pırl bir güç var
Karanlıkta boy atmaya
Sessizliği aşmaya yarayan

Ölü, yiğit, gölge ve buz, ne varsa
Tohuma dururlar yeniden
Ve halk, toprağa gömülü
Tohuma durur bir yerde
Buğday nasıl filizini sürer de
Çıkarsa toprağın üstüne
Güzelim kırmızı elleriyle
Sessizliği burğu gibi deler de
Biz halkız yeniden doğarız ölümlerde

Latin Amerika sanatında, şarkıları ve ezgileriyle bir isim daha devrim mücadelesinin sesi olur. O da Victor Jara'dır. Eşi Joan Jara'nın dediği gibi yarım

kalan şarkının hikâyesidir Victor Jara... Bir şarkının nakarat bölümünün ilk ve son kez söylenmesidir...

Estetik değerlerini Şili'nin politik durumundan ayırmayan Victor Jara, Şili'nin Lonquen Köyü'nde çiftçi ailesiyle birlikte geçirir çocukluk dönemlerini. Kendisinin de bazen içinde yer aldığı çiftçilerle geçirdiği vakitler, onun geleceğinin adımlarının atıldığı yer olmuştur. Şili insanı özünde sanatçılığı barındıran bir halktır aslında. Annesi Amanda'nın gitar çalarak söylediği şarkılar, melodiler Jara'nın sanat zevkinin müzik alanında yoğunlaşacağına habercisiydi.

Bir süre sonra evlerinin bir odasında kalan öğretmeninden gitar öğrenir. Annesi ve öğretmeni Jara'nın emekçi kitlelerin sesi olmasında en önemli rolü üstlenirler.

Jara'nın hayatını etkileyecek eğitim hayatı Şili Tiyatro Okulu'na girmesiyle başlar. Yapılan seçimlerde solun yükselişi, yansımaları tiyatro okulunda hemen gösterir. Gençler dış dünyayla daha yakından ilişki içine girer, özellikle taşra eyaletlerinde, okullarda, üniversitelerde ve sendikalarda amatör tiyatro grubu kurulmaya başlanır. Tiyatro ona, o tiyatroya çok şey kazandırır ve bu alanda önemli başarılar edinir. Yoksul halkı, emekçi kitleleri anlatır oyunlarında...

Violetta Para ile tanışması Jara'nın tiyatrodan müziğe geçişini hızlandırır. Hayatının en önemli bölümü olan müzik alanında umut dolu çalışmalara imza atar. Şarkılarında yoksulluğun insan ilişkileri üstündeki feci sonuçlarını, ailelerin çocuklarına duyduğu temel sevgiyi bile yok etme kapasitesini ve kendi tabiriyle bu “kapkara,” acı deniz” i kurutmanın gerekliliğini anlatır. Ancak umut faşizm için tehlikeli bir silahtır. Umudu temasında işleyen her sanatçı gibi onun da parçaları yasaklanır, çeşitli engellerle karşı karşıya kalır ara ara.

O dönemde devrimci sanatı inşa etmek için oluşturulan Pena de Los Para, Jara, Violetta ve onlar gibilerin sanatlarını icra etmelerini sağlamasının yanında Brezilyalı, Arjantinli ve Urugaylı sanatçıların da sığınak yeri haline gelir. Burada Latin Amerika müziğinin yeni temelleri inşa edilir, aynı zamanda “Yeni Şarkı” akımı...

Jara'nın şarkıları fakir-zengin bir arada yaşayan bir toplumda, sıradan insanların yaşamlarını ve problemlerini anlatır. Vatanına olan büyük sevgisi sebebiyle, birçok şarkısının içeriği, yapılan haksızlıklara, sömürülere saldırma yönündedir. Victor Jara, Güney

Amerika'da "Nueva canción" (yeni şarkı) akımının en önemli temsilcilerinden biri de olur aynı zamanda. Bu, Güney Amerika'da birçok sanatçı ve aydının katıldığı, devrimci bir harekettir. Victor Jara'nın politik fikirleri, parçalarında önemli bir yer tutar. Birçok protest şarkıcı gibi komünist ve partisinde sanatçı bölümünün yöneticisi olur.

Quilapayunu ve İnti-illimani gurubu ile yakından ilişkiler kurar. Birlikte kitleler önünde şarkılar söylerler. Şarkı için seçilen en iyi okul hayatın kendisidir anlayışı ile çıktıkları Latin Amerika turnelerinde, işçilerin sloganları eşliğinde konserler düzenlerler.

Jara, 1971'de sanatın ve sanatçının amacı üzerine şunları dile getirir; "Konser verdiğimiz her yerde bir atölye çalışması örgütlenmeli ve mümkünse işleri vaziyette bırakmamalıyız. İnsanlara onların seviyelerine indığımız hissini vermemeli, halkı yükseltmeliyiz. Bizim işimiz halka; halka ait olanı, yani kültürel köklerini ve seçim kampanyasında gördüğümüz kültürel açlığı yok edecek yolları vermektir."

Jara, bu anlayışla, Latin Amerika'nın her köşesine emekçilerin, yoksulların, ezilenlerin sesini haykırarak, sanatın, müziğin kitleleri harekete geçirici etkisini sonuna kadar kullanmış ve hayatının her anını bunun üzerine yoğunlaşarak geçirmiştir. Kendi sonunu gördüğü halde devrimci müzik yapmaktan, mücadele etmekten vazgeçmemiştir. 1973 yılına gelindiğinde Pinochet tarafından Allende hükümetine yapılan darbe sonrasında Jara, emekçilere defalarca konser verdiği alanda, Şili stadyumunda "Venceremos" şarkısını söyleyerek işkence ile öldürülür.

Emeğin örgütlenmesinde sanatın kitleleri harekete geçirici gücünü, dünya devrim mücadelesi tarihinde önemli bir yere sahip Latin Amerika'da önemli birkaç sanatçı ile dile getirmeye çalıştık. Mercedes Sosa, Violetta Para, İnti-illimani, Qulapayun gibi daha birçok sanatçının bu saflardaki gücünü de unutmamak gerekir...

Sanatın değiştirici ve geliştirici yönü devrim mücadelesine ivme kazandıracak önemli bir güçtür. Bu gücü ezilen ve sömürülen sınıftan yana ele almak, toplumcu ve gerçekçi bir anlayışla örmek sanatçıların birincil görevi olmalıdır. Bu doğrultuda malzemesi insan olan sanat, umudun kavgasını amaç edinmiş insanı, yarınların "yeni insan"ını anlattığı sürece varlığını sürdürmeye devam edecektir.

Düşün
yaşamın
40. gününde daha
Ayaz adında
Konya Ereğli'de
duvarı kerpiçten
penceresi naylondan
bir odalı evde
bir kardeş ve anneyle..
düşün
baba askerde
yaşayamadığını
oğlunda yaşama hayaliyle
milyon yanılışı
vatan kurtarma derdinde..
düşün
Ayaz adında
yaşayamamanın
40. gününde daha
ne çok vardı
yaşayamayacağı günleri oysa
kapanmasaydı gözleri
o tatlı soğuk uykuya..!
düşün
kimliksiz
zatüre
40. gününde daha
düşün
Ayaz adında
düşün
kendinden utan biraz da...
(40 günlük Ayaz bebek dünyanın Türkiye'sinde soğuktan,zatüre'den katledildi!)

avaşın
Önsöz 26

Önsöz / Çeviri

Dünyamızdan Portreler Milton Rogovin

Çeviri bölümümüz dış basından haberler; yeryüzü maceramızda yalnız olmadığımızı, insanın güzelliğine ve sınıfsız bir topluma sarsılmaz inançlarını sanatın çeşitli alanlarındaki çalışmalarla sergileyen ve kendilerini tanıdığımızda ustalıklı söylenen burjuva yalanlarını marksist diyalektiğin sanatsal gücüyle aşmamızı sağlayacak insanların mücadelelerine odaklanacaktır.

Eziyet gören bir solcu, işçi sınıfının önde gelen bir sanatçısı, göz uzmanı (optometrist), sosyal hakları olmayan, ezilen sınıfların haklarını savunmak için fotoğrafçılığı kullanan ve Amerika'nın en önemli sosyal dokümantercisi olan Milton Rogovin 18 Ocak 2011'de 101 yaşında aramızdan ayrıldı. Rogovin 1909'da Brooklyn'de, Litvanya'dan ABD'ye göç etmiş olan Yahudi bir ailenin üç oğlundan biri olarak dünyaya geldi. 1931'de Columbia Üniversitesi'nden optometrist olarak mezun oldu. Ailesi büyük ekonomik bunalımda işyerini kapatıp, iflas etti. Babası kalp krizinden öldü.

Rogovin ABD'de New York eyaletindeki Buffalo şehrinde yaşıyordu. Buffalo'nun işçi sınıflarının ve şehirde yaşayan fakirlerin yaşamlarını tarihe geçirdi. Çarpıcı, siyah ve beyaz doğrudan fotoğraf tarzı depresyon dönemindeki Walker Evans, Dorothea Lange ve Gordon Parks'ın fotoğraflarını anımsatıyordu. Bugün tüm arşivi Kongre Kütüphanesi'ndedir.

1962'de Buffalo'nun çoğu Afrika kökenli Amerikalı fakir kesimin kilisedeki fotoğraflarını çekerek tanıdı. Resimler Aperture dergisinde siyahların özgürlükleri için çalışan, yazar, entelektüel ve sosyolog W. E. B. Du Bois'nın tanıtımı ile yayınlandı. Onun için "şaşılacak derecede insani ve dokunaklı" diyordu Du Bois.

Rogovin Buffalo'daki Afroamerikalıları ve Kızılderilileri fotoğraflamaya devam etti. West Virginia ve Kentucky'de madencileri çekti. 1960'larda Pablo Neruda'nın daveti ile Şili'ye gitti. Şili coğrafyasını ve insanlarını konu olarak aldı. Bu tanışıklık sonrası Neruda ve Rogovin, birlikte "Windows That Open Inward: Images of Chile- İçeriye Açılan Pencere: Şili İmajları" kitabını çıkarttılar.

1976'da Manhattan'da açılan bir sergisi için eleştirmen Hilton Kramer şunları yazdı: "Komşularının yaşamında daha farklı şeyler görmektedir olağan zevkler, rahatlama, duyu sıcaklığı ve sosyal ilişkilerin temelleri. Fotoğraflarını içeriden çeker, deyim yerindeyse, aile yaşamına, mahalledeki ticarete, kutlamalara, romantizme, boş zaman etkinliklerine ve bireysel var olmanın ayrıntılarına yoğunlaşıyor."

Rogovin optometrist olarak mesleğini yaparken fakirlerin ve işsizlerin acı durumundan çok üzüntü duyarak solcu politik mücadeleye katıldı. Bu kesime "unutulmuşlar" diyordu. 1994'de The New York Times'a verdiği röportajda "Ben Büyük Bunalım'ın bir ürünüyüm. Gördüğüm ve yaşadığım her şey beni politik olarak aktifleştirdi." diyordu. Komünist Parti'nin kurduğu New York İşçi Okulu'nda kurslara katıldı, Daily Worker gazetesini okumaya başladı ve sosyal dokümanter çalışması yapan Jacob Riis ve Lewis Hine ile tanıştı.

1938'de Buffalo'ya taşındı. Optometrislik yapmaya başladı. 1942'de orduya katıldı, 3 yıl İngiltere'de bulundu. 1942'de ilk fotoğraf makinesini aldı, ikinci eldi. Dönüşte Optik İşçileri Sendikası'nın yerel birimine katıldı, Komünist Parti'nin Buffalo şubesinin kütüphanecisi olarak çalışmaya başladı. 1957'de soğuk savaşın anti-komünizmin yükselen dalgasında Amerika Karşıtlığı Eylemler Komitesi'ne çağrıldı ama ifade vermeyi reddetti. Hemen arkasından Buffalo Evening News onu "Buffalo'nun Bir Numaralı Kızılı" olarak damgaladı. İş çöküşe geçti. Tüm zamanını bu şehrin fakirlerini, mülksüzlerini çekmeye ayırdı. Geçimleri öğretmen olan karısının maaşı ile sürüyordu. Bu dönemde fotoğrafçı Minor White'dan dersler almaya başladı. Eşi 2003'de ölünceye kadar hep onun yanında yer aldı.

Rogovin sokakta rastladığı insanların doğal portrelerini çekti. 2003'deki röportajında "ilk altı ay çok zordu çünkü onlar benim polis veya FBI'dan olduğumu düşünüyordu" demiştir. Ama sonrasında güvenlerini kazandı, onlara poz vermeleri karşılığında fotoğraflarını hediye etti. Öznelerine asla ne yapacaklarını söylemedi. Onları en doğal kıyafetleri ve kendi pozları ile çekti.

"Bunlar soğuk sosyal sahnelemeler değil ama güzel ve güçlüyü öven bir kültürde çoğunlukla yüzleri kaybolanların yoğun kişisel çağrışımları" Julie Salamon 2003'de New York Times'da Rogovin'in New York Tarih Müzesi'ndeki sergisi için bunları yazdı.

Rogovin Kilise Önü Serisi'ne (Store Front Church) 1961'de arkadaşı, New York Devlet Üniversitesi'nde müzik profesörü olan ve o sırada Doğu Yakası'nda siyahılara ait bir kilisede kayıt yapan William Tallmadge'in daveti ile başladı. Bu serinin başarısı Rogovin'in fotoğrafa daha çok zaman ayırmasına ve fotoğraf sanatının sosyal değişimde önemli bir araç olabileceğine ikna etti. 1972'de Buffalo Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı. Burada 1972-74 arası eğitimlik de yaptı Rogovin. 1975'de ilk büyük sergisi açıldı.

Rogovin'i Buffalo'nun en kozmopolit ve fakir kişilerinin bulunduğu Lower West Side'a (Aşağı Batı Yakası) sokağın, göz hastalarının kendi ailelerinin fotoğraflarını çekmeleri için davet etmeleridir. Burada çekilenler "Unutulanlar" adı ile aynı zamanda Meksika, Şili ve Appalachia'dan portrelerle birlikte 1985'de kitaplaştırılmıştır. "Problemleri olan insanları

fotoğraflamayı seviyorum" der Rogovin.

1980'lerin başında karısı Anne Rogovin'i 20 yıl önce fotoğraflarını çektikleri kişileri bulmak için Lower West Side'ı ziyaret etmeye ikna etmiştir. Bölgeye geldiklerinde bir köşe başında durmuşlar, 20 yıl önce çekilen fotoğrafları çıkartarak yanlarına gelenlere bu kişilerin ne oldukları sorulmuştur. Rogovin bu kişilerin güvenlerini kazanmak için asla isimlerini sormamıştır. Hala orada olanların yeni portreleri çekilmiştir. Aynı çalışma 1990'larda da yinelenmiştir. Bu yapılan şey aslında şehir tarihçiliğinin farklı bir boyutudur. Burada rastlanılan ve ailesi ile birlikte çocukken fotoğrafı çekilen 23 yaşındaki Jimmy Webster'in hayatını anlatmasına bakalım: "Babam benim yaptıklarımın diğer tarafı. O hapse girdiğinde ben çok küçüktüm. Son gördüğümde beyindeki tümör nedeniyle ölüyordu. Onun için yapılabilecek bir şey yoktu ve hapishanede öldü. Bir adam beni korumasına aldı ve bir halıcı olarak eğitti. Son sekiz yıldır halıcılık yapıyorum. Lower East Side'da meyve bahçelerinin orada yaşıyorduk ama annem bizi o gettodan çıkarttı. Bizi yetiştirenlerden birisidir annem. Kendisiyle gurur duyuyorum. Annem inşaat ustabaşısıdır. Bu (bir kadının ustabaşı olması) sendikasında ilk defa görülen bir şey. Yaşam sallantılı ama biz çok çalışmaya devam ediyoruz."

Sonraki yıllarda fotoğrafları çok sayıda kitapta ve sergide, müzede yer aldı: Bibliothèque Nationale (Paris), Museum of Modern Art (New York), J. Paul Getty Museum (Los Angeles), Victoria and Albert Museum (London) bu müzelerdendir. 1999'da Kongre Kütüphanesi arşivini satın aldı.

Son yıllarında sağlığı bozulmuş ve tekerlekli sandalye kullanıyor olsa da aktivistliği hiç bitmedi. Politik toplantılara ve savaş karşıtı protestolara katılmaya devam etti. Sosyal bilinci hep keskin kaldı.

2003'de "Tüm yaşamım boyunca fakirlere odaklandım. Zenginlerin kendi fotoğrafları var" dedi.

Yararlanılan Kaynaklar:

- 1- A Neighborhood In Waves, Verlyn Klinkenborg, 28 Ağustos 1994, The New York Times
- 2- The New York Times, 18 Ocak 2011
- 3- URL: www.miltonrogovin.com
- 4- http://lightresearch.net/interviews/rogovin_afterimage.html

Adalar ve Rogovin (Pablo Neruda, 1967)

Milton Rogovin'i tanıımıyordum. Mektubu bana alışılmadık bir soru soruyordu. Gerçeğin fotoğrafını çekmek istiyordu. Ona en güneydeki bölüme, Archipeligo'ya, Quemchi'ye, Chonchi'ye, Amerikalıların en sakin güney sahillerine gelmesini önerdim.

Çabucak geldi, donanımlı ve eli çabuktu: Kuzey Amerikalı. Lensler ve kameralarla yüklenmişti. Bu bizim basitliğimiz için oldukça fazlaydı. İyi bir şemsiye almasını söyledim ona. Çok uzak köylere kadar gitti.

Ama yanında ekipmanından daha fazlası vardı. Sabırlı gözler ve araştırma. Işığa, yağmura, gölgelere duyarlı bir kalp. Kısa sürede geri geldi ve bizden ayrıldı. Kansas'a, Oregon'a, Mississipi'ye döndü. Ama bu defa yanında bir buket harika imgeyi de götürdü: Gerçeğin portresi. Adaların soğukluğu içinde kaybolmuş mütevazı gerçeğin portresi.

İçeriye doğru mitolojiye, fısıldamaya, siyah giysilere açılan pencereleri ile sade evin duvarları. Gözler, yanan kıvılcımlarla siyah ve tıpkı bir zamanlar ateşin çok yoğun yandığı yerde unutulmuş közler gibi içe işleyen.

Rogovin sessizliğin fotoğrafını çekti. Sırları içinde el değmemiş kalan, bize kristal şiirde, basit nesnelere görünen, adaların etrafındaki derinlikler sanki küçük köy mitolojik araçlara demirlenmiş efsanevi çan kulesi ile suyun altında yaşıyormuş gibi. Büyük fotoğrafçı, basitliğin şiirselliğine kendini kaptırdı ve yüzeye taze balık ve derinliğin çiçekleriyle dolu bir ağ ile çıktı.

Dünya aşırı derecede vefasız, kendini yabancı gözlerle sunar ve bizim gözlerimizi, ilgisizliğimizi, yollarımızı aldatır.

Fakir siyahların, siyahi ayınların, Kuzey'in küçük düşürülen çocuklarının fotoğrafçısı Rogovin Güneyi bize açmak için, Güneyin gerçeğini, bize bakan ve bizim görmediğimiz kara gözleriyle, sevdiğimiz ama görmediğimiz dokunaklı fakirlikle ve şiirsel sefaletle ana vatanımızı yanında götürmek için geldi.

Görkem Münevver'in anlattıklarını dinledikten sonra şaşkınlığını gizleyemeden "Nasıl yani! Siz resmen insanı klonlayacaksınız." Dedi. "Böyle bir şey başarılabilir mi?"

"Hiçbir bilimsel başarıya imkansız gözüyle bakmamalısın; bunu biliyorsun değil mi?" diye uyardı Münevver. "Böyle gelişmeler bir bilim insanı olarak seni şaşırtmamalı."

"Haklısın. Yapılan işin sıra dışılığı insanı ister istemez şaşırtıyor. Androidlerin ve diğer robotların kopyalanmasını anlayabiliyorum ama iş insana gelinde durum değişiyor."

Öncelikle androidler robotları birbirinden ayrı tutmalıyız. Hizmet robotları sadece verilen görevleri yerine getiren birer makinedir. Ancak androidler birer yapay zeka ürünüdürler. Yani düşünebilen, seçimler yapabilen, bilinçleri ve benlikleri olan varlıklardır. Hatta tıpkı insanlar gibi dünya toplumunun birer ferdidirler. Bu konuda anlaşabildik mi?"

Önsöz 19 Özgün Denizci- Klonlama

(Bu şiir Rogovin'in Neruda'nın evinde çektiği bu fotoğraf için Neruda tarafından yazılmıştır)

İsimler

Onları meşhur oldukları için değil, arkadaşlarım oldukları için yazdım tavanıma

Rojas Giménez, göçebe, elvedaların kederi ile parçalanmış, neşeli güvercin besleyicisi ile ölü, gölgelerin deli adamı

Joaquín Cifruntes, dizeleri tıpkı nehirdeki taşlar gibi yuvarlanırdı

Fredrico, hiç kimsenin yapamadığı kadar güldürdü beni ve hepimizi bir yüzyıllık yasa boğdu

Paul Eluard, "unutma beni çiçeği" renkli gözleri her zamanki gibi gök mavisini ve mavisini gücünü yer yüzünün altında da koruyor

Miguel Hernández, Princesa caddesindeki ağaçlardan tıpkı bir bülbül gibi fısıldayan ta ki bülbülümü kafese koyuncaya kadar

Nazım, şamatacı ozan, cesur centilmen, arkadaş.

Neden bu kadar erken terk ettiniz? İsimleri tavandan yok olmayacak. Her biri bir zaferdi.

Birlikte benim ışığımın toplamıydılar. Şimdi üzüntümün küçük bir antolojisi.

Yaşamaya mahkumsun. Yazmaya. Yetiştirmeye
Öğrenmeye. Öğretmeye. Eleştirmeye. Eleştirilmeye.
Özgürsüzlüğe. Savaşma. Özgürlüğe. MAHKUMSUN.
Orhan İyiler / Önsöz 24

Orhan İyiler

Sanat ve Politika

İnsanlığın herhangi bir döneminin politik çalkantısının ne olduğunun kavranabilmesi için mutlaka ama mutlaka o dönemin sanat yapıtlarına bakmak gereğini vurgulamak istiyorum. Marksizmi kuru bir ekonomik bilanço biçiminde yorumlamaktan kaçınmak ve Marksizmi daha derinlemesine kavramak için de Marksistlerin sanatın her türüne son derece önem vermeleri, onu zenginleştirmeleri, kitlelerle buluşturmaları gerekiyor.

Aslına bakarsanız sanatla politika tıpkı bir yumurtanın ikizleri gibidir. Bunun en tipik, en vurucu örneğini 2400 yıl öncesinin Grek edebiyatında görüyoruz. Giderek ondan da öte Homeros'un İlyada'sı, Odyssey'i benim gözümde büyük bir politik romandır. Homeros coşkulu lirizmi ile Truva savaşının politik içeriğini ve bu politik içeriğin ilk çağın insanının yazgısını nasıl belirlediğini çok iyi kanıtlar. Bir sanatçıya verilen ilk cezanın bundan 2400 yıl önce bir tiyatro yazarına verildiğini biliyor musunuz? Thespis'in elinde Grek tiyatrosu yeni yeni şekillenmeye başladığı bir dönemde yazarın Persler'in İyonya kentlerinin işgaline karşı Grek devlet sitelerinin onların yardımına koşmamasını eleştirmesi öylesine etkili olmuş ki izleyiciler Atina'daki oligarşi hükümetine karşı neredeyse ayaklanır duruma gelmişlerdi. Ve Atinalı politikacılar yazara 1000 Drahmi para cezası vermiş ve Dionysos şölenlerinde oyunlarının oynanmasını yasaklamışlardı. Benim görebildiğim kadarıyla bir sanatçıya verilen ilk ceza budur. Ama bu sanatın politikayı eleştirmesini hiçbir zaman engelleyemedi. Thespis'den sonra gelen ölümsüz tiyatro yazarları Aiskhylos, Aristophanes, Euripides politikanın insan kaderiyle olan ilişkisini yoğunlaştıran açılımları bize sanatın doğuşu ile birlikte politik eleştiriyi nasıl öne çıkarılmayı sürdürdüğünü gösterir. Aiskhylos da ülkesinden sürülmüş, Aristophanes'in oyunları yasaklanmış, Euripides çok iyi bilinmemekle birlikte Atinalı yöneticilerin kadınları kışkırtarak öldürülmesine kadar işi götürmüşlerdir. Ama yine bu dönemde başka bir olgu ortaya çıktı: Sanatın politik eleştiriden uzak, site yöneticilerinin politik yöntemleriyle uyumlu olabileceği. Örneğin Sophokles bunun tipik bir örneğidir. O sitenin geleneksel ahlak yapısının politikacılarının felsefesini eleştirmekten hızla kaçınarak konfor ve zenginlikler içinde doksan yaşına kadar yaşamını sürdürdü. İşte o nedenle "Kral Oidipus Yazarını Yargılıyor" oyununu yazdım. Yazarların oportünist, konformist yaklaşımlarının günümüzdeki örneklerine vurgulama yaparak, yazar oportünizminin çağının politikasını irdelemediği zaman ne kadar tehlikeli olduğunu göstermeye çalıştım. Sophokles Grek ordularının zaman zaman başında diğer Grek sitelerini Atina'ya bağlamak için seferlere katılırken, diyalektiğin büyük ustası, Prometheus'un ve Persler oyununun ölümsüz yazarı Aiskhylos sürgünde yaşamını yitiriyordu.

Sanatın kendine özgü diyalektiği ile Marksistler'in dünyayı yorumlamadaki sonuçlarına ulaşılabilir mi? Ben Marks'ı, Engels'i okumadan çok önceleri Stendhal'ı, Balzac'ı, Emile Zola'yı bir ölçüde Tolstoy'u ve daha nicelerini okumuştum. Marks'ı ve Engels'i okumaya başladığımda sanatın gücünün ve diyalektiğinin nasıl ayrı

kulvarlarda ama aynı amaca doğru aktığını kavramakta gecikmedim. Bu kez yeniden Balzac, Stendhal ve diğerlerine döndüğümde sanatın bazen tek başına Marksist sonuçlara ve yorumlara insanı götürebileceğine inancım bir kat daha arttı. Özellikle tiyatrodaki Brecht, E. Piscator deneyimleri ve ölümsüz ozanımız Nazım Hikmet'in destanları, şiirleri nasıl Marksist dünya görüşü ile bütünleştiğini, birbirlerini içleştirdiğini kanıtlamak için yeterlidir diye düşünüyorum. Marks'ın zaman zaman Balzac'ın tiplerinden alıntılar yapması da sanatın Marksist diyalektik ile tam bir uyum içinde olduğunu gösterir. Stendhal "roman sokağa tutulmuş bir aynadır" derken, sokaktaki insanların yazgılarını, mücadelelerini, acılarını, kıvançlarını, eşitsizliklerini göstermeyi amaçladığını belirtir. Kızıl ve Kara'nın Julien Sorel'i bu sokaktaki kişilerden biridir. Ama sokakta yalnızca halkların heterojen yapısı değil, aristokrasi, devlet güçlerinin silahşörleri, kiliselerin çanları da uğuldar.

Tolstoy bu konuda eşsiz bir örnek oluşturur. Bolşevik devrim öncesinin Rusya'sını kavramak isteyenler Tolstoy'un Diriliş'ini okumamışlarsa Bolşevik devrimin insan ögesini tam ve doğru bir şekilde kavramaktan uzak düşebilirler. Lenin o nedenle Gorki'ye masasının üzerindeki Anna Karanina'yı göstererek, "işte dostum gerçek mujik burada" diyordu.

Marksistler sanata yeteri kadar özen göstermezlerse, kadrolarını antik Grek'ten günümüze değin insanlığın bıraktığı o müthiş donanımlı romanlarla, tiyatrolarla, müzikle, resimle donatmazlarsa Marksizmin dar bir ekonomi bilançosu olarak gösterilmesine, yalnızca sınıfsal savaşımın tarihi materyalizminin dar kalıpları içinde dökülmesine neden olabilirler.

76 yaşımın şu kesin kanısını Yoldaşlara iletmemeye izin istiyorum: Marksist diyalektik ile sanatın ölümsüz diyalektiğini kendinde bütünleştirememiş olanlar ne roman, ne şiir, ne tiyatro, ne resim hatta giderek ne müzik yapıtı verebilirler.

Hoşçakal Koca Yürek Hoşçakal

Çok soğuktu. Buz gibi bir yağmur atıştırıyordu. Boğaz Köprüsü'nü son kez geçiyordun bir tabut içinde sen. Deniz bulanık, hava puslu... Aşağıda koca bir tanker açmış kollarını, sıyrılmış geliyor denizi yara yara. Şimdi baksaydın kaldırıp başını, nasıl betimledin acaba bu manzarayı?

"Tek renk yeter" derdin belki tıpkı "odasını boyayan adam" gibi. Hele de her şey böylesine kesmişken pusa...

Hava soğuk, çok soğuk. Sen bir tabut içinde... İstanbul'u geçiyoruz bir baştan öbür başa. Oysa ne çok istiyorduk havalar bahardan kalma bir güzellikleyken sahile gitmeyi, dolaşmayı... Sen ne çok istiyordun esnaflarla, insanlarla sohbet edebilmeyi. Rüyalarına girecek kadar hem de... Olmadı, ne yazık. Geç kaldık biz.

"Tek renk yeter"... Kafamın içinde dönüp duruyor bu tümce. O resim üzerine süren tartışma... sürrealizm... Tek renk... Tıpkı şimdi şu puslu, şu soğuk, insanın içini ürperten kasvetli hava gibi...

Birazdan buluşacağız dostlarla. Seni sevenler, senin sevdiğilerin... Bizi bekliyorlar şimdi.

Eminim böyle bir havada burada toplanan insanları görseydin... "hadi çocuklar, üşümeyin fazla, gidin bir an evvel" derdin. Üzülürdün hatta, bu kara kışta burada toplanmalarına vesile oldun diye. Kim bilir belki de kızardın bize, bu havada ille de tören diye tutturduğumuz için!

...

Önsöz 20

TÜRK EDEBİYATINDA İLK DÖNEM

Sinan Kaleli

Modern edebiyat, modernizmin yaratıcısı (ve aynı zamanda modernizmin çocuğu) olan burjuvazinin eseridir. Burjuvazinin ortaya çıkış koşulları, gelişimi, savaşımı ve devrimleri ile modern edebiyat arasında çok sıkı bir bağ var. Burjuvazinin savaşım koşulları, ister istemez onun düşünsel üretimini de etkiler. Çoğu zaman belirler. Bu savaşım aynı zamanda düşünsel-ideolojik araçlarla, sanatsal üretimlerle verilir. Böylelikle her dönemin iktisadi gelişim eğrisiyle az ya da çok çakışan, bir sınıflar savaşımı eğrisi ve ona koşut düşünsel-sanatsal üretim çıkar karşımıza. Modern Türk yazını da bu genel kurala tabidir.

1860'ta, Şinasi'nin çıkardığı Tercüman-ı Ahval ile başlar modern Türk yazını. Şinasi, Namık Kemal, Ahmet Mithat, Ziya Paşa... ilk kuşak edebiyatçılarıdır. Genel olarak kuru bir öğreticiliğin ötesine geçememiştir. Şiirde eskiyi hiçbir şekilde aşamamış, romanda ise gerçekçiliğin çok ötesinde, karakter yaratamayan, romantik eserler vermişlerdir. Teknik olarak romana ulaşmak için katedilmesi gereken yol uzundur daha. Yığınlardan kopuk, konak-yalı yaşamı ile mesire yerleri arasına sıkışmış, biçim ve öz itibarıyla eskiden kopmayı bir türlü başaramayan, özellikle Fransız edebiyatından devşirme olarak biçimlenen bir edebiyattır bu.

İkinci ve üçüncü kuşak edebiyatçıları, teknik anlamda roman sanatını daha da yetkinleştirecekler, batılı anlamda eserler yaratacaklardır. Samipaşazade Sezai, Recaizade Mahmut Ekrem, Nabizade Nazım... ve Servet-i Fünun'cular (Edebiyat-i Cedide Topluluğu). Tüm teknik yetkinleşmelere ve özellikle şiirde kimi biçim değişikliklerine rağmen, edebiyat, toplumu yansıtmının çok uzağında, toplumun çok sınırlı bir kesimine, "üst-topluma" sıkışmış durumdadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son "uzun yüzyıl"ının genel tarihi bu sıkışmışlığın arka planını verir bize.

BİTMİYEN YÜZYIL

İmparatorluğun son yüzyılı, bu "bir türlü bitmek bilmeyen yüzyıl", yarı-sömürgeleşme sürecidir bir

yandan. "Büyük devletler" boğazına kadar borçlandırdıkları İmparatorluğu parça parça denetimlerine almaya başlamışlardır. Kapitülasyonlar, ayrıcalıklar, işletmelerin yönetimleri... derken iş hazinenin yönetiminin de bu ülkelerin ellerine geçmesine gelecektir. Öte yandan İmparatorluğun Avrupa'daki topraklarında, boyunduruğu altındaki bir dizi ülkenin ulusal isyanları baş gösterecek, Sırbistan'ın 1804'te başlayıp 1829'da özerklikle sonuçlanan isyanını, Yunanistan'ın 1820-1829'daki bağımsızlık ayaklanması, Karadağ, Romanya, Bosna-Hersek, Bulgaristan ve en sonu "Müslüman Arnavutluk" izleyecektir. Her adımda "Osmanlı Avrupası" daha küçülmemektedir. Yaşanan büyük bir çöküş-çözülüştür. Gittikçe hızlanan bir çözümlüştür.

Kapitalist batı karşısındaki sürekli gerileyiş, III. Selim döneminde öncelikle ordu yapılanmasında başlatılan "batılılaşma" çabaları ile önlenmek istenir. II. Mahmut döneminde yeniçeri ordusu dağıtılır, "Islahat Fermanı" ilan edilir. Ardından Tanzimat gelir. Anahatar kelime "batılılaşmak"tır. Koca iki yüzyılı geçerek bugüne kadar uzanan bir kavram: batılılaşmak!

Ama İmparatorluk çökmektedir. Hiçbir batılılaşma çabası, bu "hasta adam"ı kurtarmaya yetmeyecektir. Kapitalist ilişkiler geliştikçe "eski" olanın parçalanması hızlanacak, çözülmekte olan eski toplumla birlikte burjuvazi ve burjuva aydınları (ve bu arada burjuvazinin en yetkin temsilcisi olan ordu) arasında birbirini kovalayan arayışlar başlayacak, bunalmalar, güven ve kimlik sorunları ağırlaşacaktır.

Bir tuhaf çelişkidir. "500-600 yıllık devlet geleceği"ne sahip burjuvazi köksüzdür. Bir kök, köken bulamamakta, boşlukta sallanıp durmaktadır. Geniş topraklara, geniş yer altı ve yerüstü zenginliklerine, geniş bir pazara, geniş bir emek ordusuna sahip olmak ister; yani Osmanlı olmak ister. Ama bir doğu despotizmi olarak Osmanlı İmparatorluğu değişime yetenekli değildir. Öte yandan kapitalist ilişkiler hızla gelişmekte ve çok uluslu imparatorluk içten parçalanmaktadır. Dilleri, dinleri, gelenekleri, tarihleri birbi-

rinden bu kadar farklı uluslardan bir bütün oluşturabilmek mümkün değildir. Hem çıkar birliği (işbirliği) yaptığı hem çıkar çatışması yaşadığı “Batı kapitalizmi”, özellikle Hıristiyan toplumlar üzerinden yüklenmektedir. Müslüman nüfusun yaşadığı coğrafya üzerinde egemenliğini sağlama alabileceğini düşünür. İslamcıdır. “Müslüman Arnavutluk”un, ve emperyalist savaş sırasında da “kutsal topraklarda” Arapların isyanlarıyla sarsılır. Türklüğünü keşfeder. Tüm Türklerin yaşadığı coğrafyada, Turan’da egemen olayım der. Turancıdır. Turan ülküsünün ulaşılmaması imkansız bir düş olduğu ortaya çıkınca, daha dar bir “millilik” peşine yönelir. Burjuvazi bunların hepsi ve hiçbiridir.

Bu kök ve kimlik bunalımı, her girilen yolun başarısızlığı ile daha da derinleşmiş, aynı zamanda ciddi bir güven bunalımı da yaratmıştır. Türk burjuvazisinin ve burjuva aydınının korkaklığının, ikircikliğinin, komplekslerinin ucu buralara kadar uzanmaktadır.

Tüm bu arayışlar, kararsızlıklar, bunalımlar burjuvazinin edebiyatına boydan boya damgasını vurur. Bütün bu farklı eğilimlerin ortak özelliği, kendi öz kaynağından, halk yığınlarından kopukluktur. Sadece ele alınan konular itibarıyla değil, düşünsel olarak da herhangi bir bağ yoktur arada. Nabizade Nazım’ın “Karabibik”i ile köy, Türk romanına girmişse de, yaşayan yoksul köylü yer almaz bir türlü. İktidar ve devrim mücadelesini “saray oyunları”na bağlayan bir sınıfın aksi hareketini düşünmek olası değildir.

“Milli Edebiyat” bir ara Anadolu güzellemesi yapar. Ama bu, “orda, bir köy var uzakta” edebiyatıdır. Burjuva aydınının “oradaki köy”e gidişini, Yakup Kadri, “Yaban”ında anlatır. Büyük bir düş kırıklığıdır aydının yaşadığı. Yüzlerce yıllık bir uçurum!

Bu genel çizginin dışına çıkan iki sanatçıyı özel olarak belirtmek gerek burada. Romanda Hüseyin Rahmi, şiirde Tefik Fikret!

Fikret, kendi evrimi içinde sola, halk yığınlarına doğru gelişim gösterir. Şiirde eskinin kalıplarını kırar. “Küçük insanları” şiire sokar. Halkın atan nabzını tutmayı başarır. Kuşkusuz sosyalizme kadar ulaşamamıştır ama, saraya ve sonrasında İttihatçılar’a karşı tutumu, yoksul halktan yana dönüşü, onu sosyalist gerçekçiliğin eşiğine kadar getirir. Tüm olumsuzluklara rağmen geleceğe güvenmektedir eserlerinde. Ve feodal soyluluk kadar burjuvazinin de özgürlüğün karşısında olduğunu görür, bilir, söyler. Unutulmaz “Hanı Yağma” şiiri, soyguncu düzene ve egemenlere şiddetli bir protestodur.

Hüseyin Rahmi’ye gelince... Kesinlikle bir sosyalist olmamasına rağmen sınıfının diğer sanatçıları-

nın aksine, o, İstanbul’un yoksul semtlerinin sıradan insanlarını, onların durumlarını gerçekçi bir şekilde yansıtmayı başarır. Dil olarak da, konu olarak da döneminin roman anlayışının dışındadır. Gerçekçi ve doğalcı anlatımıyla, halkın günlük dilini kullanarak, orta oyunu gibi halk kültürünün araçlarından faydalanarak başarılı eserler verir. Dönemdaşları yalı-konak edebiyatı yapar, bir taraftan İttihatçılar’ı güzellerken, o, eserlerinde savaşın yoksul semtlerde nasıl yıkımlar yarattığını resmeder, soyup-çalıp zengin olanları teşhir eder. Onu daha ileri gitmekten alıkoyan, sosyalizme karşı tutumudur. Bu nedenle tüm şiddetli ve akılcı eleştirilerine rağmen, sıklıkla karamsarlığa düşmekten kurtulamaz.

1908 Devrimi ile İttihat ve Terakki iktidara geldiğinde burjuva sanatçılar, coşkulu bir şekilde yeni iktidarın sözcülüğünü üstlenir. Pek çok sanatçı ise bizzat devlet kademelerinde görevler alır. İş, emperyalist savaş sırasında iktidarın siparişi üzerine ürünler vermeye kadar gidecektir.

Burjuvazinin devrimi “yukardan aşağı” bir devrimdir. Özgürlük söylemlerinin sınıfsal özü kısa sürede açığa çıkacak, Mahmut Şevket Paşa’nın 1913’te öldürülmesi fırsat bilinen tüm işçi sınıfı örgütleri kapatılacak, grevler yasaklanacaktır. İlk grevini 1872’de yapan işçi sınıfının örgütsel gelişimi baskı altına alınırken, işçi sınıfı yayınları da bir bir kapatılacaktır. “Özgürlükçü” burjuva aydınları, sanatçılar, elbette bu durumdan hiç rahatsız olmayacaklardır.

EDEBİYATIN DEVRİMİ

Burjuva edebiyatının bu gerici çizgisi İttihatçıların devamcısı olan Cumhuriyet döneminde de devam etti. Tüm gelişimi boyunca o, halktan korktu. Ona uzak oldu. Ve bütün iddialarına rağmen biçimsel olarak eskiden kopuşu sağlayamadı. Çünkü öz olarak onun devamıydı. Edebiyatta gerçek bir devrim için devrimci bir öz, bunun içinse toplumsal devrimin yanında yer almak gerekiyordu. Tarihsel olarak devrimciliğini yitirmiş bir sınıfın Türkiye’deki uzantısı olarak burjuva sınıf, baştan itibaren gericiydi. Edebiyatta gerçek anlamda devrimi yapmak, işçi sınıfının başarabileceği bir işti. Olay, olgu ve kişileri toplumsal ilişkileri içinde ele almak, aktarmak –bunu ancak sosyalist gerçekçilik yapabilir.

Kurtuluş Savaşı sonrasında bir ulus inşa etmeye koyulan burjuvazinin sanatçıları, İttihat ve Terakki döneminde güçlenen “milli edebiyat” üzerinden devam ettiler yollarına. Değişim sınırlı oldu.

Şiirde ve öykü-romanda köklü kopuşu sağlayanlar, edebiyata yeni soluk getirenler, sosyalist gerçek-

çiler oldu. Ekim Devrimi'nin dünyayı dönüştüren etkisini yaşayan genç kuşak şair ve yazarlar, özellikle "Resimli Ay" dergisi başta olmak üzere, basında yayımlamaya başladıkları eserlerle edebiyata yeni bir canlılık getirmeye başladı. Nazım Hikmet, Mayakovski ve fütüristlerin etkisiyle Türk şiirine yepyeni bir biçim ve öz kazandırmaktaydı. Nazım Hikmet, o dönem sosyalizme yakın duran Peyami Safa ve diğerleri, edebiyatta "eski-yeni kavgası"nı başlattılar. Nazım'ın "Putları Yıkıyoruz" başlıklı makaleleri büyük tartışmaları beraberinde getirdi. Türk edebiyatında sosyalist gerçekçi bir damar böylelikle oluşuyordu. Şiirleri ve makaleleriyle sosyalist gerçekçilerin sözcülüğünü yapan, hiç kuşkusuz Nazım Hikmet oluyordu. Bir kısmı aynı zamanda Türkiye Komünist Partisi üyesi de olan (Partili sanatçılar) sosyalist gerçekçiler, çok geçmeden kovuşturmalara uğradılar, zindanlara kapatıldılar. Ama onlar sosyalizm kavgasından vazgeçmediler. Sosyalizm için mücadele ederlerken, sosyalist gerçekçi sanatın gelişmesi için de tüm güçleriyle çalıştılar. Nazım Hikmet, Reşat Enis, Suad Derviş, Sabiha ve Zekeriya Sertel, Sabahattin Ali, Hazan İzzettin Dinamo, Orhan Kemal, Kemal Tahir, Aziz Nesin, Yaşar Kemal ve daha niceleri...

"Bir Orman Hikayesi", "Değirmen", "Kağrı" gibi öyküleriyle Sabahattin Ali, köy yaşamını, köylüyü, (Değirmen'de çingeneleri), başarılı bir şekilde edebiyata sokmuştur. 1947'de yayımlanan "Sırça Köşk"ü, mesel özelliği de taşıyan güçlü bir eleştiridir. "Kuyucaklı Yusuf"(1937)'ta bir aşk hikayesi üzerinden köy yaşamını, köylüleri, toplumsal ilişkileri başarılı bir şekilde verir.

Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Rifat Ilgaz, mizahı başarıyla kullanır ("Marko Paşa", "Malum Paşa"). Kapitalist sisteme sert eleştiriler yöneltirler.

Köylülerin ezilmişi, cehalet ve karanlık içinde bırakılmışlığı, ağırlık düzeni artık öykü ve romanların konuları arasına girmiştir. Var olan gerçeklik, tüm çıplaklığıyla resmedilir ve acımasız bir eleştiriye konu olur. Sadece bu değil. Köyden çalışmaya gelen (gurbete gelen) emekçilerin yaşamları (örneğin Kemal Tahir'in "Göl İnsanları") işlenmektedir. Yaşar Kemal Anadolu insanının destanlarını başarılı bir şekilde döker kağıda ("Alageyik", "Koroğlu"), destanlaşan olayları yazar ("İnce Memed"). Orhan Kemal, evinden uzaktaki köylülerin gurbet yaşamları, kentlere akıp fabrikalarda çalışan işçilerin yaşamlarıyla ilgilenir. Öykü ve romanlarında bunu çok başarılı bir şekilde yapar. Sabahattin Ali ve Sadri Ertem'in "ağırlık düzeni altındaki köylülerine" karşılık, Orhan Kemal,

kapitalizmin parçaladığı köyü ele alır. Böylece köylülerinden kopup gurbete çıkan, proleterleşme sürecini yaşayan köylüdür onun dikkatini çeken ("Bereketli Topraklar Üzerinde"). Bizzat üretim süreci içindeki işçiyi, yaşamlarını, bilinçlerini konu edinir ("Cemile"). Ve bunu çok başarılı bir şekilde yapar.

Türk edebiyatının bu ilk sosyalist gerçekçilerinin büyük kısmı, fiili olarak da sosyalizm mücadelesi yürüten sanatçılardır. Burjuvazinin asla başaramayacağı dev adımlar atarak edebiyatı ileri noktalara taşırlar. Ve bu dönemde edebiyat, sosyalizmin yığınlar arasında yayılmasında son derece önemli bir rol oynar.

Kapitalist ilişkilerin gelişmesine paralel olarak iki olgu çıkar ortaya. Birincisi, sayısı ve mücadele deneyimi artan bir proletarya doğar. Özellikle 1960'tan itibaren proleter harekette (ve buna bağlı olarak sosyalist harekette) patlama yaşanacaktır. İkinci olgu ise, kırlardaki eski ilişkilerin hızla değişmesi, çözülmesi sürecinin sonuçlarıdır. Cumhuriyet sonrası edebiyatın ilk dönemleri için belirli bir ilerici rol oynayan köy-ağalık romanları, bizzat pratik yaşamın kendisi tarafından aşılma durumdadır. Bir Orhan Kemal'in köyü ve köylüyü kapitalistleşen ilişkiler içinde ele alması, ilerici olan, sosyalist gerçekliğe uygun olan tutumken; "Köy Enstitüleri kuşağı" diyebileceğimiz bir edebiyatçılar kuşağı, bu alanda hala eski çizgiyi sürdürerek, sürecin gerisinde kalırlar. Ağa-şeyh-imam gericiliği, kaymakam-öğretmen ilericiliği ikilemi ana eksenini oluşturur bu romanlarda. (Fakir Baykurt'un belirli eserlerinde olduğu gibi.) Ve bu yaklaşım, kesinlikle toplumsal gelişmenin gerisinde kalmak anlamına gelmektedir.

Kapitalizmin ve işçi sınıfının mücadelesinin gelişmesi, kent nüfusunun büyümesi, toplumsal dokunun bu köklü değişimi karşısında, sosyalist gerçekçiler, ne yazık ki o ilk kuşağın gösterdiği başarıyı gösteremediler. Hareketin gerisinde kaldılar. Özellikle 80 sonrası ise genel olarak sanatta ve edebiyatta düpedüz gericileşme eğilimleri güç kazandı. Proleter sosyalist hareket, kendi birikim ve düzeyine uygun bir edebi gelişme gerçekleştiremedi.

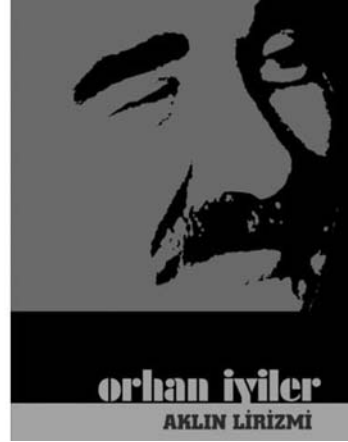
Günümüz edebiyatı, ilk sosyalist gerçekçi kuşağın militanlığını kuşanacak ve mevcut toplumsal aşamaya denk çözümler üzerinden ürünler yaratacak sanatçıları bekliyor. Kavgasını bu denli geliştirmiş bir sınıf, yeni sanatçılar kuşağını yaratmasını da bilecektir.

Ruhan Mavruk

Aklın Lirizmi

**“Diyalektik düşünce yalnızlığı
çoğullaştırmasını bilir.”**

Geçtiğimiz kış yitirdiğimiz değerli usta, sosyalist aydınlanmacı Orhan İyiler'in çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmış ya da hiç gün ışığına çıkmamış yazı ve öykülerinden oluşan “Aklın Lirizmi” adlı yapıtı, Şubat 2011 tarihinde Ayışığı Kitaplığı tarafından okurla buluştu.

“Bir tek toz tanesi yok edilebilseydi eğer, bütün evren çökerdi” der Demokritos. Orhan İyiler ve onun gibi kültür emperyalizminin sisleri arasında hapsedilmeye çalışılmış gerçek aydınların yok sayılmasına izin vermemeliyiz. Kültür ve düşünce savaşımı “karanlık”la mücadelenin önemli bir parçasıdır çünkü. Toplumsal aydınlanmacılar yaşamı insan soluğuyla süslemeli, altı yoklanmadık tek taş, kitleye ulaştırılmamış tek bir sosyalist düşün insanı kalmamalıdır.

Orhan İyiler'in yapıtlarında, “düşünen insanla duyan insan birbirinden ayrılmaz, diyalektik bir bütünlük içindedir” ilkesi belirgindir. Bu nedenle bu kitabın “Aklın Lirizmi” adını vermesi titiz bir değerlendirme ve bilinçli bir seçimin sonucudur. Aklın Lirizmi “derinliğin serinliği”dir aslında. İnsanın bütünselliğidir. “Diyalektik düşünce yalnızlığı çoğullaştırmasını bilir” der dehlizlerde yolunu arayan okura.

İyiler'in yazıları felsefeye özünde bağlıdır. “Belli bir felsefi anlam taşımayan tek bir sanat yoktur... Felsefi yan, yapıtın dışında sonradan eklemleme değildir. Sanat özü gereği felsefidir, çünkü yaşamın anlamından söz eder, varoluşun temelini kavramakta insana yardımcı olur ve onun dünya görüşünü etkiler.”1 gibi gerçekçi ve ödünsüz bir yaklaşımdır onun yazım felsefesi.

Bilinç, cesaret ve dirençle yaşam biçimini belirlemiş insanlar kadar, temel çelişkinin farkında ama

baskılar ve günlük ayrıntı içinde kalmış, suskunluğun vicdani bedelini ödeyen insanı da, onun çözüm arayışlarını da yazarak okuru kendi içinde bir yolculuğa çıkması için uyarır. “Bir Küçük Burjuvanın Tanık Olduğu Olaylar” adlı öykü bu amacın bir örneğidir.

Geniş bir vizyonu olan yazar, Karl Marks'ın “Felsefe kendisini inanç ve inançsızlığın ve yalanla doğrunun iç içe girdiği anlarda ve alanlarda çözümleyici çıkış noktası olarak var edebiliyor.” yaklaşımını içselleştirmiştir.

ABD'nin Irak'a saldırısını anlatan 16 Ocak 1991 adlı yazısı ilk kez “Aklın Lirizmi”nde yayımlanmıştır. “Herkes silahını birbirine çevirmişken ben de silahımı -kalemimi- emperyalizme çevirdim.” der.

Tüm yapıtlarında dil yalın, duygular yoğun ve özgürdür. “Özgür Tutsak Notlarında” yaşanmışlıklarımıza öyle yaklaşır ki, yüreğimize dokunur tül den parmaklarla, özellikle “Ana” bölümünde... Hüdayi Arıkan'ın annesinin her bayram günü elinde çiçeklerle Deniz'in, Hüseyin'in ve Yusuf'un mezarına gelişini anlatır. “Unutmadık, unutturmayacağız!” der okura...

Iraklı Ali İsmail'e Açık Mektubumdur adlı mektubunda, Amerikan-İngiliz ordularının bombardımanında bacakları kopan yüzlerce yaralıdan olan Ali İsmail ve diğerlerine göstermemiz gereken duyarlılığı lirik bir dille anımsatır.

Yine bu mektupta Etiyopya'da bir çocuğu anlatır, yaşatır: “Bir yaşında mı beş yaşında mı bilmiyorum. Kuraklıktan çatlamış sapsarı topraklarda, açlıktan gezegenimiz gibi şişmiş karnı, yalnız kemikleri kalmış... Sürüne sürüne yiyecek arıyor...”

İşte emperyalizmin sömürü dehşetiyle halklar üzerinde yarattığı acımasız tablo!

21. Yüzyıl Gerçeğinde Gördüklerimiz'de, devrimin gerçekleştirildiği, dünya halklarının dünya burjuvazisinin tüm sorumlularını önüne katıp Küba'nın Guantanamo bölgesine sürüp attıklarını düşler... Baba-oğul Bush'ların, soyguncu çetesi Office of Special Plans (Özel Planlar Bürosu)'nu oluşturan Paul Wolfowitz, Karanlık Prensi Richard Pere, CIA başkanı George Tenet gibilerinin "İnsanlık Suçu-Jenosid" gerçekleştiren tutuklular kapsamında nasıl tutsak alındığını ve anlatılmaz bir korkuyla bekleştiklerini düşler...

Lodoslu Bir İstanbul Gecesinde sokakları dolaşa dolaşa düşündüklerini paylaşır okurla. İşkenceyi açığa çıkardığı için Fransa'da OAS (Gizli Ordu Örgütü) tarafından öldürülen Yarbay Pierre Rançon'un eşinin Mitterand'a yazdığı mektubu anımsatır okura. Başka ülkelere kaçmanın emperyalizme karşı çözüm olmadığı vurgusunu yapar.

"Uzaktaki Dostlara" mektuplar yazar yürek dolusu... Siyasi mülteci olan bir dostuna özlemini dile getirir. Toplumsal alt-üst oluş dönemlerinin getirdiği doruklardaki lirizmin içinde bilgi sunmayı da ihmal etmez. IMF'nin sıkıştırmasıyla açıktan bankalara gözdağı vermeye çalışan Özal hükümetinden söz eder, örneğin.

"Bazı yapıtlar öğretir, eğitir, aydınlatır insanı... Bilincin uyanıklığında gün ışığı gibi aklın tat alışıdır bu" diyerek Balzac'a olan hayranlığını da paylaşır okurla.

İlk Sorgulama Günü adlı yazısında Kürt halkına yapılan işkenceyi, baskıyı, cesetlerin yakılmasını anlattığı için "milli duyguları küçük düşürme" gerekçesiyle nasıl yargılandığını anlatır. Savcının dikkatinin dağılık, yüzünün hummalı bir hastalıktan kalkmış gibi solgun olduğunu yazar. Bundan çıkaracağımız sonuç şudur: "Köle sahibi köleden daha tutsaktır. Yargı bağımsız değildir. Proletarya diktatörlüğündeki halk mahkemeleri yargılamaları haricinde hiçbir devlet yapılanmasında bu bağımsızlık mümkün değildir..."

Onlar! Korkuyorlar, türkülerimizden, öykülerimizden, yüreğimizden!.."

"2 Şubat 1982" adlı yazısında yaşantısındaki baskı ve zorluklardan, sağlık sorunlarının getirdiği kısıtlamalardan söz ederken, etkinin getirdiği tepkiyi vurgular hemen: Umudu!

"Yaşamaya mahkumsun. Yazmaya. Yetiştirmeye. Öğrenmeye. Öğretmeye. Eleştirmeye. Savaşma. Özgürlüksüzlüğe. Özgürlüğe MAHKUMSUN!

Nice mahkumlar faşist çizmeleri hücrelerinin önünden rap rap geçerken yazmayı sürdürdüler. Haydi çalışmaya ve yaşamaya... Haydi!"

"Çift Yıldızlı Bir Generale Raporumdur" isimli yazısında militarizmin insanlar üzerinde yarattığı korkunun nasıl sanal olduğunu anlatır:

"Sen kininle birlikte, ardında uzun namlulu silahlarıyla seni koruyan erlerin arabası... Kara, kapkara bir akrebe benzeyen Cadillac'ınla yitip gidince gözden, ben donuklaşan maviliğimle geçtim karşı kaldırıma ve işte şunları gördüm: Çakı gibi kasılan erler bir sıkıntıdan kurtulmuş gibi hemen gevşeyip yaktılar sigaralarını birbirlerinin ve kazık gibi çakılan o güzel gün parçası yine kendi doğasallığına kavuşup sürdürmeye başladı yaşamını..."

Sen gider gitmez bir umursamazlık, üstüme iyilik sağlık bir utanmazcasına yaşama sevinci kaplayıverdi sokakları..."

Orhan İyiler iyi bir gözlemcidir. Sosyalist gerçekçi sanatın yaşamı bir gözlem laboratuvarı olarak ele aldığını, somuttan soyuta, oradan yine somuta döktüğü gerçekliğini içselleştirerek yazar. Yapıtları sayısız insan, olay ve olgudan almıştır besinini. "Herkes ona düşüncelerini, umutlarını, ve varoluş biçimlerini sunmaya gelmiştir, o çoklukla başkalarının -yaşamın içinde var olan herkes ve her şeyin- ektiklerini biçmiştir."2

16 Mayıs 1982 adlı yazısında ölüme mahkum çingene kızı Dudu Gül'ün gerçek yaşamdan alınmış öyküsünü anlatır. Cinayetten yargılanarak ölüm hücresine konan Dudu Gül'ün otantik giysilerini, hüznü gülüşünü, ölümü beklerken oyalanmak için yanından ayırmadığı elışı torbasını öyle canlı betimlemelerle anlatmıştır ki, yanımızda değil içimizde duyarız onu.

İyiler, Dudu Gül'le "İnsan suçlu doğmaz, suçlu toplum yaratır" idesinden yola çıkarak devlet cinayetiyle öldürülmüş tüm tutuklulara vurgu yapar.

Zamansız aşklarından dolayı öldürülmüş veya elini kana bulamış kadınlardan söz açarak, kadının yaşadığı fiziksel ve duygusal sorunları getirip bırakır düşün ve duygu dünyamıza.

Gelelim görüş adlı öyküye!

Cezmi Bey, semt çocuklarının diliyle Şimendifer Amca, devrimci görüşlerinden dolayı Metris Askeri Cezaevi'nde tutuklu bulunan kızı Nuray'a tepkilidir ve altı yıldır görüşe gitmemektedir.

Eşi Lütfiye Hanım görüş sırasında edindiği izle-

nimler ve ailelerden aldığı bilinçle kızını ve diğer politik tutukluları savunmakta, kocasının tutumunu eleştirmektedir. İyiler, öyküde Nuray'ın gözaltına alınışını, işkence altında sorgulanmasını ve hapishanedeki koşulları anlatır. Yaşadığımız ve tanıklık ettiğimiz olayları tekrar yaşattığı için bu öyküyü kendime çok yakın bulduğumu ifade etmek isterim.

Cezmi Bey'in karlı bir havada minibüste tanıştığı genç "hiç kıvancını yitirmeyen güneşli sesiyle" Metris'te politik tutuklu olan ağabeyini görmeye gittiğini, düşünce suçunun(!) nasıl ve niçin adaletsizce cezalandırıldığını anlatır, inançla kararlılıkla...

Bu konuşma Şimendifer Amca'nın kızıyla ilişkisinde bir dönüm noktası olacaktır. Onu görmeye karar verir ve görüşe gider.

Bu bölümde ailelerin nasıl baskı ve hakaret gördüğünü öğrenir okur. En trajik olanı, Cezmi Bey'in kalabalığın arasından güç bela sıyrılıp kabinde kızını gördüğü anda ani bir kalp kriziyle gelen ölümüdür.

Öyküde gözden kaçırılmaması gereken bir yön de minibüsteki gencin tutumudur bence. Biz, devrimci tutsakların amaçlarını ve sorunlarını ne kadar iyi anlatırsak aileler ve halkın bakış açısında o kadar büyük kazanımlar elde ederiz.

Sınıflı toplumlarda, emek, mücadele özgürlük gibi kavramlara -mümkün olabilecek her yerde en güneşli dille- vurgu yapmak ve sürekli gündemde tutmak gereklidir. Böylece "halkçı devrimciliğin" önemi de göz önüne geliyor bu öyküde.

Orhan İyiler'in düş gücü çok yüksektir. Özellikle Eldorado Gezegeni ve son öykü "Odasını Boyayan Adam"da. "Gerçek sadece duyduğumuz, gördüğümüz şeyler değil, aynı zamanda düşleyebildiklerimizdir. Düşlediklerimiz gerçek tarihten ayrılamaz" diyen Ritsos'un izinden gider.

"Eldorado gezegeninde" bu düş -hepimizin düşü-doruklardadır. Yazar, her olanağın bol; her şeyin eşsiz kusursuzlukta olduğu, kimsenin ezilmediği bir gezegen düşler, yani sınırsız, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya toplumunu... Bu öyküde en çok dikkatimi çeken de "yeniden doğma evleri" oldu.

Sağlıklı yaşama imkanını kaybeden yaşlılar kendileri bu evlere gidiyor ve sevdikleriyle sohbet ede ede, bir uykuya dalar gibi ölüme yolculuğa çıkıyorlardı. Eldorado "genç" insanın ölümünden doğacak acıları hiç yaşamıyordu. İnsan sağlığı öyle bir aşamaya gelmişti ki, genç ölüm hemen hemen silinip gitmişti.

Odasını Boyayan Adam, adlı öyküde düş gücünün doruklarındadır yazar. Kültürün pazarlamasının olmadığı, gerçeklerden korkulduğu için sanat ve kültür insanların yok edilmeğe çalışıldığı bir ülkede, akademi öğrencisi bir genç ressamlığı bırakıp boya atölyesinde çalıştığı patronunun kızıyla evlenmiş ve "kapitalist döngünün" içinde yerini almıştır. Sıradanlık, ödünler ve pişmanlıkla geçen bir ömre atılan imza "saygıdeğer patronu" akıl hastanesine kadar götürecektir. Adamın gençliğiyle yüzleştiğini düşler üstat ve genç adama sistemin buyruğuna girdiğinde yaşayacaklarını gösterir.

Bütün sanatçıların okuması gereken bir öyküdür: Ya yoksulluğun, sayrılıklarınla yaşamayı ve sanatsal üretimle direnmeyi seçeceksin ya da süreç içinde kendine yabancılaşmayı ve insansızlaşmayı...

Bu öykünün yazıldığı tarih süreci soran bir okuruna hak vererek kitabına şu notu düşer yazar:

Olayların başlangıç tarihi: 15 Ekim 1981 (Partilerin yönetimce feshedildiği gün)

Bitim tarihi: 13 Mart 1982 (Adamın kliniğe yerleştirildiği gün.)

Bu tarih aynı zamanda üç işçi önderinin; İbrahim Ethem Coşkun, Seyit Konuk ve Necati Vardır'ın kalyalıklardaki bonzailer gibi renginden ve onurundan ödün vermeden darağacına yürüdükleri günün tarihidir.

Gelecek erteleyenlerin, vazgeçenlerin, bahane arayanların değil, sınırsız, sınıfsız, sömürsüz bir dünya için maviye yürüyenlerindir.

Öykü ve yazıların toplamında kapitalizmin ve sosyalizmin tüm boyutlarıyla yüzleştirilmesi, olaylar, olgular ve insanlara bütünsel bakış açısı ve diyalektik akıl ilkesi kendini açıkça ifade etmektedir.

Bu denli maskesiz bir yapıtı okura kazandırdığı için Yeni Evre Yayıncılığın Ayışığı Kitaplığı'na teşekkür ediyorum. Gezegenimize hoş geldin sevgili usta, sevgili Orhan İyiler!

1 Anver Ziss / 2 Goethe

Otuz Bir Yıldır Bir Defa Bile Kilitlenmeyen Kapı Berfo Ananın İyileşmeyen Yarası.

Soreş Ağır

Bir insan dokuz ayda doğar, on beş, yirmi yılda büyür. Peki kaç günde ölür ya da ne kadar zamanda. Ölümün süresi nedir? Beş dakika, iki saat, bir ay, otuz yıl... Peki ya ölümün acısı... hani gidenin geride sağ kalanlara bıraktığı, bıraktıkları... o hep belli olan yeri; suya, ekmeğe, ışığa sinen sesi; teni, kokusu ne kadar kanatır geride kalanları... Bir kalp böyle bir acıya ne kadar dayanabilir? Beş ay,

Bir insan dokuz ayda doğar, on beş, yirmi yılda büyür. Peki kaç günde ölür ya da ne kadar zamanda? Ölümün süresi nedir? Beş dakika, iki saat, bir ay, otuz yıl... Peki ya ölümün acısı... Hani gidenin geride sağ kalanlara bıraktığı, bıraktıkları?... O hep belli olan yeri; suya, ekmeğe, ışığa sinen sesi; teni, kokusu ne kadar kanatır geride kalanları?... Bir kalp böyle bir acıya ne kadar dayanabilir? Beş ay, üç yıl, otuz bir sene...

En iyisi bu soruyu bugün yüz üç yaşında olan Berfo Ana'ya sormak ya da hiç sormadan bu sorunun cevabını sesinden, bakışlarından, yüzünden okumak. Bu yüz, bu ses, bu bakışlar öyle çok şey anlatıyor ki...

Bir ana düşünün, ellerinden zorla koparıлып götürülen oğlunu bekliyor ve arıyor. Hem de öyle bir ay ya da iki yıl falan değil, tam otuz bir yıldır!...

"Otuz bir yıldır kapıma kilit vurmadım" diyor "Döner bir yerlerden çıkar gelir de, oğlum Cemil, evde olmazsam kapıda kalmasın." Otuz bir yıldır arıyor Berfo Ana oğlunu, taş kesilmiş kalplerden, katil bakan gözlerden, düşman ulumalarından korkmadan. Her kentin her sokağında, her kaldırım taşının üstünde oğlunun katillerinin gözlerinin içine baka baka "Oğlumu istiyorum" diyor.

Berfo Ana ve Berfo Analar, nerede sahipsiz bir mezar bulunsa, nerede bir insana ait birkaç kemik çıksa ortaya, onlar, hemen oraya koşuyorlar. Ki büyük bir kararlılık onlarınki, ya ölüsünü bulacaklar evlatlarının ya da dirisini.

Şimdi, otuz bir sene sonra, devlet adına konuşan birkaç yetkili diyor ki, Berfo Ana, Berfo Analar evlatlarınızı devlet öldürdü... Kiminin belini kırdı, kiminin gözlerini oydu... Kiminin de kafasına vura vura beyin kanamasından hepsini öldürdü. Çocuklarınızı devlet öldürdü... Mezarlarını bilen yok, bulamadık... Eğer bilen varsa bekliyoruz, insaniyet namına gelip bize söyleyin...

Kimden ne bekleniyor? İşkencilerden insanlık namına bir yardım mı? İnsanlık namına!... İnsanlığa karşı bir suç olan işkence suçunu işlemiş olanlardan!...

Bu çağırışı yapanların iyi niyeti ya da çocukça saflığı mıdır? Aksi halde, bilinçli olarak evladı katledilmiş bir annenin, o ağır, o acı yarasını bir kez daha deşmek midir?...

Bugün bir defa daha milyonlarca insanın bilincinde bir yanılgı yaratılmaya çalışılıyor. Halka karşı işlenmiş tüm suçlardan, işkencelerden ve katliamlardan sadece 12 Eylül darbecilerini suçlayarak burjuva sistemi, sistemin sahiplerini milyonların gözünde temize çıkarmak istiyor. Evet, bu cuntacı faşist generaller elbette suç-

ludurlar ve elbet darbe dönemindeki tüm işkencelerden, cinayetlerden ve diğer tüm suçlardan birinci de-
receden sorumludurlar. Bununla birlikte tıpkı bu
generaller gibi tüm bu suçlardan kurulu düzen ve sa-
hipleri de sorumludurlar. Zaten cunta görevi parla-
mentoya “devrettikten” sonra da işkence ve katliamlar
durmamış, bilakis daha da artmış ve hız kazanmıştır.
Burjuvazi devrimci katliamlarına sivil iktidarlar dö-
neminde de devam etmiştir. Bilindiği gibi katliam ve
kayıpların en yoğun yaşandığı dönem 90’lı yıllardır.
Köy yakmalar, faili meçhuller daha neler neler... Hatta
19 Aralık cezaevi katliamları 12 Eylül cuntasından
yirmi sene sonra yapıldı!... 20 cezaevinde birden dev-
rimci tutsaklar kurşunlanırken, diri diri yakılırken
başta yine seçilmiş bir hükümet vardı!... Tüm bu ör-
nekler sistemin bir bütün olarak karşı devrimci, halk
düşmanı olduğunun açık kanıtlarıdır.

Bugün, toplumun büyük çoğunluğu gibi, kayıp
anneleri, Berfo Analar da biliyor ki; bu insanlar yani
bu devrimciler, devrimci oldukları için, resmi görev-
lilerce, resmi planlar doğrultusunda işkencelerden ge-
çirildiler. Zindanlara atıldılar ve katledildiler. Sistemi
korumak için yapılan darbeler, sistemi korumak için
işkencelerden geçirilen devrimciler... Ve sistemi ko-
rumak için katledilen nice nice Cemil Kırbayırlar.
Tüm bunlar faşist darbecilerin; neyi, kimleri ve neden
korumaya çalıştığını, devrimcileri ne için, kimler için
katlettiklerini göstermeye yeter.

Yani, kısacası artık “Bir dönem maalesef bunlar
yaşandı” diye başlayan o süslü laflar da bir işe yara-
mıyor, inandırıcılıkları yok. Çünkü; ilk önce evet bun-
lar yaşandı ama bitmedi hala yaşatılıyor. İkincisi; bu
sözde edilgen bir yapı var. Öncelikle bütün bunlar
kendi kendine olmadı, yaşanmadı, oluşturuldu yani
yaşatıldı. Yapılan her şey kadar, işlenen her suç kadar
işleyenler de önemlidir. Bu topraklarda, insanlara ya-
şatılan onca acı var, onca işkence var, onca katliam
var, bütün bunlar kendi kendine yaşanmadı, yaşatıldı
ve bu toprakların yetiştirdiği en güzel insanlar da hun-
harca katledildi.

Bütün bunları biliyor Berfo Analar. Biliyorlar ve
bu yüzden onları asla aldatamayacaksınız!...

Asla size inanmayacak bizim analarımız ve
onurlu emekçiler!... Meclis kürsülerinde döktüğünüz o
sahte gözyaşlarınız da sanıyor musunuz ki bir işe ya-
rıyor? Katledilen devrimcilerin ne anaları ne de anı-
ları, hiçbir partiye seçim malzemesi olamayacak kadar

değerlidir. Bu öyle bir değerdir ki sizin gibileri çoktan
ezip geçmiştir.

Aldatamayacaksınız!

Çünkü, yaşattığınız bunca acı insanlara hiçbir ki-
tabın veremeyeceği bir bilinci, bir gerçeği öyle iyi kav-
ratmıştır ki kimse sizin timsah gözyaşlarınıza ve
ikiyüzlüce söylediğiniz yalanlarınıza kanmıyor, inan-
mıyor!...

Berfo Analar biliyor ve unutmuyorlar!

Evlatlarını ellerinden zorla koparıp götüren, on-
lara işkence eden ve onları öldüren, üstelik ölü be-
denlerini bile vermeyen, mezarlarının yerini dahi
söylemeyen devletti!... Bunu hiçbir zaman unutmaz-
lar, unutmayacaklar da. Onlar, her şeyi su gibi biliyor.

Biliyorlar ve asla unutmayacaklar!

Onlara otuz yıl boyunca “terörist anası” dediniz.
Sokaklarda defalarca ve defalarca, askerlerin, polisle-
rin saldırısına uğradılar. O yaşlı, o narin bedenlerine
kaç defa sopalar, tekmeler, yumruklar indi. Sayısız ke-
reler hakaretlere, tacizlere uğradılar!... Galatasaray
Meydanı’nda daha düne kadar saçlarından sürükleni-
yorlardı. Berfo Analar, onlar, tüm bunları unutmuyor mu
hiç? Unutmaz... Ne onlar, ne biz ne de hiç bir insan
unutmadı. İki bir kollarımızdan tutup attığımız o zin-
dan duvarları bile unutmadı, üstlerinde linç ettiğiniz
sokakların kaldırım taşları da unutmadı!

Biliyorlar, haberleri var!

Nevala Gasaba’daki yüzlerce insan bedenini ve
diğer tüm toplu mezarları da!... Topraklardan taşan
insan kemiklerinden de haberleri var!... Dağlarda diri
diri yakılan, kimyasal silahlarla öldürülenleri de bili-
yorlar, hepsinden tek tek haberleri var!...

Ceylan Önkol’u, Uğur Kaymaz’ı ve katledilen
onlarca, yüzlerce körpecik bebeleri de biliyorlar, tek
tek, her birinden haberleri var!...

Öldürmeyip, ölene kadar zindanlarda tutmak ist-
ediğiniz yedi bin devrimci tutsaktan, yedi bin evla-
dından da haberleri var! Sizler meclis kürsülerinden,
drama oyuncularına taş çıkartacak kadar usta olan
oyunculuk yeteneğinizle birlikte söylediğiniz: “Niçin
öldürüyorlar, suçları varsa, ağırlaştırılmış müebbetle
(ölene kadar hapis) cezalandırılalım.” demenizin anla-
mını da biliyorlar. O anlam da şudur; öldürmeyelim
ama ölene kadar zindanda tutalım, böylece hiç bitme-
yen bu işkencenin acısını çeksinler!... İşte söylenenin
tam anlamı budur. Bunu Berfo Analar da böyle anla-
mıştır. Zaten bunun başka bir anlamı da yoktur.

Unutmayacaklar!

“Kadın da olsa çocuk da olsa gereğini yapacağız” dendiğini ve gereğinin yapıldığını... İçlerinde 6 yaşında bir çocuğun da bulunduğunu insanların özel timler ve keskin nişancılarla daha dün, dünyanın gözleri önünde, Amed’de öldürüldüklerini, gereğini yapmanın ne anlama geldiğini asla unutmayacaklar.

Şimdi kalkıp da “analar ağlamasın” dediğinizde Berfo Anaların cevabı şu oluyor: Bizi ağlatan sizsiniz. Siz kadın da olsa, çocuk da olsa “gereğini yapın” emrini verenlersiniz.

Berfo Ana tam otuz bir yıldır oğlunu arıyor. Onun oğlunu katledenler herhalde geride sadece gözü yaşlı bir ana kalacağını sanmıştı. Ama yanıldılar. O gözü yaşlı kadın acılarından ve gözyaşlarından ve oğlu için beslediği ana sevgisinden yüce bir dağ yarattı. Şimdi, o dağ, devletin en üst düzey yetkilisinin karşısına dikilerek, “Ben Cemil Kırbayır’ın anasıyım, oğlumu istiyorum, oğlumu verin bana, cenazemi istiyorum” diyor.

O, “oğlumu verin” diyor. Çünkü oğlunun ölü ya da diri sizde olduğunu biliyor. Boşuna lafı eyleyip geveleyip 12 Eylül’den “derin devletten” dem vurmayın, bakın ne diyor Berfo Analar; “oğlumu, kızımı verin” yani her şeyi biliyor, görüyor ve açıkça söylüyorlar.

Berfo Ana’dan bir evlat alanlar, onu aldıkları anda Berfo Ana’ya, binlerce yeni evlat vermiş oldular. Onu evlatsız bırakacağını sananlar yanıldı. Bugün Berfo Ana’nın, sadece zindanlarda yedi bin oğlu ve kızı var!... İstanbul’da, Amed’de, Geve’de, İzmir’de yüz binlerce evladı var!... O, bizim, hepimizin annesidir. Biz, otuz yıl önce onun otuz yıldır kilitlenmediği evinin o kapısından bir girdik ve bir daha da çıkmadık, evlat olduk Berfo Anamıza...

Otuz bir yıldır, hiç kilitlenmeyen o kapı açık kaldıkça biz büyüdük, yüz binlerce Cemil olduk ve o kapı açık kaldıkça, siz her yeni günde bir kez daha lanetlendiniz, bir kez daha insanlık suçlusu damgasını yediniz!... Ama elbette hepsi bu kadar değil!

Zamanı geldi, Berfo Analar hesap sormaya geliyorlar. Ve arkalarında halkın devrimci öfkesiyle. Atılan her tokadın, kanatılan her beden, katledilen her insanın hesabını bir bir soracak. Halk unutmaz... Analar ise asla affetmez...

Aysun Bozdoğan Ekin Sanat Konferansı

Ayışığı Sanat Merkezi olarak 8 yıldır kesintisiz bir şekilde devam ettirdiğimiz konferansımız 23-26 Haziran tarihleri arasında yapıldı. Bir önceki sene 26 Haziran tarihinin seçilmesi bir tesadüf değildi. Bu tesadüf olmayan tercihimizi kalıcılaştırmak için konferanslarımızın adını Aysun Bozdoğan Ekin Sanat Konferansı olarak değiştiriyoruz. Ekin-Sanat Konferansımız Yeni Evre’de Sanat üst başlığı altında “sanat bir meta midir”, “sponsorlar olmadan sanat yapılabilir mi”, “gösteri toplumunun bir parçası mıyız”, “telif hakkı, fikri mülkiyet hakkı, patent hakkı nedir” diye sordu ve bu sorularına dört gün boyunca cevap bulmaya çalıştı. Tüm oturumların sonucunda şunu gördük ki, bir sanatçı olarak eserimizi metalaştırmak istemiyor ve piyasa kaygısı taşımadan özgün yaratıma yönelmek istiyorsak, sponsorların bizi hapsedmek istediği tekellerin bol ödüllü, bol paralı zindanına hapsolmek istemiyorsak, Borusan’ın, Eczacıbaşı’nın, Efes’in reklamcısı olmak istemiyorsak, kendi sanatsal emeğimizin insanlığın yarattığı toplumsal emeğin bir parçası olduğunu biliyor ve bu bilinçle üretiyorsak, onu kendi özel mülkiyetimize değil de insanlığa armağan etmek istiyorsak, hem kendimizi hem de eserimizi gösteri toplumunun bir parçası olmaktan kurtarmak istiyorsak, çok şey istiyoruz demektir. Aslında bir tek şey istiyoruz: Emeğin yarattığı bütün dünyayı istiyoruz. Ama kapitalizm emeğin yarattığı dünyayı yok ediyor. Sanatı, bilimi, felsefeyi kendi özünden uzaklaştırıp bir yıkım aracına dönüştürmek istiyor. Sanat bu soysuzluğa hayır diyerek gerçek özgürlüğün yaratımı mücadelesinde ben de varım diyor. Konferansımız Yeni Evre’nin yeni sanatçılarını bu geçiş çağına uygun mücadeleye davet ediyor. Sanatın, bilimin, felsefenin değiştirici dönüştürücü gücünü devrimler çağında bir kez daha kapitalizmin karşısına etkin ve güçlü bir silah olarak çıkaralım. Yeni Evre’nin, geçiş çağının sanatına ve sanatçısına merhaba...

Önsöz 20

Hayal kurma eylemi

Temade Çınar

Yabancılaşmaya Karşı Beyin Egzersizleri

Pankartlarımız, flamalarımız, önlükleriniz hazırsa sizi hayal kurma eylemine çağırıyoruz. Eyleme, hayallerinizi anlatan bir bildiriyle gelin. Hatta hayalini kurduğunuz eylemi birlikte yapalım. Hayallerinizin peşinden gitmek kadar tehlikeli bir eylem bu. İçinde hayallerin peşinden gitme potansiyelini taşır çünkü. Bu eyleme başlamadan uyaralım, psikolojik ya da fiziksel saldırılarla karşılaşabilirsiniz. Eylemden vazgeçerseniz kendi içindeki savaşı bir süre sonra söndürebilirsiniz ama bu durumda kendiniz olmazsınız. Eyleme katılıp katılmayacağınıza karar verdikten sonra, dünyayı değiştirme cesareti ve kararlılığı olan herkesle yola çıkmanın vaktidir. Diğerleri için söylenebilecek bir şey yok. Kendi beyninde hapsolmek ve anahtar elinde olduğu halde dışarı çıkmaktan korkmak zaten yeterince ağır bir tutsaklık. Elbette onları dışarıya çağırmaktan vazgeçmeyeceğiz. Bu da bizim hayalimiz.

Şimdi aklınızdan “iş gücü bırakıp hayal mi kuralım” gibi düşüncelerin geçtiğini görmek mümkün. Elbette bahsettiğimiz işinizi gücünüzü başkalarının sırtına yükleyin ve bırakın çocuğunuz göbeğini yırtarcasına ağlasın, siz hayal kurmaya bakın gibi bir önerme değil. Yaşamın devamının gerektirdiği zorunluluklar düş kuramayacağımız hale getirdiyse bizi, zorunluluk olarak algıladığımız bazı şeyleri elemenin vakti gelmiştir.

Hayal kurmak her insanın hakkı. Hem de insan olmanın zorunluluklarından birisi. Hayal kuranlar olmasaydı ve bunların bedelleri göze alınmasaydı bugün insanlık bu düzeyde olmazdı. Sanat, bilim ve hatta spor bile düş gücüyle gelişmekte. Yaratıcı zeka denilen şey beynin ulaşabildiği kapasitenin kanıtı. Engels'in “zeka çalışmaktır” sözünü burda hatırlatalım. Ancak yaşamın günlük koşuşturmacası vasat bir hayat sürdürmekten başka bir şey sunmaz bize. İşimiz gereği yapageldiklerimiz bizi biz yapmaz. İnsanlığı geliştirmez. Ben dediğimiz şey günlük zorunlu yaşantının üzerine eklediklerimizden oluşur. Ben'i sıradan ya da farklı kılan da düş kurma gücü değil mi? İnsanları anlayacak içgörüyü ve empatiyi geliştirmek de hayal gücünün ürünü değil mi?

Oysa insanlığın ne çok ihtiyacı var hayal kuran insanlara. Ezberlenmiş, bir öncekinin yaptığını taklit etmekten öteye gitmeyen işler çöplüğüne dönmüş bulabiliriz yaşantımızı. Ev emekçisi kadınlar, bant başındaki işçiler, evden işe sürüp giden yaşamlar bunu iyi bilirler. Hatta en yaratıcı işlerde bile bu bitmez tükenmez tekrarları görebilirsiniz. Sanatta, bilim insanlarında, senaryolarda, reklam tabelalarında, dekorasyonlarda, desenlerde hep birbirini tekrarlar zaten başarılı olmuş olan. Çünkü tekrarlar risk içermez. Kimse için tehdit oluşturmaz. Ufacık değişikliklerin ayakta alkışlanması bundan değil midir?

Hayal kurmak bu nedenle son derece ciddi bir iştir. Tam anlamıyla bir meydan okuyuş. Bilimsel bir hayal mi kuruyorsunuz, üstelik bu hayalinizi emekçilerle paylaşmak mı istiyorsunuz, sermayenin tam kontrolünü kabul etmiyor musunuz, siz tehlikesisiniz. Sizden önce yükselip (?) koltukları kapmış olanlar için ciddi bir tehdit. Nano bakterilerin varlığını ispatlayan bilim kadınının yaşadıklarına şöyle bir göz atmanız yeterli. Pioncare varsayımını çözen matematikçi Perelman'ın uğradığı saldırılar boşuna değil. Einstein'a yapılan delilik-dahilik yakıştırmalarını hepimiz biliriz. Eğer siz sermayenin, hatta emperyalizmin denetimi dışında hayal kurmaya kalkışsanız bunun bedelini ödemeniz gerekir. Hayalleriniz değerliyse, sermayeye çok para kazandırma potansiyeli taşıyorsa hayallerinizi satın alır. Hem de tam denetimle ve inanılmaz fiyatlarla esir edilmiş yüzlerce bilim insanından biri olabilirsiniz. Gen haritasını bulan yüzlerce bilim insanının ülkelerinden nasıl toplandıklarını, aileleriyle bile bağlarının kesildiğini, çok lüks bir otelde aylarca nasıl tutulduklarını övünçle anlatmak-

tan da çekinmedikleri gibi.

Evet, hayal kurmak ciddi bir iş. Bunun için pek çok malzemeye ihtiyacımız var. Bilgi yoksa hayal de yaratıcılık da kendinden öncekileri tekrarlamaktan öteye geçemez. Renkleri yeterince bilmiyorsanız ve teknik bilginiz yeterli değilse bugüne kadar yapılmış olan resimlerden daha ilerisini hayal etmeniz çok zor. Sınıflar mücadelesinin tarihini bilmiyorsanız ne kadar yaratıcı bir çalışma yaparsanız yapın mücadelenizde yanılma payınız çok yüksek. Matematiğe ya da temel bilimlere hakim değilseniz yeni bir buluş gerçekleştirmeniz, cevabı henüz bilinmeyen “şu şöyle olabilir mi” diye sormanız mümkün değil. Güzel bir yaşam kurmak için güzel yaşamlar hakkında seçeneklerinizi bilmeniz gerekir. Dünyanın en güzel evini kurguluyorsanız, dünyadaki bugüne kadar yaratılmış evlerin her birinden bir parça bulacaksınız. Çimenlere uzanıp, gökyüzüne dalıp, özlediğiniz, sevdiğinizle gelecek güzel günlerinizi hayal etmek bile insan ilişkileri hakkında yaratıcı fikirlere ihtiyaç duyar. Eski Türk filmlerinde ağaçların arasında birbirini yakalamak için koşuşan sevgililer ya da yeni filmlerde hızla giden üstü açık bir arabada kendilerini rüzgara bırakanlar sizin mutluluk kavramınıza hitap etmeyebilir. Hayal kırıklığı denilen de bu olsa gerek.

Hayal kurmak umut yaratmaktır. İflah olmaz umutçulardır hayalciler. Ama onların hayal kurma haklarını kullanmalarının arkasında yaşamın devamını sağlayan milyonlarca emekçi var. Ya ömürlerini yaşamı devam ettirmek için heba eden bu milyonlarca emekçinin de hayal kurmak için zamanı olsaydı. Bilime, sanata, spora ayırabilecekleri zamanları ve olanakları olsaydı. İnsanlığın ve doğanın ne büyük bir hızla gelişebileceğini hayal edebiliyor musunuz? Bunun olanakları var. İşsizliğin ve teknolojik gelişmenin geldiği noktayı düşünürsek yaşamın devamı için dört beş saatlik bir çalışma yeterli. Ancak bu eylem, son derece denetimsiz bir eylem olurdu sermaye için. Zaten sermayenin çıkarlarına da uygun değil böyle bir düzenleme. Az kişiyle çok iş yapmak ve onları işsizlik baskısıyla kölece çalıştırmak varken. Yaşamlarının devamı için harcadıkları zamanın arta kalanında bile özgürlük ve gelecek için hayal kuran kitlelerin ne büyük bir güce ulaştıklarına hepimiz tanık olduk. Kitlesele olarak daha güzel bir dünyanın mümkün olduğu, otomatikleşmiş hayatı kabul etmek zorunda olmadıkları, her şeyi değiştirebilecekleri

umuduna ulaşmış büyük bir tehlike.

Öyleyse bunun önüne geçmenin yolları bulunmalı. Uzun çalışma saatleri, bilgisayar oyunları, birbirini tekrar eden senaryolar, uyuşturucular, dinsel seremoniler, zenginliğe ulaşmanın türlü yolları, zamanımızı yiyip bitiren, hayal kurma zamanımızı gaspeden her şey ama her şey düşünmenin, öğrenmenin ve hayal kurmanın panzehirleri. Sermaye hayal gücümüzün hepsini ama hepsini kendisi için kullanmak ve ondan yeniden sermaye, yani zenginlik, dolayısıyla bizim için yoksulluk üretmek ister. Sadece kol emeğini sömürmek yetmez işçinin deneyimlerini de, yaratıcılığını da ister.

“Bugün boş musun?” diye soran bir arkadaşınıza “hayır bugün hayal kuracağım” demeyi bir deneyin. Gelecek hakkında hayal kuracağım. Bu yaşamımı sorgulayacağım ve başka türlü yaşanabilir mi onu araştıracağım. Nasıl bir hayatta yaşamak istediğimin hayalini kuracağım. Eğlenmek için biraraya gelen arkadaşlarınıza “hadi gelin bu şehri nasıl yeni baştan yaratacağımızın hayalini kuralım” demeyi deneyin. Eğitim sistemini, sağlık sistemini, adaleti ya da tümüyle yaşamı yeniden yaratmanın hayali. Birbirine hayal kurmak için zaman yaratmak, dostluğun önemli bir göstergesi olsun. İşyerinizde durumu düzeltmek için birileri çalışmaya başladıysa onun işini siz üstlenin. Siz mahallenizde bir şeyleri yeniden düzenlemenin mümkün olduğunu düşünüyorsanız, hayalleriniz başarıyı size gösteriyorsa, bunun için bir şeyler yapmak istiyorsanız, çocuğunuza bakması için komşunuzdan destek isteyin. Gelişimin ve değişimin hepimizin hayal gücüne ihtiyacı var.

Bütün gelecek filmleri bizim uzun yıllar sonra bile bu sistemde, kapitalizmde yaşayacağımızı anlatarak yaratıcı hayallerimizle dalga geçiyor. İşçilerin, emekçilerin hayalleri için eyleme geçtiklerinde ne kadar yaratıcı olabileceklerini, ayaklanma dönemlerinde yaratılan hayranlık uyandıran eserlerden görmek mümkün. Her devrim döneminin özgürlük hayalleri yeniden kuruluşun büyük eserlerini yaratmıştır. Sadece egemen sistemin tüm önlemlerine rağmen örgütlenmek bile hayal gücünün yansıması değil mi? Kürt halkının mücadelesinin ulaştığı düzey, binlerce yaratıcı deneyimin özgürlük hayalinde ortaklaşmasının sonucu değil mi?

Öyleyse şu konuda hemfikir olmamız gerek. Düş kurmak saygıyı hakeden, hatta destek verilmesi gere-

ken bir eylem. Oysa bize “hayallerinin peşinde koşanlar” hayalperestler olarak yansıtılır. Kimdir kastetikleri hayalperestler? Bizler yaşamı yaratma peşinde kan ter içinde çalışırken onlar başıboş dolaşır, “asalak” yaşar, yan gelip yatar ve hayal kurarlar. Ağustos böceğiyle karınca masalında olduğu gibi. Ağustos böceği teorisi tıpkı aptal karga, hain kurt teorileri gibi Lafonten'i çürüttü. Tüm çaba hayal kurma eylemine karşı tepki duymamızı sağlamak. Oysa insanlığın hayallerini kurmak için yola çıkanlar bütün ömürlerini hatta hayatlarını insanlık için feda ederler. İnsanlığın onuru ve vicdanıdır onlar. Risksiz yaşamların risklerini üzerlerine alırlar. Bazen nostaljik filmlerin kahramanları yaparlar onları. “Ne güzel hayallerdi? Ne de güzel peşinden koştu ama bitti ve yazık oldu o çocuklara” imaları ile hayatlarını “tüketmelerinin” ve umutsuzluğun arkasından gözyaşı dökmemizi ve hayallerimizden vazgeçmemizi beklerler. Oysa hafızalarımızda ölüm orucu savaşçıları gibi yüzlerce gün, tıbbın bütün bilgilerini altüst ederek ayakta kalma eylemini gerçekleştirmiş yüzlerce hayalci var. Arap devrimlerinin, Avrupa'daki ayaklanmaların, bugüne kadar gerçekleşmiş tüm gelişmelerin arkasında binlerce, milyonlarca hayal eylemcisi var.

Peki, bir hayalci nasıl gelişir. Hayata dair kafa yoran, merak eden, soru soran, başka nasıl olabilir üzerine hep farklı yollar arayan birisi nasıl yetişir? Düşüncenin yasaklandığı, yayınlanmamış kitapların toplatıldığı, ezberci, kopyacı ve elemeye dayalı eğitim sisteminin yerleştiği, çocukların eğitiminin ailelerin insafına bırakıldığı, yöneten yönetilen ilişkisinin mutlak çizgilerle ayrıldığı bir sistemde yaratıcı, hayalci insanın yetişmesi çok zor. Ama imkansız değil. Toplumsal hareketlerin bastırılan duyguları harekete geçirdiğini görmemek mümkün değil. Bilinç sıçraması toplumsal sıçramanın doğal bir sonucu. Umudun hayallerin yola çıktığı yerde yeniden yeniden doğar.

Saçma hayal olur mu? Zihni sinir projelerini bilirsiniz. Karikatürlerle anlatılan bu projeler çoğumuzu güldürür. Oysa bu projelerin birçoğu hayatta yerini aldı bile. Her hayal gerçekleşmez ama gerçekleşen her ilerlemenin arkasında bir hayal vardır. En saçma görünen hayal bile beyin egzersizlerinin sonucu değil mi? Hayal kurma engellendiğinde belki de ulaşılabilecek bir insanlık hayali engellenmiş olabilir. Çocukların kurdukları oyunlar, düşünme biçimleri bizi bazen şaşkınlığa uğratar. Engellenmemiş hayal gücü ne çok şey

öğretir bize. Edison'un ampul deneylerinin yüzlercesi sonuçlanıp başardığında bütün o deneylerin boşa gittiğini söyleyenlere “ben ampulün yüzlerce kez nasıl yapılamayacağını ispatladım” der. Bugün uğradığımız bir başarısızlık yarının bir başarısının deneyimi olabilir. Denemek, hiçbir şey yapmamaktan daha iyidir. Elbette hiç kimse deneylerine başarısız olmak üzere başlamaz. Donanım eksik olabilir, somut durumun somut tahlili iyi yapılamamış olabilir, duygular düşünceleri olumsuz etkilemiş olabilir. Başarısızlığın nedenleri ortaya konulup tartışılmalı ve deneyim çıkarılmalı ama risk almak yerine hiçbir şey yapmama durumuna düşürülmemelidir. Sorumlu eleştiri hayalleri korumakla da sorumlu olmalı.

Neler yapmalıyız üzerine biraz egzersiz yapmakta fayda var. Bu konuda hayaller kurulmalı. Bu egzersiz yazısı hayalleri sınırlandırmamalı. Bize müzikle hayal kurmanın güzel olduğu söylenir. Müzik de bir tema değil mi? Coşkulu ya da hüzünlü olması düşüncelerimizi hayallerimizi yönlendirmez mi? Müziğin teması hayalin özgürlüğünü ve biricikliğini bozmaz mı? Bethoven, “yemek yerken hayal kurmak hem aşçıya hem de müzisyene hakarettir” der. Öyleyse bize nasıl hayal kurmamız gerektiğini söyleyenleri dinleyelim ama kendimizi onlarla sınırlandırmayalım.

Hayal kurmak başlı başına bir eylem olmalı. Beynimizin bütün kısıtlanmış, kullanmadığımız alanlarını zorlayan, cesaret ve kararlılık isteyen bir eylem. Beynimizin hızını takip etmeye yetişebilir miyiz? Bunun bir gün gerçekleşeceğini düşünmek büyük ve güzel bir hayal. Beynimiz etrafımızdan gelen milyonlarca uyarıyı biz farkına bile varmadan kaydedip, bilgiler arasında bağ kurup yeni kanılara ulaşır. Farkına bile varmadan beğenilerimiz oluşur. Hani şu beynimizin kaçta kaçını kullandığımız yönündeki tartışmaların cevabı, hepsini kullanıyoruz ama hepsine hakim değiliz olmalı. Hayal kurma eylemi verili sınırlar içinde yaşayıp giderken “bilinçaltı” denilen ama bilincin altında ta kendisi olan alana ulaşma çabasıdır. Hangi konuda eyleme geçerseniz geçin eksiklerinizi göreceksiniz. Kitap okuyandan şüphe duyulan bir sistemde okudukları hakkında tartışan, yorumlar yapanın da tehlikeli görüldüğü aşık.

Her insan doğanın ona verdiği zekayı nasıl kullandığından sorumludur. İnsanlık ve doğanın yıkımı ile ilgili kafa yoranlar ve onlara sağlanan olanaklar artırılmaya çalışıldıkça karşıt eylemler de yükseltilmeli.

İnsanlığın çoğunluğunun zekası, akli ve duyarlılığı doğanın ve insanın geleceğini kurtarmak için çalışmak zorunda. Yani insan olmanın zorunluluğu hayal kurmak. “Ne düşünüyorsun” sorusuna her birimizin bir cevabı olmalı. “Bilmem” cevabı yerine “bence” ile başlayan cevaplar konulmalı. Mükemmeliyetçilik hayalciliğin düşmanı. Büyük hayaller, tasarılar, yaratıcılıklar küçük yanlışların eseridir.

İnsanlığın birikimleri bize teknolojik olanakları sunuyor. Bunları bilmek ve faydalanmak için çaba gerek. Bilime ve sanata ulaşmak her ne kadar bizden uzaklaştırılsa da peşinden var güçle koşmak gerek. Bizden çalınan zamanla savaşmak gerek. Zorunlu çalışma zamanlarından kalan her dakikayı yabancılaşmaya karşı egzersiz yapmak için değerlendirmeliyiz. Büyük hayallerimiz olmalı, büyük umutlarımız. Günü kurtarmak, ayakta kalmak, yaşamaya çalışmak insanın zekasını ve duyarlılığını boşa harcamasından başka bir şey değil. Her insan, insanlığın ortak hayalleri için kafa yormalı, hayal kurmalı. Doğanın yıkımının ve insanlığın çürümesinin önündeki engelleri ortadan kaldırmak gerek.

Şöyle bir baktığımızda dereleri kurtarmak için yola çıkanlardan, zindanların yıkılması için yürüyüşe geçenlere geniş ve çeşitli bir hareket görürüz. Bütün bu eylemlerin arkasında başarıyı gören hayal kurucular var. Umudu, geleceği gören. “Yapacak bir şey yok” diyip oturan umutsuzluğun yerine “daha yapacak çok şey var, henüz hepsini denemedik” diyen insanlar yetişmeli, yetiştirilmeli. Çocuklardan ya da büyümüş de hayallerini unutmamışlardan insanlığın öğreneceği çok şey var. Birbirimizi silkelemeliyiz. Birbirimizi dinlemeli ve hayallere katkı için kafa yormalıyız. Burjuva dünyanın yaratmaya çalıştığı makineleşmiş, umutsuz, hayatı olduğu gibi kabul eden robotlaşmış insanlığın yerine hayal kurma eylemiyle savaşmalıyız.

Pankartlarınızı, flamalarınızı, önlüklerinizi, bildirilerinizi ve hayal gücünüzün yarattığı her şeyi alıp gelin. Hayal kurma eyleminin duvarları aştığı yerde buluşalım. Daha yapacak çok şey var, henüz hepsini denemedik. Aklınızdaki fikir insanlığın önünü açacak olan fikir olabilir.

Uzaktan Gezinmeler

Sibel Güneş

Neşe kavganın musikisidir, demiş nazım usta. Gezi de de bolca vardı bu neşeden... maç kültürü eylemle buluşunca ‘biber gazı oley!’ oldu, portakal gazı bir alex! Eylemdeki kızlar çok güzeldi ve gaz cildi güzelleştiriyordu. İmdat polis, diyordu birileri, başkaları kaskını çıkar copunu bırak kim delikanlı görelim diyordu. Ve tabi eyvallah çapulcu yuz hep beraber!

Önsöz 27

Önsöz her sayısıyla Çıngı ile merhaba dedi. Okuruna seslendi buradan, derdini anlattı, içini döktü. Geriye dönüp aradı ardına yeniden okuduğumuzda, yalnızca Çıngı'nın bile 10 yıldır süren ekin-sanat-edebiyat yolculuğumuzun tam bir özetini sunduğunu gördük. Seçkiye yeni bir merhaba yazmak yerine bu 10 yılın özetini sunmak istedik size. Seçkinin içine serpiştirdik merhabalarımızı.

yine yeniden ve daima merhaba...

21.

Küresel ısınma sonucunda yaşanan değişimler elimizden geçiş mevsimlerini, güzü ve baharı almış olsa da insanlık dünyayı değiştirme eyleminde geçiş mevsimlerinden vazgeçmiyor. Baharın coşkusunu güzün hüznüne terk etmeden yoluna devam ediyor. Biz de 21. sayımızla tüm okurlarımıza merhaba diyoruz.

Bir baharı da bizim yaşamamız gerektiğini düşünerek Önsöz'ü siz okurlarımızın beklenti ve önerileri doğrultusunda yeniden biçimlendirelim istiyoruz. Yeniyi yaratma eylemine sizi de davet ediyoruz. Nasıl bir Önsöz beklediğinizi, biçimsel ve içerik olarak, düşünce ve önerilerinizi bize ulaştırırsanız seviniriz.

22.

Merhaba dostlar,

2005 yılının 6 Mayıs günü Harbiye Açık Hava Tiyatrosu'nda düzenlediğimiz Denizleri Anma Etkinliği'nde yayın hayatına başlamıştık. O günden bugüne 22 sayı ile sizlerle birlikte olduk. Her sayımız bir diğer sayının nitelik olarak üzerine çıkmayı hedefledi. Bu hedefe ulaşmak için yoğun çalışmalar yaptık. Önsöz büyüdükçe biz de geliştik, biz geliştikçe Önsöz de büyüdü. Okurlarımızdan aldığımız olumlu eleştirilerle daha da ilerledik.

Ama gelinen hiçbir nokta bizim için yeterli değil. Arayış devam ediyor. Geçen sayımızda siz okurlarımızdan Önsöz hakkında düşüncelerinizi, önerilerinizi istemiştik. Bu doğrultu da düşünceleri almaya devam ediyoruz. Nasıl bir Önsöz görmek istediğinizi bize ulaştırırsanız, güz ile birlikte sizlere yeni yüzümüzle merhaba demek istiyoruz.

Görüşmek dileğiyle...

Merheba hevalino,

Me di sala 2005'an de, 6'ê Gulanê li Harbiye Açık Hava Tiyatrosu bi çalakiya Bîranîna Denîzan dest bi weşanê kir. Ji wê rojê heta îro bi 22 hejmaran em bi we re bûn. Her hejmara me bi hejmara nû bi armanca ji ya din çêtir ji me re bû armanc. Ji bo em bigihîjin vê armancê em zêdetir xebitîn. Her ku Onsoz mezin bû em pêşketin, her ku em pêşketin Onsoz mezin bû. Em bi rexneyên erênî yên xwendekaran zêdetir bi pêş ve çûn.

Lê her em hatibin çî astê jî, ji bo me ne bes e. Lêgerîn berdewam dike. Ev hejmara çûyî me ji xwendevanên xwe ji bo Onsozê fikir û pêşniyar xwestibûn. Em hîn fikirên we digirin. Ji bo hûn Onsozeke çawa dixwazin ji me re bişînin, em ê di Payîzê de bi rûyê xwe yê nû ji we re bêjin merheba.

Bi hêviya hevdiîtinê...

23.

SAVAŞA GİTMEMİZ BUYRULDU

Savaşa gitmemiz buyruldu
“Toprak için aslanlar gibi dövüşün” diyerek
Toprak için!
Ama kimin toprağı?
Söylenmedi bu
Dere beyinin toprağı olsa gerek!
Savaşa gitmemiz buyruldu
“Özgürlük adına” diyerek
Özgürlük adına!
Ama kimin özgürlüğü?
Söylenmedi bu
Halkın özgürlüğü olmasa gerek!
Savaşa gitmemiz buyruldu

“Bizden” dendi “yardım bekliyor müttefik uluslar”
Ama en önemli şey unutuldu:
Kimin cebine girecek banknotlar?
Savaş kimisi için hayatla ödenen bir fatura
Milyonluk kazançtır kimisine
Çocuklar, daha ne kadar
Katlanacağız bu ağır işkenceye?
Demyan BEDNİY

Evet, daha ne kadar katlanacağız emperyalistlerin dünyayı istedikleri gibi kesip biçmelerine? Bizim adıma yürüttüklerini iddia ettikleri, aslında kendi kasalarını doldurdıkları savaşlarda daha ne kadar öleceğiz?

24. Popüler Kültür

Yine baharı karşılıyoruz birlikte... Bu baharla birlikte 24. sayıya ve 8. yıla merhaba diyoruz.

Sekiz yıldır birlikte sürdürdüğümüz bu yolculukta bizleri yalnız bırakmadığınız için sonsuz teşekkürler.

Eksiklerimiz, gecikmelerimizden dolayı siz okurlarımıza bir özür borcumuz olduğunu da biliyoruz.

Yolculuk sürüyor...

Popüler Kültür Dosya'sıyla...

Sanata Dair Notlar'la...

Yabancılaşmaya Karşı Beyin Egzersizleriyle...

Öykü ve şiirlerle...

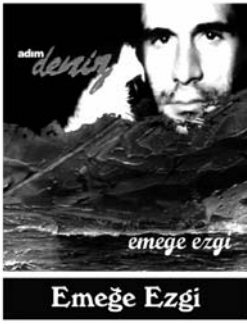
Tiyatro ve Sinema yazılarıyla...

Röportajlarla...

Ve sürecek...

Çizgi Roman
Önsöz 26-29
Devam Ediyor

Çıkınımızda Türkülerle Düştük Yola

Genç Ekin müzik grubuyla çıktık yola. Çıkılan bu yolda tüm baskılara, saldırılara rağmen emeğin kavga müziğini üretmeye devam ettik. Öyle ki faşizmin zindanlarında dahi hiç yılmadan müzikal çalışmalar sürdürülmüştü. Bu çalışmaların en başında müzik grubumuzun kurucusu ve her daim asli üyemiz Aysun Bozdoğan yer alıyordu. Müzik grubunda türkü ve marşlarımıza sesiyle soluk katıp, ritmleriyle de coşkulanıyordu Aysun'umuz, Ayışığımız. 19 Aralık zindan savaşları döneminde Victor Jara'nın ve nice devrimci sanatçının cüretini kuşanarak girmiş olduğu ölüm orucu eylemi sonrası 2001 Haziranında ölümsüzlüğe uğurlandı. Ardı sıra gelenlere Denizlerden aldığı cüreti, emeğin kavga bayrağını bıraktı.

Güzel olan her şeye giden yol sancılıdır ancak bir o kadar da umudu koynunda büyüten bahar doludur. Bunun bilinciyle umudun, kavganın, sevdanın ve emeğin türkülerini söylemek, nehir olup denizlere akmak gerek dedik. Alın teriyle demiri işleyenlere, karmış yüzüyle ay çiçekleri gibi güneşe bakan maddencilere, yaşamı örer gibi ipliği, kumaşı ören emekçi kadınlara, anaların gözyaşlarıyla sulanmış toprakların; Mezopotamya'nın, yurtsuz insanların; Kürt halkına, "Havva Ana'n daha dünkü çocuk, Anadolu'yum ben" diyen dört mevsim beşiği medeniyetler coğrafyasına, karanlığın zulmü karşısında diz çökmeyen Dersim'e, güneşin etrafında turnalar misali semaha duranlara sesimizi ulaştırmak ve onlarla bu sesi yarının güzel günlerine; emeğin dünyasına kavuşturmak gerek dedik. Bu amaç doğrultusunda ilk albümümüzü çıkardık.

Bu eseri idam edilişlerinin 40. yılında emeğin kavgasının ilk kıvılcıklarını yakan Denizlere ithaf ettik. Ayışığımızdan aldığımız görevi soluk aldığımız her yere ulaştırmak adına Adım Deniz dedik. Farklı dillerle seslendirdiğimiz ezgileri ,halkların birlikte mücadelesini örmeye adadık. Seyit Rızaları, Hrant Dink' i kendi dillerinde andık. Diyarbakır Zindanı'nda oğluna Kürtçe seslenemeyen ananın haykırışı olmak

adına Kamber Ateş Nasılsın dedik. Dünden bugüne 1 Mayıs'ta Taksim'i kızıştıranlar için "yer altı yangınıyız biz, volkan olup geleceğiz" dedik. Tüm karanlıkların ve sömürünün kaynağı olan kapitalizmi yıkıp, yarının güzel günlerini; sosyalizmi kurmak için "söz veriyoruz" dedik.

Bu eseri çıkarmak adına bizlerle birlikte birçok dostumuz, yoldaşımız kolektif bir çaba ve emekle harekete geçti. Müzikal alanda bilgilerini ve emeğini bizden esirgemeyen ve bu uğurda en az bizler kadar heyecan duyan dostlarımız oldu. Bu süreçte nice zorluklarla da karşı karşıya geldik. Ancak yolumuzu ve bilincimizi aydınlatan Ayışığımızla birlikte bu zorlukları aşmayı başardık. Bir yandan albüm çalışmasını sürdürürken diğer yandan öğrenci gençliğin, emekçi kadınların, işçi ve emekçilerin yanında olmaya devam ettik. Birçok eylem alanında ve çadırlarında türkü ve marşlarımızı söylemekten geri durmadık, durmayacağız...

Yaşam bizden yana, yaşam emekten yana akıyor. Türkü ve marşlarımız, bu akışın her daim yüreğinde, bilincinde olsun ve dilinden düşmesin diyerdir. Eylem çadırındaki işçinin coşkusu, sokakları ve alanları dolduran emekçilerin kavgası, zindanlar ki nice devrimci tutsağın yoldaşı, barikat başında dövüşenin omuzdaşı, karanlığa ve çürümekte olana isyan edenin öfkesi olsun diyerdir. Bu bilinçle emeğin ezgilerini haykırma devam edeceğiz.

Davetimiz var! Davetimiz var emeğin türkülerini hep bir ağızdan söylemeye. Payımıza türküler düştü, aldık çıkınımıza koyduk ve düştük yollara. Senin de sesin, çığlığın olsun bu türkülerde. Umutlarını, düşlerini, sevdanı, kavganı topla da gel. Hangi dilden ve coğrafyadan olursan ol. Rengin ve cinsin fark etmez, söyle türkülerimizi emekten yana. Çünkü senin sesinle de soluk alıyor kavganın ve emeğin türkülerini. Biz buradayız; yeni zamanın yeni ezgileriyle alanlarda, sokaklardayız.

Vazgeçmemenin Öyküsü

“Vazgeçmemenin , Kabul Etmemenin Öncüsüne.. SİBEL`e”

I

Söz vermiştim bir kere,
düşlerimde ağladım gidişine.

Sessiz bir çığ gibi
düşerken her yıldız üzerimize,
Bu nasıl vuruşmadır ey ömür?
Bu ne yıldızlı gecedir!

Her gece yıldızlara türküler söylenir,
ses yiter,
türküler tekrara dönerde,
yinede bitmez bu yağmur,
yıldızlar yağar üzerimize.

Issızlık, korkaklık ve alçaklık,
kötü bir sis gibi çökerken üzerimize,
bahar kokan karanfillere sarılmanın,
sevdayı içmenin,
ve o büyük halayın düşünüy kurmanın
hep bir yolu vardı yüreğince.

Bir yolu vardı “vazgeçmemenin”...
Bir yolu vardı “kabul etmemenin”...
Ne mutlu,
giderken öğrettin bize.

Söz vermiştim bir kere
Düşlerimde ağladım gidisine.

II

Kaç yıldızla kavuşmaktı dileğin Yoldaş?

Ah yoldaş yüreklim...
Bak gözlerime, gözlerim samanyolu benim.

Güneşe bakamıyorum artık yoldaş
elimde tutuyorum resmini...
söz verdim bir kere...
ağlayamıyorum.

Ah yoldaş yüreklim...
Ölüm benden
sadece ömrümü istedi.
Oysa ben bu sevdaya yüreğimi verdim!

Ve sen,
akıtığında göz pınarlarından yüreğini
bırak resmimi elinden
Ve doya doya ,
ağla o zaman
Her yanda beni göreceksin

III

Düşmez yağmur taneleri nisanda toprağa.
Dudaklarıma çarpar herbiri.
Sığdırırım onları tek bir begonya yaprağına.
Gözlerim ıslanır sonra.
Ben yanarım...
“Yeni”, değişir artık
Uçsuz bucaksız değilse, yeni`de, değildir.
Dünya maviye keser, limanlar kaybolur,
ben sığarım bir yağmur damlasına.

Düşmez yağmur taneleri nisanda toprağa,
koşarım peşlerinden, yakalarım onları ben.
Sığdırırım hepsini avuçlarıma
ellerim ıslanır...
Ben, yanarım...
“Eski”, değişir sonra.
Bedrettin olurum,
savururum bütün okuduğum kitapları sulara.
Avuçlarım büyür.
Büyür, kocaman olur.
Ben küçücük kalırım...

Artık düşmez yağmur taneleri nisanda toprağa!.

Ey, Vazgeçmemenin, Kabul etmemenin Yiğit ön-
cüsü!

Hem dünyanın yüküdür
bize bıraktığın

Hem zaferin türküsü
Ve antlar olsun,
antlar olsun ki sana!..

Bitmeyecek,
gökyüzü ile toprak arasında,
yağmur tanelerinin öyküsü.

GENEL

Önsöz her sayısıyla Çıngı ile merhaba dedi. Okuruna seslendi buradan, derdini anlattı, içini döktü. Geriye dönüp ardi ardına yeniden okuduğumuzda, yalnızca Çıngı'nın bile 10 yıldır süren ekin-sanat-edebiyat yolculuğumuzun tam bir özetini sunduğunu gördük. Seçkiye yeni bir merhaba yazmak yerine bu 10 yılın özetini sunmak istedik size. Seçkinin içine serpiştirdik merhabalarımızı.

yine yeniden ve daima merhaba...

25 (1)

Seninle tanıştığımız günün üzerinden tam 8 yıl geçti. İlk sayının çıkış heyecanını bugün gibi hatırlıyoruz. Fırından yeni çıkmış ekme misali mis gibi kokuyordu. Aldık kokladık onu... Evirdik çevirdik, sayfalarını karıştırdık...

Uzun yılların özlemi olan ekin-sanat-edebiyat yayını sonunda yaşam bulmuştu. Bu alandaki birikimler artık kendini ifade edecek bir mecraya sahipti.

Ekin-sanat-edebiyat dünyamız kürsüne kavuşmuştu ama seninle buluşması gerekiyordu. O buluşma günü çok özel olmalıydı. Ve karar verildi. 6 Mayıs günü Harbiye Açık Hava Tiyatrosu'nda yapacağımız Denizleri Anma Etkinliğinden daha uygun bir gün olamazdı. Kayıtlara doğum tarihi 6 Mayıs 2005 olarak geçti. Bu sürede seninle yaz demeden, kış demeden 24 kez buluştuk. Her buluşmamızın ardından güçleniyor, yenileniyor, birbirimizden öğreniyorduk.

Sevgili okur,

Milyonların "Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak" dediği Gezi Ayaklanması'ndan da öğrenmek gerekiyordu. Şu anda eline aldığın Önsöz biçimsel değişimler geçirdi. Senin titiz inceleme ve değerlendirmene ihtiyaç duyuyor. Şimdiye dek görmeye alıştığın bazı bölümleri de bulamayacaksın. Çünkü bu sayıyı yalnızca bir konuya, Gezi Ayaklanması'na ayırdık.

Ayaklanmanın yarattığı evreni bir kitapta anlatmak mümkün değil bunu biliyoruz ama "Bu daha başlangıç!" diyoruz.

Üç ayda bir görüşmek dileğiyle...

26 (2)

Önsöz, yeni sayısıyla, siz okurlarına, genç bir çizer olan Nisan Şimşek'in "Anlatılan Senin Hikayen" çizgi romanıyla merhaba diyor. Her sayıda bir bölümünü yayınlayacağımız çizgi roman Taksim Ayaklanması günlerine doğru bir yolculuğa çıkarıyor bizi.

Ölümünün ellinci, doğumunun ise 112 yılındayız usta şairimiz Nazım Hikmet'in. Komünist Nazım Hikmet'in ölüm yıldönümünü ve doğum gününü bir arada ele almak zorunda kaldık bu sene. Çünkü 31

Mayıs'la birlikte başlayan ayaklanma kendi dışında her şeyi ikinci plana attı. Gelenekselleşmiş tüm programlar rafa kaldırılmak zorundaydı. Önümüzde çok somut bir görev duruyordu: Ayaklanmayı başarıya ulaştırmak.

Ayıışığı Sanat Merkezi olarak usta şairimizin ölümünün 50. yılı anısına bir dizi program hazırlığı içindeydik. 2 Haziran günü 1 Mayıs Mahallesi'nde Deniz Gezmiş Parkı'nda bir anma etkinliği yapacak, Ayıışığı Şiir Topluluğu olarak hazırladığımız Memleketimden İnsan Manzaraları'nı hem bu etkinlikte hem de Haydarpaşa Garı'nın merdivenlerinde oynayacaktık. Önsöz yaz sayımızı Nazım Ustaya armağan olarak hazırlayacaktık. Ayaklanma günleri bunların hiçbirini yapmamıza izin vermedi. Ama biz oyunumuzu Gezi Parkı'na kurulan sahnede oynadık. Nazım'ı ayaklanmacılarla, ayaklanmacıları Nazım'la buluşturduk. Haydarpaşa Garı'nın merdivenlerinde Memleketimden İnsan Manzaraları oyununu sergiledik.

1902'de doğan ve doğduğu şehre bir daha dönemeyen şairimiz, ömrünü memleket hasreti ile geçirmiş ayrılmak zorunda kaldığı memleketine bir daha dönememiştir. Ama ne o memleketini ne de memleketinin insanı onu unutmaz. Gelip geçtiği her yere iz bırakmış, yanındaki insanları ileriye taşımış, yetiştirmiş gerçek bir komünisttir.

Nazım Hikmet için çok şey yazıldı, söylendi. Hayatı, şiirleri, fikirleri her zaman yeniden yeniden ele alındı. Çünkü bitimsiz bir okyanus gibiydi onun şiir evreni ve dünya görüşü. Bir kez de biz keşfetmek için çıktık yola bu bitimsiz evreni. Yaşamına, şiir dünyasına, politik yaşamına dair yazılar bulacaksınız dosyamızda.

Ayrıca bir hediyemiz var siz okurlarımıza... Ressam Rasin'in Nazım için çizdiği yağlı boya portre... Nazım Hikmet'in özgür ve asi kişiliğini en iyi yansıttığını düşündüğümüz eserini bizimle paylaşan Rasin'e sonsuz teşekkürler.

27 (3)

Süreç hızla akıyor. Sadece bu topraklarda değil dünyanın birçok yerinde ayaklanmalar dönemine şahit oluyoruz. Ve toplumcu gerçekçi sanat hep olduğu gibi 21. yüzyılda da hayatı iliklerine kadar hissedip tüm yaşananlara tanıklık etmeye, bunu kurgulamaya ve sizlere sunmaya devam ediyor.

Gezi Ayaklanması'nın üzerinden 1 yılı aşkın bir zaman geçti. O muazzam günden sonra sanat sokağın sesi olmayı hiç bırakmadı. Nasıl ki barikatlar slogsansız kalmadıysa, duvarlar resimsiz, şiirsiz; sokaklar müziksiz, oyunsuz, danssız kalmadı. Sanat halkın olduğu her yerde varlığını gösterdi. Yeni sayımızda da Gezi'ye dair gözlemlerin anlatıldığı yazılar göreceksiniz.

Rojava devrimiyle selamladığımız Kürt halkı, bugün Kobane'de bir katliamın eşiğinde. Ama bu eşik öyle bir noktada ki, bir halkın özgürlük mücadelesine de tanık oluyoruz aynı zamanda. Boyun eğmeyen ve yıllarca direnen halk, bugün de büyük bir cesaretle, tüm halklara örnek bir cüretle savaşmakta, üstelik 7'den 70'e... Bu sayımızda Kobane'ye giderek bu özgürlük ateşini yakan güzel insanlar ile vakit geçiren dostlarımızın anlattıklarını da okuyacak ve her cümlede, her kelimedede bir halkın çığlığını, umudunu, direnişini en derinden hissedeceksiniz.

Tüm bunlarla birlikte sanat felsefesi üzerine yazılar, okurlarımızdan gelen hikayeler, dostlarımızın şiirleri, anılar ve 2. serisiyle Nisan Şimşek'in rengarenk çizgi romanı şimdi elinizde bulunan Önsöz'de sizlerle buluşmayı bekliyor.

Ve siz Önsöz sevenlerine iyi haberi de sona bırakalım istedik. 3 ayda bir çıkardığımız dergimiz artık daha güncel, daha üretken ve sizlere daha çabuk ulaşsın diye 2 ayda bir çıkmak üzere yeni bir döneme geçti. Bu sayımızdan itibaren 2 ayda bir yayınlanacak dergimizi Ayıışığı Sanat Merkezlerinden, kitapçılardan ve çevrenizdeki sıkı Önsöz takipçilerinden edinebilirsiniz. Yine de ulaşamıyorum diyorsanız, bize telefonla ulaşmanız mümkün. Aynı zamanda 10. yaşına girecek olan Önsöz yeni döneme yeni umutlar ile ve tabi ki sizlerle merhaba diyecek...

Okurken, yaşamınıza dokunacak bir yeni sayı olması dileğiyle... Bir sonraki sayıda görüşmek umuduyla...

28 (4)

Kışın soğuşunda, dost sıcaklığıyla merhaba... Yepyeni bir dünya yaratma çabasıyla, kavgundan çatırdayarak yaşama merhaba diyen bir toplumun heyecanını taşıyarak, çıkınımızda hiç eksik etmediğimiz umudu haykıran sözcüklerle geldik yine karşınıza. Her yeni sayımızda olduğu gibi, di-

yalektiğin o karşı konulmaz muazzam gücü ile değişen, dönüşen yaşamı, güzelliği, hayalleri, umutları anlatmaktır sizlere tek derdimiz... O yüzden her merhabamız, içinde derin bir anlam biriktirmektedir.

Her anın tarihe not düşüldüğü, her yeni günün yeni bir gündemi getirdiği dönemdeyiz. Türkiye'de Kürdistan'da ve dünyanın birçok yerinde sokaklar kitlelerin sesleriyle yankılanıyor. Halklar özgürlük için, insanlık için, doğa için tüm kötülüğe karşı ayaklanıyor.

Sermaye uğruna doğayı katletmeler de halkları yok etmeye çalışsalar da, insanlık onurunu yaşamın dışına atmaya çalışsalar da biliyoruz ki hiç değişmeyen bir kural var: Yaşam bizden yana!

Yırcalı köylülerin direnişi, Validebağ konusu için gece gündüz nöbet tutanlar, grev yapan işçiler ve tarihin görüp görebileceği en vahşi, en barbar çetesine karşı 100 günü aşkın bir süredir insanlık onurunu destanını yazan Kobane...

Yaşam bu kadar hızla akarken, sanat da tüm gerçekliği yoğurmaya ve kaydetmeye devam ediyor.

Son sayının saman sarısı karton kokusu elinizden çıkmadan yeni sayımızı sizlere bir an önce ulaştırmak için 2 ayda bir çıkarmaya başladık dergimizi. Bir anda okuyup bitirdiyseniz Önsöz'ü ona diyecek lafımız yok elbet... Ve bu sayımızda da yaşama tanıklık eden hikayeler, şiirler, röportajlar, okurlarımızdan gelen yazılar ve elbette ki sanat üzerine denemeler sizinle buluşmayı bekliyor.

Nice güzelliklere ve umuda kapı aralayacak bir sayı olması dileğiyle... İyi okumalar...

29 (5)

2005 yılının 6 Mayıs'ında yayın hayatına başlayan Önsöz olarak 10. yıla merhaba diyecek olmanın coşkusu ve sevinci içindeyiz. 10. Yıl Etkinlikleri için şimdiden kolları sıvadık. Siz okurlarımızla buluşmak için sabırsızlanıyoruz. Ayrıca 10 yıllık birikimimizi, çeşitliliğimizi ve zenginliğimizi yansıtmak için seçki hazırlığı içinde olacağız. 10. Yıl Seçkisi'ne siz okurlarımızın da katkılarını bekliyoruz. Daha önce Önsöz'de okuduğunuz, beğendiğiniz yazıları, şiirleri ve öyküleri bize iletirseniz seviniriz. 15 Nisan'a kadar bize ulaştırmanız dileğiyle...

Mart-Nisan sayımızda kadın konusu ağırlıklı

yazılarla karşılaşacaksınız. Çünkü öfkeliyiz, çünkü artık “Yeter!” diyoruz. Kadımların yaşadığı baskıya, zulme, tecavüze, işkenceye, şiddete... Ve sormadan edemiyoruz: Köleliğimiz, ezilmemiz, sömürülmemiz sürüyor. Öldürülüyoruz, katlediliyoruz, diri diri yakılıyoruz, tecavüze, tacize uğruyoruz. Neden?

Kızımız, arkadaşımız, yarımız Özgecan'ın vahşi katledilmesinin ardından daha büyük bir öfke ile sorduk bu soruyu. Çağlar değişiyor, toplumlar değişiyor, gelenek görenekler değişiyor ama bir şey var ki değişmeden kalıyor: Kadının köleliği, ezilmesi, sömürülmesi...

Biz de Önsöz olarak kadınlara sorduk... Şair kadın olmak ne demek? Akademisyen kadın olmak ne demek? Zindanda kadın olmak ne demek?

Çizgi romanımızın son bölümünü merakla bekleyen okurlarımıza bir iyi bir de üzücü haberimiz var. İyi haber şu: Çizgi roman yakında, ayrı bir kitap halinde yayımlanıyor. Üzücü habere gelince... Son bölümü dergimizde yayımlanıyor, kitaba saklıyoruz.

Sevgili okur, nice 10. yıllarda buluşmak dileğiyle...

Popüler Kültüre Eleştirel Bakışlar - Kısa Bir Tarihçe

Sibel ÖZBUDUN

Şu hâlde günümüzde “popüler kültür” denilen alanı da kapsamaması gereken mücadele, kültürü kapitalizmin “post-“lar dahil tüm versiyonlarının (post-fordist, post-endüstriyel, postmodern...) temellük ve tahakkümünden kurtararak yeniden emekçilerin, ezilenlerin saflarına mal etme savaşıdır.

Ancak böyle bir mücadele sayesinde insan yaratıcı insan faaliyeti olarak kültür, insanı her türlü yabancılaşmadan kurtularak insanî benliğine kavuşma bilinç ve iradesiyle donatma yetisini yeniden kazanacaktır.

Önsöz 24

"Oğlumun katili başbakandır"
Ethem'in annesi

"Oğlum halkı için direndi. Bu yolda
canını verdi. Biz başından sonuna
kadar oğlumuzun yanındaydık."

Ahmet'in annesi

"Olmesinler. Utana utana yaşasınlar ve bu
acının yaktığı yürekleri sonuna kadar içlerinde
hissetsinler."

Ali İsmail'in annesi

"Avluya vardım ki oğul, vardım ki avluya avlu dile gelmiş konuşuyor, te-
rasa indim sevgili oğlum, Abdullah'ım duydum ki ağıtçı ağıt yakıyor..."

Abdullah'ın annesi

"O bizim ailenin nazlısıydı, hiç kırmazdık. Onu da Tayyip
aldı. Yumurtasını yedi, beni öptü, gitti. Son öpüşüymüş. Hani
artık anneler ağlamayacaktı."

Mehmet'in annesi

31 Mayıs – 1 Haziran Milyonlarca Öfkenin Kesiştiği Gün

Ve artık kan ve gözyaşı bize çok tanıdık. O sabah güneş BİZİM için doğdu. Taksim meydanı savaş sonrasında kalmış dumanlıhala üstünde yıkık dökük bir halde. Bir tane polis kalmamış ve meydandakilerin gözleri ışıl ışıl. Dünya kendi etrafında dönmüş, güneşin etrafında ilerlemiş. Bu büyük dönüş için nice yıldızlar sönmüş. Ve tarih o geceyi güne bağlamak için yıllarca kanter içinde çalışıp didinmiş.

Bahar Derin / Önsöz 25

OLMAK
YA DA
OLMAMAK

Sinan Kaleli

Hareketin kendi hakkındaki bilinci, gerçek içeriğinin çok gerisindeydi. Özellikle hareket adına konuşanlar açısından nesnel içerikle öznel bilinç arasında tam bir uçurum vardı. Ayaklanma her adımında bu uçurumun yarattığı ağırlığı bir kambur olarak taşımak zorunda kaldı.

"Kahramanlık çağının kapandığını söyleyenler, 31 Mayıs'a ve Haziran'a baksınlar. Yoğun saldırılar altında barikatlara, sokaklara koşanlar, bu çağın sürdüğünü gösterdiler. Barikatlar orada burada toplanan derme çatma malzemeler üzerinde değil, başkaldıranların cesareti üzerinde kuruldu."

C.Dağlı

Sena Kızılırmak

BİR İNSAN... BİR MEYDAN... VE BİR AYAKLANMA...

Yıllar önce Mısır denilince aklınıza belki Mısır Piramitleri, mumyalar, vs. gelirdi. Hollywood filmlerinin bunda payı büyük elbet. Peki şimdi? Herhalde sıranın başlarındadır, Tahrir Meydanı!

Tarihte ayaklanmalar ve devrimlerle anılan Meydanlar ve Köprüler olmuştur. Her birisinin hikayesinde görkemli bir kahramanlık, cüret ve cesaret vardır. Ve inanılmayacak kadar çoktur ayaklanmacıların, devrime katılanların hikayeleri... Çünkü devrim-ayaklanma kadar kolektif, çoğul, kitlesel bir hareket yoktur. Dinlemeye başlasanız ülkeler, insanlar, hikayeler birbirine karışır. Yine de her devrimin kendi simgeleri vardır. Bazen bir fotoğrafçı ya da ressam o anı görür; hem de daha kimse görmeden, bilmeden görür ve bizler o görüşle zihnimize kazırız bunu. Bu çoğu zaman bir insan yüzü ya da milyonlar arasında küçük bir insan topluluğu; günler içinde küçük bir andır. Fransız devrimini simgeleyen o tabloyu düşünün. Bolivar'ı, Jeanne d'Arc'ı, Louise Michel'i, Rosa'yı, Che'yi düşünün... O yüzleri, tabloları, fotoğrafları gördüğünüzde o devrimi okumaya başlamışsınız demektir.

BİR İNSAN...

Hep başkalarının devrimlerini okuyacak değiliz ya... Birde bizim devrimimiz var, daha doğrusu uzun mücadele yılları... Bu yılları kendinde birleştiren ve "başka"larına anlatan neyimiz var bizim?

Tanıdığımndan beri düşündüğüm ve kimi zaman rüyalarım da bile gördüğüm bir yüz var. Benim için hep özel oldu. Yalnızca benim için mi? Devrim gibi bir isteği ve cesareti koydu yüreğime. Yalnızca bir yüreğe mi?

Acaba kaç insana bu cesareti verdi? Kaç insana umut oldu? Kaç insan o gelir diye kapısını açık bıraktı? Kaç insan onun avukatı olmak istedi? Kaç insan kalemi kıran eli kırmak istedi? Kaç insan onu anımsadığında hem gözyaşı döktü, hem sisteme nefretini tazeledi? O gerçekten de marjinal miydi? Terörist, eşkıya, anarşik diye mi anımsanıyordu sadece? Yoksa o ölümsüz, yaşayan bir kahraman mıydı?

Hala düşmanları olduğuna göre, hem de onu tekrar tekrar asmak isteyen düşmanları... resimleri bile insanı zindana sürdü... düşünün nasıl bir düşmanlık bu...

Onun adı çocuklara verildiği için kaç aileye soruşturma açıldı acaba? Oysa o da bütün isimler gibi bir isimdi! Ama şarkı söyleyen yarınları anlatıyordu... Demek ki bütün düşmanlık bundandı...

Yıllar geçtikçe unutulacaktı. Böyle umut etmişlerdi! Yıllar boyu salınan korku ile unutulacaktı. Böyle beklemişlerdi! Yıllar yılı süren kara, iğrenç propagandayla her şey ters yüz olacak ve unutulacaktı işte!!! Böyle yapılmıştı hesap.

Ama belki de 2012 yılında, yani ölümünün 40. yılında bir şey iyice net, anlaşılır hale geldi. Onun için, onlar için yapılan bir İstanbul mitingine binlerce insan geldi... Ankara'da mezarı başında binlercesi... Antep, Adana, İzmir, Hatay, Mersin, Çanakkale, Eskişehir, Kocaeli, Erzincan, Dersim... iller sıralanıp gitti...

Ve unutulmak yazmıyordu tarih sayfalarında... O BİZİM DENİZ'di. Kardeşimiz, sevgilimiz, arkadaşımız, uzun yolarkadaşımız, annemiz, babamız gibi yakınımızdı.

Ve Haziran ayaklanmasında en canlı haliyle gördük ki, O DEVRİMİN ÖNDERİ OLAN DENİZ'di. Bütün halkların sevgisini ve saygısını kazanmış, onlara özgürlük ateşini vermiş Prometheust'u.

Bir karı-koca 4 Haziran'da çadıra geldiler. "Çocuklar Deniz'i burda gördüm ya, inandım kurtulacaz bunlardan" dedi. Oturdular, çay ikram ettik. İstanbul'un bir ucundan gelmişler, eylemci "çocuklar"ın karnını doyurmak için. "Evde daha oturamadık. Deniz'i de görünce televizyondan kalktık, geldik."

Sadece bu örnek mi... sayamadım... kaç kişi çadıra gelip, "Ankara'ya (Çanakkale, İzmir, Dersim, Almanya, Fransa, Hollanda...) gideceğiz, elimizde Deniz'in bayrağı olsun istiyoruz" diye elimizdekileri aldılar. Kaç kişi üzerimizdeki Deniz resimli önlükleri görüp bizi yolda çevirip "Eğer Deniz'in pankartı orda olmasaydı, büyük bir eksiklik olurdu. Böylesi bir eyleme Deniz yakışır." Ya da "Deniz'i yeniden canlandırdınız" dedi... Kaç kişi "barikatlara gidiyorum, yanımda Deniz olsun" diye geldi... Kimileri sanki böyle sadece onun ismini söylemekle diğer ölenlere haksızlık etmiş gibi insanlık mücadelesinin en masum haliyle "Mahir, İbo, Sinanlar, Taylanlar hepsi çok önemli, Yusuf, Hüseyin de çok değerli yoldaşlarımız... Deniz deyince sanki hepsini söylemiş gibi oluyoruz çocuklar yanlış anlamayın bizi" diye düzeldenler... aynı duyguları-düşünceleri paylaştığı-

mızı söyledik hepsine...

AKM'den Taksim'i-Gezi'yi, Taksim'den ayaklanan şehirleri selamlıyordu. Artık tüm dünya bu Devrimi onun yüzünden okuyabilirdi. Bizim DENİZ'imiz vardı.

BİR MEYDAN...

Ama bir devrimi yalnız bir insanın yüzünden okumak yetmez... o devrimin sahnesi hele dünyanın gündemine oturmuş bir meydan ise...

Filmi biraz geriye saralım ve hatırlayalım... 2009 yılının 1 Mayıs'ıydı. Çatışmaların ardından hükümetin değil de, kitlelerin uygun gördüğü "makul"lukta bir yığın meydana doğru akıyordu. Meydana girenlerin yüzlerine baktınız mı? Ne gördünüz?

Objektiflere gülümseyerek bakan bir abla vardı mesela... gözlerinde yaşlar ve yüzünde kazanmanın gülümseyişi... Sonra bir abi vardı... tam meydanın ortasında yere eğildi ve vatan toprağına kavuşmuş bir gurbetçi gibi, ya da uzak bir savaştan yeni dönmüş bir asker gibi orayı öptü... Ardından zaferin başkomutanları gençler çıkararak geldiler... Meydan doldukça birbirine sarılışlar, gözyaşları, sloganlar da çoğaldı... Sanki işgal edilmiş bir "vatan"dı Taksim. Bu öyle bir vatandı ki, vatani olmayanların eşitlendiği, özgürleştiği ve özgürlüğü için dövüştüğü, oraya umutlarını, istemlerini yazdığı, haykırdığı, hatta "kanıyla suladığı" ama yalnızca yılın bir günü olan düpedüz bir "işçi vatan"ıydı. Kavuşulmuştu o bir günlük "işçi vatani"na... Bir kadın şöyle diyordu: Ben Taksim'de devrimi görüyorum... işte her şeyi özetliyordu bu cümle: Taksim'de devrim görülüyordu!

2010, 2011 ve 1 Mayısların en görkemlisi 2012... Kitleler devrimi görebilmek için oraya akmıştı, muhteşem bir birliği görmüşler ve kendilerine güvenleri artmıştı.

Ve 2013... görüleni herkes görmüştü... bunu görmek kimileri açısından ise ciddi bir güvenlik sorunuuydu. Ve işte bir 1 Mayıs arifesiydi, bir kez daha düello için kılıçlar çekilmişti.

Bütün her şey bir korku imparatorluğunu gösteriyordu. O gün, her yılın yalnızca bir günü "işçi vatani" olan Taksim'e çıkan bütün yollar tutulmuş, köprüler kaldırılmış, otobüsler, gemi seferleri, trenmetro-tramvay seferleri durdurulmuştu. -meğer sonraki günlerde bu manzarayı tekrar tekrar yaşayacakmışız!-

O gün Galata köprüsünden geçerek Taksim'e gel-

meyi planlayan bir genç şöyle anlatıyor: “Oraya çok yaklaşmıştık ki, “yol bitti” dedi şoför. Nasıl yol bitti??? Bayağı bitmişti yol. Köprü kaldırılıyordu gözlerimizin önünde. Otobüsten indik arkadaşım ve ne yapsak diye düşünüyör, kıyıya doğru yürüyorduk. 10-15 dakika içinde ne yapacağımızı bulduk. Daha doğrusu uyanık halkımız bulmuştu çaresini. İki kıyı arası motor-sandal seferleri başlamıştı!!!”

İnsanlar yollarda, mahallelerinde kalmışlardı. Ama ulaşanlar da az değildi. Devlet bu sefer daha kararlıydı, Taksim’de görülen devrimin, birliğin, gücün görülmesini istemiyordu. Fena halde yanılıyordu birileri. Görmenin çeşit çeşit yolları vardı. Tıpkı oraya ulaşmak gibi...

Ama yasaklanmıştı bir günlük “vatan” olan meydan, yıllar yılı yasaklandığı gibi... oysa her şeyi değiştirmek isteği vardı insanlarda.. sanki Taksim’i kazanarak bu istek pratik anlamını bulmuştu ve birden bire gelen bu yasakla kursakta kalmıştı değişim... sıkıntılı bir hava vardı. Mayıs böyle yarım kalmışlık duygusu içinde bitmek üzereydi. Derken bir ağacın arkasına saklanan fırtına sobeyleyi verdi herkesi... Devrimin sahnesiydi 1 Mayıs Alanı!

BİR AYAKLANMA...

31 Mayıs... Bir kıtadan diğerine geçiyorum bir motorun burnunda. Kabataş’a vardığımızda iyice belirginleşiyor gaz kokusu. Henüz durumun idrakında değiliz. Ama Taksim’in gazı Kabataş’a inmiş, boğazı geçiyor. Füniküler kapatılmış, Karaköy’e geçiyoruz. Etraf kalabalık mı kalabalık! Bi dünya insanla yürüyoruz. Yanımdaki arkadaşım “kortej halinde yürüyoruz farkında mısın” diyorum.

Genç bir kadın telefonla konuşuyor: “canım ya, bizi aşağı sürdüler. Şimdi Karaköy’deyim, tünelle yukarı çıkacağım. Orada mısınız? Tamam beni bekleyin.”

Gülümüyor kadın. Bana mı, birazdan dahil olacağım olayların heyecanı mı yüzündeki karar veremiyorum.

İstiklal’in başındayız. Ortalıkta bir tane bile polis yok. Gençler köşede yüzlerini örtüyor, limonlarını paylaşıyor. Soruyoruz durumu. Onlar da yeni gelmiş, sosyal medyada sabahtan beri çağrılar varmış, Gezi’deki ağaçları sökmüşler, yine çadırları yakmışlar, çok insan yaralanmış ve “ARTIK YETER!”

Sabahki bilgimizin üzerine eklenen bilgi “çok insan yaralanmış” ve “Artık Yeter!”

İlerliyoruz. Birden ileriden cılız bir alkış sesi gürleşerek gelmeye başladı. Duygularımız durumu çoktan anladı ve gülüyor, seviniyor ama henüz dile gelmiş bir şey yok. Bütün cadde insanla dolu, alkışlayan, ıslık çalan. Galatasaray’a geldiğimizde ortaya çekilmiş ağaç “kovaları” vardı. Bir grup kızlı-erkekli genç, hükümet ve RTE karşıtı küfürlü haykırışlarla yürüyordu. Onlar soluklandığında caddedeki başka kalabalıklar haykırıyordu: “HÜKÜMET İSTİFA” ve işte herkesin ortaklaştığı sihirli sözcüklerdi bunlar. Bütün küfürleri, ıslıkları geride bırakıyordu.

İlerledikçe yürümek iyice zorlaşıyordu. Gaz bombalarının sesleri ve tabii ki kokusu da iyice yaklaşıyordu. İçimde patlayan bir sevinç var. Ağzım kulaklarımda adeta... bu diyorum, bu... yoksa bu... Fransız konsolosluğunun oradan gaz bombaları atılıyor ancak kitle de tık yok... kimse bir yere gitmiyor. Gazdan çok etkilenenler biraz geriye çekiliyor soluk alıyor, limonlanıyor, sulanıyor sonra geri dönüyor. İçimdeki ses bağılıyor bu O! Sus diyorum, hemen yapma tespiti... Tarlabası’na takılıyor gözlerim... bi o kadar insan da burada!

Rumelihan’a geliyorum. Tepeden bakıyorum İstiklal’e. Yanımda sevinçli ve heyecanlı insanlar. Bakıyoruz, baktıkça anlıyoruz bu gelen O, başkası değil. Sonunda bizim de sokağımıza bahar geliyor. Duramayıp indim baharın içine.

İstiklal, Tarlabası insan kaynıyor. Meydana sıkışmış polis, durmadan gaz bombası atıyor ama kimsenin bir yere gittiği yok. Yolun bir tarafında istiflenmiş araçlar kaçmaya çalışıyor.

Akşam çöktü... Şişli’nin de İstiklal’den hiç farkı yok.

Gece yarısını geçiyor saatler... kimsenin bir yere gittiği yok... “polis geliyor, gaz geliyor” sesleri şöyle bi uzağa itiyor insanların bir kısmını ama hemen ardından yeniden toplanıyor insanlar...

Bir kadın şöyle diyor yanındakilere “ Hadi daha ileri gidelim. Burda durmanın anlamı yok. Altı üstü yiyeceğimiz su ve gaz. İlk başta bundan ürkmüştüm ama yedikten sonra bi şey olmadığını görüyorsun. Beni kaybetmeyin yanıma Talcid aldım. İyi geliyormuş.” Kadınlar grubu yürüyüp gittiler ileriye doğru. Ara sokaklardan kulaklarıma kadar ulaşıyor çınçın, tantan, tintin tencere tava sesleri.

Bu ayaklanma bi harika dostum!

Gezi'yle Doğan Sanat

Ekınsu

Gezi Sanatı olarak, yaklaşık 7 ay önce emekten yana olan sanatçılara çağrımızı yaparak çıktık yola. Amacımız, bir yandan emekçi kitleleri her geçen gün çürüten, yozlaştıran; bir yandan da sadece belli bir kesime hitap eden ve halktan kopuk olan burjuva sanat anlayışı karşısında toplumcu sanat anlayışı ile hareket eden ve Gezi Ayaklanması ile saflarını netleştiren halkın sanatçıları ve aydınları ile bir araya gelerek üretimlerde bulunmak.

Hep belirttiğimiz gibi her ayaklanma yeni bir sanat anlayışını da doğurur. Bu noktada Gezi Ayaklanması, birçoğumuzun da içinde yer aldığı, ayaklanmanın sanatını yarattı. Sanatın halk ile sıkı bir bağ kurmasını ve hatta en güzeli halkın bizzat sanat ile iç içe olup üretimlerde bulunmasını sağladı. Bu anlamda ayaklanmada yer alan herkes bu sanat anlayışının ortaya çıkmasında birincil konuma sahiptir. Yaratılan tüm değerler hepimize aittir ve onu geliştirecek, değiştirecek, ileriye taşıyacak olan da bizleriz.

Bu amaçla düzenlediğimiz forumlarda aramızda yer alan sanatçı dostlarımızla belli programlar oluşturarak ilerledik. İlk etkinliğimizi 27 Mart Dünya Tiyatro Günü'nde yaptık. Tiyatrocuları ve sanatçıları Galatasaray Lisesi önüne çağırdık. "Sanat geleceği içinde barındıran bir silahtır." pankartıyla karşıladık gelenleri. Evrensel tiyatro bildirisi okunduktan sonra, biz de dahil olmak üzere ekipler bildirilerini okudular. Kısa oyunlar ve müzik etkinliği ile tiyatro gününü sonlandırmış olduk.

Amacımız sokakta, parklarda, işgal evlerinde ve işçilerin eylem alanlarında var olmak, sanatı orada bulunanlara taşımak idi. Fabrikayı işgal ederek uzun bir süre eylemlerine devam eden Greif işçilerini gündeme aldık bir sonraki forumumuzda. Greif işgal fabrikasında "Tiyatro Günü" yapma kararı aldık. 5 Nisan'da ise bunu uygulamaya geçirmek için harekete geçtik. Fabrikaya vardığımızda işçiler ile önce sıcak çay eşliğinde

uzun uzadıya sohbet etme fırsatı bulduk. Daha sonra tiyatro etkinliğine geçtik. Tiyatro Simurg, Drama Kumpanya, Devinim Tiyatrosu ve Beritan Erdal Ayna'nın kısa oyunlarını oynadı. Aynı zamanda Kemal Oruç ve Cihan Özdeniz'in işçilerle yaptığı drama çalışmalarını ve işçilerin bu çalışma sonunda hazırladığı oyunları izlemek ise hem işçiler hem de bizler için oldukça eğlenceliydi.

Ayaklanmanın yeri sokaklar ise, ayaklanma sanatının yeri de sokaklar olmalıydı. Gezi Sanatı olarak 1 Mayıs öncesi, Taksim'in çeşitli noktalarında "Sanat Sokakta" eylemleriyle bir video hazırladık. Amacımız bu kez 1 Mayıs Meydanı olan Taksim'e kitleleri çağırılmaktı. Taksim Tünel'den başladık önce. Drama Kumpanya "Karanlık" adlı oyununu zabitanın tüm engellemelerine rağmen büyük bir izleyici kitlesi karşısında oynadı. Aynı zamanda da video çekimleri belgeselci arkadaşlarımız tarafından yapılmaktaydı. Daha sonra meydana çıkıldı ve iki arkadaşımız tango yaptı. Çevredeki çocukların meraklı gözlerle izleyip dansa eşlik etmeleri ise görülmeye değerdi. "Kırmızılı Kadın" performansı ile Gonca Gümüşayak Gezi Parkı'nda dans gösterisini gerçekleştirdi. O anlarda sivil polislerin müdahale etmek mi etmesek mi ikilemi ise bizi epey güldürmüştü. Günün son performansını Taksim metrosunda gerçekleştirdik. Devinim Tiyatrosu "Hırsız Var" adlı oyunu ile güvenliğin tüm engeline rağmen, kitlenin alkış ve sloganları eşliğinde 1 Mayıs'a çağrı yaparak gösterisini tamamladı. Tüm engellere rağmen Sanat Sokakta eylemini gerçekleştirmenin tatlı yorgunluğu ile günü sonlandırmıştık. Hazırladığımız videoyu daha sonra sizlerle paylaşmış ve aldığımız olumlu tepkiler karşısında ise verimli bir çalışma yaptığımız sonucuna varmıştık.

Her ayaklanma aynı zamanda yeni bir sanat anlayışının adıdır. 31 Mayıs'la başlayan süreç, her birimizin yaratıcılığında büyük sıçramalar oluşturdu. Kimimiz ayaklanmanın resmini çizdik duvarlara; kimimiz şiirini, hikayesini yazdı; kimimiz melodilere döktük; kimimiz oyununu oynadık, filmini yaptık; kimimiz ise o unutulmaz anların karesini an be an fotoğrafladık. Ve daha yapacağımız birçok üretim bizi bekliyor.

Gezi Ayaklanması'nın yıldönümü yaklaşırken, bu bir yıl içinde Gezi'ye dair binlerce eser paylaşılmalı bekliyor. Eğer benim de çizdiğim bir resim, yaz-

dığım bir hikayem, şiirim, bestelediğim bir şarkım, çaldığım bir melodim, sahnelemeyi bekleyen bir oyunum, yaptığım bir film ya da belgesel; çektiğim bir fotoğrafım var diyorsan Gezi Sanatı Forumu seni bekliyor olacak.

Sadece eser verenler değil, etkinliklerimizin daha verimli geçmesi adına, benim de söyleyecek çok sözüm, yapacak çok şeyim var diyen herkesi forumumuza davet ediyoruz.

Daha güzel bir dünya adına...

Her hafta yaptığımız forumlarda önemli kararlar aldık. Bunlardan biri de "İstiklal'de 500 İnsan 500 Fotoğraf" sergisiydi. Çağrımızı internet üzerinden fotoğrafçı olan olmayan herkese ilettik. "Fotoğrafını al, gel" dedik ve o gün onlarca insan fotoğrafıyla yanımızdaydı. Yanımızda olamayanlar ise elektronik posta yoluyla gönderdikleri fotoğraflarıyla destek oldular. Galatasaray'dan Fransız konsolosluğu önüne insan zinciri oluşturup ağır adımlarla ilerledik. Sloganlar, zılgıtlar, şiirler fotoğraflara eşlik etti. İstiklal'de eylem yasağını kırdığımız o günü kısa bir oyunla sonlandırdık. Ve bir kez daha haykırdık "Sanat sokakta güzel!"

Geçtiğimiz günlerde yaşanan Soma katliamı için de İstiklal'de sanat zinciri oluşturduk. Bu kez "301 İnsan 301 Fotoğraf?" diyerek çağrımızı yaptık. Katliamı fotoğraflarla anlatmak istedik. Aynı zamanda 31 Mayıs'a Gezi Ayaklanması yıldönümü için çağrı da yaptık. Fransız Konsolosluğu'na varmak isterken sanattan korkan koca bir grup dikilmişti karşımıza. Elinde fotoğraf karelerinden başka hiçbir şeyi olmayan 50 kişi karşısına 100'e yakın bir polis ordusunu çıkardıklarında ise gülmeden edemedik. Açıklamamızı ve 31 Mayıs'a çağrımızı yapıp sergimizi sona erdirdik.

Daha sonraki süreçlerde işçi eylemlerini ziyarete devam ettik. Okmeydanı'nda grevde olan Dev-Sağlık İş işçilerinin yanına gittik ve onlarla oyunlarımızı, müziğimizi paylaştık.

Gezi'de ölümsüzleşenler için RedHack'in hazırladığı Biz Ölmedik Rüzgar Olduk belgesellerini de aldık gündemimize. Mahallelerde bizleri bekleyen insanlar ile buluşmak için gösterim günleri düzenledik. Bunlardan ilkinin Mehmet Ayvalıtış'ın yaşadığı ve aynı zamanda katledildiği 1 Mayıs Mahallesi'nde yaptık. İnternette çağrı yaptığımız gibi mahallede afiş ve el ilanı dağıtarak da çalışma yaptık. Ayvalıtış

ailesi ile öncesinde görüşüp gösterime onları da davet ettik. Gösterim günü ise önce parktaki çocuklarla drama çalışmaları gerçekleştirdik sonrasında da mahalle halkı ve Ayvalıtaş Ailesi'nin katılımıyla etkinliğimizi Deniz Gezmiş Parkı'nda düzenledik. Belgesel bitiminde Mehmet'in babası Ali Ayvalıtaş'ın konuşması ile günü sonlandırdık.

Bir sonraki belgesel gösterimimiz ise Avcılar forum alanındaki RedHack Ali İsmail Korkmaz belgesel gösterimiydi. Avcılar Gezi Dayanışması ile irtibata geçerek yaptığımız gösterim öncesinde ise kısa oyunlar, şiirler ve müzik dinletisi sunduk. Belgesel gösterimine Avcılar halkının ilgisi ise oldukça yoğundu.

Ve Soma ziyaretimiz. Uzun süredir forumdaki gündem konumuzdu. Hazırlıklarımız tam olunca Soma için harekete geçtik. Kınık ilçesine uğradık önce orada işçilerle genel durum üzerine konuştuk. Katliamın göz göre göre geldiği tüm işçilerden dinlediğimiz en acı şeydi. Daha sonra Elmadere köyüne geçip orada bulunan çocuklarla drama, müzik ve boyama etkinlikleri düzenledik. Gruplar oluşturup katliamda ölen madencilerin ailelerini ziyarete gittik. Hüznün, acı, öfke hepsi bir aradaydı. Ziyaretlerin onlar için önemini daha yakından görme fırsatımız oldu bu şekilde. Elmadere'den sonra Soma'daki madenci mezarını ziyaret edip programımızı sonlandırdık...

Gezi Sanatı olarak yaptıklarımız son bulmadı. Yaşamın devinimi devam ettikçe biz de üretmeye devam ettik. 20-23 Ağustos tarihleri arasında İzmir-Urla'da gerçekleşen 4. Toprak Sahne Tiyatro Festivali'ne de katılma fırsatımız oldu. Tiyatroyu sokaklara, köylere taşıyan festivalde Devinin Tiyatrosu, Drama Kumpanya ve Tiyatro Simurg oyunlarını sergiledi. 4 gün boyunca çeşitli söyleşilerin ve etkinliklerin olduğu festivale Urla halkı da büyük ilgi gösterdi. Özellikle köylerde yapılan oyunlar köy halkının yoğun katılımıyla izlendi.

Festival dönüşü Gezi Sanatı olarak İstanbul'da da üretmeye ve paylaşmaya devam ettik. Avcılar Gezi Dayanışması ile Ahmet Atakan'ın ölüm yıldönümü dolayısıyla Avcılar meydanında belgesel filmi gösterimi ve ardında forum gerçekleştirdik.

HDK'nın Şengal'e yardım kampanyası için yaptığı etkinliğe ve Sarıgazi halk festivaline fotoğraf sergimizle, oyunlarımızla katıldık.

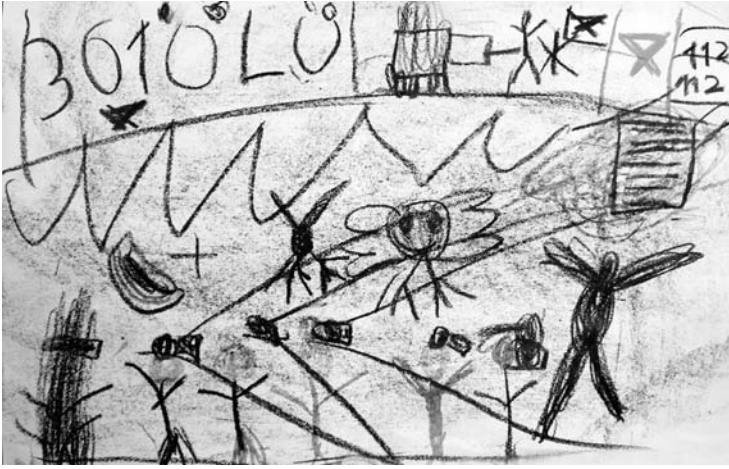
Aksi bir durum olmadıkça her hafta gerçekleş-

tirdiğimiz Gezi Sanatı forumlarında bir araya gelip kararlar almaya devam ediyoruz. Bunlardan biri de yakın bir zamanda gerçekleştirdiğimiz Fotoğraf ve Gezi konulu söyleşimizdi. Fotoğrafçı dostlarımız Fatih Pınar ve Özcan Yaman'ın katıldığı söyleşi, fotoğraf sanatı ve fotoğrafçılık konularıyla birlikte Gezi sürecini, Gezi Ayaklanması'nın sanatçılara yüklediği görevler, sanatçıların örgütlülüğü konularının konuşulduğu verimli bir etkinlik oldu. Katılımcıların fotoğraf ve video gösterimleri ise bizlere tekrar Gezi sürecini yaşattı.

Gezi Sanatı halkın, sokağın, emeğin sanatını yapıyor ve de yapmaya devam edecek. Bizlerin görevi daha zor daha çetin, çünkü bizler hiçbir çıkar gözetmeden bir araya gelen, tüm baskılara ve zorbalıklara karşı sanatı halk ile buluşturmaya çalışan, toplumcu gerçekçi anlayıştan ödün vermeyen, dünyayı değiştirme çabası içinde sanat yapan bir ekibiz.

Sanatın kitleleri etkileme gücünün çok iyi farkındayız. Noviembre filminde der ki "Sanat geleceği içinde barındıran bir silahtır." Biz bu silahı dünyayı değiştirmek adına en iyi şekilde kullanma çabası içindeyiz. Çünkü biliyoruz ki sanat onlarca yıldır bu topraklarda bir avuç burjuva kesimin elinde yer aldı. Bienaller, film gösterimleri, sergiler, oyunlar hep onlara hitap etti, hep onları anlattı. Halk ise görmezden gelindi. Ama hep bir yerlerde yeşermeye, hayata tutunmaya çalışan gerçekçi sanat hep var oldu. Üretimleri hiç durmadı. Birikti, birikti ve Gezi Ayaklanması ile patladı. Ayaklanmanın ilk gününden itibaren duvarları, merdivenleri, yolları, sokakları nefes alıp verilen her mekanı sanatla dolduran şey bu patlamanın sonucuydu.

Resimler, sloganlar, oyunlar, danslar, müzikler sokağa taşı ve artık buna engel olmaya çalışan her güç, karşısında kocaman bir kitle ile karşı karşıya gelmek zorunda kaldı. Sanat gerçek işlevine kavuşmuştu, kitleler ile bağı kurmuş ve sahiplenilmişti. Tam da bu esnada Gezi Sanatı'nı oluşturma gereği hissettik. Bu bağın kuvvetlenmesi, yeni üretimlerle daha fazla insana ulaşma isteği ile çıktık yola. Ve bu yolda bizlerle birlikte üretime ve paylaşımına ortak olmak isteyen tüm dostlara kapımız ardına kadar açıktır. Gezi Sanatı halkındır ve halkın olmaya da devam edecektir...

6 yaşındaki Cemal Efe Tükenmez Soma'daki maden kazasını nasıl algıladığını yansıttı.

“Madende patlama oluyor, taşlar düşüyor, yarasalar çıkıyor. Zaten yeraltında hep yarasalar var. Duman olan, karbon monoksit gazı. Gazdan madenciler zehirleniyor. Siyah olan madenciler yaşamıyor. Turuncu olanlar bayılmış. 112 onları alıp iyileştirecek o yüzden kaşları, gözleri, ağzı yok. Kaşları, gözleri, ağzı ayıldıktan sonra olacak. Turuncu olanlar turuncu kurdelelerin yanına götürülüyor, siyah olanlar siyah kurdelelerin yanına götürülüyor. 112'nin yanındakiler madencilerin arkadaşları...”

Kasketli Bir Güneş Halinde Düşenler'e...

Güneş Toprak

*Maden ocaklarında çalışanlar
ata biner gibi kazmalarına binip
tünellerde koşuyorlardı dötrnala...*

Nazım Hikmet

Memleket derdi kimileri adına, dövüşmek de ölmek de onun uğruna. Nasıl bir memleket ki, yeryüzü yüz'ünü, gökyüzü maviliğini yitirdi. Kara diyoruz adına her şeyin. Şimdi her şey kömür karası. Yüzündeki karalığı, gözyaşının çeneye indirmesi... Karalık dağıldı biraz sanıldı. Kömürlü elleri gözyaşını silmek için tekrar yüzüne gidene dek...

Katliamın sesi, rengi, dili, dini olmaz. Öfkesi olur, ateşi olur, sokaktaki yüzü olur. Karadır her şey şimdi gözümüz gibi! Yasta değiliz. Çünkü devrimcileriz biz. Katliamlarla dolu koca tarihin bazen öznesi bazen nesnesiyiz. Ama bu tarihin hep içindeyiz. Yas tutmak devletin işidir. Faşizmin işidir. “3 gün susun” demektir.

Oysa bağırmanın tam zamanı. Sağır etmeli duymayanları. İsyanimız değiştirecek dünyayı, isyan edin çocuklar!

Haziran'dan bugüne sokaklar yankılandı sesimizle. “İsyan, Devrim, Özgürlük!”

Sokakları tanıdık, yerimiz bildik. Barikatta bazen ateşler, bazen şiirler yakıldı. Tutuştu özlediklerimiz günler, tutuştu yitirdiklerimizin gülüşleri...

Öfke, en belirgin tepkiydi devlete. Bir öfkemizi yitirmedik.

Büyüdü çiğ gibi. Alev topuna dönüştü. Sardı tüm dünyayı. İnemedi yerin altına o öfke! Hep yeryüzünde kaldı. Havai fişeklerle gökyüzüne bile ulaştırdık öfkemizi, bir tek yeraltını saramadık.

Ethem, Ali İsmail, Ahmet, Medeni, Hasan Ferit, Abdullah, Mehmet, Berkin dedik. Yumruğumuz sıktık, yüreğimizi barikata koyduk.

Yine bir Mayıs günü, katliamla uyandık. Yanlış medyanın “300 ya da 400 kişi olabilir” deyişi sizi öfkelenmiyor mu? İnsan ölüyor insan!

Şimdi harekete geçmenin tam zamanı. Sanata sarılmanın, barikatta nöbet tutmanın, işgallerin, grevlerin, direnişlerin... Tam zamanı!

Kömürlerden barikat kurmak, bir madenci türkü patlatmak barikatta. Duvarlara yazmak isyan kokan şiirleri... Şimdi dünyayı değiştirmenin tam zamanı!

Yürüyoruz durmadan. Havayı içimize çekerek ilerliyoruz. Ölüyoruz, diriliyoruz. Ama ne olursa olsun insanlığımızı unutmuyoruz. Ne yücedir emek dolu insan. Ne güzeldir üreten, dövüşen insan.

Madencilerin tüm üretimini tüketip, gökdelenlere sahip burjuvalardan, onları vareden bu sistemden hesap sorma zamanıdır. Ulrike Meinhof'tan öğrendik “Üzgün Değil Öfkeli” olmayı.

Yeryüzü ile gökyüzü arasında kalan tüm insanlarla birlikte, yerin derinlerini selamlıyor, kömürün ateşiyle düzeni yakacağımıza söz veriyoruz.

Kasketli Bir Güneş Halinde Düşenler'e...

Sanatın Ayaklanması

Kemal Oruç

Sanat ne zamandan beri insanların doğanın özünü anlamak için ihtiyaç duyduğu bir araç olmaktan çıkarıldı da doğayı katleden sermayenin eline düştü?

Sanat, bir anlamda, hayatta var olmuş, var olan ve var olabileceklerin estetik uzantısıdır. Sanat, her şeyi estetik bir biçimle birlikte bize yeniden sunar ve hayatı daha yaşanılır, çok yönlü ve anlamlı kılar. Bu anlamın ve gerçekliğin gelecek yaşamlara iletilmesini sağlar.

Günümüz sanat anlayışına ve işleyişine baktığımızda sanatın kapitalist düzende bir meta olarak varlığını sürdürdüğü; metalaşan sanatın değerinin parasal yatırımla ölçüldüğü görülür. Bu sebeple sermayesi yüksek sanat ürünü topluma "daha iyi sanat" olarak sunulur. Sermayesi yüksek sanat ürünü halkın gerçekleştiremeyeceği bir etkinlik olacağı için de metalaşan sanat, sermayenin elinde varlığını sürdürür. Bu yolla "pahalı sanat"ı elinde bulunduran sermaye sahipleri ya sanatı kendi ideolojisini yaymak için kullanır ya da salt bir haz aracı olarak gösterir. Özellikle eğitim sistemi içinde de bu süslü haz araçlarının sanat olduğu öğretilir. Böylece insanların sanatsal üretime yönelimi azalır; düşünceleri ve çok yönlü gelişmeleri engellenir.

Büyük sermaye sahiplerinin sponsor olarak desteklediği, yöneticilerin okul çocuklarını topluca götürdüğü ya da öğretmenlerin hakkında zorunlu ödev verdiği, çok büyük reklamlarla tanıtılan ve geniş kitlelere ulaştırılan İstanbul Bienali'nde sunulan postmodern ürünler buna bir anlamda örnek gösterilebilir. Bu bienaldeki, sanat eseri diye sunulan, sermayesi yüksek ürünler halkın çoğunluğu tarafından sermaye yoksunluğu sebebiyle gerçekleştirilemez. Diğer bir taraftan ürünü gerçekleştirmek için gereken sermaye düşük de olsa, ürünlerin sunulma şekli oldukça yüksek bir sermaye gerektirir. Ve yine halkın çoğunluğu, ortaya bir sanat ürünü çıkarabilse bile, bu ürünün geniş kitleye sunumunu gerçekleştiremez. Topluma iletilen

mesaj ise şudur: İyi bir sanat eseri de ortaya koysanız sermaye bunu desteklemediği sürece eseriniz kimseye ulaşamayacak!

Sanat eserinin mutlak çoğunluğa ulaştırılması zorunluluğu ise yine sermayenin kazanç politikasından başka bir şey değildir. Bu sebeple çoğunluğa ulaşamayacağını düşünen insanlar yine sanatsal üretimden vazgeçer.

Bu sebepledir ki özellikle insanlara bire bir ulaşabilen, sermaye gerektirmeyen ve mutlak politik olan sokak sanatının gerçekleşmesi egemen sınıfın temsilcileri tarafından engellenir.

Boal, sermaye sahiplerinin özellikle tiyatro sanatını kullanmasına yönelik şunları söyler: "Tiyatro çok etkili bir silah. Bu nedenle de uğruna savaşılmaya gerekir. Bu nedendir ki egemen sınıflar tiyatroyu sürekli olarak elde tutmaya ve bir hükmetme aracı olarak kullanmaya çabalamaktadırlar. Bunu yaparken 'tiyatro' kavramının kendisini de değiştirmektedirler. Ancak tiyatro bir özgürleştirme aracı da olabilir. Bunun için teatral biçimlerin yaratılması gerekir. Değişiklik zorunludur." (1)

Sanat, çok yönlü gelişimi sağlayan bir eğitim aracıdır,

sanat, bir eğlence aracıdır,

sanat, bir medya aracıdır,

sanat, güzel olana ulaşmak için bir araçtır,

sanat, toplumun varlık algısıdır,

sanat, içinde geleceği barındıran bir silahtır(2),

sanat, devrime giden yolu çevreleyen çiçeklerdir.

Boal, "Sanat eğitmeli, bilgilendirmeli, örgütlemeli, etkilemeli, eyleme geçirmeli midir yoksa sadece bir haz nesnesi mi olmalıdır?" diye sorar. (1)

Lenin, sanat deyince önce kitlelerin sanatsal ve estetik eğitimini düşündüğü kadar, sanatın toplumu

DUVARLAR- DİLE GELDİ DUYDUNUZ MU?

Sözlerin yetmediği ülkelerin duvarları doludur en çok. Duvarlar, bakanların yerine boşlukları doldurur. Belki insanları karşına alıp dilediğini haykırmanın verdiği tadı vermez duvara bakmak. Ya da onlarla doyusya tartışamazsınız. Ama şimdilik bırakalım tartışmayı. Onların niyeti başka. Size söylemek istedikleri şeyler var. Evet, sizle konuşmak istiyorlar. Bu topraklarda belki yeni yeni söküyorlar konuşmayı. Kusurlarına bakmayın artık. Daha yeni bir ayaklanmadan çıktılar. Şimdilik sizinle heceleyerek konuşacaklar.

Nisan Şimşek / Önsöz 27

dönüştürücü ve herkesin sanatsal yaratımlarda bulunabilme olanağına kavuşturulmasındaki eğitsel işlevini de düşünüyor, halkın sanatsal gelişme düzeyi ile sanatın gelişme düzeyi arasındaki ilişkinin eşzamanlı bir ilişki haline getirilmesi gerektiğini belirtiyordu. (3)

Marx ise, "Toplumun komünist bir biçimde örgütlenişiyse, sanatçının bütün bütüne iş bölümünden ötürü bölgesel ve ulusal sınırlılıkla bağlı kalışı kadar bireyin kendisini sadece bir ressam, bir heykeltıraş, vb. haline getiren, belirli bir sanata bağlı kalışı ortadan kalkar. Komünist bir toplumda ressamlar yoktur, başka etkinliklerinin yanı sıra resimle de uğraşan insanlar vardır," der. (3)

Sermaye sahiplerinin sanatı bir meta ve egemenlik silahı olarak kullanıyor olduğunu gördükçe şu soruları sormadan edemiyoruz:

Sanat ne zamandan beri insanların doğanın özünü anlamak için ihtiyaç duyduğu bir araç olmaktan çıkarıldı da doğayı katleden sermayenin eline düştü?

Sanat ne zamandan beri iki kişinin sohbetinden, aile içinden, komşular arasından, köydeki insanlardan

alındı da bir alışveriş malzemesine dönüştürüldü?

Sanat nasıl oldu da sermaye sahiplerinin kontrol edebileceği hale geldi?

Sanat nasıl oldu da üç beş kişiye yüzlerce kişinin seyirci kaldığı bir ürüne dönüştü?

Sanat nasıl oldu da insanı ve içinde bulunduğu her türlü koşulu görmezden gelmeye başladı da salt bir haz aracına dönüştü?

Sanat nasıl oldu da bir tarafta insanlar katledilirken, diğer tarafta insanların gerçekleri görmesini engelleyen salt estetik amaçlı bir göz boyama aracına döndü?

Sanat özünü nasıl ve ne zaman kaybetti ve bu öze tekrar nasıl ulaşılabilir?

Egemen sınıfın eliyle yapıldığı süre içinde özünden uzaklaştırılan sanat, ancak ve ancak halkın özünde tekrar kendi öz varlığını bulabilecektir.

Halktan kopuk bir sanat düşünülemez!

Bundan sonra yapılması gereken ilk şey, örgütlü sanat ayaklanmasına geçmektir. Bilinçli insanlar sürekli sanatsal üretimde bulunacak ve ulaştığı herkesin sanatsal üretimde bulunmasını sağlayacak, böylelikle; Sanatın sermaye olmadan da gerçekleştirilebileceği anlaşılacak,

Sokak sanatı daha aktif hale gelecek, insanlara sanat bir medya aracı olarak bire bir ulaşacak ve onlara gerçekleri anlatacak,

Bilinçli eğitimciler, sanatı eğitimde kullanacak ve böylelikle genç insanların, beyinleri körleştiren eğitim sistemine karşı bilinç kazanmasını ve düşünce üretip bunu eyleme dökmesini sağlayacak,

Kendilerine bire bir ulaşan sanatla, insanlar, güzel olanın sermayenin ürettiği metalarda değil doğanın özünde olduğunu anlayacak,

Sanatsal üretim toplumun her bireyinde gerçekleşmeye başladığında sanat sermayenin bir metası olmaktan çıkacak; hem bireyin hem de toplumların çok yönlü gelişmesini sağlayan doğal bir araç olarak varlığını sürdürecektir.

Daha iyi bir dünya için sanatın ayaklanması şart!

Kaynaklar

(1) Boal, Augusto, (2003); "Ezilenlerin Tiyatrosu", Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul

(2) Noviembre adlı filminden bir replik.

(3) Marx-Engels-Lenin, (2006); "Sanat ve Edebiyat", Evrensel Basım Yayın, İstanbul (Aziz Çalışlar'ın önsözü)

Sırça Köşkü Olmayan Şehre Şehir Mi Denir?

Iraz Mavi

Bir şehirde saraylar, köşkler kurulmaya başlanıyor ve bunun gereklilik arz ettiği söyleniyorsa, onun başlangıcı geliyor demektir. Saraylar saltanatların mezarlarıdır. Ve saraylar, köşkler isteyenler bir anlamda kendi mezar kazıcılarıdır. Saltanat ne kadar büyükse mezarı da o kadar büyük olmalıdır.

“Bu bina ülkemiz için bir ihtiyaçtı. O nedenle yapıldı...”

“Kalitenin bir bedeli var.” RTE

Nasıl bir ihtiyaç ve ne için kalite?

Bizim için ‘çok fazla ihtiyaç’ olan bu Ak-Saray bilmem kaç bin odadan oluşuyor, dışta Selçuklu mimarisinden ve içeride Osmanlı mimarisinden motifler taşıyor, öyle mi?

Harika! İhtiyacımız olan şey tam da buydu.

“Padişahımız çok yaşa!”

“Tabi ki cami de herkese açık olacak.” Bu pek tabi en doğal ihtiyacımız. Ak-Saray’daki camide bir cuma namazı kılmak için neleri vermezdim ki!

Kirasını ödeyemediğimiz, 2+1 evimizde otururken hep bunların hayalini kuracağız halk olarak. Böyle bir hayale ne çok ihtiyacımız vardı!?

Ülkemizde bir Ak-Saray var tüm dünya bize nispetle bakıyor. Aman allahım! Böyle kaliteli bir ülkede, böylesine kaliteli bir sarayımız olduğu için ne kadar da mutlu olmalıyız öyle değil mi? Öyle ya “Kalitenin bir bedeli var” ve biz halk olarak bu bedeli kamburumuzdan ödemeliyiz.

Ellerimizle saraylar yaparız büyüklerimize. Daha kaliteli, daha büyük saraylar yaparız. Her taşına damla damla ter akıtırız. Sonra alır ceketimizi çıkar gideriz. Bizim görevimiz orada biter. O sarayda biz oturacak değiliz ya, bir de kendimize saray yapacak kadar budala olamayız. Saraylarda ancak büyükler oturabilirler. Tarihin döngüsü böyle işler.

- Bizim memleketimizin bir sırça köşkü yoktu. Bu nasıl bir eksikliği anlayabiliyor musunuz?

- Sırça köşk mü? O da ne?

- “Aman yarabbi, daha sırça köşkün ne olduğunu bilmiyorlar. Böyle memlekette durulmaz, hemen yolumuza gidelim!”

- “Canım neymiş şu sırça köşk? Anlatın bakalım, pek lüzumlu bir şeyse belki biz de yaparız!”

- Anlattılar, tatlandıra ballandıra anlattılar; ‘Yeni Türkiye’nin kalite göstergesinin saray olduğuna inandırdılar, bu saraya ihtiyacımızın ne çok olduğunu anlattılar ve kendi ellerimizle bize bir sırça köşk yaptırdılar. Aldılar elimizden anahtarını geçtiler içine oturdular.

- "Lüzumlu ne demek? Sırça köşkü olmayan şehir, sırça köşke bağlanmayan memleket olur mu?"

- Bizim başka şehirlerden noksanımız olmasın dedik ve hatta onlardan daha büyük bir köşk yaptık. Dediler ki köşk isteyenler; "Olmaz... Olmaz... Sırça köşkü yapmak o kadar kolay değil... Masraf ister, malzeme ister, işçi ister. Bırakın bizi de sırça köşkü olan şehre gidelim!"

- Ama olur mu hiç! "Ne lazımsa verelim, kim-selerin memleketinden aşağı kalmak istemeyiz!"

Mutluluktan havalara uçabiliriz. Bizim de artık bir Ak-Saray'ımız var.

Bundan sonra yediğimizden, içtiğimizden ke-seceğiz sarayımızın varlığı ve içinde yaşayanların rahatı için ne gerekiyorsa yapmalıyız. Sarayımız olmasa eksikliğimizi nasıl kapatır, yüzümüzü nasıl dik tutarız. Gururumuz o saraydır!

Az sonra sırça köşkten bir emir çıkmış:

- "Bir kat daha çıkmak lazım. Burası hem bize, hem hizmetimize bakanlara dar geliyor."

Bu yolda sırça köşk yükseldikçe yükselmiş, kat üstüne kat binmiş. İçi oldukça dolmuş. Sırça köşke girmenin kolayını bulan oradan çıkmak istemez, bunun tersine dışarıda kalanlar yolunu bulup içeride bir yer kapmaya uğraşmış. Ama sırça köşkte oturanlarla onlara hizmet edenleri beslemek de halkın belini pek bükmüş. Aralarında homurdanlar türemiş.

Artık lüzumsuz olduğunu düşündükleri bu köşk halkın başına kendi açtığı bir bela gibi gözükmeye başlamış. Ancak Sırça köşkün adamları her yerlerde bu köşkü hiçbir kuvvetin yıkmayacağını konuşur, saf kimseleri buna inandırırır.

Bir gün halkın sırça köşke verecek hiçbir şeyi kalmamış ve ellerindeki son koyunu da vermek için emir gelmiş. Artık ellerinde ki son koyunlarını da verdikleri için kaybedecek bir şeyleri olmayan halkın bir korkusu da kalmadığını anlayan köşktekiler onlara:

- "Ey millet, birçok şeyler verdiniz, büyük sıkıntılara katlandınız, ama dostun düşmanın hayran olduğu bir sırça köşk elde ettiniz. Onun azameti, onun parlaklığı yanında üç beş çuval ekin, dört beş davar nedir ki? Biz sizin şanınız şerefmeniz için çalışıyoruz, sizin iyiliğinizden başka bir şey düşünmüyoruz. Bakın, bugün getirip bıraktığımız koyunların

bile hepsini yemedik boğazımızdan kestik, bir kısmını size geri vereceğiz. Bütün koyunların kelleleri halka dağıtılsın!"

Kellesini alanlar gitmeye hazırlanırken içlerinden biri çıkıp;

- "İyi ama bu başın beynini almışlar!"

Köşkün elebaşı balkondan seslenmiş:

- "Öyle... Fakat siz beyni ne yapacaksınız? Pişirmesini bilmez, zıyan edersiniz!"

Ve böylece; biri çıkmış bu başın dili yok, biri çıkmış gözlerini de çıkarmışlar diye bağırmaya başlamış.

Bunun üzerine halk, beyinsiz, dilsiz, gözsüz kelleleri ile dağılmak üzereyken, aralarında canından bezmiş biri; "Böyle başın da bana lüzumu yok!" diyerek, boynuzundan tuttuğu kelleyi fırlatmış. İşte o zaman herkesin şaşıtığı bir şey olmuş; hızla gidip köşke çarpan kelle orda "Şangır!" diye koskocaman bir gedik açmış. Halk, her şeyden sağlam hiç yıkılmaz, kırılmaz bildiği o koskoca sırça köşkün bu kadar çürük olduğunu görünce, elindeki kelleleri birbiri arkasına ona fırlatmaya başlamış, göz açıp kapayıncaya kadar tuzla buz olan sırça köşk çökmüş, yıkılmış, içindekilerin çoğu cam kırıklarının altında ezilmiş...

Bir şehirde saraylar, köşkler kurulmaya başlanıyor ve bunun gereklilik arz ettiği söyleniyorsa, bunun başlangıcı geliyor demektir. Saraylar saltanatların mezarlarıdır. Ve saraylar, köşkler isteyenler bir anlamda kendi mezar kazıcılarıdır. Saltanat ne kadar büyükse mezarı da o kadar büyük olmalıdır.

Ellerimizle kurduğumuz sarayları köşklere sırtımıza bir kambur gibi yerleştirirler. Kaç bin odalık sarayları iki odalı evimize sığdırmaya, oradan beslenmeye çalışırlar. Kambur büyür de büyür, ağrısı artar da artar, ya biz taşıyamaz yere kapaklarız ya da son bir güçle tutar sökeriz o kamburu sırtımızdan.

"Sakin tepenize bir sırça köşk kurmayınız. Ama günün birinde nasılsa böyle bir sırça köşk kurulursa, onun yıkılmaz, devrilmez bir şey olduğunu sanmayın. En heybetlisini tuzla buz etmek için üç beş kelle fırlatmak yeter."

Alıntılar: Sabahattin Ali'nin Sırça Köşk adlı masalından. YKY Yayınları.

Devrimin ÖNSÖZ'ü: KAPAĞI SOLA ÇEVİRİNİZ...

“susuzluk da suya kavuşsun
ekmek de hürriyete...”

Soframızdaki ekmeğin hürriyete koşma arzusu benim için Önsöz, belki o yüzden olacak ilk sözü Nazım'a bıraktım. Fransa da Chavet mağarasına dünyanın en eski resimlerini işleyen el kadar, ürkek ellerim. Bu serüvenin on yıllık emeğini yeniden anlatma telaşı avuçlarıma bırakıldığı için. "Birilerine söyleyin," diye fısıldadı çocuk. "Birilerine söyleyin benim burada olduğumu." 2005 yılının yazında bir çocuğun ayaklarını suya değdirmesindeki telaşla "Merhaba." dedi Önsöz bizlere. İlk kapağına sinmiş çocuksu bir ümit vardı. Ve o küçük çocuk adeta büyük cümlelerle fısıldıyordu... Birilerine söyleyin... Heeeyyyy! Birilerine söyleyin benim burada olduğumu.

BİR TIK

daha ne anlatabilir ki

Antep'in sokaklarında Suriyeli çocuklar, atık kâğıtları paylaşabilmek için birbirlerine bıçak çekiyor usuldan. Bir kıyıda durup yaşamı teslim alma uğraşlarına bakıyorum. Yaşayabilmek adına yaşamın peşine bir bıçak sırtı keskinliğinde yanaşabilmek ancak bir çocuk marifeti olsa gerek. Ve ellerinde akıllı telefonlarıyla insanlar yanlarından yürüyüp geçiyorlar. Her gün akıllı telefonların ve sosyal paylaşım siteleri üzerinden gazımızın alındığı yer burası,

dünyanın tam merkezi. Oysa kapının eşiğini aşsak bir adımda, kendimizle birlikte sürüklessek yanımızı yöremizi her şey "bir tık" daha güzel olacak. Hadi be ağabeyler, ablalar bir tık daha, sokakta hayat var...

Sokağı sevmek başka bir şey elbette. Gündüzcü kahveleri, meyhanelerden yükselen Yunan ezgileri, sokak müzisyenlerinin o ince Ortadoğu ezgileri... Yaşamak sev-dalanmak biraz, biraz kurda kuşa marazlanmak, bahçedeki kayısı

ağacının üstüne yürümek ilk güneşte saldı diye kendini. Kadınlar işte böyle bir sevdıyla yaşıyorlar hayatı. Barıkatta, evlerde, sokakta, işte başka bir tütsü bırakıyorlar arkaalarında. Devlet denen ceberut, bu akılla yıllara dayanan bir alt kültürle yetiştiriyor toplumu. ‘Kadının yeri... Kadın dediğin akıllı kısa... Eksik etek abicim...’ vs. vs. Kadınlar tüm bunlara her seferinde bla bla bla diyorlar. İngilizce öğretmenlerinin o meşhur boşluk doldurma tekerlemesiyle. Ve yaşama ne vakit sevdâ düşürmek gerekse, gözlerimin önüne Leyla Halid’in o meşhur kalaşnikoflu resmi geliyor. Resimde elindeki yüzükte tek taş pırlanta yerine, halkının yazgısını anlatan bir mermi çekirdeği takılı. Anlıyorum ki kadınların bla bla bla’sı altında başka bir hikâye yatıyor.

Hikâyeler topluyor Önsöz, dimağında emeğe dayanan tarihsel mirasın özgüveniyle. Megakent İstanbul’un, merdiven altı hazır giyim atölyelerine iniyor kalem kâğıt. Amcamın kızlarını bilirim ben, bir de Silezya’lı dokumacıların şarkılarını. Kuzenlerim dokuz

yaşından beri makineci ve omuzları içe doğru bükülmüş uzun çalışmaktan. Sonra o ses birkaç yıl evvel Antep’ten duyuldu. Tekstil işçileri iş bırakmıştı. Onlar Heinrich HEINE’yi tanımayanlardı belki ancak bir yüzyıl önceki şiir, onların işçi kardeşlerinin grevlerinden süzülüp yazılmıştı:

“Dokuruz ha dokuruz, senin

sonunu dokuruz, gece gündüz, İnleyen tezgâhlarda mekiklerimiz savrula savrula...”

Bu koca on yıl, sokak çatışmalarına, grevlere, fabrika işgalle-

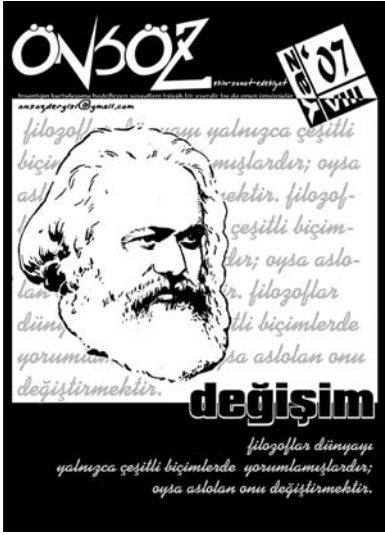

rine, kadınların sokak eylemlerine, serhıldanlara tanıklık etmiş. Bunca derecik nereye akacak sorular sorup cevaplar aramışız. Emek Nedir? Kimin Eylemi? Sosyalizm mi? Hayatı tespitin ötesinde yakalama işi eylem! Yani zamanı kırma meselesi, komik değil mi? Zamanı kırmak... Oysa içinde yuvarlandığımız şey, zaman, nesnelerin anlam kazandığı dilim. Değişimi eylemle sağlayacaksa bize dayatılan zamanı kırıp çalmak zorundayız, başkalarının saatiyle yaşamak bizi sosyalizme varmakta geciktirebilir. Böyle bir telaşı taşımışız kanatlarımızda, Anka kuşu misali. Aklimızı ellerimizi birleştirerek, yan yana

bağırıp, yan yana düştüğümüz bir ırmak yaratmışız. Ne iyi etmişiz aklimıza sağlık...

Ece Ayhan fırlıyor sokağın köşesinden. “Abi dur acelem var.” diyorum. “Başlatma, iki çift lafın belini kiralım.” diyor. Gülüyorum, “Abi Önsöz’ün 10. yılına yazı yeti-şecek.” diyorum. “Bas hadi hergele.” diyor. Ben uzaklaşırken arkamdan bağıyor: “‘Aşk örgütlenmektir bir düşünün abiler’ dize-

sini yaz, tutar o yazı.” diyor. Gü-lümseyip gidiyorum. Şair şiiri ya-şayan adamdır kanımca. Yazarsa yazdığının peşine düşen deli. Jack London’ın “Doğu Yakası” isimli kitabını yazmak için İngiltere’nin o semtine yerleştiği söylenir. Ve hayatı boyunca ötekilerin edebiyatını yapar bu delilikle. Tabi daha ni-celeri; Gorki, Steinbeck, Orhan Kemal, Marquez. Edebiyattan bes-lenmeyen bir devrim yaşayamaz kanımca. Topluma değmeyen ede-biyatsa çağ aşamaz.

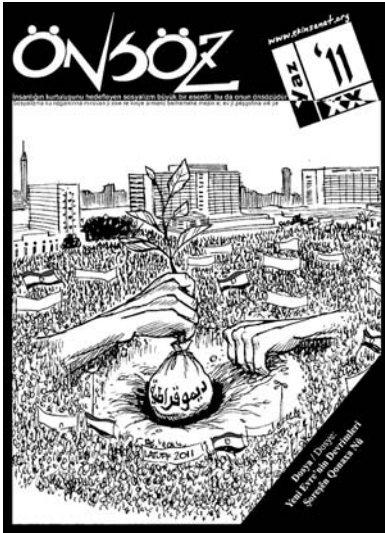
Sanat kimin kamburu, ceva-bını tarih veriyor. Dizi setlerindeki

çalışma koşullarından, devlet tiyat-rolarından atılan sanatçılara, ulu-orta bıçaklanan ressamı kadar cevabı tarih veriyor. Ama deniz ön-lüklü bir arkadaş bana yaklaşıp: “Denizler için bir şey söylemek ister misiniz?” dediğinde, heye-canla aklıma şu cümle düşüveriyor; “Rodrigo’nun gitarının üzerine, mermi fişeklerini koyup, Tına Madotti’ye; abla poza gel, sanat silahlanmış!”

Granma... 1943 yılında inşa edilen, 12 kişilik ve 18 metre uzun-luğunda bir yattı. Che Guevara’nın günlüğünde, “Roque suya düştü.” diye başlar. Roque; Granma yatı-nın kaptanı Roberto Roque Nunez idi. Granma, metalik göv-desinde 82 yoldaşıyla Fidel’i taşıdı. “Kaybedersem yeniden başlarım.” diyen bizim Fidel, yüzyılın komü-nüne bir gemiyle vardı. Bir gemide tarihin yeni zamanlarına yeni ezgi-ler düşürdüler. Sonrasında filmlere, belgesellere, resimlere sığmayacak bir devrimi yaşattılar. Yüzyılın Komün’ü Küba’ya değmeden geç-medik sayfalarımızda. İçinde biraz ümit varsa kavganın, hasretlik, mahpusluk varsa mutlaka Kü-ba’dan bulaşan bir tat da var, bizim

Fidel’in elinin değdiği.

İnsanlık bir gün acılarından kurtulacaksa, tıpkı Fidel’in ülkesi gibi. Buna “Afrika dâhil” diye ba-ğıracağız hep bir ağızdan, “Hanza-la’nın kıtası dâhil” diyeceğiz. Kara kıta’da kızıl rüzgârı estiren; “Param yok, bıktım bu işsizlikten. Hastayım ama kimse bakmıyor. Artık yeter.” diyen Muhammed Buazizi’nin haykırdığı Arap baha-rını da dâhil edeceğiz. Çalınan bütün devrimlerimizi... İşte böyle bir almanak Önsöz’ün gözlerinize ilişen kapakları. Eylemin, değiş-i-min dâhil olduğu.

ÖNSÖZ

S. 01
2013
7 TL

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun ÖNSÖZ'üdür.

Bir İnsan Bir Meydan
Ya Bir Anımsama
Sana Küfürün
Tut Halkın Sana Akademi
Sana Düşün
Halkın Bir Üstüne Üstün Oluyorken
Tutmadı Sana
Çünkü O'ya Özgüven
Sana Kaldı
Garcin Galdin
Kaldı Sana
Oynadığın Sözcüklerle
Yıldırarak Tıynet Kurdu
Bekledi Sana
Yine ve Yine de Gitti; Buradaydı
Tutmadı Sana

On yıl boyunca bir pencere olmaya çalıştık, Arkadaş Z. Özger'in dizelerine bezenmiş bir şiir inceliğinde. Kim sür git perdesini çekmeye çalışmışsa sokağa; pencereyi kapama diye haykırdık. "Adım Deniz Devrimciyim" diyen Emegün Ezgileriyle şenlendik, mevsim aşırıldı.

Plazaların çakma yeşiline, kapitalizmin azmanlaştırdığı bireyciliğe, sabun köpüğü kültüre karşı kocaman bir pencere olmaya çalıştık ümitten, kavgadan yana.

Yeryüzü sokakları hep bizim diyen çapulculardık Haziran gün-

lerinde. Ethem'i gördü gözlerimiz, Ali İsmail'in o güçlü sözlerini duydu kulaklarımız. O günleri anlatmamız istense; ateşi çalan Prometheus'un halkının sevinci ancak tasvir edebilir bizi. Koca kalabalıkların içinde Nazım'ın mavi gözleliydi ışılan, AKM üzerinde denizin silueti belirlediğinde. Onun inandığı güzel günlerin eşigindeydi, bu halkın çocukları.

ÖNSÖZ

S. 03
2014
7 TL

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun ÖNSÖZ'üdür.

Duvarlar

Dile
Geldi
Duydunuz
mu?

Sade Erayncay Gazi Güncel / Temelde Cinar / Devrimci Katilme Rehberi / Kemal Öner / Semalet Ayıkayama / Selma / Benim Halkım / Zemin / Halkın / Murgahra Biji / Berwedana Kobane / Renas / Toprak Bekliyorlar biz... / Hi Birerim Bir Uzun / Yer Kobane / Gözün Gözümün / Lale / Fatiha / Elinsu / Geri / Ye / Döken / Sana / Nisan / Şimşek / Anlatılan / Senin / Hikayen

Elbette Kobane, yüzyılın ilk Stalingrad'ı. Ortadoğu üzerindeki sis bulutunu aralayan Kürt halkının, günlere yayılan amansız mücadelesini, anlatmadan atlayamazdık takvimdeki yaprakları.

Agora'dan Rosa'ya, Arın'den Özgecan'a kadınların mücadelelerinin türkülerini, şarkılarını, ağıtlarını yatırdık Önsöz'ün kundağına ki, bilincimiz çoğaldığı yeri unutmasın diye.

Ben size el yordamıyla geldim sevgili okur, on yıla sığmış bir almanak bu. Bir ucu Filistin'de yıkık bir duvarın yanında yürüyen denize çıkıyor, bir ucu Beyrut sokaklarında dövüşenlerimize. Acıların üzerine kasketini düşüren şairde burada, yürek işçisiyim, diyeni de.

ÖNSÖZ

S. 28
2014
7 TL

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun ÖNSÖZ'üdür.

Düşmez Kobane

-Sade Erayncay / Fatiha / Lale
-Ali İsmail / Gözün Gözümün
-Kemal Öner / Semalet Ayıkayama
-Selma / Benim Halkım / Zemin
-Halkın / Murgahra Biji / Berwedana Kobane
-Renas / Toprak Bekliyorlar biz...
-Hi Birerim Bir Uzun / Yer Kobane
-Gözün Gözümün / Lale / Fatiha
-Elinsu / Geri / Ye / Döken / Sana / Nisan / Şimşek / Anlatılan / Senin / Hikayen

-Şiirler / Ali Erkan
-Kobane / Edebiyatçıları
-Gözü / Gözümün / Fatiha
-Şiirler / Ali Erkan
-Kobane / Edebiyatçıları
-Gözü / Gözümün / Fatiha
-Şiirler / Ali Erkan
-Kobane / Edebiyatçıları
-Gözü / Gözümün / Fatiha

Nehirler hep denize varmak ister ya, öyle bir koşu bizimkisi, öyle bir yetişme çabası zamanın büyük kıvrımlarına.

Varna vapurunu elleriyle okşayan Nazım, İstanbul'un kağıt toplayan çocukları, coğrafyanın asimile edilen halkları, Karadeniz'in şair ceketli çocuğu bu almanığın içinde.

Ben size el yordamıyla bir on yılın kapaklarını öyküleştirdim, yazılanların hiçbiri hayal ürünü değildir, gerçeğe bir adım daha yaklaştığımızın ince bir esintisi sa-dece...

ÖNSÖZ

S. 02
2014
7 TL

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun ÖNSÖZ'üdür.

Devlet Kazım'ın Arşın

Kemal Öner
Kazım Çakar / Nazım Hikmet
Dünya / Dünya
Nazım'ın Yolu
Aliha / Öger
Nazım'ın Yolu / Dünya / Dünya
İngilizce
Nazım Hikmet
Kurtuluşun Sevdiği Bir Şair
Mahmut Özer
Parti / Şair / Nazım Hikmet
C. Düşün
Nazım'ın Düşünceleri
Devrimci Düşünceleri / Etiler
Aliha / Temel
Nazım Hikmet / Şiirler
Mahmut Özer / Dünya
Nazım Hikmet'e
Etiler
Vilma / Öner
Nazım Hikmet
Yı / Bir / Oyun / Yazarmadın
Yazın / Kemal
Nazım Hikmet ve Halk
Gençler / Kemal
"Halkın" / Yoldaşlarımız
Devrim / Köyler
Şiirler / Nazım Hikmet
Nazım Hikmet
Kemal Öner
Nazım Hikmet'in Zinciri
Kemal Öner / İnceleme
Kemal Öner ve Nazım

Sevdalınız
Komünisttir

Gözü / Nazım
Hikmet / Şiirler
Anlatılan / Senin
Hikayen

ÖNSÖZ

S. 29
2015
7 TL

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun ÖNSÖZ'üdür.

"saçlarımda taşırdım medeniyetleri"

Ruhan / Mavi
Kazım / Şair / Ömer
Gülşah / Bekir
Kazım / Nazım / Ömer
Benim / Toprak
Etiler / Dünya / Şair / Kazım
Çocuklarımız
Şiirler / Dünya
Akademide / Kazım / Ömer

Gözü / Nazım
Hikmet / Şiirler
Anlatılan / Senin
Hikayen

Şiirler / Ali Erkan
Kobane'de / Edebiyatçıları
Gözü / Nazım / Fatiha
Şiirler / Ali Erkan
Kobane / Edebiyatçıları
Gözü / Nazım / Fatiha

Zafer Diper'le Bizim Tiyatro ve Sanat Üzerine

Önsöz 18

Bir Mehmet Esatoğlu MEHMET ÖZGÖZ İLE İNSAN VE DOĞA ÜZERİNE...

Önsöz 20

Önsöz 16

Mehmet Esatoğlu kırk iki yıldır sanat alanında çaba harcayan bir nat insanımız ve devr-i aydınlar kavramında değerlendirdiğimiz bir dostumuz. Satsal ve politik duruşuyla belli bir çizgide üsten ve bunu geniş izleyicilerine taşıma-ya çalışan, sahnede burvaya estetiğine karşı sürekli yeni arayışlar içinde olan Esatoğlu'yla anatsal serüveni üzerine konuştuk.

Röportaj / Ruhan Mavruk

Ayış-
li. Ser-
şlangıç
er gel-
iz.

Önsöz 16

Cevdet Bayram'la Arapça Tiyatro Üzerine Söyleşi

'Başkanı Burnundan
rakala" oyunundan

Okurlarımız için kendinizi tanıtır mısınız?
Tiyatro oyuncusuyum. 1969'da başladım oynamaya. 1969 nasıl bir yıldır?
Dünya'da ve ülkede '68' yansıması vardı. Gençliğin ve emekçilerin öfkesi vardı.
Hiçbir şey bilmiyordum. Bayram. İskenderun Karaağaç'ta doğdum.
Ma yıkladı. O günler...
te düşündüğü için değil'de sınırlı öğretmenliği yapıyorum.

bir grup bunu Eğitim-Sen'in tüzüklerinde olursa Eğitim-Sen'in kapanacağını bir grup da ne olursa olsun Anadilde eğitimin taviz verilmeyip tüzükte yer alması gerektiğini söylüyordu. Ben de bu ikinci gruptan olarak da 300 kadar imza topladık. Ama maalesef bu tüzük kaldırıldı. Bence Anadil duruşu bu...

Selah Özakın ile

Ayışığı- Öncelikle bize kendinizi tanıtır mısınız?

Önsöz 19

Selah Özakın- Marmaris'te doğdum. 1954'te doğdum.

esyanın k...
pamayız.
laşık böyl

Önsöz

Yunan Tiyatrosu Üzeri

Önsöz 13

Demet Demeter

Besed'den Ayışığına 20.yıl etkinliklerine hazırlandığımız süreçte tanıştık Alike Bacopoulou-Halls ile. Bilgesu Erenus ablanın evine gitmiştik, bu etkinliği davet etmek üzere. Bilgesu ablanın bir konuğu vardı. Alike; türkülerini özelliklerimizin birbirine çok benzediği yakın... Daha doğru bir ifade ile ti-

Çeviri: Suat

Orhan İyiler

röportaj

Önsöz 8

Ayışığı - 1 Mayıs işçi sınıfının birlik mücadelesi için dayanışma günü... 1 Mayıs'a sayılı günler kaldı. Sizin için 1 Mayıs'ın anlamı nedir?

Orhan İyiler - 21. yüzyıla girdiğimiz bu dönemde 1 Mayıs'ın anlamı bence çok daha derin, çok daha geniş bir anlamı kapsıyor. İşçi sınıfı mücadelesinin unutulduğu bir dönem içindeyiz. Neo-liberal ekonomi bütün dünyayı kısıktırak yakaladığı dönemde 1 Mayıs'ın anlamını, Marksistçe yorumunu yeniden kırmakla karşı karşıyayız. Eğer insanlığın ya da işçilerin korumak istiyorsak... 1 Mayıslar komünistlerin yeniden doğuşun haykırışı olmalıdır. Bu karanlığı aydınlatmak için.

O. Taylan

Önsöz 8

Ayışığı - Ayışığı Sanat Merkezi olarak 77'de katledilenler anısına bir heykel yaptırmak için kampanya düzenleyeceğiz. Taksime yapılacak heykelin maliyeti ne olmalı diye sorsak size, ilk aklınıza gelen ne olurdu?

Bilgesu Erenus

Önsöz 8

"İşçinin, emekçinin, emeğin sözü edilmediği, sınıf barajı alanı onlara bırakmadığımızı göstermek için."

Ayışığı- 1 Mayıs işçi sınıfının birlik mücadelesi için dayanışma günü... 1 Mayıs'a sayılı günler kaldı. Sizin için 1 Mayıs'ın anlamı nedir?

Bilgesu Erenus - 1 Mayıs işçi sınıfı için bütün dünyada kaygı günüdür. Biz sosyalistler yunduruğunda ezilen halkları da katıyorduk. Bütün günü diyoruz.

Burjuvazinin korkusunu farklı bir örnek olarak 1 Mayıs mitinginde kürsüde göremek için arıyorum. Girdim. Günaydın diye sesleniyordum. Kurulardan çıkarmış kontrol ediyorduk... Bu beklemediğim bir şeydi. Bunun için kürsüdeki programıma Nazım'ın Keşani'nin ortak bir seslenişini saydığım bu şiiri okudum. Ağır ağır ağır ağır bağıryordum / ko-

röportaj

Önsöz 8 **6 senesinin Nisan ayı başlarında bir gece yarısı DİSK'ten bir arkadaşım telefon etti. Dedi ki, "1 Mayıs'ı kutlamaya hazırlanıyoruz, yarın sabahta DİSK'in merkez yürütme kurulu toplanacak, bir karar almak istiyoruz, çizer misin?". Ben de "ne zamana lazım" dedim. "Şimdi lazım" dedi. "1 Mayıs'ın telefonunu kapatıp çalışmaya başladım"**

Ayışığı - Biz sizi 1 Mayıs için yayımladığımız dev pankartınızdan tanıtımlar ve çalışmalarınızdan söz edebiliriz.

Orhan Taylan - Ben öğrenciliği bitirdim. Tabii bütün genç sanatçı adayları gibi bu işi yapmıyorum, nasıl bir resme yönelmeliyim, bu yorenin, buraların duyarlılığıyla ilgili bir şeyler düşünüyordum. Köpekler bu nedenle...

Ahmet Soner

Önsöz 3

daha grafik çizimlerdi. Ama çarpıcı, açık anlatımlı bir desen geliştirdim. 1945'te İstanbul'da doğdum. Evde üç dil konuşuluyordu: Türkçe, Boşnakça, Türkçe, sinema yapmak istiyordum. 1968'li yıllarda sinema okulu yoktu. Sinema okulu istiyordum. Atuf Yılmazla asistanlık... Yılmaz Güneyle tanıştım ve onunla çalışmaya başladım. 1921'de başladım. Yarın Son Gündür, Acı, Er yaptık.

Ömer Uğur

Önsöz 7

röportaj

Ahmet soner ve diğer kürt yönetmenleri

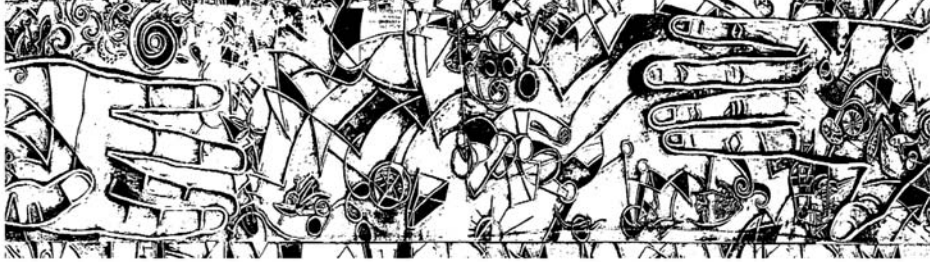

Ayışığı - Biz Ömer Uğur'u ve onununun minde gazetelerden öğrendik. Sizi daha fazla tanımak için malarınızdan söz edebilir misiniz?

Ömer Uğur - Özgeçmişime kısaca yazıyorum. Sinema okulu mezunu... Köy öğretmenliği ya da bul'a geldi ve sinemaya başladı... Tutucu bir ailenin çocuğu olarak büyüdüm. Bir gençtim. 17 yaşında memurluğa başladım. Okumaya meraklıydım, Orhan Kemal, Gorkem bir güzargaha geçti. Köylerdeki yaşam ve edebiyatı.

Tüm sol çevreler Tokat'ta birbirini koruyor. Düşünce özgürlüğü için mücadele ediyoruz. Ekin - sanat - edebiyat

Ernesto Gomez Abascal

Ayışığı- Ernesto Gomez Abascal kimdir? Bize kendinizden sözedebilir misiniz?

Ernesto Gomez Abascal - Zor bir soru.

Ayışığı - Sizinle ilgili çok şey...

Aba

Ayıs

Latin Amerika

Nasıl Direniyo

Önsöz 12

ÖNSÖZ - Ben dün yapılan toplantıda Margarita'nın yaptığı konuşmadan başlamak istiyorum. Belki sondan başlamış olacağım ama Margarita dün yapılan toplantıda mücadelenin silahlı mücadele olması gerektiğini, boş kollarla savaşamayacağımızı, mutlaka silahlı olmak zorunda olduğumuzu söyledi. Şili'de verilen mücadeleden sözedebilir mi?

"Dünya Gençler Buluşması" için Lıkesir/Gönen'de kampa gelen Latin Amerika'lı genç işç yaptığımız söyleşi

Söyleşi

İŞGAL ALTINDA Kİ TOPRAKLARDA
TİYATRO

Önsöz 2

ÖNSÖZ

Dergimizin hazırlık günlerinde, dosya konumuz olan Filistin'de sanat konusuna denk düşecek bir gelişme oldu. Mekan Tiyatro Festivali kapsamında İstanbul'da iki Filistinli grup sahne aldı. Bunlardan biri olan Ashtar Tiyatro Grubu'yla söyleşi yapmayı ve onu da dosya kapsamı içerisinde yayınlamayı uygun bulduk.

Önsöz- İşgal altındaki Filistin'de sanat ortamı hakkında bilgi verebilir misiniz?

Ashtar- Şu anda bizim için tiyatro açısından en büyük sorun, seyahat zorluğu. Ulaşamıyoruz... Biz oyuncu olarak, ciddi anlamda depresyon yaşıyoruz. Hükümet bizim için çözüm bulamıyor. 1994 yılında şu anki hükümet kurulduğunda biz büyük destek bekliyoruz.

Kürt şairi Şêrko Bêkes

Önsöz 3

Newzat Osman Zebari röportaj

Önsöz 3

röportaj

Kendinizden ve çalışmalarınızdan bahsedebilir misiniz?

Doktorum... Kürt edebiyatı alanında doktora yaparıştırmalı edebiyat alanında çalışmalar yapıyorum. 'Duhok'ın yasasıdır. 'Duhok'ın yasasıdır.

ven şeyler Kürtçe yayımlandı. Kürtçe dil üzerinde yasaklamanın olmaması onların propagandasının işine yaramış oldu.

Kürt edebiyatının konuları genel olarak nelerdir? İnsanlık değerleri konu olarak alınıyor. Enternasyonal, felsefi, evrensel çalışmalar var. Şiirde diyalog belirleyici durumda. Şêrko Bekês, poster şairdir. Şêrko Bekês, Bitlisi, Mehmet Emin Zeki, Ehmedê Xani gibi bir çok ünlü edebiyatçı yetişmiştir.

Şu andaki eğitimin durumu nedir? Kız ve erkek...

Prof. Dr. İzzettin Mustafa Resul

Önsöz 3

röportaj

Dr. Husên Xaliqî

Önsöz 3

Kürt dili üzerine

Önsöz 3

Ayışığı- Kürt dili üzerine sizinle röportaj yapmak istiyoruz. Bu konumuz şu olacak; kendinizden ve Kürt Enstitüsünden çalışmalarınızdan bahsedebilir misiniz?

Sami Tan - İstanbul Kürt Enstitüsü 1992'den bu yana çalışmalarını Kürt Dili, Edebiyatı ve Tarihi üzerine çalışmalar yapıyor. Çalışmaları dilin öğretilmesi, gramerinin öğretilmesi şeklinde oluyor. Klasik eserlerin baskıya, yani Latin harflerine çevrilmesi çalışmalarını fiili olarak yürütüyor. çalışmalarımız var. Deyimler sözlüğü, Kürtçe-Türkçe ve Türkçe-Kürtçe sözleri ile ilgili kitaplar çıkardık ve çıkarmaya devam ediyoruz. 3 aylık bir süre içinde dil, tarih ve edebiyat konularında yazılar yer alacak. çalışmalarını resmi olarak değil, fiili olarak yürütüyor.

Kendinizden bahsedebilir misiniz?

Sine'den İran 1936'da doğdum. de okudum. Üç dil biliyorum. Sekiz yıl üniversite yaptım. Humeyni gerçeğleştirdiğinden dolayı. İşte o dönem de çatışma oldu. İki dilin arasında...

Ayışığı'nda Önsöz 23 Ortadoğu'dan Konuklar

20-21 Ekim tarihlerinde, Halkların Demokratik Kongresi bileşenlerinin Boğaziçi Üniversitesi Nasuh Baytan Salonu'nda yaptığı, "Halkların Adalet, Özgürlük Arayışları ve Müdahaleler" başlıklı Ortadoğu Konferansı'na katılan Suriye Komünist Partisi/Birlik Siyasi Büro Üyesi Enam Almasri ve Filistin Gelişimsel Kadın Araştırmaları Derneği Başkanı Mariam Abu-Daga ile Ayışığı Sanat Merkezinde sohbet ettik. Emperyalizmin Ortadoğu ve Suriye'deki saldınları konusundaki görüşlerini aldık.

Röportaj: Kobanê Edebiyatçılara Hangi Sözcükleri Fısıldadı

Aslı Erdoğan ile Kobane üzerine **Önsöz 28**

Aslı Erdoğan, Ayşeğül Tözeren, Gaye Boralhoğlu, Hatice Meriyem, İşıl Özgentürk, Menekşe Toprak, Mu-rathan Mungan, Sema Kaygusuz, İlay Akkaya, Seray Şahiner ve Vivet Kanet'nin bulunduğu yazar, şair ve sanatçılar öğleden sonra sınırlı hatırdaki Çaykara Mahallesi'nde toplandı. Burada gazetecilere konuşan ve 'Koridoru Aç Türkiye' sloganı ile sınır hatına geldiklerini anlatan yazar, şair ve sanatçılar, daha sonra HDP Şanlıurfa Milletvekilleri İbrahim Ayhan, İbrahim Binici ve PYD Eşbaşkanı Salih Müslim'in eşi Ayşe Efendi ile birlikte ele ele tutuşarak banş zinciri oluşturdu.

İŞİD'in Kobanê saldırısının 2. gününden itibaren orada bulunan ve 81 gün boyunca Kobanê'de yaşananlara tanklık eden Özgür Gündem muhabiri Ersin Çaksu ile Kobanê direnişinin 126. gününde bazen gözlerimiz dolarak bazen kahkahalarla süren, ama her şekilde büyük bir keyifle yaptığımız röportajı sizlerle paylaşıyoruz.

Kobanê'de Gazeteci Olmak

Önsöz 29

İŞİD neden Kobanê

Davranışını nasıl açıklıyor?

Önsöz 26

ADANMIŞ HAYATLAR

Toplumsal ve siyasal konuları şiir, tiyatro, deneme ve öykülerin de işleyen Adil Okay ile Mersin Ayışığı Ekin Sanat Derneği'nde, sanat ve edebiyat üzerine bir söyleşi gerçekleştirildi.

Şiir ve Haysiyet

Ahmet Telli
Büyük aşklar yolculuklarla başlar
ve serivenciler düşer bu yollara ancak

Önsöz 29

"süz ama ölümlü, hüznünlü ama cesur" mısrası ile poetik puçlarını sezdirirken, sevdâ... acı... hasret... bekleyiş... kleri de aklımıza geliyor. Bu bağlamda Ahmet Telli şiir dünyası... Ve en çok da sevdâ... Şiir evreninizden konuyu yalnız söyleşimize.

"ler, gençliği ve işçi sınıfını içine alan büyük ve değerli bir dev- ayı da bu sürecin unutulmaması gereken uğraklardır. Bu dev- lannın rüzgârı, yalnızca 70'lerde yazmaya başlayan bizleri değil, en öncükleri de bir biçimde etkilemiştir. Bu büyük ve değerli topl- olgudan hiç etkilenmeyenler de oldu elbette. Korunaklı alanlarda ları, daha sonraki yıllarda onlar için avantaja bile dönüşmüştür üs-

Hayat bana iki sözcü haysiyetini iyi öğretti sanıy "Nikkar" ve "ısrar..." Bu hz

Pınar Sağ ile Söleş

Önsöz 19

Müzi

Ben 12 Şubat 1979 İstanbul doğumluyum. Aile kökenim Erzurum/Aşkale'dir. Gençliğimden beri gö- zümü açtığım ilk gündün beri duvarımızda asılı olan sa- zamız bu asil halk kültürünün öğrenilmesi gerektiği gerçeğini doğardı ve ben anemim yönlendirmesiyle 13 yaşında bağlama kursuna başladım. O gündün itiba- ren nice halklevri, kütürevri, P.S.A dernekleri gibi pek çok kurumda eğitimlik yaptım. 1995 yılında L.T.Ü Türk Müziği Devlet Konservat- yurum kazandım. Epey uzun bir zaman sonra mezun oldum. Hala zaman zaman eğitimliğe devam ediyorum ancak profesyonel müzik yaşamızın başlamasıyla daha çok konserlere yönlendim durumdayım.

EKİF

—Bir insan topluluğunun nasıl yönetildiğini bilmek istiyorsanız onun müziğine bakın, der Kon- çuşyus. Siz müziğinize halkların evriminde nasıl bir rol oynamak istiyorsunuz.

Bir ülkenin yönetim biçimini sorgulamak için o ül- kenin sanatsal alanında gösterdiği önceliklere dikkat çek- imiz gerekiyor. Ölkemiz ne kadar halk kültürünün mirası üzerinde yaşasa da yapılan baskı, yozlaşma çabaları gerçek kültürümüzü, insan üretimini algılama- sını çürüten emperyalist egemen kültür alanında yok sa- yıyoruz. Ben yaptığım müzik, insanlığın doğular, ide- allerim ve ülkelerim doğrultusunda, ülkenin içinde bu- lanan sınıfları, haksızlıkların, sömürüyü, yeri geldiğin- de aşk ve insanı, barış temel alıyorum. Yani sosyaliz- me olan inancımı müziğime taşımaya çalışıyorum.

Çünkü ben estetik ve özgürlüğe inanıyorum. Bedel ödemekten korkmuyorum. İnsan düşündüğünü, inandığını söylemek, inandığını sesini yükseltmek.

—Büylesi bir çağda toplumsal olaylarda bir sa- natçının duruşu nasıl olmalıdır?

Bir sanatçı ülkesinin, yaşadığı toplumun, sorunla- rına yerli gelir sanık, yeri gelir tank olabilmelidir. Bu söz bize çok önemli bir yargısı vurguluyor. Sanatçı, sa- dede sahnedeki değil, ezilenlerinde yanında olabilmelidir. Başlar, sahneye üretiminizle, halkla olan bağlığınızla ve "biz" olabilmemizin önemizle, ciktılarla, ayırtımlara, hak- sızlıklara karşı sesimizi daha da yükseltmeliyiz. Sanatçı cesur olmalıdır. Ülkemizin direniş temsilisi olan Tekel işçileri Ankara'da hak arama mücadelesi verirken AKP kahvaltıların (sanatçıların! davet edildiği) tek sebebi bügüncüdeleyi gölgelemektir. Şimdi oraya giden arka-

daşlar bu ülkede sanatçı diye anılsalar, b nağı olarak değil, halk savaşıcı oları- rın. İşçilerle, emekçilerle, öğrencilerle, ramın. Halkın sanatı sofulanması istemem

—Günlüğümüz Türkiye'de m düşünürsünüz

Yaptığımız ürünlerin halka ulaşım medyaya, tabii ki çok ihtiyacımız var, mümkün olmuyor. Ayrıca ben ve benim her yerde olmak istemeyiz. Bir tarafı rengimiz vardır. Biz halkların kardeşliğ- laşma içinde, direnmekten yana. Müziği, daha çok sanatçı arkadaşım bu gerçekle- leniri var edebilirler. İktidara yakın d konser, daha çok gelir derdi olan, halkı ve sanatçı diye geçinen tüm sanatçıları!

—Yeni bir kaset çalışmanız var, mayı anlatır mısınız?

Evet bir ay sonra "Mavi bir diğ" a isyanım çıkacak. Öncekle kendili adımı- rak değil. Pınar diye çıkacak olan bir ça- de hem öğün, hem Anadolu ezgilerinin bir çalışma olacak. Zihni Livaneti, Ahr ni Arkan, Vedat Baran, Arif Sağ gibi pe- ezgiler var. 3. çalışmam biraz daha gönlü- ga'nın, Erdal'ın ve canım abim İsmail İli- gili ablam emekçi insan Ruhan Mavru- yapılan bir çalışmam.

Madde, hareket, zaman...

Tarih, sınıflar, gelişimin sonsuzluğu...

Evren, dünya, yurt...

Hareket... Hareket... Hareket...

Nerede emekle sermayenin uzlaşmazlığı ve de uçurumlaşan, derinleşen çatışkısı, işte başlıyor orada, en acımasız, en dayanılmaz, en kaçınılmaz, en muhteşem hareketin dansı...

Bu bölüm ilk çıkışımızdan itibaren yer aldı Önsöz sayfalarında...

“Madde, hareket, zaman...

Tarih, sınıflar, gelişimin sonsuzluğu...

Evren, dünya, yurt...

Hareket, Hareket, Hareket....

(...)

Ve zindanlar başlar türküsünü söylemeye... bir duyulmadık, bir dokunulmadık türküdür bu... Yaşamın türkülmesi, ateşlerin kanda yakılması... zindanın türküsü...” diye başladı ve devam etti “zindanın türküsü”.

Cezaevlerinden devrimci tutsakların yazdığı gün-lüklerden, mektuplardan bölümler yer aldı bu sayfalarımızda. Bu mektupların birçoğu 19 Aralık 2000'de adına 'Hayata Dönüş' denilen devrimci tutsaklara yapılan saldırıyı ve ardından hücrelere götürülüşü anlatıyor. Bu mektuplar F-tipi tecrit hücrelerinde devrimcilerin ördüğü yaşamı anlatıyor. Devrimci tutsakların yaşamlarından küçük kesitler veriyor.

(20.03.2001)

“Bugün hastanedeki ölüm orucu savaşçılarından haber aldık. Güler yüzleri, gülümsüyormuş hepsinin, bahar dallarını kıskandırmış telli, pullu sevinçleri. Avaz avaz türkü söylemeye mecalleri yokmuş ama türkü gibi merhabalar, selamlar yollamışlar bizlere.... Yüreklerimiz yanlarında, hemen arkalarında izliyoruz onları. Yarın yeni bir gün, zafer yakın, öfkemizi, kararlılığımızı her geçen an bileyerek heyecanla, coşkuyla, YARINA....”

“Bize soruyorlar, F tipinde yaşam nasıl diye?”

Şiirler bize hep güç verdi, hiç yalnız bırakmadı bizi. Tıpkı Hasan Hüseyin'in dediği gibi “Karagündostu” oldular.

'Biliyorum / matarada su / torbada ekmek / ve kermerde kurşun değil şiir / ama yine de / matarasında suyu / torbasında ekmeği / ve kemerinde kurşunu kalmamışları / ayakta tutabilir..' Tıpkı böyleydi. En zor zamanlarımızda bile torbamızdan şiiri hiç eksik etmedik... Açlığımız, susuzluğumuz çok oldu, ama şiirsizliğimiz asla. İçerde, dışarda en karanlık gecede bizimleydi şiir, hele de zindanda....”

“Damla'ya Dolaylı Mektup”larda yer aldı Zindan Türkü Söylüyor bölümünde...

Damla'ya Dolaylı Mektup

“(…) Kararsızlıklarım, tereddütlerim, politik düşünüşten uzaklaştığım anlar da olmuştu. Ama hiçbirini gizlemeden yoldaşlarımla tartıştım. Beni ilerleten de bu oldu. Bütün eksikliklerime tanık olan yoldaşlarımda bendeki ilerlemeyi görmesi, tüm engelleri nasıl aştığımı ve sağlamlaştığımı görmeleri beni çok mutlu ediyor.” (Sibel'in günlüğünden)

Zindan Türkü Söylemeye; zindandaki üretimlerle devam etti. “Anıları yazmak onları ölümden kurtarır” diyor bir yerde. Zindan anıları, zindanda yaşam öyküleri... Aydolunay, Kırlangıç Çiçeği, Zindan ve Kemancı gibi...

Ve şiirler, yaşamımızın vazgeçilmezi şiirler, devrimci tutsakların şiirleri yer alıyor bu sayfalarda...

“hücreme bakan
bir avuç bulutun
bir damla gözyaşında
sınadım umudu
şimdi dayanılmaz özlemleri de
taşıyan yürek
ve
bir damla göz yaşı...
gözyaşım kazandı
nasıl ki mutlaksa
damlanın

doğada hareketi
öylesine yakın çıktı
şafağın güneşi kucaklayacağı saat”

Ocak 2001

7.8.9. sayılarda yer alan “Özgür Hava Yolları”nda hücrelerde örülen devrimci yaşamla tecrit koşullarını nasıl kırdıklarını görürüz. Tutsakların günlük yaşamlarını nasıl sürdürdüklerini, birbirleriyle nasıl iletişim kurduklarını buluruz bu yazılarda.... üzüntülerine, sevinçlerine tanık oluruz birbirleriyle paylaştıkları....

Zindandan Mektup Var'la devam etti, Zindan Türkü Söylemeye... Önsöz'e yazılmış mektuplar... Zindandan Önsöz isteyen mektuplar...

“Uğurlar olsun size önde gidenler! Gönüllerini bir karanfil yapıp yüreklerimize bırakanlar... unutmayın... Sevdadır, boynumuza astık. Gayrı söze ne gerek!

(...)
ilk şu dalda açtı tomurcuk
ilk yeşeren oydu koskoca ağaçta
Büyüdü

Güzelleşti

En güzel çağındaydı yaşamın
ve ilk onu kopardılar ağaçtan
Her şeyin ilki gibi
ölümünde ilki ona düştü.

Dostlukla....”

13. sayımızda Mapushane günlükleri yer aldı.

“dolmasın gözleriniz, gülüşler eksik olmuyor yaşamımızda” diyenlerin mektupları, duyumsadıkları, öyküleri, denemeleri, yaşadıkları, anlatıları yer almaya devam ediyor, Önsöz'ün sayfalarında....

“Kalbimin bir

*Kesilir göbeği acının
Özlemlere çentik atılır
Şu üç adımlık hücreye
Sığar da dünya
Candan geçilir
Kesilir göbeği acının
Tarih en güzel dansına başlar
Üstünde mezarlarımızın*

çocuğun göğsünde atmasına izin verin ki bir sabah yapabildiğim kadar yüksek sesle ve anadilimde -kürtçe- haykırabileyim: Bu uçsuz bucaksız dünyanın bütün köşelerine, bütün insanlığı sevme mesajımı taşıyan bir rüzgar olmak istiyorum.” diyen Kürt öğretmen Ferzad Kemanger’in sesini de taşıdı Önsöz okurlarına bu sayfalarda.

Anneleriyle beraber tutsaklık koşullarını yaşayan Şana gibi çocuklarımıza ve ana-babalarına da ses olmaya çalıştık... Aynı sayfalarda Vedat Türkali'ye yazılmış bir tutsak mektubunu da yayınladık. Sesini ulaştırmaya çalıştık Vedat Türkali'ye. Başka bir sayımızda babasını anlattı bir tutsağımız... Kadın tutsakların mektuplarını yayınladık.

“Gazeteler gezdiler, yaşadığımız yerleri... Gazeteciler gördüler görmek istedikleri şeyleri... sonra bir küçük kedi gördü gazeteciler, dolanıyormuş yanan koğuşların içinde... sonra havalandırma duvarının üzerinde güvercinleri gördü gazeteciler. Günler geçmişti oysaki, demek gitmemişler. Belki de bekliyorlardır hala güvercinler. (...) Murat bir buçuk saat yarılı kalmış, bacağındanmış yarası, atardamarından... Bir buçuk saat oluk oluk akmış canı. Selam söylemiş hepimize, tek tek isimlerimizi saymış...

yoldaşım.... canım.... her şeyim...”

“Radyodan ölüm haberleri geliyor.. Operasyonlarda ölü sayısı...

Bizim buradan ölümüzü çıkarırlar... marşlar söylüyoruz... bir ateş etrafında halaylar çekiliyor. Bu halay, Ulucanlardan taşındı buraya... Bu halay zafer halayı...”

Kemanger'in mektubu:
*“Kalbimin bir çocuğun göğsünde
atmasına izin verin”*

Önsöz Dosyalarında On Yıl

6 Mayıs 2005 Önsöz'ün yolculuğuna başladığı günler aynı zamanda ABD emperyalizminin önce Afganistan'ı sonra da Irak'ı işgal ettiği günlerdi. Önsöz, ilk sayısının ilk dosya konusuna "Üçüncü Paylaşım Savaşı" ile başladı. Guernica resminin dosya kapağından Nazi subayı Picasso'ya o tarihi soruyu soruyor; "Bunu siz mi yaptınız?" Picasso cevap veriyor: "Hayır siz yaptınız!"

ABD emperyalizmi "Bizden yana olmayan bizim karşımızdadır." diye meydan okuyor, yeryüzünün lanetlileri tarih sahnesinde rollerini oynuyorlar...

İkinci sayıda da henüz "dosya" konusunu kapağa yazmak aklımıza gelmemişti. Arkasında taşını saklayan Filistinli bir çocuk eli bizi "Filistin" dosyasının başında karşılıyor. Cengiz Gündoğdu'nun "Külün içindeki ateş" yazısı bizi Filistinli şairlerin şiirlerine doğru götürdü. Bütün yazarlar bir yerinden tutmuş Filistin'i bize taşımanın telaşında sanki.

Üçüncü sayıda belki de -mutlaka- bir dostumuzun önerisiyle "Dosya-Kürt dili ve sanatı" kapağımızın köşesinde yerini buluyor. Zemin saman sarısı, yazılarımız kırmızı ve yeşil... Kürt dili edebiyatı ve sanat tarihi nasıl ele alınmalı diye başlıyoruz. Mem ü-Zin'in destanının çözümlenmesiyle Mezopotamya yolculuğumuza başlıyoruz. O günlerde Diyarbakır'da düzenlenen "Dil Konferansı" dosyamızı zenginleştiriyor. Kürtçe hikayeleriyle hevaler de katılıyor yolculuğumuza. Leb-i derya bir sanat yolculuğu bu... En çok da "Boyacı Küçük Hemo" şiiri iz bıraktı, birçok etkinliğe taşındı Önsöz'ün sayfalarından...

2006 bahar-yaz sayıydı dördüncü sayımız. Dosyamız "Kadının özgürleşme mücadelesi". Ayışığı Sanat Merkezi'nin aynı adlı sempozyumunu ulaştırma çabamız var... Sevdamız saldırıya uğramış. Öfkemizin sokaklara taşıdığı günler... "Hepimiz Birer Sevdamız" diyoruz sokaklardan ve her yerden ses veriyor dostlar... İşgal altındaki topraklardan, Irak Kadın Hakları Savunma Merkezi'nden Avukat Saher Mahdi "Yoldaşlar!" diye başlıyor söze. Sempozyumumuza katılan Sibel Özbudun kadınının kapitalist sistemin içindeki yerini anlatıyor. Dosyamız tarihten ve bugünden kadınlarla, mücadele örnekleriyle akıp gidiyor.

2006'nın güzündeyiz. '77'nin 1 Mayısınının 30. yılına giriyoruz. Taksim'de ısrar devrimde ısrar... Dosya konumuzda bir dörtleme var: "İşçi, Emeğiyle, Eylemiyle, Değiştirir" diyoruz. Önümüzdeki 1 yılda bu dörtlemeyi işleyeceğiz. Dörtlemenin ilk sayısı "İşçi". Kapakta, "Güliver cüceler ülkesinde"yi andıran bir çizim var. Cüceler, emperyalistler, dev gibi bir

işçiyi makara iplikleriyle nafile bir çabayla bağlamaya çalışıyorlar. Arka kapağımızda da bir maden işçisi bakıyor gözlerimizin derinliklerine, belki de gelecekteki Soma'dan...

Günde 18 saat yer altında çalışan

Bolivya'lı maden işçisine sormuşlar:

"Sosyalizm nedir?" diye...

"Güneşi her gün görebilmektir" demiş.

İşçinin sanatı, işçi sınıfının sanatı kapılarını açıyor bize Avni Memedoğlu'nun işçiyi anlatan o sıcacık resmiyle.

Dörtleme devam ediyor: "Emek" dosyası işçinin o muazzam zenginliği üreten emeğini anlatıyor, zenginlik ama, kendisi için hiçlik üreten emeği... Kış ayındayız. Büyük tahammülün ayları... Emeği, işsizliği, çocuk, kadın emeğini anlatan yazılar ellerimizde. Emeğin edebiyatı bir de...

"Eylem umudun anasıdır." diyerek açılıyor 2007'nin bahar sayısının dosyası... 7. sayıdayız. Prometheus'dan bugüne eylem ve sanat kolkola yürüyor, 'Başlangıçta eylem vardı' diyerek. Tarih gözlerimizin önünden akıp gidiyor.

Dörtlemenin sonuna yaz aylarında ulaşıyoruz. DEĞİŞİM... Sevgili Marks karşılıyor bizi kapaktan: 'Filozoflar dünyayı yalnızca değişik biçimlerde yorumladılar, oysa aslolan onu değiştirmektir.' diyor. İşçi sınıfının iktidarlarında yaratılan ciltlere sığacak değişimin sadece küçük bir kısmını yansıtabiliyoruz sınırlı sayfalarımızda. Resim, heykel, sinema, edebiyat... Kendisi ve bütün insanlık için zenginlik üretenler haklı bir gururla tanıtıyorlar kendilerini.

9. sayımızın hazırlığında olduğumuz günlerde devrimin güncelliğini konuşuyoruz. Ama nasıl yapalım da onun maddi ve manevi zemininin olgunlaşmış olduğunu anlatalım Önsöz'ümüzde? Oracıkta çıkıyor konferansımızın ve Önsöz'ümüzün konusu... Sosyalizm Projesi... Bugün devrim olsa neler yapardık? Hayal kuruyoruz ama ham bir hayal değil bu... Eğitim, sağlık, sanat, kültür, eğlence... Her şeyin mevcut olduğunu kanıksıyoruz.

2008'in kışındayız. Dörtlemeden sonra, Devrimler ve Sanatı incelemek istiyoruz. Ama konu o kadar geniş ki tek bir parçası bile sayfalarca kitabı dolduruyor. 10. sayımızda 'Devrim ve Edebiyat' dosyasını açıyoruz. O devasa devrimlerin içinden geçen ve onlara etki eden edebiyatın yaratıcıları ve eserleri... Seçmek çok zor... Derdimiz, o görkemli tarihi geçitle bugün-

nün arasında bir köprü kurabilmek...

Bahar çabuk geldi. Önsöz, 'Denizler için ben de bir şey söylemek istiyorum' çağrımıza ses veren dostların şiirleriyle, mektuplarıyla dolu. Dosyamız söz verdiğimiz gibi 'Devrim ve tiyatro', tiyatrocunun dostlarımızın da katılımıyla tarih boyunca sahne sanatlarının devrimlerle karşılıklı etkileşimini okurlarımızla paylaşıyoruz.

Güz 2008. Ayışığı 5. Konferansı dosyaların arasına giriyor. Konferans konumuz: 'Nereden geliyoruz?' Düşünce akımları, olaylar ve yakın çevremizdeki örnekler... Bir biyolog arkadaşımızın sunumu tartışmalarımızı canlandırıyor. Sorunun cevabı belki de ikinci bölümde; 'Nereye gidiyoruz?' Sevinç işçilerinin buluşması ve üretimleri Önsöz'de yerini buluyor.

13. sayı 2009'un Kış aylarına denk geliyor. Ayışığı'nın 20. Yılı etkinlikleri, almanağımız... Dosya yine bize nereden geldiğimizi anlatıyor. 20 yılda ne kadar çok şey yaşanmış ve ne kadar çabuk geçmiş.

Bahar'da dünya emperyalizminin saldırısı altındaki Küba'yı ve Küba'nın yeni insanını savunmak düştü Önsöz'e... Bizim Fidel'i, enternasyonalist insanı, sosyalizmin yarattığı yaşamı anlamak ve anlatmak için düştük yola. Düşlerimizdeki ve düşüncelerimizdeki yeni insanla ve onun yarattığı evrensel değerlerle doldu dosyamız.

Üç sayılık bir aradan sonra 'Devrimler ve müzik' dosyasıyla dizimize geri dönüyoruz. Güz geldi. 15. sayımızdayız. Dünyanın her köşesinden ve Anadolu'dan 'türkülerini yapanların yasaları yapanlardan güçlü olduğunu' dinliyoruz. Isık çalmanın bile yasaklandığı zamanlarda yürüyüş adımlarının dansa döndüğü büyük direnişi...

Yedinci sanat sırasını bekliyordu, geldi. Sinema... Yine kış geldi. Film makinesinin bulunuşuyla sinema salonlarından yeni bir hayat yükseliyor. İki sınıfın savaş alanı... Devrimler ve Sinema'da sinema tarihinin ayak izlerini takip ediyoruz.

2010'un yaz aylarında İstanbul'umuzu 'Kültür başkenti' ilan edenlere cevap olarak çıkıyor dosyamız. İstanbul bizim 'Kavgamızın Başkenti!' Kavgamızda yeni bir kültür ve gelecek doğuyor. Bu gelecekte sizin lale bahçelerinizle sınırlanamayacak bir zenginlik var.

7. Ayışığı Konferansımızda 'Emeğin örgütlenmesinde sanatın rolü' üzerine tartışıyoruz. Emeğin kültürel kodları, hayatını işçi sınıfı mücadelesine adanmış sanatçılar, gücün sanatı ve sanatın gücü... Yine kon-

ferans sunumlarımız Önsöz dosyasında yerini buluyor.

'Türk edebiyatında ilk adımlar'ın peşindeyiz. Yine nereden geliyoruz sorusunun cevabının izinde... Yıl artık 2010. Kalemimizde izleri olanları aslında belki de kendimizi buluyoruz bu dosyada. Ama eksik kaldı bu dosya. Ne yapsak eksik olacak...

Arap devrimleri durgun gökte çakan bir şimşekmiş gibi karşılandı bir çok çevrede. Bir sabah uyanıp karşılaştığımız arka arkaya patlayan devrimler, yeni evre devrimlerinin bir parçasıydı. Dosyamız yönünü devrimler çağına çeviriyor. Tamamlanmamış olmalarından dolayı küçük burjuva çevrelerce burun kıvrılarak geçilen Arap devrimlerini bütün yönleriyle ele alıyoruz. Çalınmış devrimlerden çıkarılacak derslerimiz var.

'Türk edebiyatında ilk adımlar'dan sonra 'Türk edebiyatı' dosyasıyla devam ediyoruz. Her dilin kendi edebiyatını çözümlemesinin önemini farkındayız. Ne kadar uğraşsak yine de yolun başındayız.

2012'nin baharı bizi Emeğe Ezgi'nin 'Adım Deniz' albümüyle buluşturuyor. Sevencimizi anlatmak mümkün değil. Dosyamızda yine Konferansımız var. Konferansımıza katılan sanatçı dostlarımız bize güç katıyor. Vedat Türkali, Sanatın ve Sanatçının Sorumluluklarını gözlerimizin ta içine anlatıyor. Cengiz Gündoğdu, Sanat Meta İlişkisini, Yücel Arzen ve Emeğe Ezgi'den Sinan Koçum Fikri Mülkiyet Hakkının Sanata Etkisini paylaşıyorlar. Ahmet Soner, Ruhan Mavruk ve Mehmet Esatoğlu yine bizimle. Sponsorlar Olmadan Sanat Yapılabilir mi, sorumuza cevap veriyorlar. Gösteri Toplumunun Bir Parçası mıyız da, Kemal Oruç ve Ülkü Şeyda bilincimize yönelen saldırıları ve fırsatları ele alıyor.

23. sayımızı 2012'nin güzünde karşılıyoruz. Sanat ayaklanıyor... Yine kavgamızın başkentinde, devrim meydanında... AKM'nin yıkılma kararı, yaşamın her alanına saldıran faşizmin karşısına sanatçıları çıkarıyor. Dosyamız; 'Tiyatro sanatçıları tartışıyor/Sahne isyanda!' Devrim Tiyatro Atölyesi de sahnede rolünü alıyor. Tiyatro sanatçılarının öfkelerini paylaşıyoruz dosyamızda.

2013 Gezi ayaklanmasının hemen öncesinde Önsöz, Popüler Kültür'e eleştirel bir bakış dosyası açıyor. Her zamanki gibi Sibel Özbudun, Cengiz Gündoğdu ve aydın dostlarımız da pek çok yönden bakmamızı sağlayarak dosyada yerlerini alıyor.

Gezi ayaklanmasını bir dosyaya sığdıramadığımızdan bütün sayıyı Gezi'ye ve onun ortaya çıkarttığı renkli, yaratıcı ve mizahi sanata ayırdık. 2013'ün güz aylarında 25. sayımız boydan boya Gezi... Yaşananlar, yaratılanlar, düşünceler...

Ve yine Nazım kapağımızda... Doğumunun 112. yılında Dosyamız, 'Nazım'a armağan'. Oyun yazarı ve şair Nazım hakkında yazılanlar, çizilenler... Dünya şairlerinden, ülkemizdeki yazarlardan 'komünist sevdalımıza' her yönüyle bir bakış...

Şimdi ben ne yapayım? Nasıl tanımlar

Senin her yerden derlediğin

çiçekler olmaksızın bu dünya.

Nasıl dövüşülür senden örnek almaksızın,

Senin halksal bilgeliğinden

ve yüce şair onurundan yoksun?

Teşekkürler, böyle olduğun için!

Teşekkürler o ateş için

Türkülerinle tutuşturduğun, sonsuzca.

P. Neruda

27. sayımız 'Duvarlar dile geldi duydunuz mu' kapağıyla girdi hayatımıza. Dosya? Dosya yok... Bundan sonraki iki sayıda dosya konuları sayının her yerine serpiştirilmiş. Kobane günleri, Soma, Yırca, Gezi... Artık bir güne birkaç gündem düşüyor ve Önsöz'ün bir sayısına gündemler sığmıyor. 'Düşmez Kobane' diyerek bize seslenen 28. sayımız da öyle...

2015 yılında 29 sayı elimizde. 'Saçlarımda taşıdım medeniyetleri' diyen Önsöz kapağı boydan boya kadınla dolu. Özgecan sinmiş Önsöz'ün sayfalarına. Kadının mücadelesi, akademide, sanatta, tarihte, sinemada ve pek çok alanda kadının, onun yarattıklarının geçidi bu...

Önsöz'ün yolculuğu değişen, değiştiren ve değişimi zorlayan bir süreç. İlkelerine tutunan ama kalıplardan kaçınan bir yolculuk. Yüzlerce sayfayı özetlemek çok zor... Burada aktaramadığımız ne çok emek var.

Geriye dönüp baktığımızda umutlanmak için ne çok sebebimiz olduğunu görüyoruz.

10 yılla birlikte yeni konuları yine derinlemesine incelemek üzere birçok el uzanacaktır Önsöz'e, bugüne dek olduğu gibi...

Yeni bir dünyaya dalmaya var mısınız?

Yüzyılın Komünü Küba

Şan olsun
50. Yılına

AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ

20
YIL

ekin
sanat
anında

NAZIM YASAKLANABİLİR Mİ?

... "Civri kedi aibidir, dokuz canlıdır, her yere
... .."

da'nın ded
a'ı savaşır
yor, elden
a bizler de l
de saklamak
iyatının birço
e yıllarca onu
-koloji

Kybele'nin Kadınları

... ..

"Çakırdikenleri yasta, höyükteki nar ağacı yasta,
bakırcılar çarşısı yasta, çıplak ada ve deniz yasta,
tanyeri horozları yasta, karıncalar yasta, börtü böcek yasta,
kabak çiçeği dolması yasta! Eşkiyalar yasta, gerillalar yasta,
Bayburttu Zihni gibi gülen,
Hoca Nasreddin gibi ağlayanlar yasta!
Çocuklar yasta, evrende yüreği kadar yer kaplayan herkes yasta,
kuşlar yasta, turnalar yasta, çalılıkların arasında açmış
o müthiş kokulu mavi çiçekler yasta...
Yürekerinin kulağı sağır olmamış, seni biraz olsun duyabilmiş,
biraz anlamış, biraz okumuş herkes yasta."

darvin
150 yaşında

YAŞAR KEMAL
(1923 - 2015)